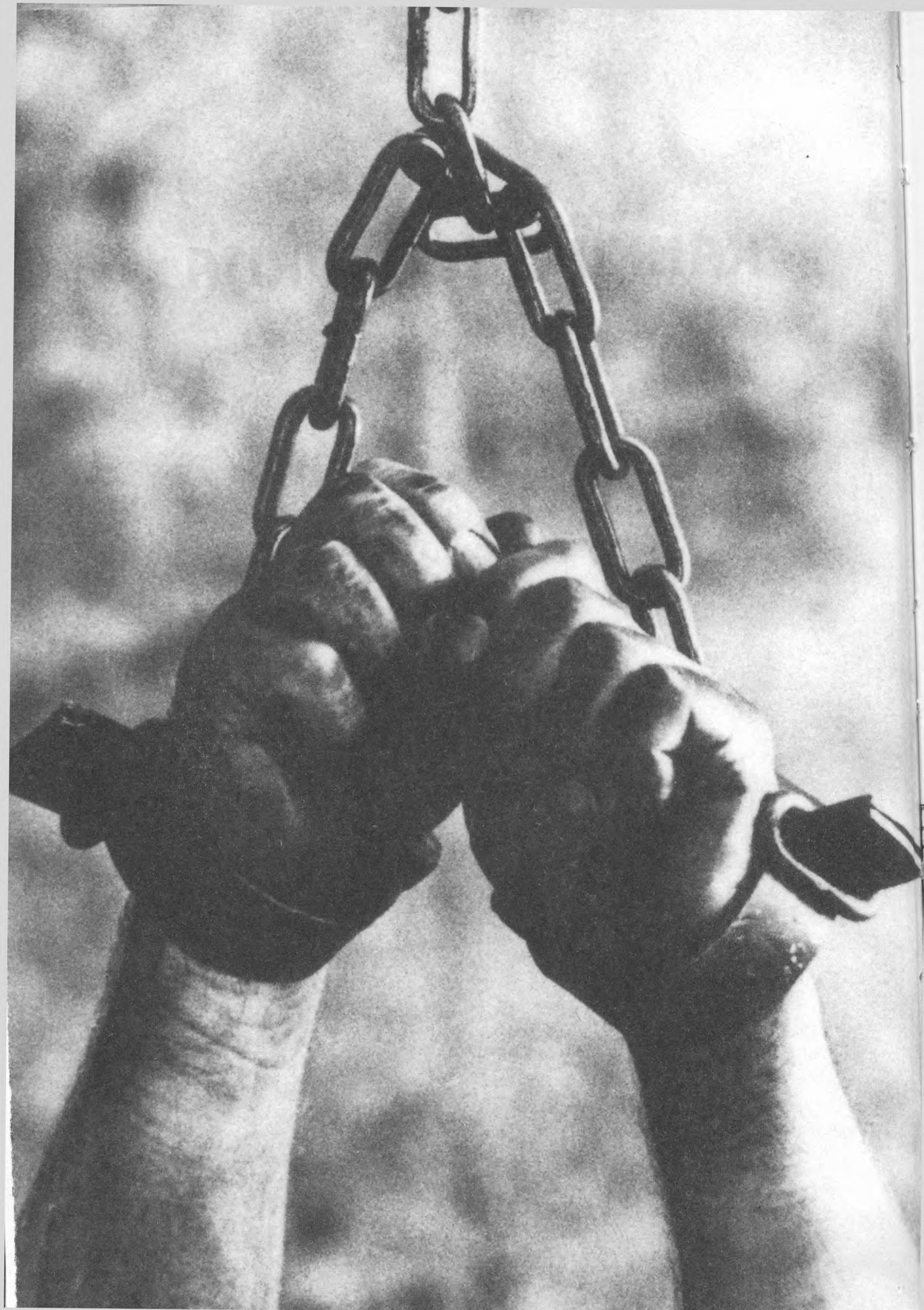
KANKINIMŲ ISTORIJA

BRAJANAS INIS

KANKINIMŲ ISTORIJA

Brajanas Inis

Kankinimų istorija

Leidykla
Tyrai

TITUS OATES

Įvadas

Kankinimas — tai niekšiškas ir ištvirkėliškas pasikėsinimas į žmogaus teises ir orumą, nusikaltimas prieš žmoniją, kurio negalima pateisinti. O galbūt galima? 1956-ųjų lapkrityje Paulius Teitgenas (Paul Teitgen) Alžyre susidūrė su ultimatyvia dilema.

Kelis kartus kankintas Dachau koncentracijos stovykloje Vokietijoje Antrojo pasaulinio karo metais, prancūzų pasipriešinimo judėjimo didvyris Teitgenas tuo metu buvo generaliniu Alžyro prefektūros sekretoriumi. Fernandas Ivetonas (Fernand Iveton), komunistų rėmėjas per nacionalinę revoliuciją, buvo pagautas nusikaltimo vietoje, bededant sprogmenis gamykloje, gaminančioje akmens anglies dujas, kurioje pats dirbo. Tačiau tikėtasi, kad ten padėta ir dar viena bomba, kurią reikėjo surasti, nes, jai sprogus, būtų prarasta keli šimtai gyvybių. Ivetonas atsisakė išduoti, kur tie sprogmenys paslėpti. Policijos viršininkas beviltiškai mėgino įtikinti Teitgeną, kad pastarasis jam leistų savo nuožiūra panaudoti visus įmanomus tardymo būdus:

> "Tačiau kankinti aš jam uždraudžiau. Drebėjau visą popietę. Galiausiai bomba nesprogo. Ačiū dievui, aš buvau teisus, nes jeigu jau sykį įsivėlei į kankinimus, tu — žuvęs... Suprask, visa ko pagrindas yra baimė. Visa mūsų taip vadinama civilizacija iš išorės tarsi pasidengusi lukštu. Pralaužk jį ir apačioje tu rasi baimę. Prancūzai — netgi vokiečiai — iš prigimties nėra kankintojai. Tačiau kuomet pamatai perrėžtas savo draugų gerkles, lukštas sudūžta."

Viename 1992-ųjų Amerikos laikraščio "Savaitės naujienos" numeryje filosofijos profesorius iš Niujorko Michailas Levinas (Michael Levin) straipsnyje "Kankinimo būtinybė" svarstė tokią keblią situaciją:

> "Yra situacijų kuriose kankinti ne tiktai leistina, bet netgi moraliai privaloma. Tarkime, kad teroristas Manhatano saloje paslėpė bombą, kuri sprogs liepos ketvirtąją per pietus, jeigu... Toliau, sakykime, jog jis buvo sugautas tos lemtingosios dienos dešimtą valandą ryto, tačiau — pasirinkdamas geriau mirtį nei pralaimėjimą — neišduos, kur sprogmenys paslėpti... Ir jeigu išsaugoti gyvybes tėra vienintelis

(Priešais) Stulpai — vieša bausmės taikymo forma Anglijoje buvo taikoma penketą amžių. Titas Otsas (Titus Oates) subūrė komandą tariamų sąmokslininkų nužudyti Karaliui Čarlzui II-jam (Charles II), kuris nuteisė myriop trisdešimt penkis nekaltus žmones. 1685 m. Otsas (Oates) nuteistas už priesaikos sulaužymą. Jis buvo pririštas prie vežimo ir čaižomas visą kelią nuo Oldgeito iki gėdos stulpo Niugeite botagu, o po dviejų dienų nuo Niugeito iki Tiburno.

Prancūzų rašytojas Albertas Kamiu (Albert Camus). Gimė Alžyre, tačiau vėliau persikėlė į Paryžių, kur dirbo žurnalistu. Antrojo pasaulinio karo metais buvo aktyvus prancūzų rezistencijos dalyvis. Kaip kelių žymių romanų autorius, 1957 m. gavo Nobelio literatūrinę premiją.

būdas — tai yra leisti teroristui patirti pačią aštriausią kančią, kaip galima tuo nepasinaudoti? Manau, jog negalima... Kankinti galima tik akivaizdžiai kaltus ir tik norint išsaugoti nekaltuosius, tuomet riba tarp "jų" ir "mūsų" išliks aiški. Tėra nedidelis pavojus, kad Vakarų demokratai nuklys nuo šio kelio ir pasirinks kankinimus įstatymo gynimui."

Iš pirmo žvilgsnio šie argumentai atrodo nepaneigiami. Tačiau už žmogaus teises kovojanti organizacija Tarptautinė Amnestija pratęsė ginčą ir logiškai jį užbaigė:

> "Žmogus padėjo bombą — kankinimai išgelbės gyvybes. Žmogus yra įtariamas, jog padėjo bombą — kankinimais tai bus išaiškinta. Žmogus turi draugą, kuris įtariamas bombos padėjimu — kankinimai atves mus prie įtariamojo. Žmogus yra pavojingų pažiūrų ir gali ketinti padėti bombą — kankinimai atskleis jo planus. Žmogus žino, jog yra kitas pavojingai mąstantis žmogus ir galbūt galvoja taip pat, kaip ir jis — kankinimai mus vis dar atves prie kitų. Žmogus atsisako pasakyti, kur yra įtariamasis — kankinimai įsiutins kitus, kurie gali padaryti tą patį."

Prancūzas, Nobelio premijos lauretas, Albertas Kamiu (Albert Camus) nurodė: "kankinimas galbūt išgelbėjo keletą, išsiaiškinant kur paslėpta trisdešimt bombų, bet tuo pačiu sukūrė penkiasdešimt naujų teroristų, kurie, veikdami kitais metodais ir kitose vietose, sąlygojo dar daugiau nekaltų žmonių mirčių".

Oficialus kankinimų pateisinimas visuomet buvo poreikis išgauti informaciją: iš kriminalinio nusikaltėlio sužinoti jo nusikaltimų mastą ir jo bendrininkų vardus; iš karo belaisvių — jų bendrų ketinimus; iš eretiko, kuris gali įtikinti pripažinti jo įsitikinimus ir į tai įvelti kitus; ar iš teroristo, kurio veiksmai gali sukelti pavojų daugybei nekaltųjų.

Tačiau tai, kad į kankinimą yra žiūrima ir kaip į bausmę, yra nedovanotina — tai dviprasmybė, metanti šešėlį profesoriaus Levino (Levin) pasiūlymui — kankinti tik akivaizdžiai kaltus.

Neišvengiama yra tai, kad kankinimai patraukia tik pačius sadistiškiausius žmones, o kartais iššaukia ir praktinį poreikį — išgauti informaciją arba pasinaudoti legalia nuobauda už netinkamą poelgį, leidžiant galingiesiems mėgautis sukeliamu skausmu tiems, kuriems likimas buvo mažiau palankus.

Žinoma mes — aš, autorius, ir jūs, skaitytojai, visi, "teisingai mąstantys žmonės" — niekuomet nekankintume kitos žmogiškos būtybės. Jūs taip manote? 1974 m. Jeilio universiteto sąveikos labaratorijoje Stanlis Milgramas (Stanley Milgram) su bendradarbių komanda atliko eksperimentą, tiriantį žmogaus paklusnumą. Jie paskelbė, jog reikalingi savanoriai dalyvauti "atminties tyrimuose". Pareiškusiems norą dalyvauti pradiniame pokalbyje buvo pasakyta, kad "baudžiami žmonės iš klaidų mokosi".

Kiekvienas eksperimento dalyvis supažindintas su greta laboratorijos kambaryje esančiu "mokiniu", kuris buvo pririštas elektros kėdėje, o jo rankos padėtos ant metalinių plokštelių. Eksperimento savanoriai buvo sodinami priešais valdymo pultelį. Pulte eilė mygtukų, ant kurių surašytas voltažas: nuo 15 iki 450 voltų. Ant paskutinių keturių mygtukų buvo pažymėta "Pavojinga: didelis šokas".

Vadovaujant vienam mokslininkui iš Milgramo komandos, eksperimento savanoriams buvo įsakyta jungti vis aukštesnio voltažo mygtuką, kai tiktai mokinys neteisingai atsako į klausimą. Jie neįtarė, kad mygtukai fiktyvūs, o mokiniai tik vaidino šaukdami ir maldaudami pasigailėjimo, kai "elektros šokas", atrodė, pasiekė skausmingiausią lygį.

Nors daugelis savanorių protestavo prieš tariamą veiksmą, tačiau jie ir toliau vykdė vadovo reikalavimus, o 26 iš 40-ties kėlė "šoką" iki maksimalaus voltažo.

Buvo atvejų, kai mokiniui nustojus šaukti, savanoris ir toliau vykdė vadovo nurodymus, nors aiškiai būgštavo, kad jis arba ji neteko sąmonės arba netgi mirė.

Ponas Prozis (Prozi) paklausė: "O kas, jei jis ten mirė? Turiu galvoje tai, jog jis man sakė, jog nepakels šoko, pone. Aš nenoriu būti šiurkštus, manau, jog jūs turėtumėte apžiūrėti jį."

Aš nenoriu būti šiurkštus! Kaip pažymėjo Milgramas (Miligram), "subjektas" galvoja, jog jis kažką žudo ir tuo pat metu kalba, tarytum prie arbatos puodelio".

Pono Beito (Batta) elgesys buvo dar labiau jaudinantis. Jo "auka" buvo pasodinta prie jo, tame pačiame kambaryje, o kai žmogus atsisakė laikyti rankas ant metalinės plokštelės įjungus 150 voltų, savanoris paprasčiausiai jėga jas prispaudė. Milgramas rašė: "Nepaprastas visiškas jo abejingumas mokiniui: jis netgi neatkreipė dėmesio, jog mokinys — tai žmogiška būtybė. Tuo tarpu eksperimentą atlieka nuolankiai ir paslaugiai."

"subjektas... galvoja, jog jis kažką žudo ir tuo pat metu kalba tarsi prie arbatos puodelio"

Stanlis Milgramas (Stanley Milgram) su "elektros generatoriumi", kurį naudojo Jeilio universiteto sąveikos labaratorijoje eksperimentu tirdamas žmogaus paklusnumą. Jis padarė negailestingą išvadą: "Jeigu žmogus išauklėtas demokratinėje Amerikos visuomenėje, tai nereiškia, kad jis nesiims brutalių veiksmų... įsakytas piktavalės valdžios".

Mes visi tikimės, kad ir mūsų reakcija būtų tokia pati kaip olando Rensalerio (Rensaaler), kuriam, matyt, teko patirti vokiečių okupaciją Olandijoje per Antrąjį pasaulinį karą. Jis vykdė vadovo reikalavimus kol pasiekė 255 voltus. Kuomet jam buvo pasakyta, kad jis turi tęsti, nes nėra kito pasirinkimo, šis pasipiktinęs atsakė:

"Kodėl gi aš neturiu pasirinkimo? Aš čia atėjau laisva valia. Aš maniau, jog galėsiu padėti tyrimų projekte. Bet jeigu man tenka kažką skaudinti, kad tai padaryčiau — aš tęsti negaliu. Man labai gaila. Tikriausiai aš jau ir taip nuėjau per toli".

Išvadose Milgramas tai susiejo su jo aplinka ir išsiauklėjimu. Deja, šios išvados tinka mums visiems:

"Tai, kad žmogus išauklėtas demokratinėje Amerikos visuomenėje, dar nereiškia, kad jis nesiims brutalių ir nežmoniškų veiksmų, įsakytas piktavalės valdžios. Didžioji dalis žmonių daro kas jiems įsakyta, nepriklausomai nuo to, koks tas veiksmas, ir nejaučia sąžinės graužimo, kol suvokia, kad įsakymus gauna iš teisėtos valdžios".

Psichologinį šio aklo paklusnumo mechanizmą knygoje "Eichmanas Jeruzalėje: pranešimas apie nuodėmės banalumą" (1965) paaiškina Hana Arint (Hannah Arendt). Ji svarsto, kaip paprasti vokiečiai, valdant naciams, galėjo paklusti įsakymui šitaip spręsti "žydų klausimą". Įsakymui, kurį pats Henrikas Himleris (Heinrich Himmler) apibūdino kaip "baisiausią įsakymą, kokį tik organizacija gali gauti". Ji rašė:

"Taigi, svarbiausia problema buvo, kaip nuslopinti sažinę, kad jie jaustų tik gailestį, kuris, matant fizinę kančią, nesvetimas normaliam žmogui. Apgaulė, kurią panaudojo Himleris (pats jis, tikriausiai, į

tai instinktyviai reagavo skausmingiau) buvo labai paprasta ir efektyvi. Tam prireikė šiuos instinktus pakreipti kita linkme. Tokia, kad vietoj to, kad žmogus sakytų: "Kokius siaubingus dalykus aš dariau žmonėms", žudikai galėtų sakyti: "Kokių siaubingų dalykų man teko prisižiūrėti, vykdant savo pareigas, kaip sunkiai ši užduotis prislėgė mano pečius!"

Žymioje knygoje "Kūnas skausmuose" (1985) Eleina Skari (Elaine Scarry) aprašė, kaip kankintojai atsiribodavo nuo savo aukų, tarsi tai nebūtų žmogiškos būtybės. Kankinamieji buvo suženklinami, o jų skausmui, kankinimo formoms, įrankiams ir kankinimo vietoms apibūdinti buvo duodami įprasti, iš kasdieninio gyvenimo paimti pavadinimai.

Argentinoje kankinimas buvo vadinamas "šokiu", Filipinuose — "gimtadieniu", Graikijoje — ("hors d'oeuvers") "arbatos gėrimu" arba "vakarėliu su tostais". Skausmo sukėlimas Brazilijoje buvo vadinamas "telefonu", Vietname — "pasijodinėjimu lygumose", Graikijoje — "motorola", Filipinuose — "San Džuanikos tiltu".

Eleina Skari (Elaine Scarry) taip apibendrina šiuos kankinimo aspektus:

> "Per kankintojo kalbą, jo veiksmus, materialią aplinką kaliniui pasaulis pateikiamas tarsi trijuose ratuose: atsitiktinis technologinis ir kultūrinis civilizacijos įsikūnijimas tarsi arka gaubia dvi svarbiausias socialines institucijas, mediciną ir įstatymus. Kiekvienas iš ratų paeiliui atsiduria kitų dviejų ratų viršuje. Kai tiktai kalinys pripranta prie vieno iš jų ir užsisklendžia savyje, kankintojas tuojau sugriauna tą jo pasaulį. Civilizacija atnešama kaliniui ir jo akivaizdoje sugriaunama tuo pačiu būdu, kokiu ji buvo sukurta kaliniui sunaikinti".

"Kokių siaubingų dalykų man teko prisižiūrėti, vykdant savo pareigas."

Tai šiuolaikiniai kankinimo pavyzdžiai, ir liūdna, kad jie vis dar taikomi praktikoje, mažiausiai pusiau legaliai, daugelyje pasaulio vietų. Šioje knygoje daugiausiai vietos skirta kankinimų istorijai. Čia aprašomos kančios, kurias teko pakelti aukoms, būdai ir specifiniai įrankiai, sukurti amžiams bėgant tam skausmui sukelti. Kaip rodo Tarptautinės Amnestijos vėl ir vėl atskleidžiami faktai, brutalūs veiksmai tęsiasi, ir nebūtinai tiesiogiai prieš tuos, kurie laikomi valstybės priešais, bet ir prieš bet kurį nelaimingą nekaltąjį, kuris netyčia patraukė valstybės "šauniųjų berniukų" dėmesį.

Kaip prieš du amžius rašė škotų poetas Robertas Bernsas (Robert Burns):

"Žmogaus nežmogiškumas žmogui
Verčia apraudoti nesuskaičiuojamus tūkstančius".

Pirmas skyrius

Kankinimai Graikijoje ir Romoje

Kad ir kokie nepriimtini mums šiandien būtų kankinimai, vieno mes negalime pamiršti: mažiausiai tris tūkstančius metų jie buvo legalūs ir faktiškai suformavo dalį pačių legaliausių kodeksų Europoje ir Tolimuosiuose Rytuose. Kankinimai neminimi Babilonijos ar žydų įstatymuose, tačiau yra įrodymų, kad asirijiečiai ir egiptiečiai juos taikė: turbūt pats seniausias įrašas, tai egiptiečių poeto aprašymas, kaip faraonas Ramzis II (Ramses II) apie 1300 prieš Kristų per hetitų invaziją į Egiptą nukankino keletą vargšų belaisvių, norėdamas pamokyti priešus. Tuo tarpu karo belaisviai tada buvo žudomi iš karto arba paimami į vergovę ir kankinami kaip vergai.

Senovės Graikijoje karo belaisviai taip pat buvo kankinami. Savo rašinyje apie Peloponeso karą (431- 404 pr.m.e.) Tukididas (Thucydides) aprašo, kaip korintiečių ir sirakūzų paimtam į nelaisvę Atėnų karvedžiui Demostenui (Demosthenes) buvo įvykdyta mirties bausmė, nes pastarieji bijojo, kad jis nebūtų kankinamas jų sąjungininkų spartiečių ir taip neatskleistų jų išdavikiškų ryšių su Atėnais.

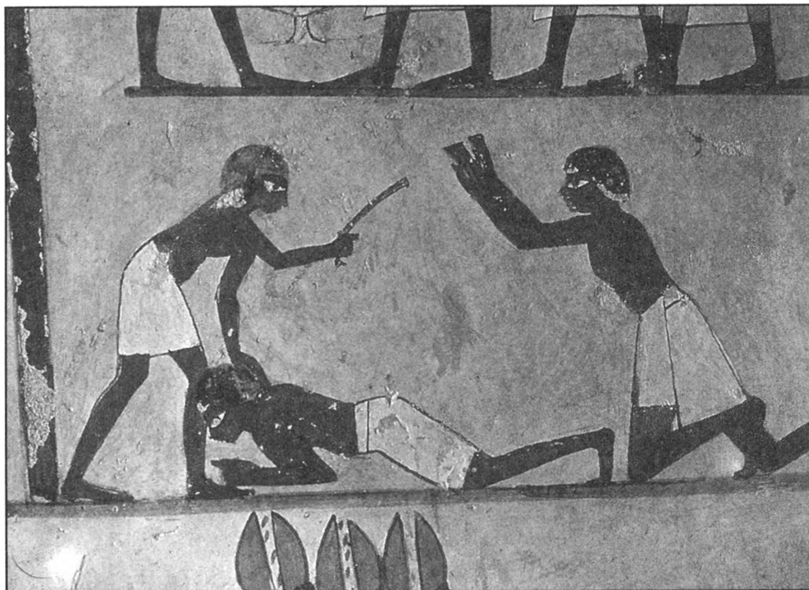
Tačiau civiliniai įstatymai Graikijoje neleido kankinti laisvų piliečių. Tuo tarpu vergai ir užsieniečiai — kurie neturėjo legalaus statuso graikų visuomenėje — nebuvo apsaugoti.

Į vergus žiūrėta kaip į naudingus pakaitalus savo šeimininkams. Teismuose besibylinėjančioms pusėms buvo tas pats, ar atiduoti savo vergus kankinimams, ar reikalauti, kad būtų kankinami priešininko vergai.

Kankinimai paprastai būdavo atliekami viešai, o bylininkams suteikiama teisė patiems vykdyti bausmę. Bet dažniausiai jie tai patikėdavo miesto budeliui, vadinamam basanistu (dažniausiai, tai anksčiau buvęs vergas), kadangi laisvam žmogui buvo žema užsiimti tokia veikla. Tačiau šioje taisyklėje būdavo ir išimčių.

Valstybinėse bylose, ypač išdavystės atvejais, vyriausybė galėjo pareikalauti nubausti vergus, o jeigu panašiu atveju kaltu pripažįstamas laisvas pilietis, į jo bausmę taip pat galėjo būti įtrauktas kankinimas.

(Priešais) Išradėjas Perilus (Perilaus) sukūrė kankinimo įrankį — varinį jautį — graikų tironui Palariui (Phalaris). Auka turėjo būti uždaroma jaučio viduje ir po juo užkuriama ugnis. Palaris pasiūlė Periliui pademonstruoti savo išradimą, o tada uždarė jį viduje ir įsakė užkurti ugnį.

Egiptiečių paimti į nelaisvę karo belaisviai buvo atiduodami į vergiją ir juos leidžiama plakti, kiek norima. Apie 1300 pr. m. e. faraonas Ramzis II (Ramses II) kankindavo belaisvius, norėdamas sužinoti apytikslias savo priešų pajėgas per hetitų invaziją į Egiptą.

Netgi labiausiai apsišvietę filosofai pritarė kankinimams. Kurdamas idealios valstybės, Eutopijos, koncepciją Platonas (Plato) pripažino dvigubo standarto būtinybę: vienas įstatymas laisviems žmonėms, kitas — vergams. Pagal šį standartą vergas turėtų būti plakamas už nusižengimą, kai už tokį pat nusižengimą laisvas žmogus tik papeikiamas. Tuo tarpu, kai laisvas pilietis baudžiamas ne daugiau kaip pinigine bauda, vergui gali būti skiriama mirties bausmė.

Principinis legalaus kankinimo tikslas buvo išgauti informaciją, kurios neįmanoma sužinoti laisvai. Kadangi laisvieji piliečiai paprastai nebuvo kankinami, informacija būdavo išgaunama iš tų, kurie, tikėtasi, žino savo šeimininkų reikalus. Tačiau šie įrodymai buvo abejotini. Kaip sakė Aristotelis (Aristotle):

> "Jei tai mūsų naudai, mes galime tai sureikšminti, sakydami, jog tai vienintelis tikras įrodymas, tačiau, jei tai palanku mūsų oponentui, mes galime šią reikšmę sumenkinti, pasakydami tiesą apie kankinimais išgaunamus įrodymus bendrai..."

Štai senovės Graikijoje įvykęs žmogžudystės atvejis mums parodo, kiek patikimas gali būti toks įrodymas. Tai, suprantama, taikytina ir šiandienai.

Keliaudamas iš Mytileno dingo pirklys Erodas (Herodes), o jo bendrakeleivis Euksitijus (Euxitheus), kankinant vieną iš jo vergų, buvo apkaltintas nužudymu. Atstovaujantis gynybai oratorius Antifonas (Antiphon) pasakė teismui:

"Jūs išklausėte įrodymų, kurie buvo išgauti po ilgai trukusio tardymo, kankinant žmogų. Dabar pažvelkime į tikrąją šio tardymo esmę. Neabejotinai, vergui buvo pasiūlyta laisvė, be to jis norėjo, kad kankinimai kuo greičiau liautųsi. Tikriausiai šios dvi aplinkybės jį pastūmėjo neteisingai apkaltinti kitą žmogų, ką jis ir padarė. Jis tikėjosi gauti laisvę ir sustabdyti kankinimus. Manau, jog neturėčiau jums priminti, kad kankinamo liudininko parodymai dažniausiai yra palankūs kankintojams. Kankinamieji pasakys bet ką, kad jiems įtiktų".

Kokiais būdais buvo kankinami Atėnų vergai mes sužinome iš Aristofano (Aristophane) knygos "Varlės" (406 pr.m.e.) ištraukos. Apsimesdamas vergu, Bakchas (Bacchus) eina kartu su savo tarnu Chantusu (Xanthus) į požemio karalystę ir tikisi, jog ten ras Heraklį (Hercules). Vienas iš pragaro teisėjų Ijakus (Aeacus) suabejoja šia pora, ir Chantusas pasiūlo kankinti jo "vergą":

"*Ijakus:* Kaip turėčiau jį kankinti?
Chantusas: Visokiausiais būdais: riškite jį prie kopėčių; pakabinkite; čaižykite botagu; muškite vėzdu; kankinkite ant kankinimo suolo, o paskui pilkite actą jam į šnerves; kraukite ant jo plytas, ir visais kitais būdais..."

---

kuomet tironas, norėdamas išgirsti, ką jam pakuždės Zenonas, pasilenkė, filosofas nukando jam ausį

Kankina tironai

Ankstyvaisiais amžiais graikų valstybes valdė "tironai" — turtuoliai, neteisėtai užėmę valdžią. Prabėgus daugeliui amžių romėnų rašytojas Valerijus Maksimas (Valerius Maximus) surinko daugybę anekdotų apie tai, kaip šie valdovai kankindavo žmones. Pasak Valerijaus, filosofas Zenonas Elėjietis (Zeno of Elea) įsivėlė į sąmokslą prieš tironą Niarchą (Niarchos), ir buvo kankinamas, kad išduotų savo bendrininkus. Kai skausmas tapo nebepakeliamas, Zenonas Elėjietis pasakė kankintojams, jog paslaptį atskleis tik pačiam Niarchui. Tačiau, kuomet tironas, norėdamas išgirsti ką jam pašnibždės Zenonas, pasilenkė, filosofas nukando jam ausį.

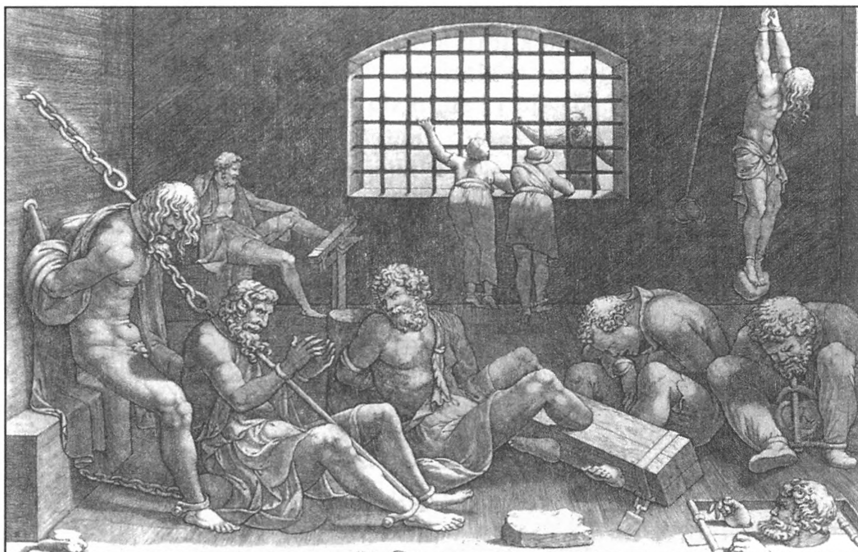
Kita auka buvo "nekaltasis Teodoras (Theodore)", kuris buvo kankinamas ant suolo, plakamas ir deginamas su iki raudonumo įkaitinta geležimi, tačiau neišdavė savo bičiulių, sąmokslininkų prieš tironą Jeronimą (Hieronymos). Galiausiai jis paminėjo Jeronimo artimiausią patarėją, kurį įtūžęs tironas tuojau pat nužudė, nesuspėjęs nė susivokti, kad buvo suklaidintas.

Pasak graikų istoriko Polibijaus (Polybius), tironas Nabis (Nabis) turėjo įrankį, primenantį viduramžių Vokietijos

"Jungfernkuss" (mergaitės pabučiavimas), kartais jis dar vadinamas "Niurnbergo tiltu", kuris, spėjama, buvo naudojamas ispaniškojoje inkvizicijoje (žiūrėkite aštuntą skyrių):

> Ši mašina, jei tik ją galima taip pavadinti, buvo prabangiai aprengtos moters statula, labai panaši į tirono Nabio žmoną. Norėdamas pasipelnyti iš vietinių gyventojų, tironas pasikvietė juos į savo namus ir pirmiausia mandagiai jiems papasakojo apie pavojų, kuris jų šaliai gresia iš achajų, kaip keletą tų gobšuolių jis buvo priverstas sulaikyti ir t.t. Tačiau, kai jo įtikinėjimai nedavė rezultatų, jis pasakė: "Kaip matot, aš norėjau gražiuoju jus įtikinti. Dabar tikiuosi, jog tai padarys Agepa. Agepa buvo jo žmonos vardas.
>
> Kaip tik su šiais žodžiais pasirodė minėtosios moters statula. Tada, imdamas už rankos, Nabis pakėlė ją nuo kėdės ir jos rankomis apkabino žmogų, kurį įkalbinėjo. Palaipsniui jį spaudė arčiau statulos, kurios krūtinė, rankos, plaštakos buvo pilnos geležinių spyglių, paslėptų po rūbais, o galiausiai, paspausdamas tariamos moters nugarą rankomis, kelių užslėptų spyruoklių dėka prispaudė jį prie jos krūtinės, ir greitai išgavo norimą pažadą.

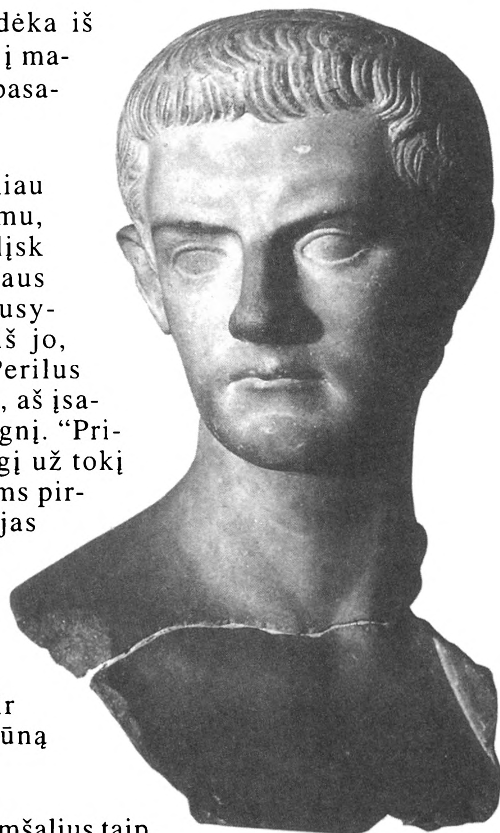
Dar viena kankinimo mašina — tai varinis jautis. Jį sukūrė žmogus vardu Perilus (Perilaus) tironui Palariui (Phalaris). Antrajame amžiuje jį aprašė satyrikas Lukianas (Lucian). Jautis buvo natūralaus dydžio, jo vidus — tuščias, o gale buvo nuleidžiamos durys. Išradėjas Palariui paaiškino, kad reikia nusikaltėlį uždaryti jaučio viduje, o tada po jo pilvu užkurti ugnį.

Valdant Romos imperatoriams, ypač buvo kankinami įtariamieji išdavyste. Šioje Georgijaus Gyzio (Georgio Ghisi) šešioliktojo amžiaus graviūroje parodyta, kaip Julijaus Cezario (Julius Caesar) laikais buvo kalinamos aukos.

Išradingo muzikinių dūdelių įrenginio dėka iš skausmo šaukiančios aukos riksmas virsta į maloniai skambantį mykimą. Lukianas taip pasakoja šią istoriją Palario žodžiais:

> " — Taigi dabar, Perili, - pasakiau aš, — jei tu toks tikras savo išradimu, įrodyk mums tai tuojau pat: užlipk, įlįsk į vidų ir imituok kankinamo žmogaus šauksmą, kad mes galėtume pasiklausyti, ar sklis tokia maloni muzikėlė iš jo, kaip kad tu mėginai mus įtikinti." Perilus pakluso, o kai tiktai jis atsidūrė pilve, aš įsakiau uždaryti angą ir pakurti po juo ugnį. "Priimk tai, — pasakiau aš, — kaip atlygį už tokį vertingą meno kūrinį ir pagiedok mums pirmąsias žavingas gaidas, kurių išradėjas esi pats!" Tas bjaurus niekšas nusipelnė kančios už tokį gėdingą savo mechaniko talento pritaikymą. Tačiau to didingo kūrinio nebuvo galima užteršti jį ten numarinant. Todėl aš įsakiau ištraukti jį gyvą ir numesti nuo uolos viršūnės, o jo kūną palikti nepalaidotą".

Žiaurusis psichopatas Romos imperatorius Kaligula (Caligula). Jis jausdavo pasitenkinimą, kankindamas auką panašiai kaip kiniečiai. Tokį kankinimo būdą vadino "mirtis, įpjaunant tūkstantį kartų", kad auka galėtų "pajusti savo mirtį".

Pagal romėnų įstatymus vergus ir svetimšalius taip pat buvo leidžiama kankinti. Tačiau romėnų įstatymai skyrėsi nuo graikų: "Vergais, kurie liudydavo prieš savo šeimininką, nebuvo tikima, kadangi taip jie galėtų atsikratyti savo šeimininkų". Ši taisyklė buvo taikoma netgi tada, kai buvo manoma, jog vergas yra šeimininko nusikaltimų bendrininkas, išskyrus išdavystės ir svetimavimo atvejus.

Kaltinamiesiems vienu iš šių nusikaltimų — o taip pat tuo atveju, jei žmona mėgino nunuodyti savo vyrą — buvo galima taikyti "quaestio", juridinę apklausą, per kurią leidžiama kankinti. Valdant Romos imperatoriams, ypač atsivertusiems į krikščionybę, kankinama buvo ir už burtus bei raganavimą.

Visada buvo kankinami išdavikai arba įtariamieji išdavyste. 31-aisiais m.e. metais Vyriausiosios Sargybos vadas Liucijus Elijus Sejanas (Lucius Aelius Sejanus) buvo įtariamas nužudęs vienintelį imperatoriaus Tiberijaus (Tiberius) sūnų Julijų Cezarį Drūzą (Drusus), o taip pat sąmokslu, kurio pagalba pats norėjo tapti imperatoriumi. Sejanas buvo nuteistas mirti, o Tiberijų taip apėmė panika, kad jis nukankindavo kiekvieną, kuriuo nepasitikėjo. Per klaidą jis netgi mirtinai nukankino draugą, kuris, savo nelaimei, atvyko su visuomeniniu vizitu.

Imperatorius Neronas (Nero) neigė įsivėlęs į Romos sudeginimą 64-aisiais m.e. metais. Jis sakė, jog už tai atsakingi krikščionys ir žydai, tvirtindamas, kad kankinami jie tai prisipažino.

Vieną kankinimo būdą buvo sugalvojęs ir pats Tiberijus. Pasak romėnų istoriko Svetonijaus (Suetonius) knygos "Dvylikos Cezarių gyvenimai", buvo įsakoma: "vargšams nusikaltėliams išgerti daugybę vyno ir kartu užsirišti savo galus liutnios styga, kad juos tuo pat metu kankintų tiek veržianti styga, tiek ir šlapimo spaudimas".

Tiberijaus įpėdinis, siaubingasis Kaligula (tikr. Gajus Julijus Cezaris Germanikas), valgydamas mėgo žiūrėti kaip kankinami belaisviai. Už kai kuriuos nusikaltimus jis įsakydavo daryti panašiai kaip kiniečių vadinamoje "mirtyje, įpjaunant tūkstantį kartų" (žiūrėkite devintą skyrių). Maži, dažni pjaustinėjimai peiliu, Kaligulos žodžiais, priversdavo auką "pajusti savo mirtį". Svetonijus rašė, kad Kaligula perpjovė žmogų į dvi dalis; kad užgaulios satyros autorių įsakė palaidoti gyvą cirko arenoje; o "jo gladiatorių ir laukinių žvėrių prižiūrėtoją buvo liepta surakinti grandinėmis ir daužyti iš eilės dvi dienas imperatoriaus akvaizdoje, bet neužmušti jo visiškai, kol neprairo kankinamojo smegenys ir Kaligulos nesuerzino smarvė".

Netgi palyginti švelnus Klaudijus (Claudius) leisdavo kankinti sąmokslininkus ir tariamus samdytus žudikus. Tacitas (Tacitus) aprašo, kaip buvo kankinamas riteris, kuris sveikindamasis su imperatoriumi ne taip laikė kardą, arba kaip buvo kankinama neištikima Klaudijaus žmona Mesalina (Messalina).

Jei buvo manoma, jog prieš imperatorių naudojami burtai arba raganavimai, už juos taip pat buvo kankinama. O kadangi burtininkai ir raganos buvo kunigų priešininkai, tai jie buvo laikomi eretikais. Prieš krikščionybės įvedimą Romoje patys krikščionys buvo laikomi eretikais. Jie buvo kankinami, norint priversti išsižadėti Kristaus ir prisiekti ištikimybę imperatoriui. Tertulijanas (Tertullian), vienas pirmųjų krikščionių rašytojų Romoje, savo kūrinyje "Apologeticum" (193 m. e.) dėstė:

> "Jei nusikaltėliai į kaltinimą atsako — "nekaltas", jūs juos kankinate, kad išgautumėte jų prisipažinimą. Vienintelius krikščionis kankinate tam, kad jie išsižadėtų... Tačiau jei tai būtų kažkas blogo, mes išsižadėtume savo kaltės, ir tada jūs mus kankintumėte, kad mes tą kaltę pripažintume... Jūs manote, kad mes esame nusikaltėliai vien dėl to, kad mes išpažįstame vardą (Kristaus vardą). O kankindami jūs mėginate mus priversti atsisakyti savo tikėjimo, taigi mes verčiami išsižadėti nusikaltimo, kuriuo mus kaltinate..."

Tiberijus taip puolė į paniką, kad nukankindavo kiekvieną, kuriuo nepasitikėjo

Imperatorius Neronas (Nero) pareiškė, jog jis neatsakingas už Romos sudeginimą 64-aisiais m.e. metais ir, remdamasis informacija, kurią kankindamas išgavo iš krikščionių ir žydų, tvirtino, kad tai padarė jie patys. Jo mėgstamiausia kankinimų vieta buvo jo paties rūmų sodas. Kai kurios aukos buvo įsiuvamos į vilkų kailius ir atiduodamos sudraskyti šunims; kitos buvo ištepamos degutu ir uždegamos, kad "kaip fakelai šviestų nakty".

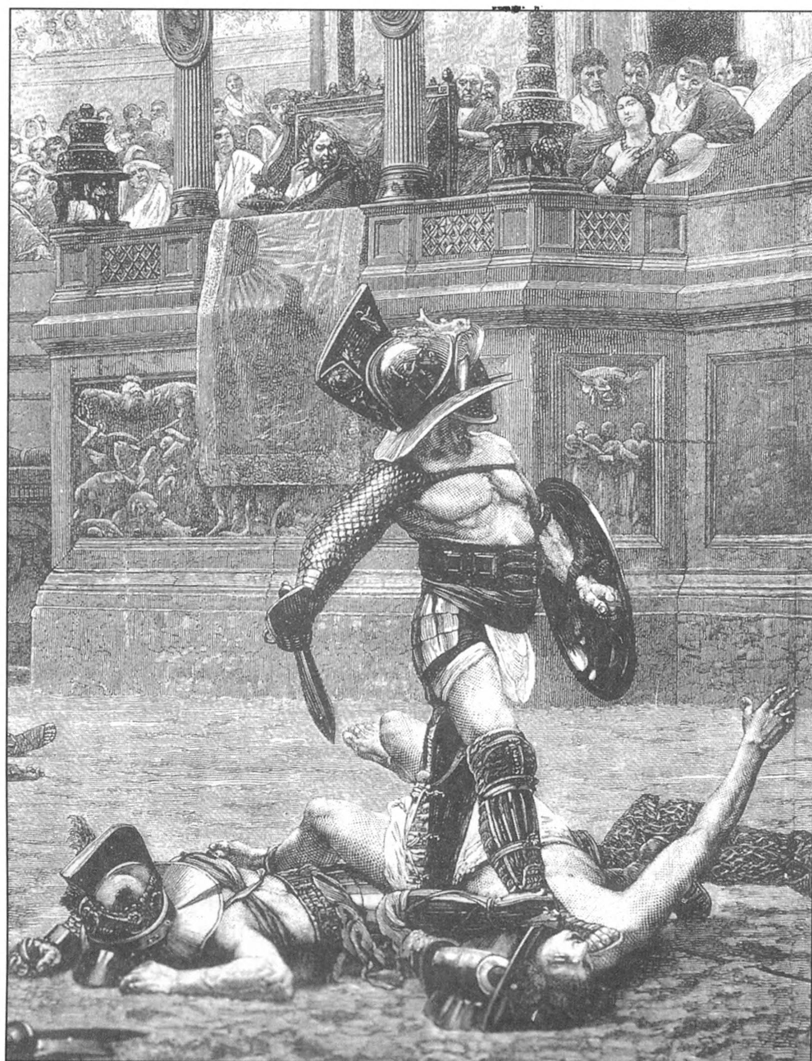
Laisva moteris Epicharė (Epicharis), kurią apkaltino sąmokslu prieš imperatorių, visą dieną buvo kankinama, kad išduotų bendrininkų vardus, kol galiausiai ji pati pasikorė savo kikliku.

Kankinimai, kaip bausmė, Romoje buvo plačiai taikomi. Tai galėjo būti pati ir bausmė, ir įžanga prieš ištrėmimą ar mirtį. Gyventojai galėdavo kankinti savo skolininkus, prirakindami juos privačiuose kalėjimuose, kol šie sumokės. Krikščionys imperatoriai išleido įsakymą, kad kiekvienas, apkaltintas kunigo arba vyskupo įžeidimu bažnyčioje, turi būti baudžiamas. Pradžioje ši bausmė buvo abiejų kojų ir rankų nukirtimas, vėliau sumažinta iki vienos rankos nukirtimo. Eretikai ir kiti nusižengę bažnyčiai buvo plakami.

2. 907

Romėnų plakimo rimbai ("flagellum") kėlė baimę visiems. Jų botagai buvo iš jaučio odos, o kartais dar ir su galuose prikabintais svambalais, kurie susmigdavo giliai į kūną. Pasak Horacijaus, tuometiniai teisėjai buvo tokie sadistiški, jog įsakydavo taip ilgai plakti, kad išsekę budeliai turėdavo sustoti pailsėti, kol bausmė būdavo baigta. Daug romėnų vergų mirdavo plakami. Mažesnės bausmės buvo atliekamos "scutica", rimbu su odiniu diržu iš pargamento, arba "ferula", plokščiu odiniu diržu.

Vienas pagrindinių romiečių kankinimo būdų buvo "equuleus" — kankinimų suolas. Tokį jo pavadinimą (lotyniškai "jaunas arklys") atitiko rėmo forma, panešėjusi į šuoliuojantį arklį, ant kurio auka spaudžiama po svarsčiais.

Gladiatorių kautynės Romos imperijoje buvo išskirtinė viešosios egzekucijos forma — populiarus spektaklis. Į areną, kur buvo daugybė kankinimo įrankių — tokių, kaip rimbai, budelių kalavijai arba kryžius — buvo įleidžiami laukiniai žvėrys arba kitas toks pats žmogus.

Vergai pakabinami už abiejų rankų, prie kojų pririšami svarsčiai ir taip plakami. Nuteisti mirti vergai paprastai būdavo nukryžiuojami, po to iš nugaros įtvirtinami į trikampio formos apykaklę, paguldomi ant pečių ir prie šlaunų pririštomis rankomis vežami į egzekucijos vietą, lydint "carnificams" (budeliams), laikantiems rankose rimbus.

Taip pat buvo praktikuojamas ilgai trunkantis kankinimas, deginant ant nestiprios ugnies. Ketvirtajame amžiuje tai ypač mėgo imperatorius Maksiminas (Maximinus), atkaklus krikščionių persekiotojas. Knygoje "Palestinos kankinių istorija" (1861 m. leidimas) Euzebijus (Eusebius) aprašo Apijano (Apphianus) egzekuciją:

> "Kankinys buvo pakabintas labai aukštai, kad... neišgąsdintų stebinčių egzekuciją. Jo šonai buvo "šukuojami", kol iš jo teliko šlapia masė, o veidas neatpažįstamai persimainė. Po to jį ilgai degino ant kaitrios ugnies. Mėsos nuo deginamų kojų krito tarsi tirpstantis vaškas, ugnies liežuviai degino kaulus, lyg sudžiūvusias nendres."

"jo šonkauliai ir šonai buvo tol "šukuojami", kol teliko šlapia masė"

Taip pat reikia paminėti gladiatorių kautynes Romos imperijoje. Mažai (jei iš viso tokių buvo) gladiatorių buvo savanoriai kautynių dalyviai: tai buvo karo belaisviai arba nusikaltėliai, tiktai jiems paskirtas kitoks egzekucijos būdas — linksminti minias žiūrovų. Kankinimo įrankiai — įvairūs — laukiniai liūtai, meškos, tigrai, jaučiai, vilkai, pasiutę šunys arba netgi kitas toks pats žmogus — tačiau pasekmės būdavo tos pačios. Arenos prižiūrėtojai turėdavo užtikrinti, kad pasmerktasis nenusižudytų iki renginio. Tačiau tai ne visuomet pavykdavo: kai konsulas Kvintas Aurelijus Simachas (Quintus Aurelius Symmachus) norėjo surengti pasirodymą savo sūnaus garbei, paaiškėjo, kad kaliniai išsmaugė vieni kitus dar iki kautynių.

Antras skyrius

Pirmykščių ritualai

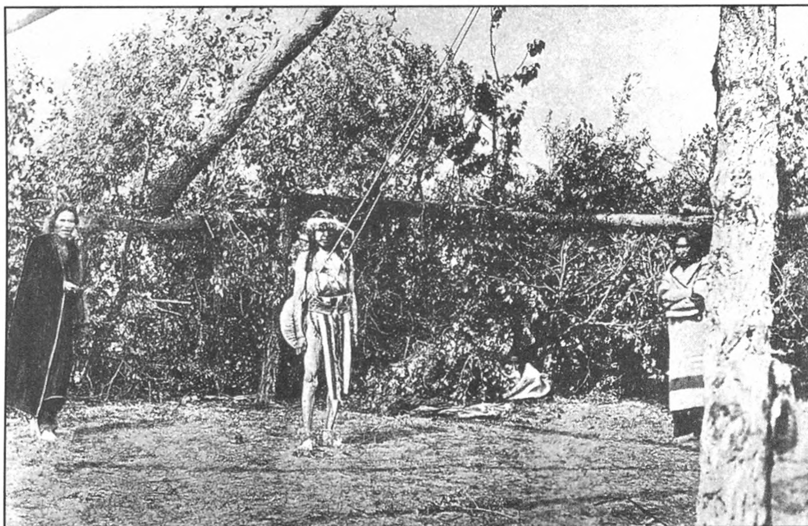
Žvelgiant į barbarišką elgesį senosiose kultūrose, kaip actekų arba kitų pirmykščių genčių, yra sunku nubrėžti liniją tarp įšventinimo apeigų, kankinimo ir ritualo aukų. Pavyzdžiui, jauni Šiaurės Amerikos indėnų vyrai per įšventinimo į mandanų palapinę ritualą turėdavo pakelti siaubingas kančias. Tačiau tai buvo tradicija, ir visi vyrai tai turėjo iškęsti savanoriškai. 1841 m. šį ritualą aprašė Džordžas Ketlinas (George Catlin), o neseniai apie tai buvo sukurtas filmas "Žmogus vardu Arklys":

> "Įšventinamasis atsistojo ant rankų ir kojų. Žmogus, dešinėje rankoje laikęs peilį, suėmė colį ar daugiau peties ir, sukeldamas kiek galima didesnį skausmą, perdūrė per vieną ir per kitą petį, per krūtinę. Kitu — abejomis aštriomis ašmenimis peiliu — perdūrė per mėsas žemiau pirštų ir peilį ištraukė. Tada kitas žmogus, kuris rankoje laikė pundą iešmų ir kaiščių, suvėrė juos į peiliu padarytas žaizdas.
>
> Nuo palapinės už jos stovėję žmonės buvo nuleidę dvi virves, kurias pritvirtino prie iešmų ir kaiščių ir tuojau pat pradėjo traukti, kol įšventinamojo kūnas pagaliau atsiplėšė nuo žemės, tuomet vėl peiliais ir iešmais buvo perdurta per mėsas ir odas ant kiekvienos rankos žemiau pečių, žemiau alkūnių ir per kojas, žemiau kelių. Po to visi iešmai buvo pakelti į viršų, kol kūnas visu svoriu pakibo ant jų ir iš galūnių čiurkšlėmis pradėjo tekėti kraujas. Šalia stovėjusieji po iešmais sukabino to žmogaus skydą, lanką, strėlinę ir t.t."

Ketlinas (Catlin) pastebėjo, kad mėsų įsitempimas tuose taškuose, kur įbesti iešmai, buvęs toks didelis, kad jos išlįsdavo per audinį į viršų 15-20 cm. Ir tokioje padėtyje jaunuoliai kabojo, žūtbūtinai stengdamiesi nuslėpti savo dejones ir įrodyti savo drąsą ir vyriškumą, kol genties vyresnieji likdavo patenkinti ir leisdavo nuleisti ant žemės, kur įšventinamieji ilgą laiką gulėdavo vos gyvi.

Šiame rituale sekė dar vienas (netgi baisesnis už kankinimą, pakeliant už pririštų rankų ir leidžiant kristi, taikytą inkvizicijos kalėjimuose (žr. trečią skyrių)) kankinimas, žinomas "Eh- ke-nah-ka-nah-pick" pavadinimu. Jaunuolių riešai ap-

(Priešais) Šiaurės Amerikos indėnai atlikdavo savo ritualus gerokai anksčiau, dar prieš atvykstant imigrantams. Per karus tarp genčių pralaimėjusiesiems dažniausiai būdavo nuimami skalpai. Pajutę įsibrovėlių kolonistų grasinimus, indėnai tapo priešiški ir dažnai nukankindavo imigrantus barbariškais būdais. 1864-aisiais vadas Baltasis Vėžlys nuskalpavo Robertą Makdžijų (Robert McGee), kuris vis tik išliko gyvas.

Sū genties taip vadinamas "saulės šokis", panašus į mandanų įšventinimo ritualą. Virvės iš žaliaminės odos per mėsas pritvirtinamos prie žmogaus krūtinės, o antri jų galai — aukštai prie stulpo.

juosiami plačiais odiniais diržais, kurių galus iš abiejų šonų laiko vyresni kariai. Sunkūs svarsčiai prikabinami prie kūnų tokiais pat kaiščiais, kaip ir pirmąją ritualo dalį. Po to jaunuoliai tempiami, kad bėgtų ratais palapinės viduje. Nuo judėjimo svarsčiai palaipsniui plėšdavo kaiščius iš kūno, o galiausiai įšventinamasis išsekdavo nuo kankinimo ir nukraujavimo.

Sakydavo, kad tokie įšventinimo ritualai ugdo atsparumą skausmui, o tai svarbu žiauriose pirmykščių gyvenimo sąlygose ir karuose tarp priešiškų genčių. Tai taip pat įrodydavo, kad jaunuoliai tokie pat stiprūs ir narsūs kaip ir jų vyresnieji. Tačiau niekas negali paneigti tos nuojautos, kuri sako, jog dalį motyvacijos sudaro vyresniųjų amžiumi emocijos, kurias žodžiais būtų galima išreikšti taip: "Jaunas būdamas aš tai iškentėjau, ir jums tai teks pakelti".

Mėginant paaiškinti tokius ritualus kaip šis, sunku pasakyti ar kankinimai, kuriuos vietiniai indėnai taikė savo belaisviams, buvo tik sadizmas, ar paskirta bausmė; o gal jie buvo kankinami, norint įrodyti, kad belaisviai mažiau narsūs, nei tie, kurie juos paėmė į nelaisvę, ir todėl neverti pagarbos.

Daug vėlesniais laikais, per Antrąjį pasaulinį karą, japonai į belaisvius taip pat žiūrėjo su panieka, ir traktavo juos pagal tokią nuostatą: garbingas žmogus turi pasidaryti *charakiri* prieš tai, kol nepateko į nelaisvę.

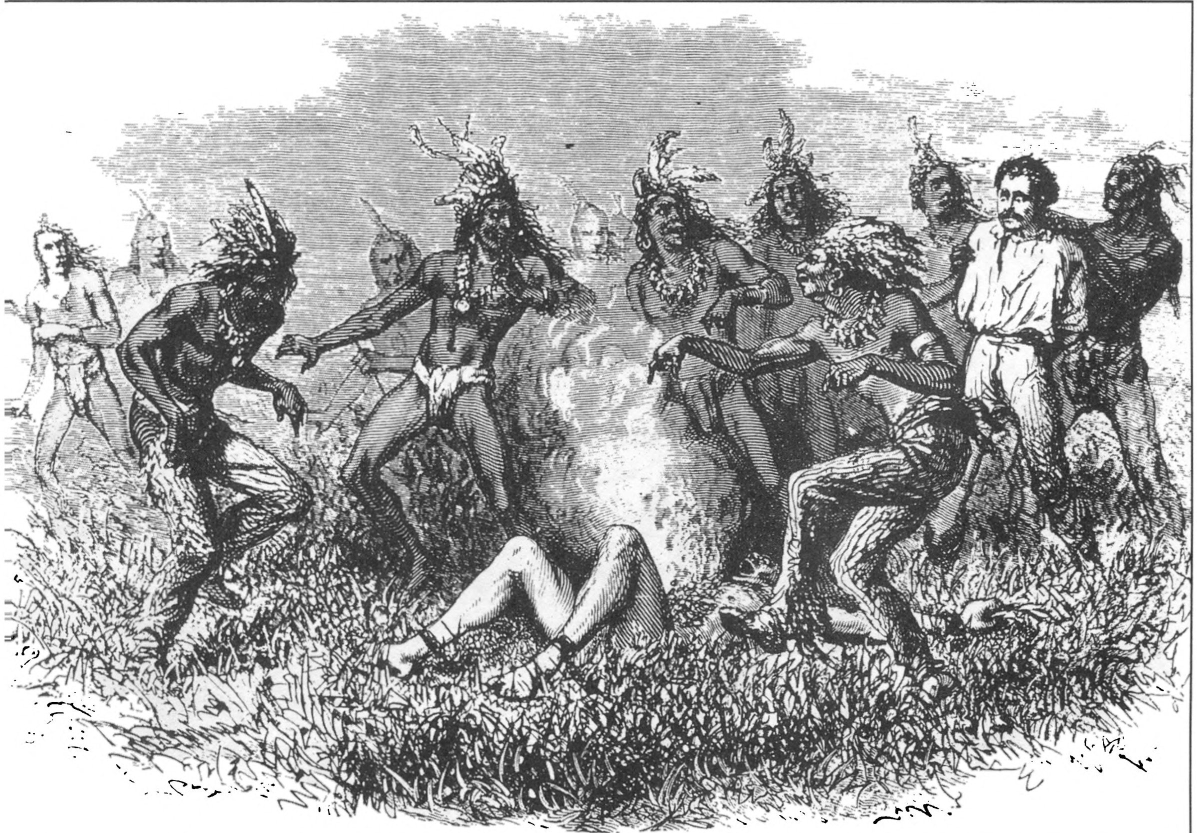
Choktai (Šiaurės Amerikos Alabamos indėnai) buvę ypač išradingi, kankinant belaisvius. Aukos išrengiamos nuogai, o jų rankos surišamos. Tada iš stipraus vynuogienojo padaroma kilpa ir užmaunama ant kaklo, kitas vynuogienojo galas pritvirtinamas prie aukšto stulpo. Taip auka gali bėgioti, bet iš-

lieka pririšta tartum sugauta meška. Knygoje "Pirmykščių gyvenimo keistenybės" (1863) Džeimsas Grinvudas (James Greenwood) rašo, kas vykdavo toliau:

> "Moterys pašėlusiai puolė jį su degančiais fakelais. Skausmas greitai tapo toks kankinantis, kad jis pašėlusiai veržėsi nuo stulpo tarsi medžiojamas laukinis žvėris, čaižė jas vynuogienojaus šaka, kandžiojo, spardė ir trypė visus, kas tik pasitaikė po kojom. Ratas vėl greitai prisipildė naujų žmonių; jie puolė jį iš visų pusių, dabar jis bėgo prie stulpo, tarsi prie kokio prieglobsčio, tačiau liepsnos jį persekiojo... Kai jis nuo kankinimų išseko ir susmuko, jie pylė ant jo šaltą vandenį, kol jis vėl atgavo sąmonę, o po to žiaurumai tęsėsi, kol jis parkrito ir, laimei, nebejautė skausmo".

Indėnai kankina baltuosius kolonistus ugnimi. Vien Teksase tarp 1846 m. ir 1852 m. apačiai kasmet mirtinai nukankindavo po du šimtus kolonistų.

Suskaičiuota, kad Teksase vien nuo 1846 m. iki 1852 m. (neilgai trukus po to, kai Teksasas buvo atimtas iš Meksikos ir prijungtas prie Jungtinių Valstijų) kiekvienais metais apačiai nukankindavo po 200 kolonistų. Vienas iš kankinimo bū-

dų buvo panašus į kiniečių "mirtį, įpjaunant tūkstantį kartų": aukos pririšamos prie medžio ir kasdien joms nupjaunama po galūnę arba išpjaunamas gabalas mėsos. Daugeliui buvo išlupamos akys ir į akiduobes įdedamos iki raudonumo įkaitusios žarijos, arba žmogus deginamas ant lėtos ugnies, kol numirdavo. Indėnai belaisviai taip pat galėjo tikėtis tokio paties likimo.

Ištvėrę įšventinimo ritualus, belaisviai indėnai pakeldavo skausmą su legendine ištverme. Tačiau kai kurie kolonistai ar misionieriai, kurie irgi buvo pasiruošę tokiems kankinimams, tik užsitraukdavo kankintojų panieką. Vienas iš tokių kankinių, drąsiai ištvėrusių kankinimus prie stulpo, — Tėvas Žanas de Brebofas (Jean de Brebeuf), jėzuitų misijos Hurone, Kanadoje, dalyvis. 1645 m. Brebofą (Brebeuf), kartu su būriu huronų, irokėzai paėmė į nelaisvę. Pirmiausia jam buvo nukirstos rankos, tada jo kūnas badomas geležiniais smeigtukais. Iki raudonumo įkaitintus tomahaukus sukabino jam aplink kaklą, "kad kiekvienas galvos pasukimas būtų kančia". Aplink kūną apjuosė ir užsegė sakais ir degutu aplietą diržą.

Misionierius drąsiai pakėlė kankinimus. Jis sakė pamokslą kankinimus tęsiantiems savo kankintojams. Pastarieji įsiutę pagriebė iš laužo degančią šaką ir įkišo jam į burną. Bet net tai nesustabdė pamokslo, ir galiausiai irokėzai nupjovė jam lūpas.

1845 m. iš Meksikos buvo atimtas Teksasas ir prijungtas prie Jungtinių Valstijų, tačiau apačiai nepripažino šių ribų. Šis meksikietis apačių vado Geronimo pasekėjų buvo paguldytas, pririštas ir paliktas mirti lėta mirtimi kaitrioje saulėje.

Brebofas vis dar buvo gyvas. Kankintojai dar ir dar pylė ant jo verdantį vandenį. Pranešime apie jo kankinimą buvo rašoma, kad po to irokėzai pjovė nuo jo rankų, kojų ir liemens mėsas — rūpestingai vengdami paliesti tas vietas, kurios galėjo būti mirtinos — kepė jas ir priešais jį valgė. Galiausiai, prieš misionieriui mirštant, nupjautos kojos ir nuimtas skalpas.

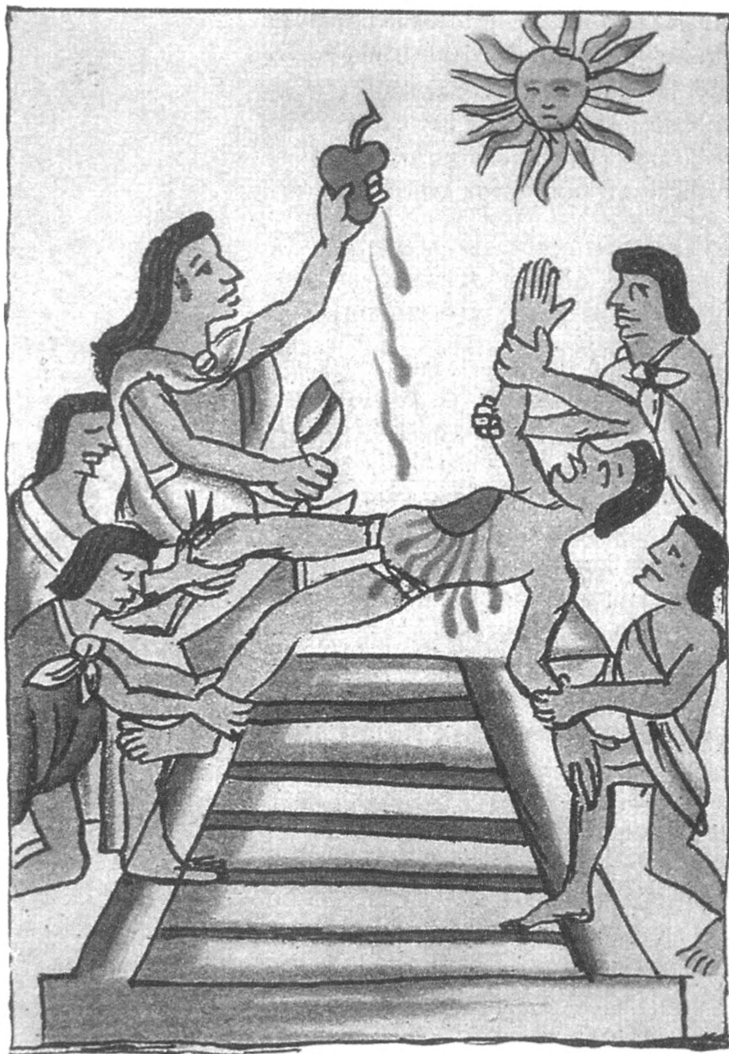
Actekų kraujas

Toliau pietuose, pačioje Meksikoje, belaisviai buvo laikomi labai svarbiais, nes jų reikėjo aukojimams. Kraujas buvo actekų religijos šerdis, jis — Saulės dievo energijos šaltinis. O šį dievą reikėjo maitinti, gaivinti ir puoselėti "raudonuoju kaktuso vaisiumi" — žmogaus širdimi ir krauju. Jei jis negaus aukų nuolat, saulė liks danguje ir taip savo ugnyje pražudys žmoniją. Pati šlovingiausia kario mirtis buvo jo paaukojimas Saulės dievui — turėjusiam specialų rojų tiems, kurie jam buvo paaukoti. Tačiau šiuo atžvilgiu actekai buvo rafinuoti dviveidžiai. Vienas svarbiausių karo tikslų — kovos metu paimti į nelaisvę priešą ir atiduoti jį paaukojimui. Taigi paprastai aukodavo ne patį karį, bet jo į nelaisvę paimtą priešą, už kurį jam atitekdavo garbė.

Pati šlovingiausia mirtis — būti paaukotam Saulės dievui.

Štai kas atsitiko per 1418-22 m. karą tarp priešiškų genčių vadų Netcaulkojoto (Netzahualcoyotl) ir Machtlos (Maxtla). Paėmus Machtlą į nelaisvę, Acapocalke buvo pastatyta speciali platforma jo paaukojimui. Apsišarvavę kariai apsupo platformą, vadai pasipuošė ornamentais iš obsidiano, nefrito ir kristalo. Machtlą paguldė ant ceremonijai skirto patiesalo, šalia atsistojo keturi sargybiniai, o pats Netcaulkojotas pasiėmė ritualinį obsidiano peilį, prapjovė Machtlai krūtinę ir ištraukė jo širdį. Tada Machtlos kūnas buvo palaidotas pagal visas garbingo vado laidojimo tradicijas.

Po keturiasdešimties metų actekai užėmė rytines mikstekų žemes, o į nelaisvę paimtus karius nuvesdino prie Didžiosios Piramidės Tenočtitlane (dabartinis Meksikas). Vieną po kito juos vedė aukštyn laiptais pro debesis smilkalų. Vienam po kito jiems išpjovė širdis: žemyn laiptais tekėjo kraujo upės, o paaukotųjų kūnai buvo numetami žemyn, kur jiems nukirsdavo rankas, kojas ir galvas. Galvos buvo išdėstomos į didžiulę kaukolių eilę piramidės viršuje, o į nelaisvę priešus paėmęs kiekvienas karys apdovanojamas ranka arba šlaunimi. Vienuolis Bernardinas de Sahagunas (Bernardino de Sahagun), kuris vėliau parašė "Visuotinę Naujosios Ispanijos istoriją", rašė, kad šios galūnės buvo parsineštos į namus,

Actekai aukodavo Saulės dievui: karo belaisviai vienas po kito buvo vedami aukštyn Didžiosios Piramidės Tenočtitlane laiptais, kur jų širdis išpjaudavo obsidijano peiliu.

sutroškintos su ankštiniais pipirais ir pomidorais, ir taip buvo paruoštas ritualinis patiekalas.

Po sėkmingo actekų žygio 1487-tais metais Didžioji Piramidė vėl pagerbta. Tai buvę pačios didžiausios žudynės.

Belaisviai surikiuoti į eilę kelyje, vedančiame į Tenočtitlaną, o kraujo aukojimai tęsėsi keturias dienas. Kraujas nuplovė visas keturias piramidės puses ir milžiniški jo klanai subėgo ant apačioje esančio grindinio, o viršuje išsirikiavo tūkstančiai kaukolių.

Kitas svarbus actekų panteono dievas — Tlalokas (Tlaloc), žemės dvasia, kurio garbei ritualai vyko Tlaloko kalne, aukščiausioje kalnų grandinės viršukalnėje. Kasmet čia vykdavo lietaus prašymo ceremonijos ir aukojamos atitinkamos aukos. Tuo pačiu metu Didžiosios Piramidės kieme būdavo paruošiama dar viena auka. Ten pastatydavo didžiulį medį, vadinamą Tota, aplink jį ratu išdėstydavo dar keturis mažesnius medžius. “Chalchiuhtlicue” (gelsvai žalios spalvos skraiste) apvilktą jauną merginą pasodindavo šiame simboliniame miške. Kuomet nuo Tlaloko kalno grįždavo kilmingieji ir šventikai, Tota medis būdavo pririšamas prie plausto ir, lydint merginai, muzikantams ir didžiuliam būriui dainininkų kanojose, nuplukdomas per Tetčkoko (Tetzcoco) ežerą. Procesija priplaukdavo šaltinį, esantį vietovėje vadinamoje Pantitlana, ir šalia šio šaltinio būdavo pastatomas medis. Mergina paaukojama, o jos kraujas išpilamas į vandenį.

Teotihukanas, milžiniška piramidė, skirta toltekų dievui Kvecalkotlui (Quetzalcoatl), iki actekų laikotarpio. Ji taip pat matė kruvinus žmonių aukojimo ritualus.

Bernalas Diezas del Kastilio (Bernal Diaz del Castillo), kuris 1519 m. kartu su ispanų ekspedicija atvyko į Tenočtitlaną, taip aprašė šventikus, kurie atliko šias kruvinas apeigas:

> "Jie buvo su juodais apsiaustais kaip dvasiškiai, drabužiai ilgi, iki žemės. Kai kurie su gobtuvais, panašiais į tuos, kokius nešioja kanauninkai, o kiti su mažesniais, tokiais kaip domininkonų. Jų plaukai ilgi — iki juosmens, o kai kurių netgi iki pat kulkšnių. Plaukai apibėgę krauju ir tokie susivėlę, kad jų nebūtų įmanoma iššukuoti, o ausys sukarpytos į gabalėlius.
>
> Jie dvokė siera ir sušvinkusia mėsa... Jų rankų nagai buvo labai ilgi. Mes girdėjome sakant, kad šie šventikai yra labai pamaldūs ir dorai gyvena".

S BENEDICTVS
PP III
INNOCENTIUS EPS SERVUS SERVORU DI. DILECTIS FILI ... PRIORI ET FRIB IUXTA
SPECU BEATI BENEDICTI REGLARE VITA SERVANTIBUS IN ... INTER HOLOCAUSTA
VIRTUTU NULLU MAGIS EST MEDULLATU, QUA QD OFFERTUR ALTISSIMO DE PINGUEDINE
CARITATIS. HOC IGIT ATTENDENTES. CU OLI CAUSA DEVOTIONIS ACCESSISSEM AD LOCU SO...
UBE QUE BEATUS BENEDICT SUE CONVERSIONIS PRIMORDIO CONSECRAVIT. ET IVENISSEM VOS IBI SECDM
INSTITUTIONE IPIUS LAUDABILITER DNO FAMULANTES. NE PRO TEPORALIS SUBSTENTATI...
SPIRITUALIS OBSERVANTIE DISCIPLINA TORPERET, APOSTOLICU VOBIS SUBSIDIU DUXIMUS
IMPENDENDU. SPERANTES QD IDE BEATISSIM BENEDICT NRE DEVOTIONIS AFFECTU...
ET PRECIB APUD PIISSIMU PATRE ET IUSTISSIMU IUDICE COMMDABIT. VRIS ...
NECESSITATIB PVIDERE. SEX LIBRAS USUALIS MONETE VOBIS ET SUCCESSORIB VRIS DE
CAMERA BEATI PETRI SINGULIS ANNIS PCIPIENDAS CONCESSIM. DONEC IN ALIQUO CERTO LOCO
VOBIS ESSENT UTILITER ASSIGNATE. STATUENTES UT EA QUE AD SUSTENTATIONE VRAM CON
SUEVISTIS PCIPERE DE MONASTERIO SUBLACEN. VOBIS ET SUCCESSORIB VRIS PPTER HOC
MINIME NEGARENTUR, POSTMODU AUTE CU REVERSI FUISSEM AD URBE QUOSDA DE FRIB
VRIS AD NRAM PRESENTIA DESTINASTIS HUMILITER IMPLORANTES UT CON...SSIONE
IPSA IN ALIQUO CERTO LOCO DIGNAREMUR PPETUO STABILIRE. DE QUO PREFATAS
SEX LIBRAS PCIPERE VALERETIS. NOS IGITUR HABITO FRA...
ASSENSU. IA DICTAS SEX LIBRAS VOBIS ET SUCCESSORIB VRIS PCIPIENDAS SINGULIS
ANNIS DE ANNUO CENSU CASTRI PORTIANI ...
PRIVILEGIO CONFIRMAM. NULLI ERGO OMNINO HOMINU LICEAT HANC PAGINA NRE
CONCESSIONIS ET CONSTITUTIONIS ...
IRE. SI QUIS AUTE HOC ATTEPTARE PRESUPSERIT INDIGNATIONE OMNIPOTENTIS
ET BEATORU PETRI ET PAULI APOSTOLORU EIUS ...

Trečias skyrius

Inkvizicija

Nenuostabu, kad po tokio Romos imperatorių elgesio su krikščionimis, ankstyvojoje krikščionių bažnyčioje buvo pasisakoma prieš kankinimus. Vienu metu krikščionims netgi drausdavo būti teisėjais, nes pagal įstatymus į jų pareigas įėjo žmogaus kankinimas.

Popiežius Nikolajus I (Nicholas I) 866 m. laiške Bulgarijos pricui Borisui aiškiai išreiškė bažnyčios požiūrį į kankinimus:

> "Prisipažinimas turi būti savanoriškas, o ne išgautas jėga. Argi jums nebus gėda, jei kankinant neišgausite įrodymų? Negi jūs nežinote, koks blogas yra jūsų elgesys? Jei auka, iš tikrųjų nebūdama kalta, neatlaikys kankinimų ir pripažins savo kaltę, kas gi tuomet bus nusikaltėlis, jeigu ne tas, kas privertė ją meluoti?"

Viena priežasčių, kodėl krikščionys priešinosi kankinimams ta, kad graikų ir romėnų įstatymai buvo nukreipti prieš vergus. O kadangi krikščioniškajame pasaulyje neleidžiama, kad vienas krikščionis būtų kito krikščionio vergu, tai akivaizdžiai sumažėjo galimų aukų.

Taip pat atsirado nauja legaliųjų teismų forma. Kaltinamasis ir kaltintojas buvo išklausomi bešališko (tikėtasi) teisėjo, kuris atliko arbitro vaidmenį. Abu turėjo prisiekti, jog sako tiesą — melas laikomas nuodėme, už kurią Dievas tuojau pat nubaustų. Abu taip pat galėjo į teismą pasikviesti savo draugų ir giminaičių, kurie taip pat turėdavo prisiekti, ne tuo, kad jų su byla susijusios žinios yra teisingos, bet kad jie tiki priesaikos rimtumu.

Tačiau nusikalstamai mąstantys greitai suprato, kad už priesaikos sulaužymą bausmė laukia kitame pasaulyje, o tuo tarpu Visagalio pyktis retai pasireiškia šiame. Ši laisvė, kurios dėka priesaikos sulaužymas galėjo padėti išvengti teisminės atsakomybės, sąlygojo alternatyvų procesą. Tai išmėginimų teismas, kurio pagrindas — tikėjimas, kad "teisusis bus apgintas". Išmėginimai buvo dvejopi. Išmėginamos arba abi pusės, arba tik kaltinamasis.

Pirmuoju atveju vienas iš išmėginimo būdų buvo santykinai švelnus. Varžovams įsakoma atsistoti prieš kryžių pa-

(Priešais) Popiežius Inocentas III 1215 m. išleido bulę, uždraudžiančią išmėginimų teismus. Tačiau vietoj jų Lateranų susirinkimas įkūrė Šventąją inkviziciją.

Išmėginimų teismai vyko daugybę amžių, kol 1215 m. Lateranų susirinkimas juos panaikino. Teismai buvo pagrįsti tikėjimu, kad "teisusis bus apgintas", ir kraštutinėmis formomis norėta atskleisti, kaltas ar ne kaltinamasis. Juk nekaltąjį deginant iki raudonumo įkaitinta geležimi, Dievas apsaugos nuo sužalojimo.

Tuo tarpu jų vietą užėmė nauji tiek bažnytiniai, tiek ir pasaulietiniai įstatymai. Tarp dvasininkijos ir vienuolynuose vyko didžiulė korupcija. Siekiant tai išgyvendinti, dvasininkų teisėjams suteikta galia įvesti viešuosius teismus, per kuriuos nedalyvaudavo patys kaltintojai, taigi šie dvasininkai tapo tiek teisėjais, tiek ir kaltintojais. Netrukus tokiu pat būdu buvo teisiami ir prieš dvasininkus nusiteikę eretikai.

Tuo pat metu pasaulietiniuose teismuose išsivystė teisminė sistema — "per inquisitionem" (iš lot. "tardymas") — kurią devintajame amžiuje buvo įsteigęs imperatorius Karolis Didysis (Charlemagne). Imperatoriaus pavesti karaliaus ypatingieji įgaliotiniai keliavo po jo valdas, tyrinėdami ir skelbdami nutarimus dėl ginčų, skriaudų ir nusikaltimų. Kai 1215 m. Laterano susirinkimas uždraudė išmėginimų teismus, vietoj jų paskelbė "inquisitio" (inkvizicija).

Sekė nauja religinio teismo forma — inkvizicija.

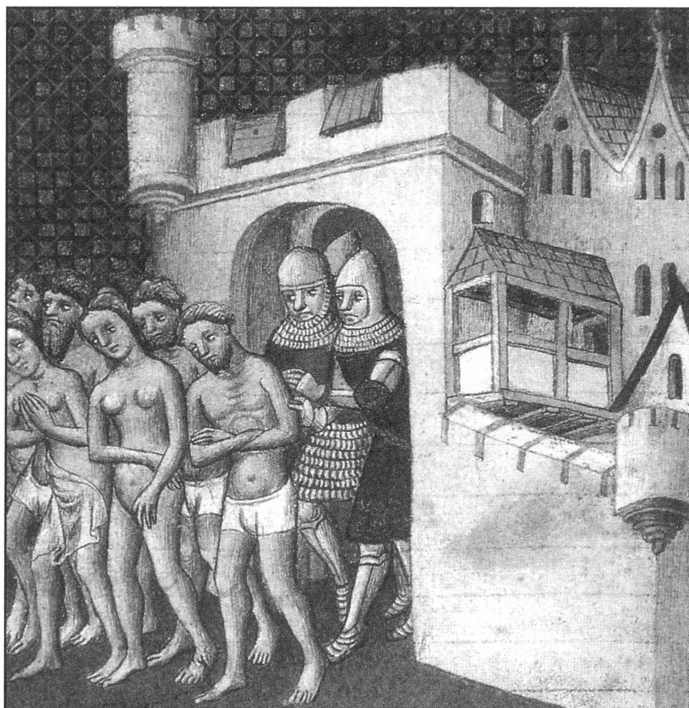
Taigi, sekė nauja religinio teismo forma, inkvizicija — pradžioje tik erezijos nuslopinimui, o vėliau susipynusi ir su kitais dalykais — kuri, amžiams bėgant, užsitarnavo blogą vardą. Laterano susirinkimas paskelbė įsaką, kad kiekvienas valdovas, kurio šalyje nebus nuslopintas eretikų judėjimas, turi būti nuverstas. Tai neišvengiamai sąlygojo pasaulietinės valdžios pritarimą, jog vienintelė tinkama bausmė už erezijų skleidimą yra mirtis. Tai įvyko jau 1197 m. Ispanijos karalystėje Aragonoje; po to 1224 m. sekė Lombardija, 1229 m. Prancūzija, 1230 m. Roma, 1231 m. Sicilija ir Neapolis ir 1232 m. Vokietija. Ši manija prieš eretikus paskatino Albigiečių žygius.

Katarų ir albigiečių žygiai

Amžių amžius krikščionių bažnyčia stengėsi atsikratyti tikinčiųjų, vadinamų manicheistais. Ši filosofinė srovė iškilo trečiajame amžiuje, o jos kūrėjas buvo persų princas Manis (Mani). Jų pažiūros patraukė ankstyvuosius krikščionis, netgi Šv. Augustiną, bet apie 600 m.e. metus sekta buvo uždrausta. Nepaisant to, šių tikinčiųjų išugdyta religija toliau klestėjo Romos imperijos pakraščiuose, ypatingai Bulgarijoje.

Ši religija buvo dvilypė: trumpai tariant, manyta, kad yra du dievai. "Gerasis" dievas labai toli ir mažai susijęs su žmonija, ir, žinoma, neatsakingas už blogį, esantį pasaulyje. Kitas dievas — žydų ir krikščionių — materialiojo pasaulio kūrėjas ir, kurdamas pasaulį, kartu jame sukūrė blogį. Jų požiūriu, netgi žmogaus gyvybė, dievo dovana — nieko neverta. Iš to sekė, jog tikri tikintieji neturi stengtis prailginti gyvenimą,

bet turi siekti mirties bei atsisakyti mėsos ir alkoholio. Žinoma, jie taip pat neturėjo kurti naujų gyvybių, susilaikydami nuo lytinio gyvenimo (dėl jų mėginimo susilaikyti nuo lytinio gyvenimo, bulgarai prancūziškai buvo pradėti vadinti "bougres", o angliškai "buggers" (pederastais).

Per albigiečių žygius su katarais, kurie laikyti eretikais, buvo elgiamasi labai žiauriai. Šioje iliustracijoje iš 1388 m. "Prancūzų metraščio" pavaizduota, kaip jie išvaromi iš Karkasono miesto.

Nepaisant šia religija išpažįstamų sunkumų ir jos asketiškumo, ji pritraukė daug žmonių, tuo tarpu Romos katalikų bažnyčia buvo kritikuojama už jos norą pasipuikuoti ir už dvasininkijos ištvirkimus. Dėl pabrėžtino pamaldumo, skaistumo ir neturto, ji atrodė artimesnė ankstyvosios krikščionybės idealams. Keliaujantys pamokslininkai dvyliktajame amžiuje nešė naująjį tikėjimą į Vakarus, per šiaurinę Italiją į pietų Prancūziją. Jie buvo vadinami katarais. Pavadinimas tikriausiai kilo iš graikiško žodžio, kuris reiškia "grynas".

Šie vyrai (ir kai kurios moterys), vadinami "tobulais", davė iškilmingus įžadus, jog atsižada pasaulio ir visų jo malonumų, pasišvęsdami Dievui ir evangelijai, ir prisiekė niekuomet nemeluoti, neteisingai neliudyti, atsisakyti lytinio gyvenimo ir valgyti tik daržoves ir žuvį. Jų pasekėjams, tikintiesiems, šios taisyklės buvo švelnesnės, ir paprastai jie galutinius įžadus "consolamentum" duodavo tik mirties patale — šie įžadai lygiareikšmiai katalikų paskutiniam patepimui.

Dvyliktajame amžiuje Langedokas, plati pietų Prancūzijos sritis, nebuvo tvirta Prancūzijos karalystės dalimi: tai buvo laisva grafystė tulūzų valdžioje, kurie dažnai mėtydavosi, prisiekdami ištikimybę tai Prancūzijai, tai Anglijos sostui, kurio valdžioje buvo Akvitanijos vakarinės žemės, tai ispanų karalystei Aragonai. Tai sritis, kuri turėjo savo kalbą ir aukštai išsivysčiusią kultūrą. Aukštai buvo vertinama jų poezija ir muzika, ypač vietinių trubadūrų dainos ir baladės. Švelnus klimatas buvęs ypač priimtinas katarų tikėjimui. Katarai čia dar

žinomi albigiečių vardu, kuris kilo nuo miesto Albi, esančio šiaurės rytų Tulūzoje, pavadinimo.

Daugiau nei penkiasdešimt metų Romos katalikų bažnyčia toleravo katarizmą, kuris sparčiai plito. Tačiau vėliau bažnyčia pajuto, jog šis, iš esmės eretiškas tikėjimas, kelia grėsmę jai pačiai. 1204 m. ispanų vienuolis Domininkas Gusmanas (Domingo de Guzman) — domininkonų ordino 1216 m. įkūrėjas, vėliau pavadintas Šv. Domininku — aplankė Tulūzą, tačiau pasakojama, jog čia jam į tikrąjį tikėjimą pavyko atversti tik vieną eretiką. 1207 m. popiežius Inocentas III į Tulūzą pasiuntė du legatus su įsakymu Raimundui VI (Raymond VI) padėti nuslopinti eretikų judėjimą ir dar kartą juos atversti į katalikiškąjį tikėjimą. Raimundas atsisakė ir už tai buvo atskirtas nuo bažnyčios, o legatai išsiųsti atgal į Romą. Tačiau kai jie pasiekė Langedoko ribas, pereinant Roną, buvo užpulti ginkluotų raitelių ir nužudyti.

Įsižeidęs popiežius paskelbė žygį prieš albigiečius. Jis stengėsi gauti Prancūzijos karaliaus Pilypo Augusto paramą, tačiau pastarasis buvo užsiėmęs Prancūzijos žemių susigrąžinimu iš Anglijos ir negalėjo, arba nenorėjo, paremti žygio. Bet popiežius rado tinkamą šalininką, Leikesterio grafą Simoną de Monforą (Simon de Montfort), kuris kaip tik buvo grįžęs iš Ketvirtojo kryžiaus žygio, ir surinko grupę baronų iš šiaurinės Prancūzijos.

Leikesterio grafas Simonas de Monforas (Simon de Montfort), kuris buvo ką tik grįžęs iš Ketvirtojo kryžiaus žygio Šventojoje Žemėje, dešimt metų vadovavo žygiams prieš albigiečius. Bet, 1218 m. apsupus Tulūzą, jis buvo nužudytas nuo miesto sienos paleistu akmenimi.

Pietų link žygiuojanti armija buvo marga. Joje buvo kovų užgrūdintų veteranų, samdytų kareivių ir skurdžių oportunistų. Jiems įsakyta "nešti kryžių" — ant jų apsiaustų raudonavo kryžiai — tik šešis mėnesius, po kurių visos jų nuodėmės bus atleistos. Taigi, armijos sudėtis pastoviai kito. Tačiau, kaip pietų gyventojai greitai suprato, jie buvo daug labiau patyrę už savo priešininkus.

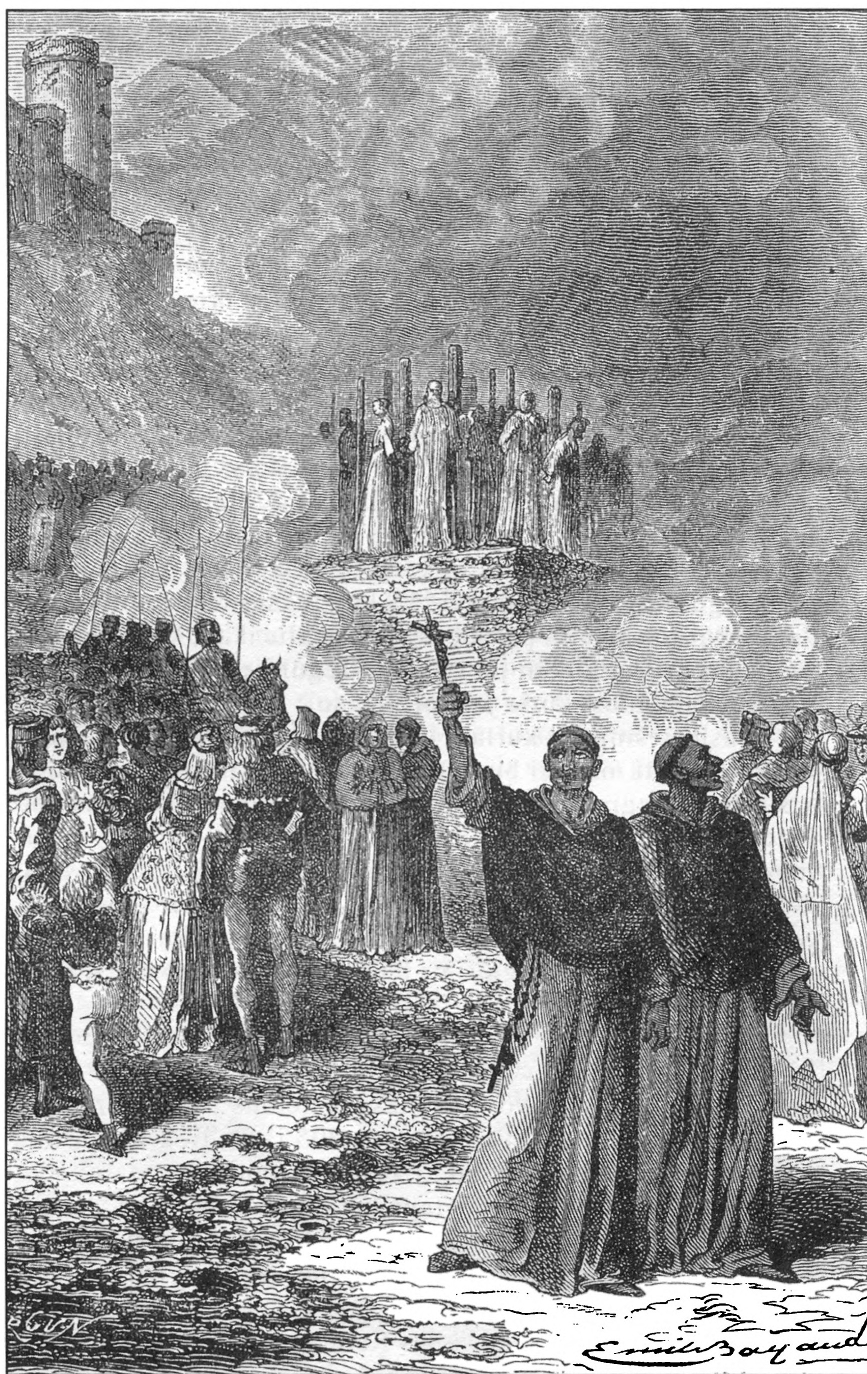
Pirmasis miestas, kurį žygyje į Tulūzą puolė šio žygio dalyviai, Bezjė. Kol Raimundas svarstė, ar priešintis, ar paklusti popiežiaus reikalavimams, Bezjė vikontas greitai suprato, kad žygis — tai tik šiaurinių baronų, o galiausiai ir paties Prancūzijos karaliaus, pasiteisinimas, norint užimti Langedoką. Daugelis jo pavaldinių, tiek katarų, tiek ir katalikų, parėmė jį, ir kai 1209 m. Kryžiaus žygio dalyviai apgulė Bezjė ir pasiūlė nutraukti apgultį mainais į 222 eretikus, gyventojai atsisakė. Armija puolė ir pralaužė sieną. Šimtai gyventojų besislėpdami susigrūdo katedroje, tačiau žygio dalyviai ją padegė. Kai kažkas abatui iš Klervaukso, vienam iš popiežiaus armijos legatų, parodė, kad daugelis iš tų, kurie pakliuvo į ugnį yra katalikai, jis atsakė: "Tegul jie visi miršta! Dievas atpažins tuos, kurie jam priklauso".

205 vyrai ir moterys dainuodami žengė į liepsnas

Pasipriešinimas kuriam laikui nurimo: Karkasonas kapituliavo, o kiti miestai buvo užimti. Katarai ir kiti gyventojai visur buvo deginami: Laveroje per vieną dieną sudeginta 400 žmonių. 1211 m. paėmus Kabareto pilį, jos gynėjai gyvi sumesti į duobę ir užridenti akmenimis. Roma išleido įsakymą, kad Raimundas netenka savo valdų, ir jos yra dovanojamos Simonui de Monforui ir jo šalininkams. Tačiau kai Monforas atvyko į Tulūzą, per apgultį jis buvo užmuštas nuo miesto sienos paleistu akmenimi.

Karai truko daugelį metų. Kai kurie katarai ieškojo prieglobsčio Montsegju tvirtovėje kalnuose. 1243 m. jie buvo apgulti, ir kitų metų kovo mėnesį, užteršus jų vandenį, kad neturėtų ką gerti, pasidavė. Tačiau 205 iš jų, tiek vyrai, tiek ir moterys, atsisakė išsižadėti savo įsitikinimų ir dainuodami žengė į laužą. Montsegju tapo karaliaus Liudviko IX (Louis IX) nuosavybe, o Landegokas — Prancūzijos valdomis. Po vienuolikos metų paimta paskutinė katarų tvirtovė Kveribus.

Tuo tarpu Raimundo sūnus Raimundas VII, pareiškė norą susigrąžinti savo teritoriją ir pažadėjo naikinti eretikus. Jis priėmė domininkonus ir pranciškonus, o 1229 m. Tulūzoje buvo įvesta inkvizicija ir prasidėjo eretikų persekiojimai. Tačiau katarų tikėjimas tarp valstiečių truko beveik šimtmetį. Paskutinis kataras, vardu Belibastas (Belibaste), buvo sudegintas 1321 m. už nedidelės pilies Vileruž-Termenės sienų.

Kai katarų Monsegju tvirtovė 1244 m. pasidavė, 205 vyrai ir moterys, neišsižadėję savo tikėjimo, dainuodami ėjo į liepsnas. Tačiau tai nebuvo katarų persekiojimo pabaiga. Kveribo tvirtovė išsilaikė iki 1255 m., o paskutinis kataras, vardu Belibastas, buvo sudegintas 1321 m.

Inkvizicija renkasi jėgą

Pradžioje buvo numatyta, kad inkvizicijos teismų priežiūra turi įeiti į vietinių vyskupų pareigas, tačiau greitai tapo aišku, kad jie nepakankamai išmano kanoną ir viršija įgaliojimus, kurie jiems buvo nustatyti, kovojant su erezija. 1231 m. Grigalius IX (Gregory IX) paskelbė, kad eretikų areštai ir teismai pereina popiežiaus inkvizicijos atsakomybėn, ir bus kontroliuojami iš Romos. Po dvejų metų jis rašė Prancūzijos vyskupams:

> "Mes nusprendėme, jog bus teisinga dalį jūsų naštos perduoti kitiems, ir tam tikslui atsiųsime į Prancūzijos karalystę ir kaimynines provincijas keletą domininkonų vienuolių kovai su eretikais. Mes džiaugsimės, kad jūs juos maloniai priimsite ir laikysite pagarboje, paremsite ir patarsite jų pareigose, kad jie galėtų atlikti jiems pavestą užduotį".

Keliaujantys inkvizitoriai daugiausiai buvo domininkonų ordino nariai, tačiau buvo ir pranciškonų, arba netgi kitų ordinų narių. Pirmiausia jų pareiga buvo ieškoti — "tyrinėti" — erezijos židinius, pasitelkiant vietinius gandus ir viešus kaltinimus. Kiekvienas įtariamasis buvo iškviečiamas jiems pasirodyti, jam būdavo duodama laiko atlikti išpažintį ir suteikiamas nuodėmių atleidimas. Ir tik tada, kai tai nepavykdavo, jis buvo apkaltinamas inkviziciniame teisme, jog tęsia savo veiklą, kvočiamas, kartu apklausiant liudininkus, kurie būdavo pakviesti duoti parodymus.

Keliaujantys inkvizitoriai daugiausiai buvo domininkonų ordino nariai.

Inkvizitoriai būdavo parenkami, atsižvelgiant į jų erudiciją ir pamaldumą, o jų amžininkai dažniausiai buvo tos nuomonės, kad jie savo pareigas atlieka su gailestingumu — iš tikrųjų kai kurie iš jų vėliau buvo netgi paskelbti šventaisiais. Vienas iš jų, Šv. Petras Martiras (Peter Martyr), buvo vadinamas "šventosios inkvizijos globėju". Kaip įtakingą pamokslininką Lombardijoje, 1234 m. jį Grigaliaus IX buvo paskyręs vyriausiuoju inkvizitoriumi šiaurės Italijoje. Nors eretikus jis baudė griežtai, jo misija buvo, jei įmanoma, atversti juos į tikėjimą. Tačiau jis įsigijo daugybę priešų ir 1252 m. buvo nužudytas. Tikriausiai Petro žmogžudystė paskatino popiežių Inocentą IV jau tais pačiais metais leisti inkvizicijai kankinti.

Inkvizicijos jėgos daugiausiai buvo išsidėsčiusios Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijos valstybėse ir (kurį laiką) šiaurės Ispanijoje. Ispaniškoji inkvizicija (žiūrėkite penktame skyriuje) ir vėlyvoji romėnų inkvizicija buvo kitos organizacijos. Pradžioje teismai vykdavo vietiniame vienuolyne, kuriam

Šv. Petras Martiras (Peter Martyr) 1234 m. paskirtas vyriausiuoju inkvizitoriumi šiaurės Italijoje. Jis griežtai persekiojo eretikus, bet garsėjo protingu tardymu. Nužudytas 1252 m.

priklausė inkvizitorius. Inkvizitoriai turėjo didelę valdžią ir patys galėjo pasiskirti padėjėjus ir teisės žinovus. Tačiau, jei buvo ketinama skirti mirties bausmę — o vėliau ir kankinimą — buvo būtinas civilinės valdžios dalyvavimas. Karaliai ir princai greitai suprato, kad bažnyčia dekretais, kuriais valdovai verčiami asmeniškai atsakyti, kad būtų slopinama erezija, ima neribotą valdžią į savo rankas. Pasivadinę "ištikimais tikėjimo gynėjais", jie išleido įstatymus, kurių negalėjo kontroliuoti bažnyčia. Greitai kankinimai buvo leidžiami, tiriant kai kuriuos su religija nesusijusius nusikaltimus. Kankinimai, ypač Vokietijoje, buvo plačiai taikomi, norint priversti žmogų pripažinti savo kaltę. Taip šį procesą aprašo šiuolaikinis vokiečių istorikas:

"Tardymas atliekamas municipalinės tarybos tarnautojų kankinimo kameroje. Detali kaltinamojo apklausa. Apklausos pakartojimas, dalyvaujant suimtam bendrininkui. Prisipažinimų išgavimas kankinant, o tuo atveju, jei kaltinamasis nebuvo iš anksto ruošęsis nusikaltimui — nenaudojant jėgos, kad faktai atitiktų tuos, kuriuos norima iš jo išgirsti".

Taisyklės, susijusios su inkvizicijos kankinimais, buvo palaipsniui tobulinamos, o vėliau, antroje keturioliktojo amžiaus pusėje, popiežiaus inkvizitoriaus Aragonoje Nikolajaus Emeriko (Nicolas Eymeric) kodifikuojamos. "Inkvizicijos direktorijoje" jis rašė:

"Nė vienas neturi būti tardomas, kol nėra išsemti kiti bū-

dai, mėginant atrasti tiesą. Geri būdai subtiliai paraginti iš anksto viską gerai apgalvojusius asmenis yra netgi maldos arba kalėjimo nepatogumai, kurių dažnai pakanka, kad kaltinamasis prisipažintų".

Kankinimai galėjo būti taikomi: pirmiausia, tuo atveju, jei asmenys painiojasi, atsakinėdami per teismo apklausą; antra, kai kaltinamasis garsėja kaip eretikas, netgi jei negalima rasti liudininkų, kurie liudytų prieš jį; arba, jei įtariama ar yra įrodymų jo eretiškais įsitikinimais; ir galiausiai, jei įtariamasis nėra visiems gerai žinomas eretikas, tačiau yra bent vienas liudininkas, ir vienas ar daugiau erezijos pasireiškimų.

Šias taisykles paskelbė Emerikas (Eymeric), o kitame amžiuje jos buvo daug kartų leidžiamos iš naujo, tačiau yra pakankamai įrodymų, kad jomis vadovavosi ir kiti popiežiaus inkvizitoriai, ir, ypatingai, pasaulietinės valdžios.

Kaliniai buvo budelių nuvedami į kankinimo kameras ir nurengiami.

Štai taip teisėjas paskelbdavo, jog kaltinamasis yra pasmerkiamas kankinimams:

> "Mes, su (administracinės srities, kurioje vyko teismas pavadinimas) Dievo Inkvizitoriaus Malonybe, atidžiai išnagrinėję prieš jus iškeltą bylą ir nustatę, kad jūs svyravote atsakinėdamas ir yra daugybė pranešimų prieš jus, kurių pakanka atiduoti jus tardymui ir kankinimui; kadangi tiesa turi būti atskleista jūsų lūpomis ir, kad jūs nustotumėte įžeidinėję teisėjus savo melu, paskelbiame, jog (tokiu laiku tokią ir tokią dieną) būsite teisiamas ir jums bus paskelbtas nuosprendis pagal tardymo įsakymą kankinant..."

Kaliniai buvo budelių nuvedami į kankinimo kamerą ir nurengiami. Iš jų reikalauta prisipažinimo ir galėjo būti pažadama gyvybė; tačiau jei jie jau anksčiau buvo teisti už ereziją ir vėl šį nusikaltimą pakartojo, neišvengiamai buvo "perleidžiami" pasaulietinei valdžiai sudeginti. Neprisipažinę kaliniai kankinami — pradžioje švelnesniais metodais, kol kvočiami apie mažiau svarbius nusikaltimus, kuriais jie kaltinami. Po to jiems parodomi baisesni įrankiai ir pasakoma, kad teks kęsti juos, kol neprisipažins visko.

Emerikas (Eymeric) nedetalizavo inkvizicijos kankinimo metodų, ir jie buvo kiekviename krašte skirtingi, priklausomai nuo pasaulietinių įstatymų. Italijoje populiariausias buvo "strapado". Aukai virve už nugaros surišdavo rankas, tada jį pakabindavo po skriemuliu, virve pririštu prie rąsto. 1584 m. Florencijos teisininkas Paulius Grilandas (Paulius Grillandus)

"Strapado" plačiai taikyta per inkviziciją Italijoje; jų skirtingose vietovėse būta įvairių variantų. Šiame šešioliktojo amžiaus medžio raižinyje iš "Praxis Criminis Persequendi" ("Nusikaltėlių tardymo technika"), aukai tenka ištverti ne tik "strapado" — jo riešus palaipsniui veržia virvė.

raštu išvardino penkias kankinimo pakopas, kurios buvo taikomos, priklausomai nuo nusikaltimo laipsnio.

Pagal pirmą laipsnį aukos tik nuvelkamos, surišamos ir joms grasinama "strapadu". Kadangi tai nesukeldavo fizinio skausmo, šis būdas galėjo būti taikomas netgi tada, kai nebuvo jokios būtinybės kankinti. Grilando (Grillandus) ataskaitoje sakoma, kad jo paties darbo patirtis rodo, jog tai labai veiksmingas būdas išgauti prisipažinimą iš "neryžtingų ir bailių asmenų". Pagal antrąjį laipsnį, nusikaltėlis buvo trumpam pakeliamas ant skriemulio — tai trukdavo, kol buvo sukalbama "Sveika, Marija" arba "Tėve mūsų" — bet nepurtant ir netampant virvės.

Pagal trečiąjį laipsnį auka pakabinama ilgesniam laikui, tačiau vis dar netraukant virvės. Tai palikta ketvirtajam laipsniui ir kėlė aštrų skausmą. Pagal penktąjį laipsnį prie nusikaltėlio kojų pritvirtinami svarsčiai, kad traukiant virvę, skausmas būtų dar aštresnis: per kankinimus dažnai lūždavo kaulai, dažnai nutrūkdavo aukos kojos.

Pagal penktąjį laipsnį prie kojų dar prikabinami svarsčiai, norint sukelti aštresnį skausmą.

Vėlesniame vokiečių dokumente surašytos taisyklės, kaip turi būti kankinama auka, kuriai virve surištos rankos:

> I. Virvės neturi būti traukomos, tik palaipsniui tai suveržiamos, tai atleidžiamos; yra leidžiami kirčiai virvėmis, pirmiau į vieną ranką, po to į kitą.
>
> II. Kiekvienas virvės įtempimas turi būti didesnis negu ankstesnis per tris pirštus, kiekvienai rankai paeiliui.
>
> III. Virvė turi būti surišama apie abi rankas kartu.
>
> IV. Mazgas neturi būti aukščiau alkūnės, ir traukiama turi būti taip, kad mazgas neatsirištų.
>
> V. Virvė turi prasiskverbti iki kaulų ne tampant, bet brūžinant.
>
> VI. Kadangi kirčiai dažnai prakerta odą, taikyti šį metodą — gera mintis, taip sukeliamas didesnis skausmas, priklausomai nuo to, kokio stiprumo yra smūgiai virve.
>
> VII.Kai virvė atpalaiduojama vienoje pusėje, turi būti įtempiama kitoje.

Kai kurie kankintojai tiksliai laikėsi sadistiškų taisyklių. Kitas šešioliktojo amžiaus teisės žinovas Hipolitas de Marsilis (Huppolytus de Marsilus) aprašė keletą visiškai neteisėtų metodų, kuriuos taikydavo. Aukai į šnerves buvo pilamas negesintų kalkių ir vandens mišinys. Indijoje (žiūrėkite devintą skyrių) prie jautrių kūno vietų buvo prileidžiami geliantys arba kandantys vabzdžiai; arba auka pririšama prie stalo, pa-

dengto dygliuotomis gudobelės šakomis. Taip pat kankinama būdu, identišku kiniečių "tean zu" (žiūrėkite devintą skyrių): aukai tarp pirštų įdedami medžio gabalėliai ir pirštai visi kartu stipriai surišami. Truputėlį pakeistas kinietiškasis "bastinado" buvo gerai žinomas kaip "kankinimas ožio liežuviu". Aukos kojos apibarstomos druska ir duodamos laižyti ožiui. Šiurkštus brūžinimas per druskuotą koją sukeldavo patį aštriausią skausmą, visiškai nesužeidžiant fiziškai.

Vienas, ypač sadistiškas, būdas — degute išmirkyto siūlo įvėrimas į šnerves.

Paties Hipolito nuopelnas ir efektyviausios kankinimo formos, nesužeidžiant fiziškai, atradimas — tai nemiga. Pastoviai prie aukos budintys sargybiniai laikas nuo laiko purtydami ir badydami smaigaliu, arba versdami vaikščioti pirmyn atgal, neleisdavo aukai užmigti; tai trukdavo dvi dienas ir naktis arba netgi dar daugiau. Prie to dar pridėjus bado dietą (arba visiškai neduodant maisto ir vandens) bei niūrią kalėjimo vienutę, žmogus greitai pradėdavo nebesusivokti situacijoje ir pasižadėdavo pasakyti viską, ko iš jo norima. Anglijoje, kur iš principo kankinimai buvo draudžiami Bendruoju įstatymu, šie metodai tapo labai tinkamais, apklausiant įtariamuosius raganavimu (žiūrėkite septintą skyrių). Dabartiniais laikais daugelis santvarkų tai taip pat perėmė (žiūrėkite dvyliktą skyrių).

Vieną iš tokių, ypač sadistiškų būdų, vėliau aprašė prancūzų teisininkas Žanas de Grivas (Jean de Greves): šnervės buvo perveriamos dervoje išmirkytu siūlu ir retkarčiais patampomos, kad auka neužmigtų. Italų teisininkas įvardina tai kaip patį efektyviausią iš visų kankinimo būdų: "iš šimto šiuo būdu kankinamų kalinių, nė du negalėjo atsilaikyti neprisipažinę".

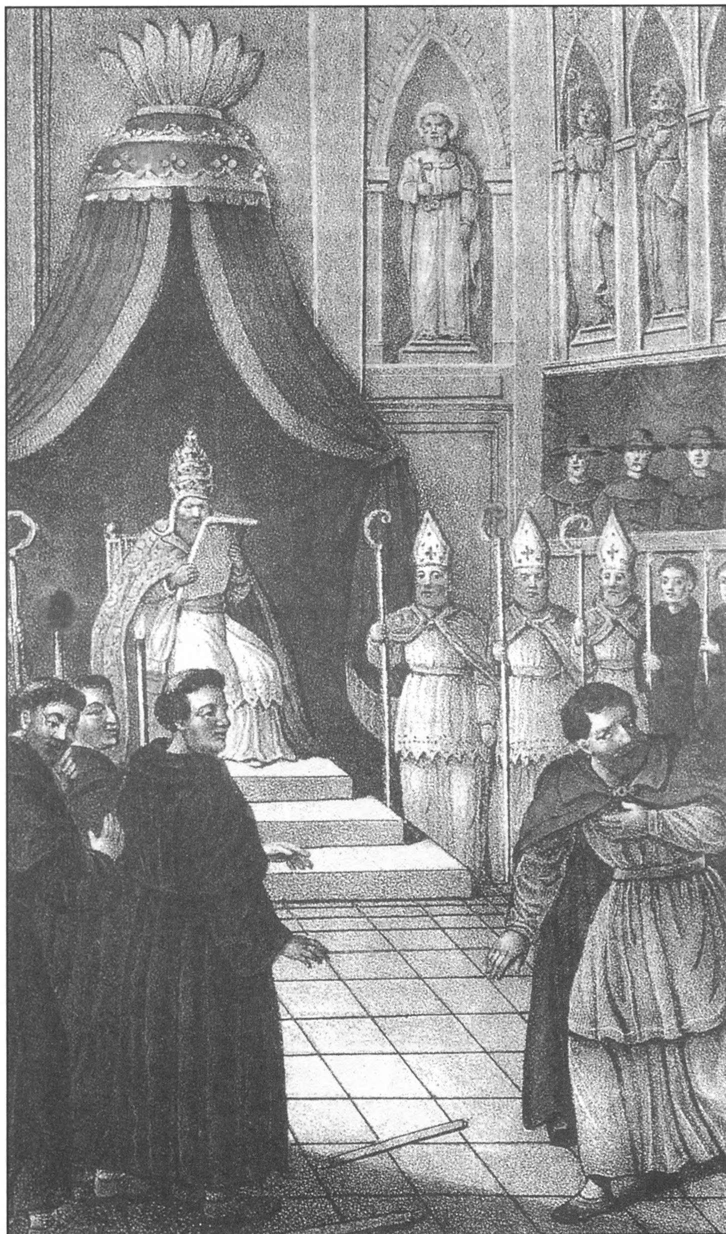
Templininkai

Šventieji riteriai (templininkai) — arba Saliamono šventyklos vargšai Kristaus riteriai — tai karinis vienuolių ordinas, kurį 1119 m. įkūrė prancūzų riteris Hugo de Paiensas (Hugues de Payns), o jo tikslas buvo apginti keliaujančius į Jeruzalę maldininkus nuo saracėnų antpuolių. Juos palaikė Šv. Bernardas, o 1139 m. popiežius Inocentas II jiems suteikė ypatingas teises. Jie turėjo teisę kurti savo koplyčias ir nebuvo vyskupų jurisdikcijoje.

Nežiūrint to, kad pradžioje templininkai neturėjo nuosavų pilių, jų skaičius sparčiai augo, o greitai iš daugelio valdovų jie gavo dovanų tvirtovių ir žemių. Netrukus tapo tokie galingi, kad net jų Vyriausiasis Magistras laikė save lygiu bet kuriam karaliui. Jie tapo bankininkais, suteikdavo kreditus (netgi Prancūzijos karaliui) ir teikdavo garantą karaliaus tur-

tams. Tryliktojo amžiaus viduryje templininkai paplito visoje Europoje.

Nepaisant templininkų narsumo, sąžiningumo ir celibato, greitai pradėjo sklisti gandai apie jų tikėjimą. Jau 1207 m. popiežius Inocentas III juos apkaltino "Dievo išdavimu, bažnyčios šmeižimu ir užsiėmimais, pritinkančiais velnio mokiniams". 1304 m. kažkoks Eskjiu de Florijanas (Esquiu de Floyran) Džeimsui II iš Aragonos pranešė "templininkų paslaptis", kurias vėliau papasakojo ir Prancūzijos karaliui Pilypui IV. Pastarasis pasiūlė popiežiui Klemensui V (Clement V) ištirti šį pareiškimą, o 1307 m. rugpjūtį su šiuo pasiūlymu sutiko ir templininkų Vyriausiasis Magistras Jokūbas Molei (Jaeques de Molay); tuo pat metu Pilypas pasiuntė savo šnipus į ordiną.

Popiežius Inocentas IV 1252 m. paskelbė, jog inkvizicijai leidžiama kankinti.

Kitą mėnesį, gavęs pirmuosius pranešimus iš savo šnipų, Pilypas pasirašė įsakymą templininkų areštui jo valdose:

"Patikimi asmenys mums pranešė, kad templininkų karinio ordino broliai — tai vilkai, pasislėpę avių kailiuose, įžeidinėjantys mūsų tikėjimą. Jie dar kartą mūsų dienomis nukryžiavo Viešpatį Jėzų Kristų, kuris kartą išpirkdamas žmoniją jau buvo nukryžiuotas ir sukėlė dar didesnes kančias, negu Jam te-

vimas". Dar labiau įtartinas tvirtinimas, kad templininkų nešiojami diržai, kurių, buvo manoma, jie niekada nenusiima, buvo pašvenčiami stabui, Baphometui (Baphomet), barzdotos žmogaus galvos pavidale, kuris buvo bučiuojamas ir garbinamas. Tačiau pats reikšmingiausias yra tas faktas, kad Pilypas, kuriam labai trūko pinigų ir kuris buvo labai prasiskolinęs templininkams, tuoj pat perėmė visą jų turtą.

Valdytojams ir seniūnams buvo išsiuntinėti įsakymai paskirti:

> "...garbingus ir įtakingus, neįtartinus vyrus, riterius, magistrus ir tarybos narius, ir slaptai, tik prisiekus, supažindinti juos su jų užduotimi bei perduoti informaciją, kurią karalius gavo iš popiežiaus ir bažnyčios; ir tuojau pat jie turi būti siunčiami suimti asmenų ir uždėti areštą jų turtui bei sutvarkyti jų įkalinimą...
>
> Tada jie turės pasirūpinti gera ir saugia šių asmenų sargyba, bei preliminariai juos apklausti; toliau jie turės išsikviesti ypatinguosius inkvizitoriaus įgaliotinius ir atidžiai išnagrinėti tiesą, jei reikės — kankinant. O jeigu kaltinamieji pripažins tiesą, turės pateikti savo liudijimą raštu, prie pakviestų liudininkų...
>
> Pagal pagrindinį tikėjimo postulatą, kaltinamieji bus raginami prisipažinti, pateikiant jiems informaciją, kurią, kelių patikimų liudytojų ordino narių dėka, žino popiežius ir karalius, apie jų paklydimus ir pederastiją, kuriais jie ypač nusidėjo, stodami į ordiną; kaltinamiesiems bus pažadėta visiška laisvė, jei jie pripažins tiesą ir sugrįš į Šventosios Bažnyčios tikėjimą, kitu atveju jie bus nuteisiami mirti. Prisiekiant jų turės būti atidžiai ir protingai klausiama, kaip jie buvo priimti, kokias priesaikas ir pažadus jie davė; kaltinamieji turi būti klausinėjami įprastais terminais, kol iš jų bus išgauta tiesa".

Kojos buvo taip baisiai apdegintos, kad po kelių dienų nukrito kulnų kaulai.

Yra išlikusios kai kurios detalės apie kankinimus, kuriuos teko ištverti templininkams. Bernardui de Gė (Bernard de Gue) Albi inkvizitoriai taip stipriai nudegino kojas, kad po kelių dienų nukrito jo kulnų kaulai. Ponsardas de Gizis (Ponsard de Gisy) aprašo kaip tris mėnesius: "jis buvo įkalintas požemyje, jo rankos surištos už nugaros taip stipriai, kad pro pirštų nagus pradėjo bėgti kraujas, ir jis ten buvo paliktas, negalėdamas išsitiesti..."

Tokiomis sąlygomis Paryžiaus kalėjime mirė 36 įkalinti templininkai, Seno — dar 25, ir niekas nežino, kiek jų mirė kituose kalėjimuose.

Nieko nuostabaus, kad inkvizitoriai išgaudavo tokius prisipažinimus, kokių norėjo. Iš 138 Paryžiuje areštuotų templininkų tik keturi paneigė kaltinimus. Visi kiti sutiko, išsižadėję Kristaus ir spjaudę į kryžių, o trys ketvirčiai taip pat prisipažino dėl nepadorių bučinių. Tačiau tik pusė prisipažino, jog buvo mokomi pederastijos, ir tik keli sutiko, jog matė barzdotą stabą Baphometą, kurio egzistavimas buvo svarbus, kaltinant erezija.

Vienas iš tokių buvo Prancūzijos templininkų inspektorius Huges de Perodas (Hugues de Pairaud). Jis patvirtino nuomonę, kad tik vyresnieji ordino nariai žinojo stabą. Jis apibūdino stabą kaip sfinksą su keturiomis kojomis. Kai kurių kitų, jaunesnių, templininkų, kurie kankinant buvo įtikinėjami apibūdinti stabą, pasakojimai žymiai skyrėsi: Guljamas de Herblajus (Guillaume de Herblay) sakė, jog stabas buvo iš medžio, padengtas auksu ir sidabru; Žanas diu Touras (Jean du Tour) tvirtino, jog tai buvo tik ant medinės lentos išpieštas veidas; tačiau pasakojama, kad Raulas de Gizis (Raoul de Gizy) jį apibūdino kaip "siaubingą — panašų į velnio veidą. Kaskart į jį pažvelgęs, jis tuoj išsigandęs nusukdavo žvilgsnį, o jo kojos ir rankos drebėdavo!"

Netgi Vyriausiasis magistras Jokūbas Molei prisipažino išsižadėjęs Kristaus ir spjaudęs.

Netgi Vyriausiasis magistras Jokūbas Molei (Jacques de Molay) prisipažino išsižadėjęs Kristaus ir spjaudęs — nors jis tvirtino, jog spjaudė ant žemės. Jis ir dar trys ordino vyresnieji — Huges de Perodas, Geofrojus de Gonevilis ir Geofrojus de Charnejus — pareikalavo, jog pats popiežius asmeniškai juos išklausytų. Tačiau 1310 m. balandį — kai likę gyvi templininkai po arešto kalėjime prabuvo trisdešimt mėnesių — Pilypas įtikino popiežių paskirti Pilypą de Marignį (Philippe de Marigny), vieno jo ministrų dvidešimt dvejų metų brolį, prižiūrėti Seno, o naujas arkivyskupas greitai sušaukė savo tarybą ir paskelbė nuosprendį. Tiems, kurie liko prie savo pradinių prisipažinimų ir susitaikė su bažnyčia, buvo suteikta laisvė; tačiau 54, kurie paneigė savo prisipažinimus, buvo sudeginti. Kaip vienas metraštininkas pastebėjo, "narsa, kurią jie parodė prie stulpo, pastatė jų sielas į didžiulį pavojų, kadangi tai klaidino paprastus žmones, kurie manė juos esant nekaltais".

Per visą Prancūziją nuvilnijo deginimų banga. 1312 m. popiežiaus dekretu ordinas buvo panaikintas. Galiausiai 1314 m. keturi ordino vadovai atvesti ant ešefoto Paryžiuje, kur jiems viešai buvo paskelbtas mirties nuosprendis. Huges de Perodas ir Geofrojus de Gonevilis išklausė nuosprendį tylėdami, bet Jokūbas Molei tuojau pat pradėjo garsiai kalbėti, tvirtindamas, kad templininkai visuomet gyveno tik pagal šventas, teisingas ir katalikiškas taisykles, ir jie neteisingai apkaltinti erezijomis. Pats jis nusipelnė mirties, nes, bijodamas kankinimo, neteisingai pripažino kaltinimus. Jį parėmė Geofrojus de Charnejus.

Abu vyrai tuojau pat buvo nuvesti prie stulpo; jų egzekucijos vietoje Paryžiuje Ile de le Sityje yra jiems skirta memorialinė lentelė.

Kitose šalyse su templininkais pasielgta ne taip šiurkščiai. Popiežiui panaikinus ordiną, Vokietijoje jie perėjo į kitus, Šv. Jono arba teutono kryžiuočių, ordinus. Portugalijoje jie buvo išteisinti ir persivadino į Kristaus Riterius. Anglijoje 1310 m. išleistas karaliaus įsakymas, leidžiantis kankinti suimtus templininkus, bet jų egzaminuotojai skundėsi sėkmės stoka. Pagaliau daugelis buvo pervesti į vienuolynus, kur turėjo susitaikyti su bažnyčia, ir pensionus, kur buvo netgi išlaikomi. Škotijoje iš viso tebuvo areštuoti du templininkai.

Templininkų Vyriausiasis magistras Jokūbas Molei (Jacques de Molay). Savo egzekucijos dieną 1314 m. jis pareiškė, jog ordinas buvo neteisingai apkaltintas erezijomis.

Inkvizicijos jėgos auga

Daugiau nei tris amžius inkvizicija taikė sadistiškas, anksčiau aprašytas, kankinimo formas, tačiau specialius kankinimui sukurtus įrankius, tokius kaip kankinimo suolas, varžtai nykščiams suspausti arba “ispaniškas batas” (žiūrėkite aštuntą skyrių) dažniausiai naudojo pasaulietinės valdžios, arba Ispaniškoji inkvizicija (veikusi ir Portugalijoje), kuri buvo kita organizacija, ne popiežiaus valdžioje.

Nors valdovams iš pradžių buvo pavesta kovoti su erezija (protestantizmas taip pat buvo laikomas erezija), ši kova ypač sustiprėjo antroje penkioliktojo amžiaus pusėje ir šešioliktajame amžiuje. Kankinimai trukdavo ilgiau ir buvo kartojami. Iš pradžių kankinimas priklausė nuo nusikaltimo, kuriuo buvo kaltinamas kankinamasis laipsnio, o kartais to pakakdavo ir bausmei. Aukos, pakeldamos kankinimus, buvo laikomos išpirkę savo kaltę. Tačiau inkvizitoriams greitai prireikė išgauti prisipažinimą bet kokia kaina, ir įtariamasis eretikas buvo kankinamas tol, kol jo kankintojai išgirsdavo tai, ko norėjo.

Vis dėlto pagal tradiciją buvo laikoma, kad prisipažinimai, išgauti kankinant yra teisiškai nepriimtini, ir auka turi juos patvirtinti per 24 valandas ir kitoje vietoje, o ne kankinimo kameroje. Tačiau kilo klausimas, ką daryti su kaliniais, kurie atmeta savo prisipažinimus. Šiai problemai išspręsti Nikolajus Emerikas (Nicolas Eymeric) sugalvojo įstatymą apeinančią formuluotę: nors kankinimas negali būti pakartojamas, tačiau jis gali būti tęsiamas — kitą dieną, o jei reikia ir trečią.

Dar žiauriau buvo kankinami tie, kurie prisipažindavo ir iš kurių buvo norima išgauti vardus jų bendrininkų ir liudininkų. Kadangi eretikai laikomi "Dievo išdavikais", jie galėjo būti teisiami pagal teismų, susijusių su išdavystėmis, procedūrą.

Bausmė už išdavystę neišvengiamai — mirtis; tačiau mirties bausmė sudeginant prie stulpo — paprastai skiriama eretikams.

Tam buvo logiškas paaiškinimas. Eretikas savo nepriimtinas mintis laiko galvoje ir išreiškia jas fiziniais veiksmais; tačiau jo vidinė siela gali likti nesugadinta. Tai tas pats kaip su tais, kurie, manyta, yra užvaldyti velnio arba vieno iš jo favoritų. Buvo įrodinėjama, kad vienintelis būdas išgelbėti eretiką nuo dievo bausmės pomirtiniame gyvenime, tai sunaikinti jo suterštą kūną ir mintis ir išlaisvinti jo sielą, išvalant ją nuo visų nuodėmių.

Sukurtas inkvizicijos mechanizmas, pasaulietinės valdžios įtraukimas į religinius tardymus ir kankinimų legalizavimas — ne vien tiktai norint išgauti prisipažinimą, bet ir verčiant kaltinamąjį išvardinti bendrininkus — tai galingas įrankis siaubui visuomenėje sukelti. Dar daugiau, bažnyčios leidimas kankinti eretikų bylose palengvino tardymų, kankinant beveik už bet kokios rūšies nusikaltimus, atgaivinimą pasaulietiniuose teismuose. Inkvizicijos parodytu pavyzdžiu ener-

Hugenotais buvo vadinami Prancūzijos protestantai šešioliktojo amžiaus viduryje. Nepaisant didelių persekiojimų, 1555 m. Paryžiuje įkurta hugenotų bažnyčia. Tačiau 1572 m. rugpjūčio 24 naktį (Šv. Bartolomėjaus diena) visi hugenotų vadai Paryžiuje buvo išžudyti.

gingai pasekė pasaulietinės valdžios. Ir niekur kankinimai nebuvo žiauresni ir labiau bejausmiai kaip per europietiškąją raganų medžioklę (žiūrėkite septintą skyrių).

Romėnų inkvizicija

Protestantizmo kilimas sąlygojo didžiulę raganų medžioklę, ir patys baisiausi žiaurumai, kaip bebūtų ironiška, vyko protestantų teritorijose. Katalikų bažnyčia pradėjo kovą prieš raganavimą kaip prieš ereziją, bet 1542 m. popiežius Paulius III (Paul III) suprato, kad oficialus protestantizmas kelia didžiulį pavojų jo valdžiai. Prieš save, didelėje Italijos dalyje, kuri buvo Ispanijos valdžioje, jis matė ispaniškosios inkvizicijos pavyzdį: todėl specialiai protestantizmui išnaikinti Vatikano valstybėse jis įkūrė romėnų inkviziciją, o kadangi popiežius yra viso katalikiškojo pasaulio galva, tai darė didžiulę įtaką visuose tikėjimo reikaluose.

Iš šešių kardinolų sudarytas inkvizicijos susirinkimas vadovavo šiai organizacijai; jie buvo įgalioti skirti atstovus ir išklausyti apeliacijas prieš šių atstovų paskirtus nuosprendžius. Valdant Pauliui III ir jo įpėdiniui Julijui III (Julius III), romėnų inkvizicija veikė santykinai nuosaikiai, o Julijus netgi nusprendė, kad jo valdžia apsiriboja tik viena Italija. Tačiau 1555 m., išrinkus Paulių IV, situacija žymiai pasikeitė. Pasak "Popiežių istorijos":

> "Ūmus ir patiklus popiežius buvo pasiruošęs išklausyti kiekvieną viešą kaltinimą, netgi patį absurdiškiausią. Nei vienas rangas, nei vienas aukštas titulas ar nuopelnas nebuvo atsvara bet kurioje erezijos byloje; inkvizicija įtariamąjį traktavo tarsi jis būtų atvirai apsiskelbęs bažnyčios priešu. Inkvizitoriai, dažniausiai raginami popiežiaus, įtarė ereziją daugybėje atvejų, kur ramus ir apdairus sekėjas nebūtų aptikęs jokių jos pėdsakų..."

Vienintelis būdas išgelbėti eretiką — tai sunaikinti jo nuodėmingą kūną ir mintis.

Po Pauliaus IV popiežiumi tapo domininkonas ir anksčiau buvęs Didysis inkvizitorius Pijus V (Pius V). Jo tikslas buvo užgniaužti ereziją, klaidingą mokslą ir paklydimus. Pasakota, jog dažnai jis pats asmeniškai dalyvavo inkvizicijos veikloje ir reikalavo visiško hugenotų sunaikinimo Prancūzijoje ir Olandijoje.

Po to, kai protestantizmas buvo sėkmingai nuslopintas Italijoje, romėnų inkvizicija visų pirma susidomėjo katalikų tikėjimo išlaikymu.

1908 m. inkvizicijos pavadinimas pakeistas į Šventosios Oficijos kongregaciją, o 1965 m. dar kartą pakeistas į Tikėjimo kongregaciją.

4. 907

Ketvirtas skyrius

Neišsenkantys kankinimo metodai

Kadangi pagrindinis kankinimo principas — skausmo sukėlimas arba, mažiausiai, grasinimas skausmu, norint sukelti baimę — yra įvairiausių kankinimo metodų pavyzdžių: bet kokio jėgos panaudojimo pakanka šiam tikslui. Tik tam, kad reikalauja teisiniai kodeksai, kad būtų griežtai nustatytos atitinkamos kankinimo formos ir jų etapai, arba, alternatyviam variante, kai kankintojas jaučia malonumą, atlikdamas savo prievolę, — buvo išrasti specialūs įrankiai ir mechanizmai, tokie, kaip aprašyti aštuntame skyriuje.

Kankinimo formos be įrankių, kurios buvo taikomos daugelį amžių, gali būti skirstomos į keturias klases; trys iš jų apima fizinę jėgą, ugnį arba vandenį. Ketvirta klasė — geriausiai (ironiškai) apibūdinama kaip "subtilūs" ir "rafinuoti" kankinimai — yra įvairiausių formų, nuo sugautų vabzdžių įgėlimo (trečias ir devintas skyriai) arba kinietiškojo "bastinado" (devintas skyrius) iki elektros šoko (aštuntas skyrius) ir visiškai psichologinių metodų (dvyliktas skyrius).

Fizinės jėgos panaudojimas toliau gali būti suskirstytas: į smūgius bukais įrankiais, įpjovimus arba įdūrimus aštriais įrankiais, įtempimus ir susukimus, suspaudimus ir sužalojimus.

Žiauresni kankintojai retai naudodavosi tik vienu iš šių metodų. Kaip toli gali nueiti kankintojas, rodo ir Edmundo Burkės (Edmund Burke) pasakyta kalba per Voreno Hastingso (Warren Hastings) teismą, kuris 1788 m. buvo kaltinamas pasitikėjimo juo, kaip Indijos Generaliniu gubernatoriumi, išniekinimu. Vienas iš Hastingso favoritų buvo mokesčių rinkėjas Devis Singas (Devi Sing):

> "Tie, kurie negalėjo surinkti pinigų, buvo žiauriai kankinami: virvutės taip stipriai įtempiamos aplink jų pirštus, kad visų keturių pirštų mėsos nuo abiejų rankų virsdavo suspausta vientisa mase: tada pirštai buvo atskiriami geležiniu pleištu ir medžiu, įspraustu tarp jų. Kitiems po du pirštus pririšta prie kojų ir kankinamieji užmetami ant medinio skersinio, kur kabodavo aukštyn iškeltomis kojomis, tada

Airių baronas Edmundas Burkė (Edmund Burke), Britų politikų lyderis, aštuonioliktojo amžiaus antroje pusėje kritikavęs korumpuotą Indijos vyriausybę per Rytų Indijos kompaniją. Jis 1788 m. apkaltino Generalinį gubernatorių Voreną Hastingsą (Warren Hastings). Karštoje kalboje Burkė papasakojo apie žiaurius kankinimus, kurie buvo taikomi, vadovaujant Hastingsui.

mušami per kojų padus, kol nuo kojų pirštų nukrisdavo nagai. Po to mušdavo per galvą, kol kraujas pradėdavo tekėti per burną, nosį ir ausis; taip pat jų nuogus kūnus plakdavo bambuko lazdomis ir spygliuotomis šakomis ir galiausiai nuodingomis dygiomis žolėmis, kurių kiekvienas prisilietimas buvo deginantis.

Žiaurus išsigimėlis, kuris visa tai įsakė, sugalvojo, kaip kartu su kūnu kankinti ir žmogaus sielą. Dažnai nuogiems vienam prie kito tėvui ir sūnui buvo surišamos rankos ir kojos, ir jie plakami, kol oda atšokdavo nuo kūno, o jis jautė velnišką pasitenkinimą, žinodamas, koks skaudus kiekvienas kirtis; jei smūgio pavykdavo išvengti sūnui, skaudėdavo jo sielai, žinant, kad šis kirtis krenta ant jo tėvo: tokią pačią kančią kentėjo ir tėvas, nes žinojo, kad kiekvienas kirtis, nepalietęs jo, buvo skirtas jo sūnui.

"Koks tautos santūrumas, nutylint, apie reginį, kurį šis monstras parodė, degindamas ant lėtos ugnies..."

Sunku apsakyti kaip elgtasi su moterimis... Nekaltos merginos buvo vedamos į teismą, kur, žinoma, galėjo laukti užtarimo, tačiau jos veltui jo tikėjosi; teisingumo ministrų, stebėtojų ir saulės akivaizdoje šios švelnios ir kuklios nekaltos merginos buvo žiauriai išprievartautos... Kitoms moterims, įspraudus į bambuko lazdos plyšį, buvo išplėšiami krūtų speneliai.

Koks pasireiškė tautos santūrumas, nutylint apie šio monstro parodytą reginį, kai deginta ant lėtos ugnies..."

Daugybė žiaurių metodų, tokių kaip šie, buvo taikomi daugelį amžių daugelyje šalių ir, kas liūdniausia, jų taikymas tęsiamas ir šiandien. Tarptautinės Amnestijos bylose (žiūrėkite tryliktajame skyriuje) pilna panašių aukų pareiškimų. Pavyzdžiui, Birmos studentas, 1987 m. sulaikytas Mandalajaus policijos, pranešė:

"Būrys įėjo, nuplėšė visus mūsų drabužius... surakino antrankiais rankas ir virve pakabino mus prie lubų... Jie mane vėl kvotė ir paklausė keleto klausimų, į kuriuos aš atsakiau. Taigi jie pradėjo mane mušti automobilio ventiliatoriaus dirželiu... Iš viso aš gavau 70 ar 80 kirčių... po to aš kuriam laikui visiškai praradau sąmonę. Jie mano žaizdas "pavaišino" taip pat, kaip ir mano draugo... jie nukabino jį, ant nugaros pabarstė druskos ir malto imbiero... ir nusišlapino ant jo nugaros".

Kankinimai ištempiant arba suspaudžiant detaliau nagrinėjami kituose skyriuose, aprašant kankinimo suolą ir "peine

forte et dure" (žiūrėkite šeštą ir aštuntą skyrius). Laužymas ant rato, baisi bausmė, neišvengiamai atnešanti mirtį, buvo taikoma daugelyje Europos šalių, o daugiausiai — Prancūzijoje.

Laužymas ant rato. Bausmės forma, kuri plačiai taikyta Europoje, o ypač Prancūzijoje. Kankinimas aukai neišvengiamai pasibaigdavo mirtimi.

Šis ratas panašus į didelį vežimo ratą, apie 2 metrų (7 pėdų) diametro, horizontalioje padėtyje primontuotas prie ramsčio. Auka buvo ištiesiama ir, iškeltomis aukštyn rankomis bei praskėstomis kojomis, pririšama prie ratlankio arba prie stipino; tada budelis paimdavo geležinę kuoką, kalvio kūjį arba sunkų vėzdą ir perlauždavo kiekvieną galūnę į dvi dalis.

Po to buvo įprasta duoti "coup de grace" (iš pranc. "malonės smūgis") į kaklą arba į pilvą, tačiau kartais aukoms ir nepasisekdavo. Kai aštuoniasdešimt šešerių metų Žanas Kalas (Jean Calas) iš Tulūzo buvo apkaltintas 1761 m. suorganizavęs, kad būtų pasmaugtas jo paties sūnus, jam paskelbė nuosprendį — nukankinti. Jis buvo "ant rato sulaužytas gyvas, pragulėjo ten dvi valandas ir, gavęs paskutinį smūgį, sudegintas į pelenus".

Vokietijoje suduodavo iki keturiasdešimties smūgių. Pasakojama, jog vienam Niurnbergo budeliui buvo įsakyta įvykdyti bausmę savo svainiui; ataskaitoje sakoma, kad budelis

"du kartus įžnybo jam iki raudonumo įkaitintomis replėmis, (ir) sudavė 31 smūgį geležine kuoka, kol kankinamasis numirė".

Atrodo, jog ratas nebuvo naudojamas Anglijoje, tačiau yra keletas įrašų, rodančių, kad jis buvo naudojamas Škotijoje. 1591 m. balandžio 30 d. Džonas Diksonas (Johes Diksoun) už artimo giminaičio nužudymą nuteistas mirti šiuo būdu. O Roberto Birelio (Robert Birrel) dienyne yra štai toks įrašas: "Robertas Veiras (Robert Weir) sulaužytas ant rato... už dvarininko Varistono (Warriston) nužudymą 1600 m. liepos 2 d."

Suluošinimas nors retai mirtina, bet taip pat žiauri bausmė. Už daugelį nusikaltimų, tokių kaip vagystės ar klastotės, amputuodavo vieną arba abi rankąs. 1581 m. Londone Džonui Stubsui (John Stubs), bukleto, įžeidžiančio karalienę Elžbietą I (Elizabeth I) autoriui ir jo spaustuvininkui Vilhelmui Peisui (William Pace) teko iškęsti tas pačias kančias. Ant ešafoto Vestminsteryje "jiems per riešus kirviu mėsai kapoti buvo nukirstos dešiniosios rankos. Kai prie likusios suluošintos rankos dalies buvo pridėta karšta geležis, Peisas šaukė: "Aš čia palikau tikro anglo ranką". Tuo tarpu Stubsas mojavo skrybėle savo likusiąja ranka ir šaukė: "Dieve, saugok karalienę Elžbietą!"

"budelis peiliu, panašiu į sodininko, nupjovė jam ausis"

Suluošinimo, kaip ir įspaudų (žiūrėkite toliau šiame skyriuje), tikslas buvo, kad visi likusiąją aukos gyvenimo dalį matytų, jog jis yra įvykdęs nusikaltimą. Šešioliktajame ir septynioliktajame amžiuje Anglijoje daug įžymių žmonių neteko dalies arba abiejų ausų už maištingas pastabas. 1628 m. už grasinimą mirtimi Bakingemo hercogui, seras Robertas Strangas (Robert Strange) buvo plakamas visą kelią nuo pakrantės prie Templio iki Vestminsterio, o ten jis neteko savo abiejų ausų ir ant jo skruosto uždėtas įspaudas.

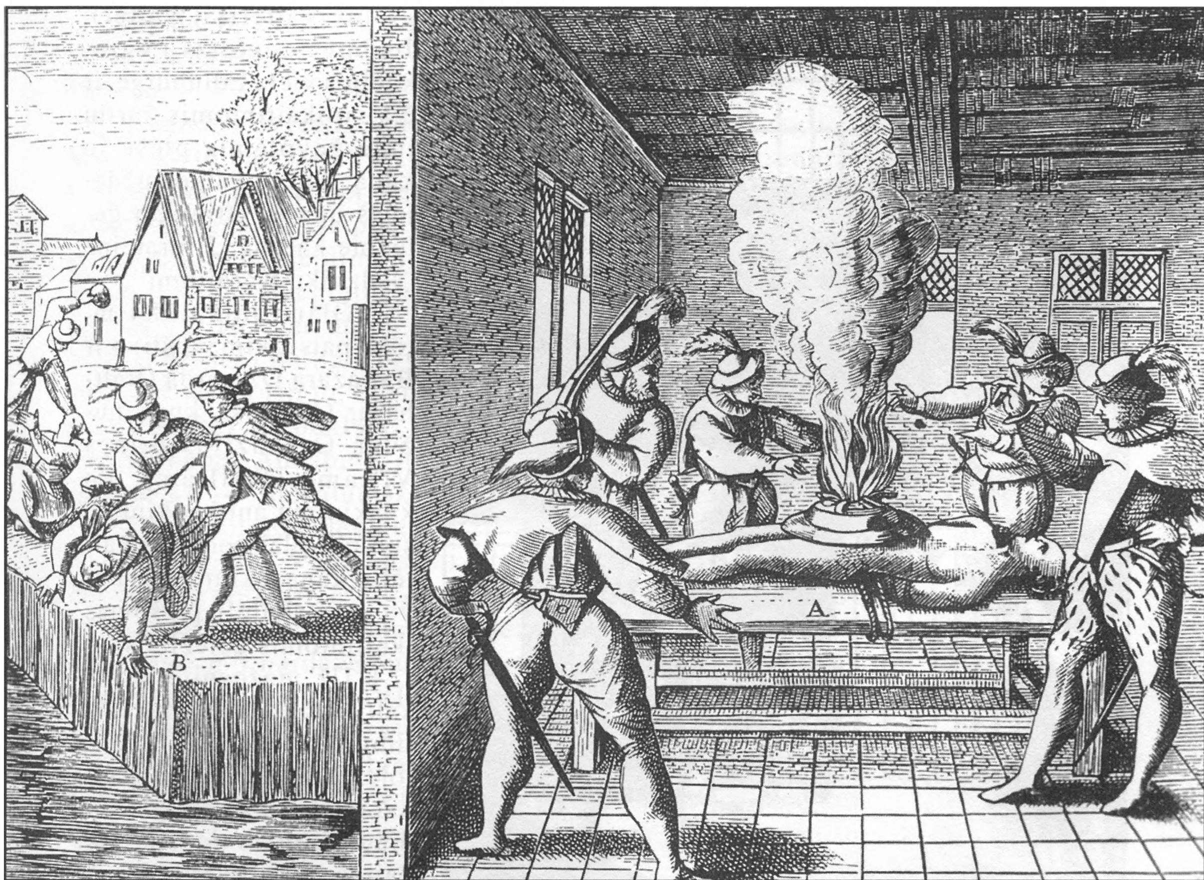
1731 m. seras Piteris Stringeris (Peter Stringer), "kuris apkaltintas dokumentų suklastojimu, pasisavinant 2000 akrų (809 hektarų) žemės", pirmiausia pastatytas prie gėdos stulpo:

> "Laikui beveik pasibaigus, jį pasodino viduryje pakylos ant kėdės su porankiais, tada budelis Džonas Kuperis (John Cooper)" rankose turėdamas peilį, panašų į sodininko, užėjo jam iš už nugaros ir nupjovė ausis bei iškėlė jas aukštyn, kad susirinkusi minia jas matytų. Atidavęs ausis šerifui, misteriui Vatsonui (Watson), budelis žirklėmis įkirpo abi kankinamojo šnerves..."

Dažna bausmė už piktžodžiavimą — liežuvio ištraukimas. 1535 m. sausio mėnesį prancūzų hugenotui Antuanui Poiliui (Antoine Poile), prieš jį sudeginant gyvą, buvo perdurtas ir prie žando prikaltas liežuvis. 1766 m. septyniolikmetis Ševalje de le Bare (Chevalier de la Barre) apkaltintas kryžiaus ant Abevilio tilto sugadinimu. Už šį nusikaltimą — o galbūt dėl to, kad jis buvo entuziastingas Voltero darbų gerbėjas — buvo kankinamas, ir jam išpjautas liežuvis.

Suluošinimas buvo, ir vis dar yra, plačiai paplitusi kankinimo forma Vidurio Rytuose. Knygoje "Moterų istorija" (1779 m.) V. Aleksanderis (W. Alexander) apie egiptietes rašė:

> "Merginų nekaltybė buvo griežčiausiais būdais saugoma įstatymų; tam, kuris išprievartavo laisvą moterį, nupjaudavo lytinius organui, kad jis daugiau nebegalėtų padaryti tokio nusikaltimo, ir kad kiti bijotų tokios baisios bausmės."

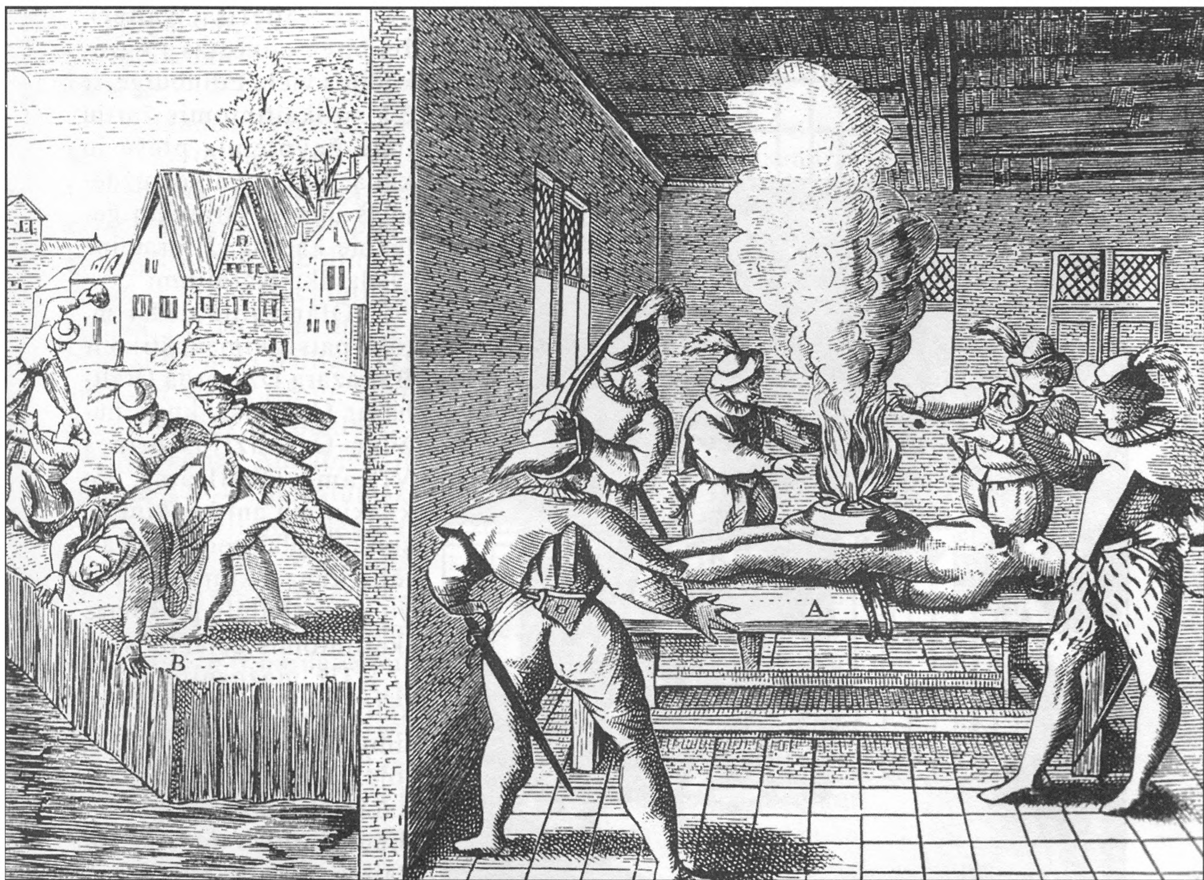

Olandų katalikų kankinimai pietų Olandijoje šešioliktojo amžiaus pabaigoje. Auka paguldoma ant nugaros, ant nuogo kūno apverčiamas indas, kuriame yra keletas miegapelių. Kai ant indo užkuriama ugnis, miegapelės pradeda raustis į aukos vidurius".

Dažna bausmė už piktžodžiavimą — liežuvio ištraukimas. 1535 m. sausio mėnesį prancūzų hugenotui Antuanui Poiliui (Antoine Poile), prieš jį sudeginant gyvą, buvo perdurtas ir prie žando prikaltas liežuvis. 1766 m. septyniolikmetis Ševalje de le Bare (Chevalier de la Barre) apkaltintas kryžiaus ant Abevilio tilto sugadinimu. Už šį nusikaltimą — o galbūt dėl to, kad jis buvo entuziastingas Voltero darbų gerbėjas — buvo kankinamas, ir jam išpjautas liežuvis.

Suluošinimas buvo, ir vis dar yra, plačiai paplitusi kankinimo forma Vidurio Rytuose. Knygoje "Moterų istorija" (1779 m.) V. Aleksanderis (W. Alexander) apie egiptietes rašė:

> "Merginų nekaltybė buvo griežčiausiais būdais saugoma įstatymų; tam, kuris išprievartavo laisvą moterį, nupjaudavo lytinius organui, kad jis daugiau nebegalėtų padaryti tokio nusikaltimo, ir kad kiti bijotų tokios baisios bausmės."

Olandų katalikų kankinimai pietų Olandijoje šešioliktojo amžiaus pabaigoje. Auka paguldoma ant nugaros, ant nuogo kūno apverčiamas indas, kuriame yra keletas miegapelių. Kai ant indo užkuriama ugnis, miegapelės pradeda raustis į aukos vidurius".

Kankinimai karščiu ir ugnimi

Deginimo skausmas turbūt yra pats aštriausias iš visų. Amžiams bėgant, kankintojai išgalvojo daugybę būdų, kaip juo pasinaudoti. Tokie įrankiai, kaip bronzinis jautis, "batai" arba ispaniška kėdė (žiūrėkite pirmą, aštuntą ir penktą skyrius) buvo specialiai sukurti kankinimams; tačiau daugeliu atvejų aštraus skausmo sukėlimui karščiu ir ugnimi pakako daug paprastesnių formų.

Įspaudai ant rankos. Sukčiai ir valkatos buvo pažymimi raide "R", vagys raide "T", o tie, kuriuos apkaltindavo netyčine žmogžudyste, raide "M".

Trečiame skyriuje matėme, kaip išmėginimų teismai, sąlygojo inkvizicijos apklausų metodus, kuriuose buvo nustatoma, katras iš besibylinėjančiųjų yra teisus, juos deginant iki raudonumo įkaitinta geležimi. Viduramžių kankintojai pasisavino šią idėją, ir vienas iš metodų, naudojamų visoje Europoje — iki raudonumo įkaitintos žnyplės.

Kai 1437 m. Škotijoje nužudė Džeimsą I (James I), pagrindinis sąmokslininkas buvo pretendentas į karūną Atolo grafas Valteris (Walter). Jis buvo nuvestas į egzekucijos vietą Edinburge, ir čia su įkaitintomis žarijų inde žnyplėmis plėšė jo kūną. Ant jo galvos uždėjo iš ugnies ištrauktą geležinę karūną. Jį praminė "Išdavikų Karaliumi".

Olandijoje 1584 m. toks pats likimas ištiko ir Baltazarą Džerardą (Balthasar Gerards), kuris nužudė Orandžijos princą Viljamą (William). Po kankinimų ant kankinimo suolo ir plakimo, nusikaltėlio kūnas iki mirties buvo po gabalėlį plėšomas įkaitintomis geležimis.

Už mažesnius nusikaltimus bausdavo ne mirtimi, bet įspaudais. Anglijoje nusikaltėliams įspaudai įkaitinta geležimi dažniausiai buvo dedami ant kairės rankos. Sukčius ir

valkatas žymėdavo raide "R"; vagis — raide "T"; o tuos, kurie buvo apkaltinti netyčine žmogžudyste — raide "M". Įspaudus dėdavo ir ant kitų kūno vietų: už vagystes parduotuvėse buvo deginamas žandas; už piktžodžiavimą — įkaitintu iešmu perduriamas liežuvis; už melagingus parodymus ant kaktos išdeginama raidė "P".

1548 m. statute buvo įrašytos, o 1624 m. pradėtos taikyti ir moterims tokios bausmės:

> "...dabartinis Parlamentas įsako, kad kiekviena moteris, kuri įstatymiškai pripažįstama kalta, jai pačiai prisipažinus arba dvylikos žmonių verdiktu, nusikalstamai paėmusi pinigų, prekių arba kitokio turto, kurio vertė didesnė už 12 pensų, bet mažesnė už 10 šilingų arba jei ji yra tokio nusikaltimo bendrininkė ir šis nusikaltimas yra padarytas ne įsilaužus ir ne plėšikaujant prie/arba ant kelio... turi būti, už pirmą tokį nusižengimą, pažymima įspaudu karštai įkaitinta geležimi į ranką virš nykščio raumens romėniška raide "T", esančia ant geležies..."

Jam buvo nupjauta viena ausis, o veide išdegintos raidės "SS", kurios reiškė "maišto sėjėjas".

Įspaudai, kaip bausmė, Anglijoje civiliniuose teismuose buvo taikomi iki 1829 m., bet armijoje nebuvo panaikinti iki 1879 m.

Įspaudus ištverti tekdavo ne tiktai valkatoms ir vagims, bet ir rašytojams. 1628 m. škotų pamokslininkas Aleksandras Leightonas (Alexander Leighton) buvo apkaltintas "šmeižikiškos knygos, nukreiptos prieš savo karalių, lordus ir kunigus, sukūrimu, išleidimu ir išplatinimu". Jam nupjauta viena ausis, o veide išdegintos raidės "SS", kurios reiškė "maišto sėjėjas". O 1637 m. anglų advokatas ir parlamento narys Vilhelmas Prynas (William Prynne), kuris jau buvo netekęs abiejų ausų dėl savo rašinių, buvo nubaustas įspaudu ir kalėjimu iki gyvos galvos už bukletą, kuriame puolami Anglijos bažnyčios vyskupai. Ant abiejų jo žandų išdegintos raidės "SL", kurios reiškė — "atskalūniškas šmeižikas".

Prancūzijoje išdeginamas ženklas pradžioje buvo "fleur de lis" ("lelija"). Vėliau jis pakeistas raidėmis "TF", reiškiančiomis "travaux forces" — sunkus darbas. Kitokia bausmė teko Komtesai Džeinei (Comtesse Jeanne) iš Mote Valois. 1786 m. ji pavogė ir pardavė puošnų deimantų vėrinį, kurį karalius Liudvikas XV (Louis XVI) užsakė savo meilužei Madam diu Bary (Madame du Barry). Ją nuteisė nuogą viešai nuplakti rykštėmis, paskui ant abiejų pečių buvo išdeginta raidė "V", kuri reiškė "voleuse" ("vagis"). Tačiau padarius įspaudą ant vieno peties, ji stipriai pasisuko, ir įkaitinta geležis užkrito jai ant nuogos krūtinės.

Buvo naudojami ir šiurkštesni metodai. 1624 m. pranešime olandų kalba apie tardymą rytų Indijoje aprašoma kaip:

> "...jie pakėlė jį aukštyn kaip ir pirmiau, o tada degino jo padus degančiomis žvakėmis, kol riebalai užgesino žvakes; tačiau jie vėl iš naujo jas uždegė. Jie taip pat degino žemiau alkūnių ir delnus, pažastis, kol neatsivėrė žaizdos".

Tokie žiaurumai, nors ir oficialiai įstatymais neleidžiami, atėjo ir į dvidešimtąjį amžių. Paskutiniuosius 100 metų daugelis policijos tarnautojų kišenėse nešiojasi kankinimo įrankius: cigaretes ir žiebtuvėlius. 1990 m. turkų kurdas Semas Ukus (Sehmus Ukus) policijos suimtas Graikijoje. Jis skundėsi, kad policininkai užlaužė jam rankas už nugaros ir, prieš jį mušdami, degino jo padus ir lytinius organus žiebtuvėliu cigaretėms. Kai vyresnis tarnautojas paklausė, kodėl jie jį muša, šie atsakė: "Nes jis turkas." 1991 m. indų krautuvininkas Manzoras Ahmedas Naiko (Manzoor Ahmed Naikoo) pranešė apie tai, kaip jo areštuotojai su juo elgėsi: "surišę jie nuvilko mano pižamą, aprišo audiniu mano penį ir padegė".

Išradingas būdas, kuris, pasakojama, buvo naudojamas ispaniškojoje inkvizicijoje. Auka pririšama prie rato, ir jį sukant, įvairios aukos kūno vietos — padai, lytiniai organai, akys — priartinamos prie keptuvės, kurioje degė ugnis; tuo tarpu budelio padėjėjas dumplėmis palaikė kaitrią ugnį.

Ankstyvaisiais amžiais buvo kankinama, kaitinant gyvą žmogų ant geležinių grotelių. Tokia buvo ir Šv. Lauryno mirtis, kurį 258 m.e.m. nukankino romėnai. Pasakojama, kad, gulėdamas skausmuose, jis šaukė savo budeliui: "Ši pusė jau iškepė pakankamai; nuspręsk, kokia mėsa tau geriau — kepta ar žalia!"

Karštis ir kitais pavidalais buvo panaudojamas kankinimams: naudodavo verdantį vandenį, aliejų ar taukus. Paprastai tai būdavo tik dalis kankinimo, tačiau tai galėjo būti ir visa bausmė. 1531 m. Anglijoje Ričardas Rose (Richard Roose) užnuodijo septyniolika Ročesterio vyskupijos narių, iš kurių du mirė. Parlamentas išleido specialų dokumentą, pagal kurį jį buvo nuteisė "virti, kol mirs, be dvasininkų palaikymo". Šis dokumentas išbuvo Statute šešiolika metų, o 1541 m. Margarita Deivis (Margaret Dave) už panašų nusikaltimą sulaukė tokio paties likimo.

"jis stipriai tekėjo dusindamas ir neleisdamas man rėkti ir dejuoti"

Kankinimai vandeniu

Vanduo paprastai yra toks prieinamas ir visada po ranka, kad kankintojai jį daugybę amžių naudojo įvairiausiais būdais. Paprasčiausias iš jų — versti auką gerti: iš pradžių tai — kaip atgaiva po skausmo, kurį teko išgyventi; bet kai auka prisisotina, ištinsta, greitai tai tampa nepatogumu. Poveikį dramatiškai aprašo škotas Vilhelmas Litgau (William Lithgow), kuris 1620 m. per klaidą palaikytas šnipu Ispanijoje. Po kankinimo ant suolo:

> "...kankintojas... nuėjo prie molinio, pilno vandens, indo, truputėlį toliau už mano galvos, iš kur sugrįžo su sklidinu puodu vandens, jo dugne buvo išpjauta skylė, kurią budelis, iki prikišant prie mano burnos, buvo užspaudęs nykščiu. Po to jis pylė vandenį į mano skrandį, puodo dydis buvo toks kaip ispaniškojo "sombre", kuris atitinka anglų "pottle"; pirmą ir antrą aš išgėriau su malonumu — toks sekinantis buvo kankinimas traukiant, o be to, prieš tai nebuvau gėręs tris dienas.
>
> Tačiau po to, kai trečią kartą turėjau gerti tą patį kiekį vandens, tai jau man buvo kančia, dusinanti kančia! Aš sučiaupiau lūpas, atlaikydamas tą smarkų tekėjimą. Dėl to Alcaide (kalėjimo valdytojas) įsiuto ir pražiodė mane bei tarp dantų įspraudė porą geležinių strypelių; tada mano nuo alkio išdžiūvęs pilvas ėmė augti, pūtėsi kaip būgnas; mane skausmingai dusino, kadangi galva buvo atversta žemyn, o vanduo pats stipriai tekėjo į mano gerklę, dusindamas ir neleisdamas rėkti ir dejuoti".

Šį žiaurų, dar patobulintą, metodą naudojo olandai Ambone, rytų Indijoje, tardant keletą anglų pirklių, kurie įtarti ketinę 1622 m. užimti olandų štabus:

"Tada jie aprišo medžiagą aplink jo kaklą ir veidą, kad vanduo neprabėgtų pro šoną, arba jo prabėgtų labai mažai. Tai padarę, jie iš lėto pylė vandenį ant jo galvos, kol medžiaga virš burnos, šnervių ir šiek tiek aukščiau persigėrė; taigi jis tuo metu negalėjo kvėpuoti, bet turėjo siurbti vandenį... kuris ištisai po truputį buvo pilamas, įtempdamas visus jo vidaus organus, bėgdamas pro jo nosį, ausis ir akis, ir dažnai užkimšdamas nosį ir galiausiai neleisdamas kvėpuoti, dėl ko žmogus pradėdavo dusti ir netekdavo sąmonės.

Tada jie nuimdavo auką ir priversdavo išvemti vandenį. Kai auka truputį atsigaudavo, jie vėl pakeldavo ją ir pririšdavo, ir vėl taip pat, kaip ir pirmiau, pildavo vandenį, bet tuoj pat vėl nukabindavo, kai tik pamatydavo, jog auka netenka sąmonės. Taip kankinamajam vanduo buvo pilamas tris ar keturis kartus, kol jo kūnas pasidarydavo du ar tris kartus didesnis nei anksčiau, jo žandai tapdavo dideli kaip pūslės, o akys spoksojo išsprogę virš kaktos..."

auka matydavo kiekvieną krentantį lašą, ir palaipsniui paklaikdavo

Dar vienas panašus kankinimo vandeniu būdas, kurį taip pat taikė olandai, aprašytas septynioliktojo amžiaus rašytojo Ernesto Eremundo Frisijaus (Ernestus Eremundus Frisius) knygoje "Nežymių šalių bruzdėjimų istorija":

"Ten buvo suolas, jų vadinamas arkliu, jo vidus įdubęs kaip lovys, ir jame telpa žmogus visu ūgiu paguldytas ant nugaros. Beveik per jo vidurį yra skersai padėtas apskritas barjeras, virš kurio padedama paguldytojo žmogaus nugara, taigi jis guli ant barjero, vietoj to, kad gulėtų ant lovio dugno, o jo kojos yra gerokai aukščiau, negu galva.

Kankinamajam, paguldytam tokioje pozoje, rankos, šlaunys ir blauzdos surišamos neilgomis virvėmis arba stygomis, kurios atitinkamais atstumais viena nuo kitos įtempiamos varžtais taip, kad įsiskverbia iki pačių kaulų ir, rodos, jų nebeatplėši. Be to kankintojai užmeta ploną audinį jam ant burnos ir šnervių, pro kurį jis vos gali kvėpuoti, tuo tarpu, ne lašinant, o plona kaip siūlas srovele iš aukštai į tokioje baisioje padėtyje gulinčio žmogaus gerklę pradedamas pilti vanduo, kuris labai leng-

vai nugramzdina medžiagą į gerklės dugną taip, kad auka nebegali kvėpuoti. Jo gerklė užkemšama vandeniu, o šnervės audiniu, taigi tas vargšas nelaimėlis atsiduria tokioje agonijoje kaip mirštantieji, išleisdami paskutinį atodūsį.

Kai audeklas ištraukiamas kankinamajam iš gerklės — o dažniausiai jis ištraukiamas, kad auka galėtų atsakyti į klausimus, — jis būna permirkęs vandeniu ir krauju, ir atrodo, lyg vargšui iš gerklės buvo traukiamos žarnos".

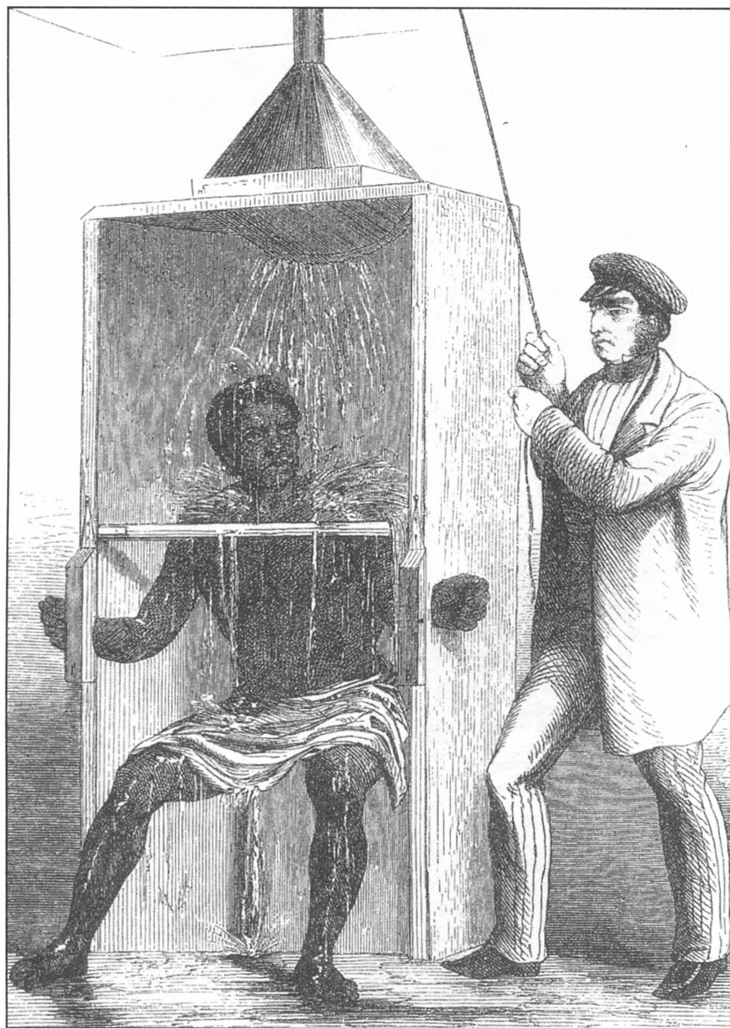

Kankinimas vandeniu. Audeklo gabalėlis uždedamas ant aukos burnos ir šnervių. Ant jo srove pilamas vanduo, kuris stumia audeklą į kalinio gerklę taip, kad auka negalėtų kvėpuoti.

Šešioliktojo amžiaus teisininkas Hipolitas de Marsilis (Hippolytus de Marsiliis) (žiūrėkite trečiame skyriuje) išrado ypatingai subtilų kankinimo vandeniu būdą. Pastebėjęs, kaip lašantis vanduo pamažu pratašo akmenyje duobutę, jis tai pritaikė žmogaus kūnui.

Aukos buvo taip suvaržomos diržais, kad negalėtų judėti, ir ant mažo kūno plotelio lašinamas vanduo. Kakta — pati tinkamiausia vieta tokiam kankinimui: auka matydavo kiekvieną krentantį lašą, ir palaipsniui paklaikdavo.

Alternatyvus būdas — vandens pylimas nepertrūkstama srove aukai ant kaktos. Dar vienas, panašus į šį, būdas taikytas devynioliktame amžiuje Amerikos kalėjimuose: sunkūs nusikaltėliai uždaromi dušo kabinoje po tekančiu lediniu vandeniu. Tokia bausmė galėjo būti mirtina — 1858 m. Auburno

Įprasta bausmė, kuri devynioliktajame amžiuje buvo taikoma Amerikos kalėjimuose. Sunkūs nusikaltėliai užrakinami į kabiną ir paleidžiamas ledinio vandens dušas.

kalėjimo Niujorko valstijoje kalinys Simonas Muras (Simon Moore) išseko ir mirė po to, kai prabuvo tokiose sąlygose pusantros valandos. 1882 m. kankinimas šaltu vandeniu Amerikos kalėjimuose buvo uždraustas.

Dabartiniame amžiuje tardytojai atsisakė tokių išradingesnių kankinimų ir apsistojo prie paprasto būdo, įmerkiant auką į šalto vandens vonią (žiūrėkite vienuoliktame skyriuje). Neseną atvejį papasakojo kalinys iš Paragvajaus:

"Patalpos viduryje stovėjo paprasta didelė vonia. Iš sienos kyšojo plastikinis vamzdis, iš kurio į vonią tekėjo vanduo... Jie privertė mane atsisėsti ant aukščiausio vonios krašto. Pirmiausiai surišo virvėmis mano kojas ir rankas už nugaros...

...tada jie sugriebė mane už pečių ir įmurkdė iki vonios dugno. Aš kurį laiką sulaikiau kvėpavimą, stengdamasis iškelti galvą virš vandens ir įkvėpti oro. Man pavyko išlaisvinti galvą, tačiau jie vėl mane panardino, o kai aš pasirodžiau per stiprus, stambiausieji iš jų primynė mano kūną. Man pritrūko oro ir pro burną, nosį ir ausis pradėjo bėgti vanduo.

Ausyse pradėjo zvimti, kai pro jas tekėjo vanduo. Atrodė, jog jos pučiasi kaip balionas. Tada pasigirdo aštrus švilpimas, pradžioje labai garsus, kuris dar ir dabar nepraėjo, visiškoje tyloje aš jį dar girdžiu. Kuo daugiau vandens rijau, tuo labiau ma-

> no pasipriešinimo jėgos didėjo. Tada jie visi spaudė mane žemyn į vonios dugną — mano galvą, krūtinę ir rankas...
>
> Aš turėjau praryti nuo 8 iki 10 litrų vandens. Tada mane ištraukė ir paguldė ant grindų, vienas iš jų stipriai primynė mano pilvą; pro burną ir nosį išbėgo vanduo, srove, kaip iš vandens žarnos".

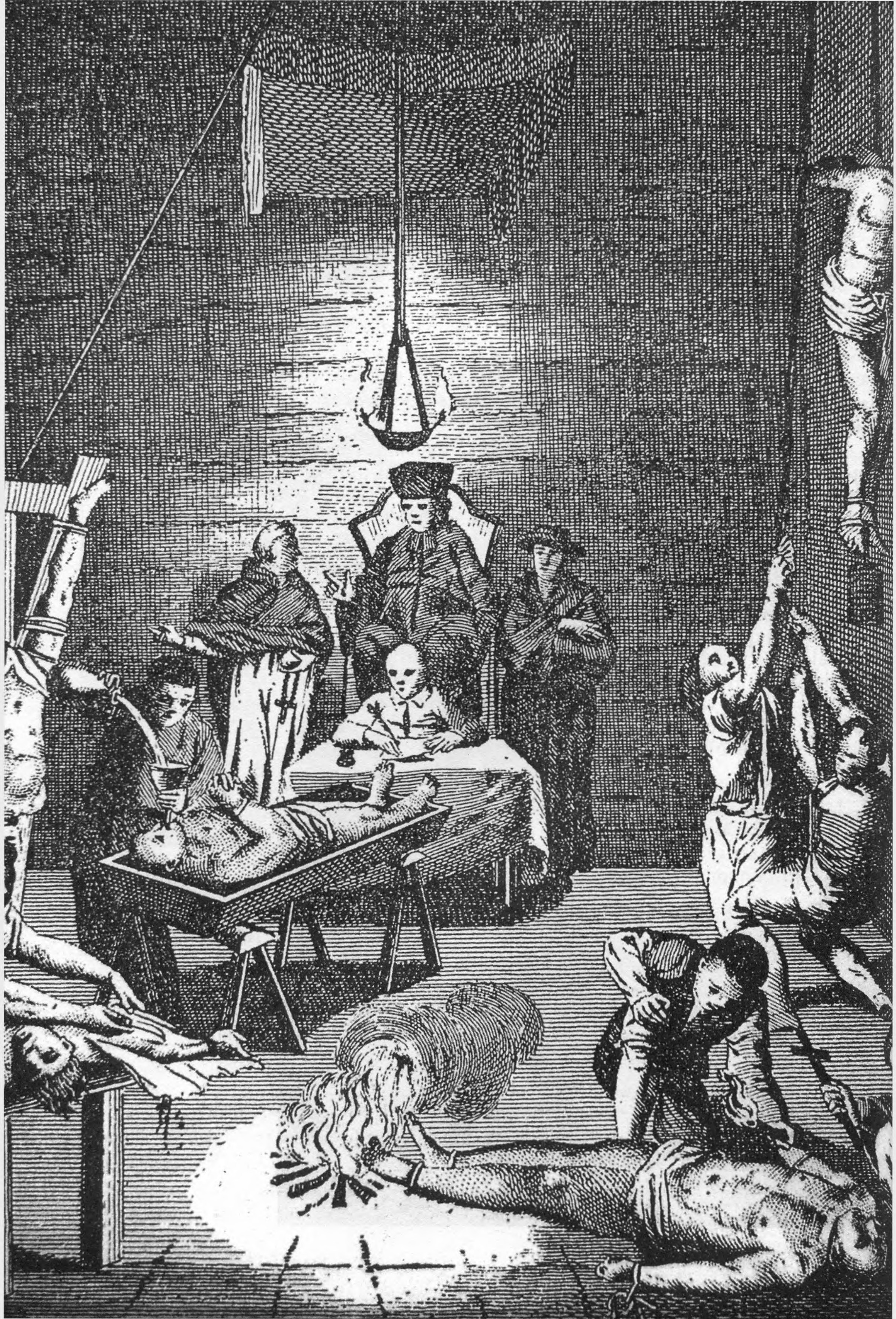
Portugališkai ir ispaniškai kalbančiose šalyse — Filipinuose, Bolivijoje, Urugvajuje, Brazilijoje, Paragvajuje ir Meksikoje — šį būdą kankintojai juokaudami vadina "el submarino". Apie kitokį metodą pranešama iš Meksikos. Jis žinomas kaip "Tehuacanazo", tai populiaraus mineralinio vandens pavadinimas; į aukos šnerves pilamas putojantis skystis, kartais sumaišytas su maltais pipirais.

Galiausiai reikėtų paminėti nežmonišką bausmę, kuri taikyta kariniame jūrų laivyne beveik du amžius. Tai aprašyta 1634 m. publikacijoje:

> "Nardymas su svirtimi yra toks, kai nusikaltėlis pririšamas virvėmis už rankų, per pusiaują ir žemiau kelių, ir tada pakeliamas ant svirties galo, iš kur stipriai sviedžiamas į jūrą, kartais du — tris kartus; o jei nusižengimas buvo labai sunkus, nusikaltėlis dar pratempiamas po laivo kyliu; ir kol jis yra po vandeniu, didžiuliu šautuvu šaudoma tiesiai jam virš galvos; tai daroma daugiau tam, kad griausmas, kuris kelia nerimą, išgąsdintų jį, negu kad norint perspėti kitus būti budriais ir saugotis jo".

Nardymo kėdė (žiūrėkite aštuntame skyriuje) buvo išskirtinė anglų kankinimo vandeniu forma. Ji paprastai taikyta moterims kaip bausmė už vaidus.

Penktas skyrius

Ispaniškoji inkvizicija

Nedaug institucijų užsitarnavo tokį prastą vardą ir kėlė tokią baimę kaip ispaniškoji inkvizicija. Palyginus su tais pačiais įvykiais didesnėje pietinės Europos dalyje, ji išsivystė santykinai vėlai. Tuo tarpu, kai tryliktajame amžiuje kitose Europos dalyse tęsėsi kova prieš ereziją, krikščioniškosios Ispanijos gyventojai turėjo svarbesnių reikalų. Kova prieš maurų okupaciją buvo ilga ir sunki, bet stiprino jų tikėjimą. Ir tik visiškai atsikovojus pusiasalį, karalystėje iškilo klausimas dėl religinio vieningumo būtinybės.

Pradžioje į žydus žiūrėta kaip į pagrindinę šio tikslo kliūtį. Valdant maurams, jie buvo toleruojami: septynis amžius jų, mokytų žmonių ir pirklių, daugėjo, didėjo jų įtaka. Taigi, keturioliktojo amžiaus pabaigoje Kastilijos ir Leono karalius Henrikas III (Henry III) pradėjo spausti žydų bendruomenę: jiems buvo duodamos tokios alternatyvos baptizmui — krikščionių tikėjimas arba mirtis.

Tie, kurie viešai atsivertė iš judaizmo, bet dažnai slapčiomis praktikavo savo religiją, vadinti "marranos" — vardu, kuris reiškė "purvina kiaulė". Suskaičiuota, kad jų buvo daugiau negu 100 000. Kai 1469 m. susituokė Ferdinandas (Ferdinand) ir Izabelė (Isabella) (katalikų karaliai) ir tuo pačiu susijungė Kastilija ir Aragona, buvo paskelbta, kad "marranos" pavojingi tikėjimui Ispanijoje ir saugumui karalystėje.

1478 m. pavyko įtikinti popiežių Sikstą IV (Sixtus IV) išleisti bulę, kuri leistų katalikiškų šalių karaliams nurodyti, kurių inkvizitorių pageidauja, kad jie būtų paskirti. Laikyta, kad tai bažnyčios ir valstybės sąjunga, bet iš tikrųjų tai stiprino karaliaus valdžią. Pirmieji ispanų inkvizitoriai, kurie įsikūrė Sevilijoje, parodė tokį stropumą, kovojant su erezija, kad popiežius mėgino juos sulaikyti; tačiau Ispanijos vyriausybė tuo metu suprato, kokį galingą ginklą turi savo rankose, o Sikstas pamatė, kad jis neturi jiems jokios įtakos. 1483 m. jis buvo priverstas sutikti, kad Vyriausiųjų inkvizitorių paskyrimas Kastilijai, Leonui, Aragonai, Valencijai ir Katalonijai per tuos metus atsidūrė inkvizicijos rankose.

Vyriausiuosius inkvizitorius šiose penkiose karalystėse prižiūrėjo Didysis inkvizitorius; jis buvo paskirtas vyriausy-

(Priešais) XVIII amžiaus ispaniškosios inkvizicijos kankinimų vaizdas: "strapado", ugnimi deginami padai, kankinimas vandeniu. Inkvizicijos vyriausiasis sėdi kambario gale, o prieš jį sėdintis sekretorius užrašinėja atsakymus į šio inkvizitoriaus klausimus.

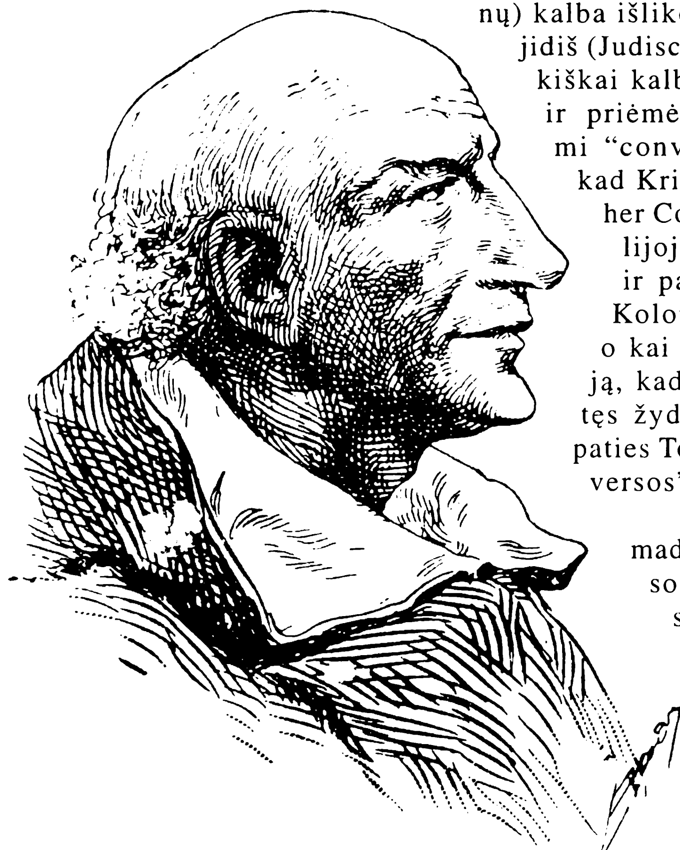
bės, o Roma priversta jam suteikti leidimą. Padedant penkiems tarybos nariams, jo galioje buvo atstovų skyrimas ir apeliacijų išklausymas.

Domininkonų šventikas Tomas de Torkvemada (Thomas de Torquemada) 1483 m. buvo paskirtas Didžiuoju Ispanijos inkvizicijos inkvizitoriumi. Jis ėmė persekioti maurus, žydus, kurie sutiko tapti krikščionimis, bet slapta toliau praktikavo savo religiją.

Pirmasis Didysis inkvizitorius — domininkonų šventikas Tomas de Torkvemada (Tomas de Torquemada), "kurio vardas tapo viso ispaniškosios inkvizicijos blogio simboliu ir žiauraus religinio fanatizmo sinonimu". Jis buvo paskirtas 1483 m. rugpjūtį ir įkūrė savo teismus Sevilijoje, Chaene, Kardoboje, Siudadrealyje ir Saragosoje. Kitais metais jis išleido dokumentą su 28 straipsniais, kuriuo turėjo vadovautis vietiniai inkvizitoriai: jie turėjo tirti ne tiktai erezijos ir tikėjimo išsižadėjimo atvejus, bet ir raganavimo, dvipatystės, piktžodžiavimo ir lupikavimo. Kad išgautų įrodymus, jie turėjo teisę kankinti įtariamuosius.

Torkvemada atsakingas ir už tai, kad įtikino Ferdinandą ir Izabelę (kurių nuodėmklausiu buvo) išleisti 1492 m. kovo 31 d. įsaką, kuriuo Ispanijos žydams buvo duotas pasirinkimas — atsivertimas į krikščionybę arba ištrėmimas. Dėl to iš Ispanijos pasitraukė virš 160000 žydų; dauguma iš jų — Sefardo žydai, o jų ladino (artima ispanų) kalba išliko iki šių dienų, taip pat kaip jidiš (Judische deutsch) išsilaikė tarp vokiškai kalbančiųjų. Tie, kurie pasiliko ir priėmė krikščionybę, buvo vadinami "conversos". Nors yra manoma, kad Kristupas Kolumbas (Christopher Columbus) gimė Genujoje, Italijoje, jis kalbėjo tik ispaniškai ir pats save vadino Kristobaliu Kolonu; ispanai jį prisiskiria sau, o kai kurie istorikai iškėlė versiją, kad iš tikrųjų jis buvo atsivertęs žydas. Yra pasakojama, kad ir paties Torkvemado šeima buvo "conversos".

Tai galbūt paaiškina Torkvemados smurto žygį prieš "conversos". Keli tūkstančiai nuteisti sudeginti prie stulpo už slaptą savo tikrosios religijos praktikavimą. Tokiu pat būdu nukankinta ir visa filosofo, humanisto, Leveno ir Oksfordo universitetų profesoriaus, Henriko VIII

dukters Meri mokytojo, Chuano Lujo Vivo (Juan Luis Vives) šeima. Viena iš pirmųjų Torkvemado aukų buvo — Benitas Garcia (Benito Garcia). 35 metus jis buvo prisiekęs krikščionis. Kai jis 1490 m. birželį buvo suimtas, grįžinėjo namo iš po kelionės į šventąją vietą prie Šv. Jokūbo šventyklos Santjego de Kompasteloje. Jo kuprinėje rastas pašventintas vanduo. Per šešias kankinimų dienas jis išvardino penkis "conversos" ir du žydus kaip savo bendrininkus per vaiko nužudymo ritualą La Guardijos kaime. Jis sakė, kad jie ketino panaudoti vaiko širdį ir komuniją užkeikimui, nuo kurio turėjo mirti visi krikščionys, o žydams turėjo atitekti jų turtai. Nebuvo jokio pranešimo apie La Guardijoje dingusį vaiką, tačiau Torkvemada taip pagarsino šiuos nepagrįstus tvirtinimus, kad iki kitų metų rudens jau buvo sukurtas Šventojo Vaiko iš La Guardijos kultas.

Jis sakė, kad jie ketino panaudoti vaiko širdį ir komuniją užkeikimui

Tačiau daug "conversų" išliko ir iš tikrųjų pripažino katalikų tikėjimą, o tuo pačiu padarė nepaprastai didelį įnašą į Ispanijos religinį ir intelektualinį gyvenimą. Mažiausiai du šventieji — Šv. Tereza iš Avilos ir Šv. Jonas — buvo tvirtinta, jog yra kilę iš "conversų" šeimų, taip pat kaip ir Diego Lainezas (Diego Lainez), kitas jėzuitų ordino vyriausiasis.

Iki šešioliktojo amžiaus vidurio, pasikeitus dviems "conversos" kartoms, inkvizicija praktiškai daugiau nebesidomėjo žydų tikėjimo išnaikinimu, ir skyrė visą dėmesį "eretiškų" publikacijų cenzūrai ir "teisingo" tikėjimo sugriežtinimui tarp krikščionių — netgi Ignotas Lojola (Ignatius Loyola), jėzuitų ordino įkūrėjas, buvo du kartus apkaltintas erezija. Tačiau inkvizicija buvo įrankis, paskleidęs naują ir pražūtingą doktriną "limpieza" ("grynumas"). Ji 1547 m. arkivyskupo buvo įtraukta į Toledo katedros skyrių taip pat, kaip vėliau nacių į rasinius įstatymus. Ji reikalavo, kad visi būsimieji skiriami dvasininkai įrodytų savo protėvių grynumą, jie negalėjo turėti "converso" kraujo ir negalėjo būti kaltinti erezija.1556 m. karalius Pilypas II (anglų karalienės Meri vyras) priėmė statutą, kuriame skelbiama, kad "visos erezijos Prancūzijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje buvo pasėtos žydų palikuonių". Panašūs statutai buvo priimti visame ispaniškai kalbančiame pasaulyje ir davė impulsą žydų kilmės žmonių persekiojimams.

Ispanijos valdžioje tuo metu atsidūrė naujai atrastos žemės Amerikoje, Sicilija, Neapolio karalystė ir Nyderlandai, o 1580 m. ir Portugalija tapo Ispanijos dalimi. Visų šių teritorijų, išskyrus Neapolį, gyventojai už smarkų pasipriešinimą buvo atiduodami kankinti ispaniškajai inkvizicijai. 1554 m.

Pasislėpęs po juodu gaubtu, kuriame tėra dvi skylės akims, budelis atveda auką į kankinimo kamerą. Čia jam prieš pirmą apklausą parodomas kankinimo įrankis.

teisininkas J.Damhouderis (J. Damhouder) aprašė tipišką kankinimą ant kankinimo suolo Briugėje, ispanų Nyderlanduose:

> "Kankinamasis nurengiamas nuogai ir paguldomas ant tiesaus suolo, rankos surišamos jam už nugaros, pilvas ore. Lytiniai organai uždengiami lininiu audeklu. Jis pririšamas prie suolo už pažastų ir aukščiau liemens, kad nenukristų. Prie jo didžiųjų kojos pirštų pririšama virvė, kuri rato, strypo ar panašaus įrankio dėka įtempia aukos kūną. Po to kita virvė gali būti pririšama virš jo kelių, aplink šlaunis, kurią silpniau arba stipriau, pagal teisėjo nurodymą, galima užveržti... Kartais sumezgus virvę padaroma kilpa, vadinama "paternoster" ("tėve mūsų")ir užmaunama aplink galvą ir kaktą ir su strypu arba kaulu, pagal teisėjo nurodymą, užveržiama. Tuomet budeliui leidžiama uždėti švarią madžiagą kankinamajam ant akių ir pilti iš asočio šaltą vandenį ant jo juosmens, blauzdų, kojų pirštų ir visur kitur, o paskui auka pražiodinama, įdedant į burną nedidelį apynasrį, ir į ją pilamas šaltas vanduo, kol jis pakankamai išsipučia ir teisėjas bei jo padėjėjai nusprendžia, kad jis daugiau negali tverti, nesukeliant per didelės rizikos...
>
> Geras teisėjas visuomet yra gailiaširdis, atsižvelgia į kaltinamojo amžių ir sveikatos stovį, užtikrindamas, kad jo įstaigoje yra geri teisėjai, o ne kraujo ištroškę tironai. Jis turi pradėti atidžiai ir nuosaikiai, tada griežčiau, ir galiausiai iš tikrųjų labai griežtai, priklausomai nuo nusikaltimo rimtumo ir

> įrodymų prieš kaltinamąjį laipsnio bei jo atsakymų. Jis turi nepastebėti kaltinamojo riksmų, šauksmų, dūsavimų, drebėjimų ar skausmo. Viskas turi būti atliekama apdairiai ir nuosaikiai, kad kaltinamasis neišprotėtų, nebūtų sužeistas, suluošintas arba netinkamai nukankintas..."

Jei taip buvo apibūdinamas "geras teisėjas", mes galime tik įsivaizduoti kokias kančias turėjo pakelti tie, kurie pakliuvo į mažiau skrupulingų inkvizitorių rankas. Ir ką galėtų reikšti perspėjimas "netinkamai nukankintas", kai teisėtai leidžiama kiekvieną kankinamojo raumenį plėšti į skirtingas puses?

"Jis neturėjo kreipti dėmesio į kaltinamojo riksmus, šauksmus, drebėjimą ar skausmą"

Skirtingai negu domininkonų inkvizicija Prancūzijoje, Italijoje ir Vokietijoje, ispaniškoji inkvizicija teismų pastatus statė specialiai ir, dažniausiai, didingose vietose. Pavyzdžiui, Portugalijos inkvizicijos pastate buvo keturios įspūdingos teismo salės, erdvūs Vyriausiojo inkvizitoriaus apartamentai ir keletas kambarių, supančių centrinį kiemą, kuriuos buvo užėmę karališkojo teismo nariai ir kiti čia apsistodavę įžymūs asmenys, kai norėdavo pasižiūrėti egzekucijos, kuri čia vykdavo.

Inkvizitorių bylos buvo laikomos slaptomis ir kaltinamieji nebuvo įleidžiami dalyvauti svarstymuose ir neturėjo teisės sueiti akistaton su priešišku liudininku. Paskelbus nuosprendį, jų turtas būdavo konfiskuojamas ir išsidalinamas tarp inkvizicijos, karūnos ir kaltintojų. Pats teismo procesas kėlė didžiulį siaubą, nežiūrint jau į tai, kokia bauginanti rūsyje buvo kankinimo kamera, kur laukdavo budelis, visas nuo galvos iki kojų apsirengęs juodai, o jo veidas buvo paslėptas po juodu gobtuvu, kuriame tebuvo dvi skylės akims.

"Inkvizicijos istorijoje" (1731 m.) Pilypas van Limborchas (Philip van Limborch) aprašo, kas ten vykdavo pirmiausiai:

> "Nurengiama buvo, neatsižvelgiant į humaniškumą ir orumą, ne tiktai vyrų, bet ir moterų bei netekėjusių merginų, kurių, skaisčiausių ir doriausių, kartais būdavo jų kalėjimuose. Jie priversdavo jas nusivilkti iki pat apatinių baltinių, kuriuos po to jie patys nuvilkdavo, atleiskit už išsireiškimą, netgi apnuogindami lyties organus, o po to užvilkdavo šiurkščias linines apatine kelnes".

Pirmoji kankinimo pakopa paprastai būdavo "squassation", kuri atitiko ketvirtąjį "strapado" laipsnį, aprašytą Grilando (Grillandus) (žiūrėkite trečiame skyriuje): auka, paka-

binta veidu žemyn ant virvės, pririštos prie rankų už nugaros, tarpais trūkčiojant, lėtai nuleidžiama žemyn taip, kad palaipsniui visi sąnariai išnyra. Kitame etape, pagal Frederiką Šoberlą (Frederic Shoberl):

Kaitinti aukos kojų padus — vienas paprasčiausių ir efektyviausių inkvizicijos taikytų kankinimo būdų.

"Jei šio kankinimo nepakanka, tada panaudojamas vanduo. Kankinys priverčiamas išgerti didelį kiekį, o tada paguldomas į medinį lovį, ant kurio yra dangtis, kurį galima įspausti žemyn tiek, kiek valdytojas prašo. Skersai lovio yra pertvara, ant kurios paguldoma kankinamojo nugara ir sulaužomas nugarkaulis.

Kankinimas ugnimi buvo lygiai taip pat skausmingas. Uždegama kaitri ugnis ir ant grindų paguldytai aukai taukais arba kokia nors kita degia medžiaga ištepami kojų padai, ir prikišami arti ugnies, kol aštraus skausmo dėka ištraukiamas toks prisipažinimas, kokio reikalauja kankintojai".

Patobulintas šis žiaurus metodas vadinosi "ispaniška kėdė". Tai sunki geležinė konstrukcija, į kurią pasodinama auka, jos kaklas, rankos, kojos diržais prisegami prie kėdės, o kojos (pėdos) prirakinamos prie poros geležinių atramų. Įkaitintas varis buvo padedamas prie kojų arba po sėdyne taip, kad karštis palaipsniui plistų į visas kėdės dalis.

binta veidu žemyn ant virvės, pririštos prie rankų už nugaros, tarpais trūkčiojant, lėtai nuleidžiama žemyn taip, kad palaipsniui visi sąnariai išnyra. Kitame etape, pagal Frederiką Šoberlą (Frederic Shoberl):

Kaitinti aukos kojų padus — vienas paprasčiausių ir efektyviausių inkvizicijos taikytų kankinimo būdų.

"Jei šio kankinimo nepakanka, tada panaudojamas vanduo. Kankinys priverčiamas išgerti didelį kiekį, o tada paguldomas į medinį lovį, ant kurio yra dangtis, kurį galima įspausti žemyn tiek, kiek valdytojas prašo. Skersai lovio yra pertvara, ant kurios paguldoma kankinamojo nugara ir sulaužomas nugarkaulis.

Kankinimas ugnimi buvo lygiai taip pat skausmingas. Uždegama kaitri ugnis ir ant grindų paguldytai aukai taukais arba kokia nors kita degia medžiaga ištepami kojų padai, ir prikišami arti ugnies, kol aštraus skausmo dėka ištraukiamas toks prisipažinimas, kokio reikalauja kankintojai".

Patobulintas šis žiaurus metodas vadinosi "ispaniška kėde". Tai sunki geležinė konstrukcija, į kurią pasodinama auka, jos kaklas, rankos, kojos diržais prisegami prie kėdės, o kojos (pėdos) prirakinamos prie poros geležinių atramų. Įkaitintas varis buvo padedamas prie kojų arba po sėdyne taip, kad karštis palaipsniui plistų į visas kėdės dalis.

Jei šiais metodais nepavykdavo palaužti kankinamojo dvasios, čia dar buvo likęs "potro" arba suolas. Ant jo buvo kankinama įvairiais būdais, ne visuomet tempiant aukos kūną (žiūrėkite aštuntame skyriuje). Pavyzdžiui, 1753 m. Lisabonoje anglas Džonas Kustas (John Coustos) pritvirtintas prie suolo per kulkšnis ir antkakliu aplink kaklą. Tada pro rėmo plyšius buvo apsuktos virvės jam aplink rankas ir kojas, ir palaipsniui vis stipriau ir stipriau veržiamos taip, kad prapjovė mėsas iki kaulų.

Įdomioje knygoje, pavadintoje "Visraktis katalikybei", kurią 1725 m. parašė Antonijus Gevinas (Antonio Gavin), aprašyta dar keletas neįprastų ir žiaurių kankinimo būdų. Pasak šios knygos, kai prancūzų kariuomenė užėmė Aragonos miestą, buvo atidaryti inkvizicijos kalėjimai ir paleista apie 400 kalinių. "Tarp jų buvo 60 gražių jaunų moterų, kurios, matyt, sudarė trijų viršesniųjų inkvizitorių seralį". Viena iš jų papasakojo, ką jai teko patirtis iš kito inkvizitoriaus Pranciškaus Toregono (Francisco Torregon) ir ką jai buvo parodžiusi viena tarnaitė:

"Tarp jų buvo 60 gražių jaunų moterų, kurios matyt sudarė trijų viršesniųjų inkvizitorių seralį."

> "Ji nusivedė mane žemyn laiptais į didelį kambarį su storomis geležinėmis durimis, kurias atidarė. Viduje buvo krosnis, kurioje tuo metu degė ugnis, o virš jos — milžiniška žalvarinė keptuvė su tokiu pat žalvariniu dangčiu ir spyna jam užrakinti. Kitame kambaryje buvo didžiulis ratas, kurio abi pusės padengtos storomis lentomis, su nedideliu langu centre; Meri pasiūlė man su žvake pažiūrėti į vidų; ten aš pamačiau visą rato apskritimą pilną aštrių peiliukų; mane nukrėtė drebulys. Tada Meri nuvedė mane prie duobės, kuri buvo pilna nuodingų gyvių.
>
> Pažiūrėjusi į mano išgąstingą išraišką, ji pasakė: "Dabar, mano geroji šeimininke, aš papasakosiu, kokia visų šių daiktų paskirtis. Keptuvė yra eretikams ir tiems, kurie prieštarauja šventųjų tėvų valiai ir pomėgiams; nuogai nurengti jie įdedami į keptuvę; spyna užrakinama, o budelis įkuria nedidelę ugnį krosnyje, kurią palaipsniui stiprina, kol kūnas pavirsta pelenais. Ratas yra sukurtas tiems, kurie pasisako prieš popiežių ar šventuosius inkvizicijos tėvus; jie įstumiami į šį prietaisą ir už jų uždaromos ir užrakinamos durys, tada ratas pradedamas greitai sukti, kol jie supjaustomi į gabalėlius. Duobė yra skirta tiems, kurie niekina šventus paveikslus ir statulas bei atsisako atiduoti atitinkamą pagarbą dvasininkams; už tai jie įmetami į duobę ir tampa šių nuodingų gyvių maistu".

Ši istorija yra abejotina: jaunos belaisvės pasakojimas per daug dvelkia to laiko sensacingu antikatalikišku prasimanymu.

Neįtikėtina, tačiau ne visos aukos prisipažindavo, patenkindamos kankintojus; moterys, atrodo, buvo ypač tvirtos. Šešiasdešimtmetė Engracija Rodriges (Engracia Rodriguez) nepasidavė, nepaisant to, kad jai buvo sulaužyta ranka ir išplėšti kojų pirštai. Lisabonoje erezija apkaltinta jauna moteris Marija da Koseiko (Maria da Coceicao) kankinant ant suolo prisipažino, bet vėliau atsisakė pasirašyti prisipažinimą patvirtinantį dokumentą. Dar kartą kankinama ant suolo, ji vėl prisipažino, bet paskui vėl atsisakė pasirašyti, sakydama: "kai tiktai būsiu atlaisvinta nuo suolo, aš išsižadėsiu to, kas iš manęs buvo išgauta per skausmą". Trečią kartą kankinama ji atsisakė atsakinėti į bet kokius klausimus. Pralaimėję inkvizitoriai įsakė, varant gatvėmis, ją viešai nuplakti ir ištremti dešimčiai metų.

"Prie kiekvieno kalinio, kuris turi būti sudeginamas gyvas, šalia stovi jėzuitas"

Tokių, kurie tokiu būdu išvengė egzekucijos, buvo nedaug ir jie nedrįso reikšti nepasitenkinimo tuo, ką jiems teko ištverti. Kaip "Inkvizicijos pranešime Gojuje" (1788) išsireiškė Delonas (Dellon):

> "Tiems, kurie išvengė ugnies prisipažindami, išleidžiant iš Šventosios valdžios kalėjimo buvo griežtai prisakoma viešai skelbti, jog čia su jais buvo elgiamasi gailestingai ir švelniai, kadangi jiems buvo dovanotos gyvybės, kurios teisėtai galėjo būti atimtos. Jei žmogus, prisipažinęs kaltu, po to, kai bus paleistas, išdrįs teisinti save, bus tuojau pat apkaltintas, suimtas ir sudegintas pirmajame "Tikėjimo akte" — negalėjo būti jokios vilties, jog jam bus atleista".

Šis "tikėjimo aktas" Portugalijoje žinomas "auto-da-fė" pavadinimu. Tai buvo nuteistųjų aukų masinis paradas. Kai kurios iš šių aukų būdavo praleidę kalėjime keletą metų, kol buvo surenkamas pakankamas jų skaičius didelei viešai ceremonijai. Apie 20 ar 30 kalinių gyvus sudegindavo viduryje entuziastingos minios. Knygoje "Pasaulio tikėjimai" (1858 m.) Džeimsas Gardneris (James Gardner) cituoja įvykį mačiusį liudininką, kažkokį misterį Daulingą (Dowling):

> "Procesijoje einančios aukos dėvi "san benito", "coroza", virvę aplink kaklą ir rankose turi geltoną vaškinę žvakę. "San benito" - tai atgailos drabužis, arba tunika iš geltono audinio, siekianti kelius, o ant

Portugalijos kolonijų Gojos ir Indijos inkvizicijos vėliava. Jų kalėjimus Tores de Kastila (Torres de Castilla) aprašė kaip "purviniausius, tamsiausius ir pačius baisiausius kokie tik gali būti, į kuriuos niekada neprasiskverbia saulės spinduliai".

jos nupieštas liepsnose degančio žmogaus, kuris ją dėvi, paveikslas ir iš liepsnų kylančių slibinų ir velnių figūros. Šis apdaras rodo, jog tas, kuris jį dėvi, yra nepataisomas eretikas ir bus sudegintas gyvas.

Jei žmogui tai tik paskirta bausmė, tada "san benito" yra išpieštas kryžius, ir nėra jokių kitų piešinių ar liepsnų. Jei užkietėjęs nusidėjėlis atsivertė tik prieš išvedimą, tada "san benito" nupieštos žemėjančios liepsnos; tai vadinama "fuego resuelto" ir reiškia, kad tas, kuris ją dėvi, nebus sudegintas gyvas, bet bus pakartas, prieš liepsnoms pasiekiant stulpą. Anksčiau šie drabužiai buvo kabinami bažnyčiose, kaip tvirtas jų dėvėtojų gėdos paminklas ir inkvizicijos trofėjus.

"Coroza" — tai trijų pėdų aukščio (90 cm) smailėjantys kartoniniai gaubtai. Ant jų taip pat išpaišyti kryžiai, liepsnos ir velniai. Amerikos žemėse, kurios buvo ispanų valdžioje, prie "corozų" buvo įprasta prikabinti dvi ilgas susuktas uodegas. Kai kurioms aukoms kamšalais užkemšamos burnos, o kamšalų turima atsargoje ir tam atvejui, jeigu auka, eidama per minią, įsiustų, pultų įžeidinėti teismą arba mėgintų atskleisti kokią nors paslaptį.

Prie kiekvieno kalinio, kurie bus sudeginti gyvi, yra po jėzuitą, kuris nepertraukiamai juos moko išsižadėti erezijų, o jeigu kuris nors belaisvis mėgina apginti savo doktriną už kurią jis ruošiasi mirti, jam tuojau pat užkemšama burna. "Aš mačiau, kaip tai daroma kaliniams," — sako Dr. Gedes (Dr. Geddes)... "tuojau pat, kai tik jis išėjo už inkvizicijos

vartų, kai tik pažvelgė į saulę, kurios nebuvo matęs keletą metų, ir sušuko iš susižavėjimo: "Kaip žmonės gali žiūrėti į tai, kaip garbingas žmogus dievina bet ką, išskyrus tą, kuris jį sukūrė?"

Tas pats Dr. Gedes (Dr. Geddes) buvo liudininkas "auto-da-fė", kuri 1682 m. vyko Madride:

"Gegužės 30 d. inkvizicijos tarnautojai, su trimitais, litaurais ir vėliava žengė raitininkų būrio priešakyje į rūmus didžiojoje aikštėje, kur perskaitė deklaraciją, kad birželio 30 d. nuteistiems kaliniams bus atlikta egzekucija. Madride tokio įvykio jau nebuvo keletą metų, todėl gyventojai jos laukia su nekantrumu kaip didžiosios iškilmių ir triumfo dienos.

Kai atėjo minėta diena... žmonės susirinko apsirengę kaip galima puošniau, priklausomai nuo materialinės padėties. Didžiojoje aikštėje buvo padaryta aukštas ešefotas; ir ten nuo septynių ryto iki vakaro buvo vedami abiejų lyčių nusikaltėliai; visos inkvizicijos, esančios karalystėje, siuntė savo kalinius į Madridą.

Iš šių kalinių dvidešimt vyrų ir moterų ir vieną persimetėlį mahometoną buvo įsakyta sudeginti; 50 žydų ir žydžių, kurie anksčiau nebuvo įkalinti ir gailėjosi dėl savo nusikaltimų, buvo nuteista ilgam įkalinimui ir jie turėjo dėvėti geltonas kepures; o 10 kitų, apkaltintų dvipatyste, raganavimu ir kitais nusi-

Tipiškas "auto-da-fė". Kaliniai apvilkti apsiaustais "san benito", ant galvų — aukštos kartoninės kepurės "coroza". Kiekvieną iš jų jėzuitai mėgina prikalbinti atsisakyti erezijų.

kaltimais, buvo nuteista išplakti ir tada išsiųsti į galerą: šie, paskutinieji, dėvėjo kartoninius gaubtus su užrašais, ant kaklų buvo uždėtos kilpos, o rankose jie turėjo fakelus.

Šiame iškilmingame renginyje dalyvavo visas Ispanijos teismas. Didžiojo inkvizitoriaus kėdė, kaip tribunolas, buvo pastatyta daug aukščiau nei karaliaus. Bajorai čia ėjo Anglijos šerifo tarnautojų pareigas, ir vedė nusikaltėlius deginti... likusius nusikaltėlius laikė inkvizicijos žmonės.

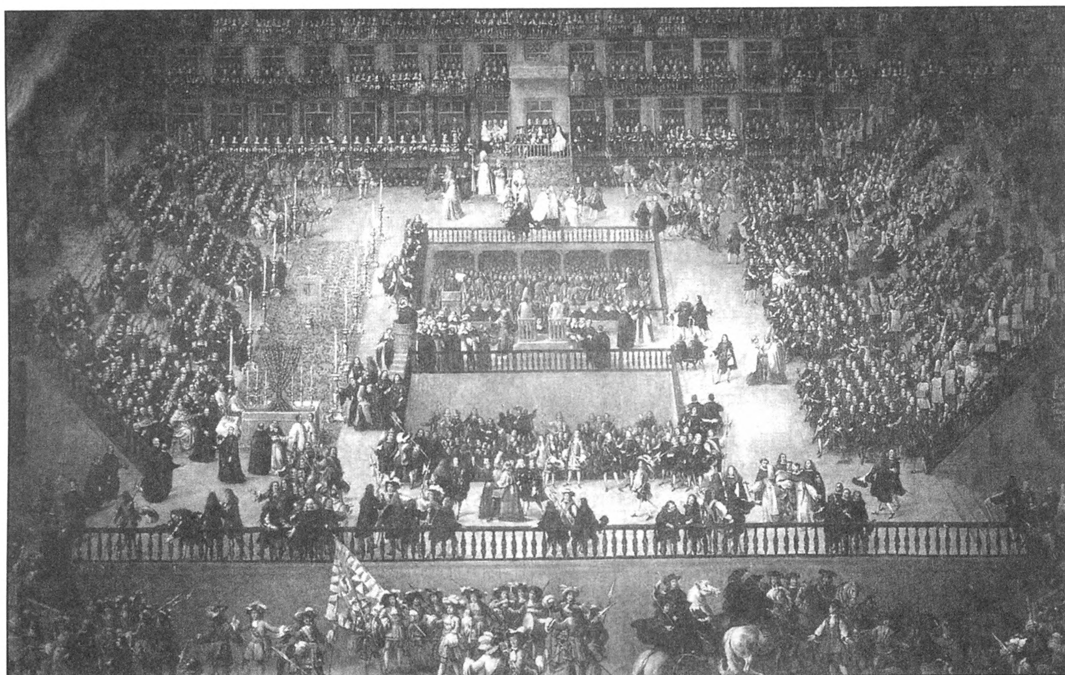
Egzekucijos vietoje pastatyta tiek stulpų, kiek yra nusikaltėlių, nuteistų sudeginti, o aplink juos sukrauta daugybė sausų dygiakrūmių. Protestantų stulpai, arba kaip inkvizitoriai juos vadina, apsimetėlių, yra apie keturių jardų (trijų su puse metrų) aukščio, ir prie kiekvieno yra nedidelė lentelė, ant kurios pusę jardo (45 cm) nuo viršaus sodinamas nusikaltėlis.

"Vyrų ir moterų narsa, pakeliant tokią baisią mirtį, buvo stebinanti"

Tada apsimetėliai, tarp dviejų jiems iš šonų lipančių šventikų, kurie prižiūri juos visą egzekucijos dieną, lipa aukštyn kopėčiomis. Kai užlipę iki minėtos lentelės jie atsisuka į žmones, šventikai užtrunka apie ketvirtį valandos, įtikinėdami juos susitaikyti su Romos tikėjimu. Jiems atsisakius, kunigas nulipa žemyn, o budelis užkopia aukštyn, nusuka apsimetėlį nuo kopėčių, vedančių prie sėdynės, prirakina jo kūną prie stulpo, ir palieka jį. Tada dar kartą aukštyn užlipa šventikas ir iš naujo mėgina įtikinėti, tačiau jei pamato, jog tai beviltiška, atsisveikinant paprastai pasako, kad "palieka juos velniui, kuris stovi šalia jų ir pasiruošęs pasiimti jų sielas, kai tik jos paliks kūnus, ir nusinešti jas kartu su savimi į pragaro liepsnas".

Kyla visuotinis triukšmas, o kai kunigas nulipa nuo kopėčių minia šaukia: "Padarykime šunims barzdas!" (kas reiškia — "nusvilinkime jų barzdas"). Tai atliekama su degančiais ant ilgų karčių dygiakrūmiais, vedžiojamais priešais veidus. Toks barbarizmas, kuriam minia pritaria ovacijomis, tęsiasi tol, kol sudega jų veidai. Tada padegami krūmai ir nusikaltėliai sudeginami.

21 vyrų ir moterų drąsa, pakeliant tokią baisią mirtį, tikrai stebinanti; kai kurie ištiesė rankas ir kojas į liepsnas su bebaimiu narsumu; ir visi jie atsidavė savo likimui su tokiu ryžtu, jog daug nustebusių žiūrovų verkė, kad tokios didvyriškos sielos nebuvo apšviestos. Netoli buvęs karalius girdėjo mirštančių nusikaltėlių dejones, tačiau jis negalėjo nedalyvauti šioje baisioje scenoje, kadangi savo dalyvavimu jis išreiškė pagarbą religijai, o karūnavimo priesaikoje jis įsipareigojo savo dalyvavimu sankcionuoti visus tribunolo veiksmus".

Didžiulė "auto-da-fé" prieš karaliaus audienciją Madrido Didžiojoje aikštėje. Inkvizicijos kaliniai iš visos Ispanijos atgabenti čia išklausyti savo bausmių, o minios turtingai apsirengusių žmonių ir kilmingųjų čia susirinkę kaip į labai populiarų pobūvį.

Istorikai ginčijasi dėl prie stulpų sudegintų aukų skaičiaus. Lorente (Llorente) — keletą metų buvęs inkvizicijos sekretoriumi — apskaičiavo, kad tarp 1481 m. ir 1517 m. mažiausiai 13000 buvo sudeginta gyvi, 8700 sudegintas "jų atvaizdas" (tai reiškia, kad prieš sudeginant jie buvo pakarti kalėjime), o 17000 buvo paskirtos įvairios bausmės. Jis taip pat suskaičiavo, kad vien tiktai Ispanijoje nuo 1481 m. iki 1808 m. viso 341021 buvo nuteista mirti. Kitos valdžios manė, kad šie skaičiai gerokai perdėti, tiek, kad Torkvamada, kuris buvo Didžiuoju inkvizitoriumi nuo 1483 m. iki 1498 m., buvo kaltinamas — "įvertinant teisingai" — ne daugiau kaip už 2000 mirčių.

Vis dėl to yra įrašų, rodančių, kad griežti nuosprendžiai buvo skiriami daugeliui nelaimingųjų, dažnai už reliatyviai kasdieniškus nusižengimus. Medžio drožėjas iš San Lukaro Rochusas (Rochus) buvo sudegintas už tai, kad sunaikino Mergelės Marijos skulptūrą, vietoj to, kad parduotų ją už inkvizicijos pareikalautą kainą. Protestantas vardu Chuanas Leonas (Juan Leon) už mėginimą kartu su draugais pabėgti į Angliją buvo kankintas ir sudegintas. Kitas protestantas, žymus gydytojas Kristoferas Losada (Chistofero Losada), kankintas ant suolo, o po to sudegintas už tai, kad jis, Toledo dailyraščio mokytojas, savo namų kambario sienas išdekoravo dešimčia Dievo įsakymų.

Už portugalo, vardu Vaskoncelos in Madeira (Vasconcellos in Madeira), ištekėjusi anglė 1704 m. apklatinta erezija ir išsiųsta Lisabonos inkvizicijai. Ji buvo kelis kartus plakama,

norint priversi prisipažinti, o jos krūtinė įkaitinta geležimi buvo išdeginta trijose vietose. Galiausiai ją nuvesdino į kankinimo kamerą ir prisegė diržais prie ispaniškos kėdės; ant kairės kojos jai užmovė ugnyje iki raudonumo įkaitintą geležinę šliurę. Mėsos nudegė iki kaulų, ir ji nualpo. Kai atsigavo, buvo vėl plakama, kol nugara tapo kraujuota mase, o tada šliurė apauta ant kitos kojos. Nenuostabu, kad ji pasirašė prisipažinimą, tuo, pagaliau, užbaigdama kankinimą.

Už diskusijas su drauge apie protestantizmą Džein Bohorkvija (Jane Bohorquia) iš Sevilijos kankinta ant kankinimo suolo. Tuo metu ji buvo nėščia ir už savaitės mirė. Inkvizicijos ataskaitoje rašyta: "Džein Bohorkvija buvo rasta negyva kalėjime; po to peržiūrėjusi jos teisminį kaltinimą, inkvizicija nustatė, jog ji nekalta.

Dėlto, žinoma, tolesni kaltinimai jai negali būti keliami...

1714 m. anglas Isakas Martinas (Isaac Martin) sulaikytas Malagoje, įtariant, jog jis žydas. Jį perėmė Granados inkvizicija ir įmetė į kalėjimą, tardama: "Čia tu turi tylėti, lyg būtum miręs; tau negalima kalbėti, nė švilpauti, nė dainuoti, nė kelti kitokį triukšmą; o jeigu tu išgirsi ką nors šaukiant ar keliant triukšmą, privalai tylėti ir nieko nesakyti, kitaip gausi 200 kirčių botagu". Po ilgo kalinimo, jis gavo pranešimą, kokia bausmė jo laukia:

> "Kitą rytą apie dešimtą valandą aš buvau nuvestas žemyn laiptais, ten atėjo budelis su virvėmis ir rimbu. Jis įsakė man nusirengti švarką, liemenę, nusiimti peruką ir kaklaraištį. Kai aš norėjau nusiauti kelnes, jis įsakė man palikti jas ramybėje. Įspraudė mano kūną į pavalkus ir aprišo juos man apie juosmenį. Tada paėmė virvę ir surišo mano rankas, o kitą virvę uždėjo ant kaklo ir išvedė mane iš inkvizicijos pastato, kur buvo minios žmonių, laukiančių pasižiūrėti į anglų eretiką.
>
> Aš dar nebuvau išvestas į lauką, kai prie durų kunigas perskaitė nuosprendį man: "Šventoji Inkvizicija įsako nuplakti Isaką Martiną 200 kirčių, varant viešai gatvėmis. Jis priklauso anglų bažnyčiai, yra protestantas ir eretikas, negerbia ostijos ir Mergelės Marijos, ir už tai tebūnie nubaustas". Tuo metu, kai buvo skaitomas nuosprendis, budelis užkėlė mane ant asilo ir nuvedė gatvėmis. Žmonės mėtė į mane viską ir šaukė: "Valio! Anglų eretikas! Pažiūrėkit į anglų eretiką, jis — ne krikščionis!". Miesto oratorius ėjo priešais mane ir garsiai kartojo nuosprendį, kuris man buvo perskaitytas prie inkvizicijos pastato durų. Judant pirmyn, budelis mane plakė rimbu, o paskui sekė daug raitų, vilkinčių ceremonijos rūbais, su skeptrais ir alebardomis, žmonių".

Džein Bohorkvija (Jane Bohorquia) iš Sevilijos kankinta ant kankinimo suolo. Tuo metu ji buvo nėščia ir už savaitės mirė.

Inkvizicija buvo objektyvi. Viena iš jos aukų buvo ne kas kitas kaip Pilypo II vyriausiasis sūnus ir sosto paveldėtojas. Donui Karlui (Don Carlos) Šventosios Inkvizicijos veikla kėlė siaubą, ir jis privačiuose pokalbiuose ją kritikavo. Aišku, pavydūs asmenys pranešė apie tai ir Karlas buvo suimtas. Jo tėvas visiškai nedėjo pastangų jam išgelbėti, ir jis buvo apkaltintas erezija bei nuteistas mirti; bet dėl jo užimamos padėties jam leista pasirinkti egzekucijos būdą. Jis pasirinko venų perpjovimą ir tuo būdu 1568 m., būdamas 23 metų, mirtinai nukraujavo.

Ispanų valdomose Amerikos žemėse, kur iki 1569 m. inkvizicija nebuvo įkurta, pasmerktųjų už ereziją buvo mažiau. Kaip pastebėjo prancūzų rašytojas Frezjė (Frezier), kuris tuo domėjosi Čilėje: "Jie daugiausia užsiėmę tikrųjų ir apsimetančių burtininkų regėjimais, ir kitais nusikaltimais, kurie priklauso tirti inkvizicijai, kaip pavyzdžiui, daugpatystė ir t.t. Kas liečia eretikus, aš esu tikras, kad jie čia tokių neranda, čia taip mažai yra ką tirti".

"mes pajudėjome iš kalėjimo, kiekvienas ėjome atskirai su geltonu apsiaustu ir virve ant kaklo"

Meksikoje pirmosios inkvizicijos aukos buvo anglų jūreiviai, Džono Haukinso (John Hawkins) 1567-9 m. ekspedicijos nariai. Praradę daug laivų, jie buvo priversti išlipti į krantą, ten paimti į nelaisvę ir tapo namų tarnais. Bet 1574 m., kai inkvizitoriumi paskirtas Pedro Moja de Contreras (Pedro Moya de Contreras), anglai buvo apsupti ir nuvežti į Meksiko miestą. Ten juos kankino ant kankinimo suolo:

> "Taip iš mūsų lūpų išgavę dalykus, kurių jiems pakako, kad galėtų mus nuteisti, jie Meksiko turgaus aikštėje, tiesiai prieš pagrindinę bažnyčią, padarė didžiulį ešafotą, o likus 14 ar 15 dienų iki teismo dienos, trimituodami ir keldami triukšmą su "attabalies", kurie buvo panašūs į būgnus, sušaukė žmones iš visų miesto dalių; tada jiems buvo iškilmingai pranešta, kas tokią ir tokią dieną vyks turgaus aikštėje: kad jie išgirs Šventosios Inkvizicijos nuosprendį anglų eretikams, liuteronams, o taip pat pamatys, kaip vykdoma bausmė. Viskas buvo paruošta ir prisiartino žiauraus teismo diena; iš vakaro jie atėjo į kalėjimą, kur mes buvome su kažkokiais to šventojo pragariško namo tarnautojais, ir atsinešė kažkokius kvailus apsiaustus, kuriuos buvo mums paruošę. Jų kalba, tie apsiaustai vadinosi "san benitos", jie buvo iš geltonos medvilnės ir su raudonais kryžiais priekyje bei nugaroje...
>
> Taigi apie aštuntą valandą ryto mes pajudėjome iš kalėjimo, kiekvienas ėjome atskirai, su geltonu apsiaustu ir virve ant kaklo, o taip pat rankose turėjome neuždegtą didelę žalią vaškinę žvakę, kiekvie-

nam paskirti iš abiejų pusių ėjo ispanai. Ir taip mes žingsniavome link ešafoto turgaus aikštėje, iki kurios buvo strėlės lėkimo nuotolis arba apytikriai tiek. Visą kelią aplinkui būriavosi daugybė žmonių, ir minia kažkokių raitų inkvizicijos tarnautojų turėjo praskirti kelią. Taip atėję iki ešafoto mes užlipome aukštais laiptais ir ten radome padarytas sėdynes ir paruoštas mums atsisėsti, kiekvienas pagal tvarką, kuria turi būti šaukiamas išklausyti nuosprendžio.

Mes visi susėdome, kur mums buvo paskirta. Netrukus kitais aukštais laiptais užlipo inkvizitoriai ir vicekaralius bei visi teismų viršininkai. Kai šie susėdo į vietas, paskirtas jiems pagal padėtį, laipsnį ir pašaukimą, į viršų užlipo dar daug vienuolių, baltų, juodų ir pilkų, apie 300 žmonių, jie taip pat atsisėdo į jiems nurodytas vietas. Tada iškilmingai buvo paprašyta tylos ir netrukus prasidėjo žiaurus ir baisus teismas.

Pirmasis, kurį pašaukė, buvo vyriausias "Jėzaus" (laivo) ginklininkas Rodžeris (Roger). Jam buvo paskirta 300 rėžių botagu raitam, o po to kaip vergas dešimčiai metų jis bus atiduotas į galerą.

Po jo buvo pašaukti Džonas Grei (John Gray), Džonas Braunas (John Browne), Džonas Rideris (John Rider), Džonas Munas (John Moon), Džeimsas Koljė (James Colliez) ir Tomas Braunas (Thomas Browne); jiems buvo paskirta 200 rėžių botagu raitiems, o po to aštuoneriems metams jie bus atiduoti į galerą. Tada buvo pašauktas Džonas Keis (John Keyes), jo bausmė buvo 100 rėžių botagu raitomis ir tarnavimas galeroje šešerius metus.

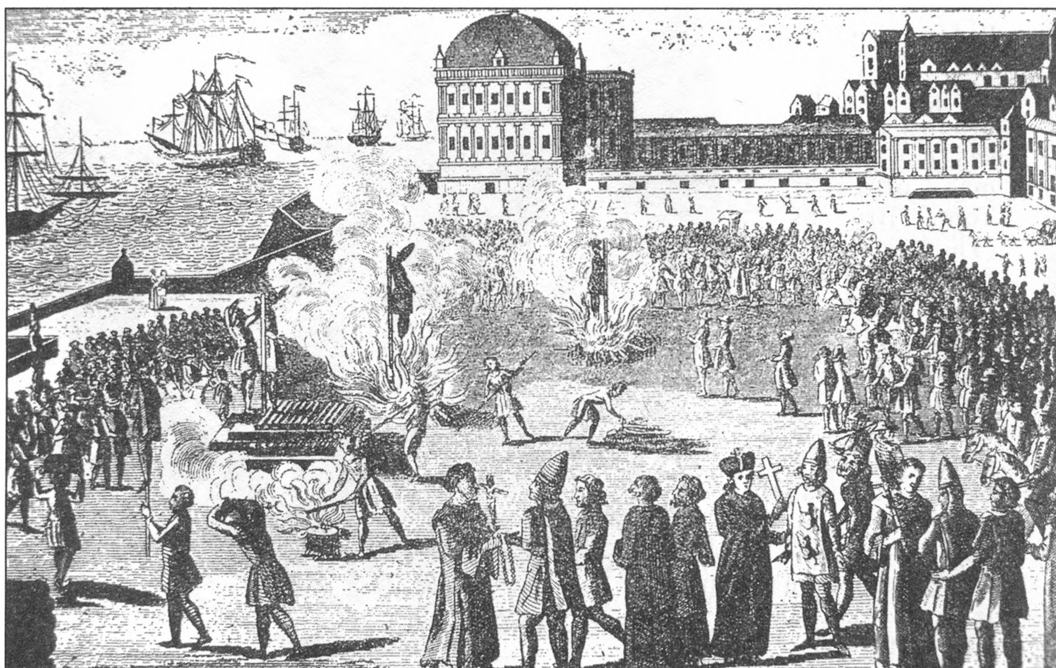
Donas Karlas (Don Carlos), vyriausiasis Pilypo II (Philip II) sūnus. Inkvizicija jį pripažino kaltu už erezijas, bet jam buvo leista pasirinkti egzekucijos būdą. 1568 m. jis, būdamas 23 metų, mirtinai nukraujavo.

Tada 53 žmonės buvo pakviesti atskirai vienas po kito ir kiekvienas jų gavo skirtingas bausmes, kai kurie 200 rėžių botagu, o kai kurie šimtą, ir buvo atiduoti vergais į galeras, kai kurie šešeriems, kai kurie aštuoneriems, o kai kurie dešimčiai metų. Tada atėjo mano, Milo Filipo (Miles Philips), eilė, buvau nuteistas tarnauti vienuolyne penkerius metus, ir nebuvo paskirta rėžių botagu, bet visą tą laiką privalėjau dėvėti tą kvailio apsiaustą "san benito".

Tada buvo pašaukti Džonas Storis (John Story), Ričardas Viljamas (Richard Williams), Deividas Aleksanderis (David Alexander), Robertas Kukas (Robert Cooke), Paulius Horsevelis (Paul Horsewell) ir Tomas Hulas (Thomas Hull): visi šeši buvo paskirti tarnauti į vienuolynus, kai kurie trejiems, o kai kurie ketveriems metams, jiems nebuvo paskirta rėžių botagu... Jau pradėjo temti, kai buvo pašaukti Džordžas Rivelis (George Rively), Petras Momfris (Peter Momfry) ir Kornelijus Airis (Cornelius the Irishman), jų nuosprendis buvo — sudeginti į pelenus, ir jie netrukus buvo nusiųsti į egzekucijos vietą turgaus aikštėje... (ir) greitai sudeginti ir sunaikinti. O mes, likusieji 68, tą naktį buvome nugabenti atgal į kalėjimą...

Kai kurie "auto-da-fė" kaliniai buvo nuteisiami išplakti ir atiduodami į galeras, tačiau užkietėjusius eretikus ceremonijos pabaigoje sudegindavo.

Kai mūsų tarnavimo laikas tuose religiniuose namuose pasibaigė, mes vėl buvome parodyti vyriausiajam inkvizitoriui, o mūsų kvailių apsiaustai buvo

> nuvilkti ir pakabinti bažnyčios priekyje... ant jų buvo užrašoma kiekvieno žmogaus vardas ir nuosprendis su prierašu "eretikas liuteronas — atsivertęs", ten taip pat buvo sukabinti tų apsiaustai, kurie buvo išsiųsti į galeras, o ant jų apsiaustų prierašai — "eretikas liuteronas — atsivertęs", o taip pat buvo apsiaustai su vardais tų trijų, kurie buvo sudeginti, ant jų buvo užrašyta "užkietėjęs eretikas liuteronas — sudegintas".

Suskaičiuota, kad per 277 inkvizicijos Meksikoje metus 41 sudegintas kaip užkietėjęs eretikas, o 99 "sudegintas atvaizdas". 1659 m. "auto-da-fė" buvo viena iš didžiausių: iš 23 vyrų ir 6 moterų sudeginti septyni, penki už erezijas ir du už judaizmą. Kiti nuteisti už įvairius nusikaltimus, tokius kaip Dievo niekinimas, dvipatystė, klastojimai, melagingi parodymai ir raganavimas.

kiti buvo nuteisti už įvairius nusikaltimus, tokius kaip Dievo niekinimas, dvipatystė, klastojimai, melagingi parodymai ir raganavimas

Peru įvyko 29 "auto-da-fė", pirmoji 1581 m., o paskutinioji 1776 m. Prie stulpo iš viso sudeginti 59 eretikai. Portugalų teritorijose Brazilijoje inkvizicija nebuvo įkurta, bet nuo 1591 m. čia reguliariai siųsdavo ypatinguosius įgaliotinius. Tie, kurie čia buvo suimti, siunčiami į Lisabonos teismą, o Brazilijoje neįvyko nei vieno "auto-da-fė". Suskaičiuota, kad tarp 1591 m. ir 1763 m. apie 400 žydų nuplukdyta į Portugaliją: aštuoniolika nuteista mirti, bet tik vienas iš jų, Isakas de Kastro (Isaac de Castro) buvo sudegintas gyvas (1647 m.), kiti — pakarti ir "sudeginti atvaizdai".

Daug žiauresnė inkvizicija buvusi Gojoj, kur buvo įkalinta daug indusų ir žydų. Portugalas Tores de Kastila (Torres de Castilla) taip aprašo jų kalėjimus:

> "...purviniausi, tamsiausi ir patys baisiausi kokie tik gali būti, į kuriuos niekada neprasiskverbia saulės spinduliai. Koks baisus oras, kuriuo reikia kvėpuoti, galima įsivaizduoti, kadangi viduryje patalpos, kurioje laikomi kaliniai, yra sausas šulinys, o jis visuomet atidengtas ir naudojamas vietoj išvietės, neįmanoma išvengti iš čia sklindančių kvapų. Kaliniai gyvena tikroje išvietėje".

Daugiau kaip tris amžius inkvizicija aktyviai veikė Ispanijoje ir Portugalijoje bei užjūrio žemėse. Juozapas Bonapartas (Joseph Bonaparte) Ispanijoje 1808 m. ją sustabdė, 1814 m. atstatė, o 1820 m. vėl sustabdė, 1823 m. vėl atkūrė, o 1834 m. galutinai sustabdė. Portugalijoje 1771 m. buvo uždrausti vieši "auto-da-fė", o inkvizicija sustabdyta 1820 m.Tikėtasi, kad teroro era baigėsi.

6. 907

Whitney-Jocelyn-Annin Sc.

Šeštas skyrius

Kankinimai Anglijoje ir jos kolonijose

Tikrai neteisinga išvada, kad Anglijoje kankinimai buvo draudžiami įstatymais. Iš tikrųjų jų atsidūrimas už įstatymo ribų greičiau buvo dėl pačių įstatymų trūkumo: anglų įstatymus sudarė bendrasis įstatymas — kuris buvo priimtas teisminiam naudojimui — ir specialus karališkas statutas; o kadangi nei viename iš jų nebuvo legalizuoti kankinimai, jų taikymas liko už įstatymo ribų.

Be to, keletas šioje knygoje aprašytų kankinimo formų nebuvo pripažintos kankinimu, tačiau jos buvo laikomos teisėta bausme arba būtina juridinės apklausos dalimi. Žinomiausias buvo "peine forte et dure", arba "spaudimas iki kaltinimo prisipažinimo arba paneigimo", kuris taikytas iki aštuonioliktojo amžiaus pabaigos. Kai kaltinamąjį patraukdavo į teismą, įstatymas reikalavo, kad jis, prieš pradedant nagrinėti bylą, pareikštų ar jis "kaltas", ar "nekaltas". Tačiau kai kurie asmenys, apkaltinti sunkiais nusikaltimais, suprasdami, kad jei jie bus pripažinti kaltais, visas jų turtas gali būti konfiskuotas ir jų žmonos ir šeimos liks be lėšų, atsisakydavo tai pareikšti.

Džonas Stou (John Stow) 1720 m. "Londono apžvalgoje" taip rašė:

> "Nusikaltėlis būdavo nusiųstas atgal į kalėjimą, iš kurio buvo atgabentas, o ten nuvedamas į tamsų kambarį, visas nuogas, išskyrus slaptas vietas, paguldomas ant plikų grindų, jo rankos ir kojos pririšamos virvėmis, pritvirtintomis keliose kambario vietose; o tada ant jo kūno kraunama tiek geležų, akmenų arba švino, kiek jis gali pakelti; kitą dieną jis gauna tris kąsnius miežinės duonos, bet negauna gėrimo; o trečią dieną gauna atsigerti vandens iš griovio ir duonos. Ir šio metodo tiksliai laikomas tol, kol jis miršta".

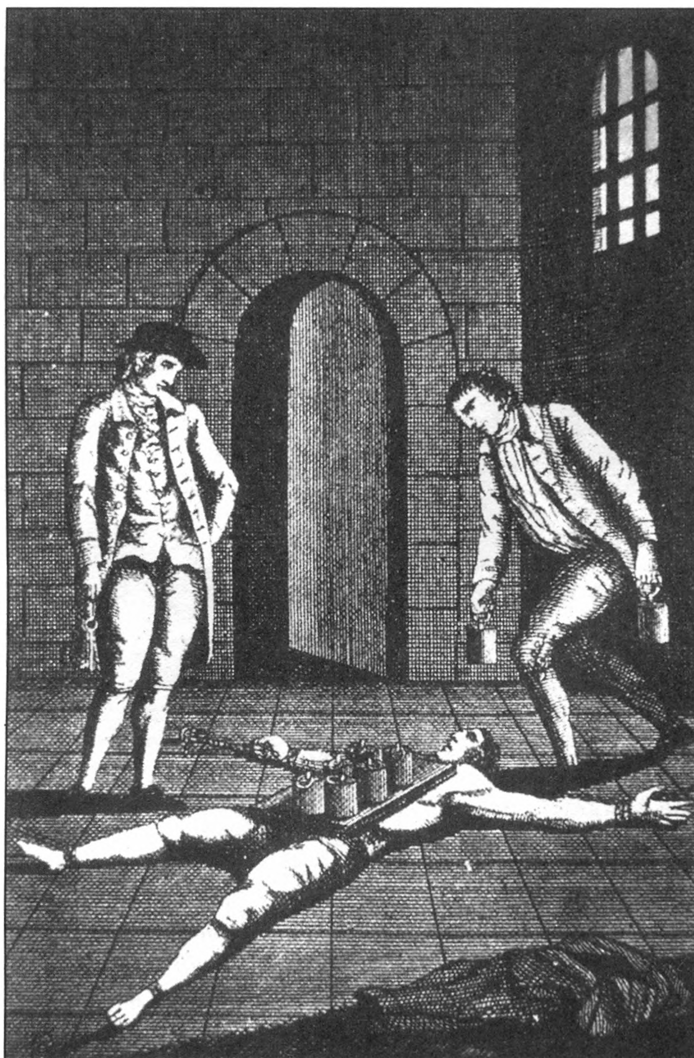
Šitokiu kankinimu dažnai buvo pasiekiamas tikslas — auka priverčiama paneigti arba prisipažinti kaltinimą ir stoti prieš teismą. Pavyzdžiui, 1726 m. žudikas vardu Burnvortas (Burnworth), apkaltintas Kingstono teisme, beveik dvi valandas

(Priešais) Britų kolonijose žiauriai elgtasi su vergais. Daugeliui buvo uždedamos žymės karšta geležimi, pažymint kieno jie nuosavybė, o sadistiniai plakimai — įprastas reiškinys.

"Peine forte et dure" žiaurus anglų juridinės sistemos aspektas, kuris tęsėsi daugiau negu keturis amžius. Tie, kurie atsisakydavo pareikšti "kaltas" arba "nekaltas", buvo nuteisiami mirti suspaudžiant.

išlaikė 204 kg (450 svarų), kol pradėjo maldauti išlaisvinti; jis prisipažino ("kaltas" ar "nekaltas"), buvo apkaltintas ir pakartas.

Tačiau "peine forte et dure" iš tikrųjų buvo sugalvotas kaip bausmė. Kaip apibrėžta Edvardo I (Edward I) 1275 m. statute, tai buvo "griežtas ir sunkus kalėjimas"; bet 1406 m. spaudimas svarsčiais iki mirties tapo nuosprendžiu. Tipiškas atvejis — prabėgus dviems amžiams, 1605 m. rugpjūčio 10 d., Jorkšyro gyventojas Valteris Kalverlis (Walter Calverley) buvo mirtinai suspaustas Jorko pilyje:

"Pamišimo momentu... jis nužudė du savo sūnus... mėgino nužudyti žmoną... ir jau buvo pakeliui žudyti savo sūnaus Henrio, išvežto prižiūrėti auklei, tačiau buvo pagautas ir suimtas. Jį 1605 m. balandžio 24 d. (tą pačią dieną, kai buvo laidojami berniukai, dieną po žmogžudystės) tardė seras Džonas Sevilis (John Savile) ir seras Tomas Blendas (Thomas Bland), kurie jį laikinai išsiuntė į Veikfildą.

Netrukus po to jį pergabeno į Jorko pilį, kur pripažino kaltu ir nuteisė mirti... Atgavęs nuovoką jis atsisakė pareikšti "kaltas" (taip įrodydamas, kad sugrįžo į protą), kad išsaugotų savo daiktus ir turtą likusiam sūnui Henriui, kuris galėtų jais naudotis. Dėl to jam buvo paskelbtas nuosprendis "peine forte et dure", kas reiškia būti mirtinai suspaustam.

J. Horsfalis Turneris
(J. Horsfall Turner)
Veikfildo pataisų namai, 1904 m."

Lukas Ovenas Paikas (Luke Owen Pike) knygoje "Nusikaltimų istorija Anglijoje" (1873 m.) konstatavo, kad mirtis būdavo pagreitinama, padedant nusmailintą medinę kaladę aukai po nugara, bet tai ne visuomet buvo leidžiama. 1658 m. vasario mėnesį majoras, pasižymėjęs Pilietinio karo kareivis, Džordžas Strengvėjus (George Strangeways) atsisakė pareikšti "kaltas" ar "nekaltas" į kaltinimą žmogžudyste:

> "Jam nebuvo suteikta malonė ir po nugara nebuvo padėtas rąstas, kad greičiau pradurtų jo kūną. Padėjėjas padėjo pirmą svarstį, kuris buvo per lengvas, kad egzekucija įvyktų greitai. Daugelis šalia stovinčių uždėjo savo svarsčius, padėdami nuimti jam skausmo naštą. Už aštuonių ar, daugiausiai, už dešimties minučių, jo laisva siela paliko savo kankinamą rūmą..."

Siaubingas atvejis 1735 m. atsitiko Notingamo teisme, kai nepagrįstai apkaltintas žmogžudyste, iš prigimties kurčnebylys, negalėjo pareikšti ar jis kaltas ar ne ir buvo mirtinai užspaustas. 1740 m. byloje Airijoje, teisėjai manė, kad kaltinamasis tik apsimeta nebyliu. Kai tai buvo išaiškinta — deja, jau buvo per vėlu.

Nepagrįstai kaltinamas žmogžudyste, aiškiai kurčias ir nebylys iš prigimties, negalėjo pareikšti "kaltas" ar "nekaltas"

Kilkenio teisme Matjus Rajanas (Mathew Ryan) buvo apkaltintas plėšikavimu keliuose. Jaudinantis įvykio aprašymas išspausdintas "Persio anekdotuose" (VIII tomas, 1823 m.):

> "Teisėjai pareikalavo, kad kaltinamasis pareikštų ar jis kaltas, ar ne, tačiau jis vis dar nereagavo į nieką, kas jam sakoma. Pagal įstatymą jam turėjo būti paskirta "peine forte et dure"; tačiau teisėjai gailiaširdiškai atidėjo nutarimą keletai dienų, tikėdamiesi, kad galbūt jis per tą laiką protingai apsvarstys savo padėtį. Tačiau atvestas atgal, nusikaltėlis užsispyrusiai nesakė, ar jis kaltas, ar ne: ir teismas galiausiai paskelbė baisų nuosprendį, kad jis turi būti mirtinai užspaustas. Nuosprendis buvo įvykdytas viešai po dviejų dienų Kilkenio turgaus aikštėje. Kai svarsčiai buvo kraunami ant vargšo žmogaus, jis karštai maldavo jį pakarti; tačiau nukrypti nuo nuosprendyje paskirtos bausmės vykdymo buvo ne šerifo galioje. Tai būtų buvusi lyg nuolaida, kuri nuteistajam nepriklausė pagal įstatymą".

Tarybos įsakymu

Kankinimo įrankių, konkrečiai kankinimo suolo, taikymas nebuvo leidžiamas bendruoju įstatymu, o taip pat nebuvo minimas ir statute, todėl tam reikėjo gauti specialų karūnos

leidimą. Paprastai, tai savo įsaku atlikdavo Slaptoji taryba, o vėliau — įžymieji Žvaigždžių rūmai; pavyzdžiui 1310 m.buvo išleistas karališkasis įgaliojimas, leidžiantis kankinti suimtus templininkus (žiūrėkite trečiame skyriuje). Be to, 1351 m. Išdavystės aktas beveik užtikrino karaliaus leidimą kankinti kiekvieną, kuris įtariamas sąmokslu prieš karalių. 1468 m. per Raudonosios ir Baltosios rožės karą, Londono lordas meras seras Tomas Kukas (Thomas Coke), remiantis vieninteliu liudininku, buvo apkaltintas išdavyste, o vėliau, ant kankinimo suolo, prisipažino. Manoma, kad suolą į Angliją 1420 m. atnešė Ekseterio (Exeter) hercogas, kuris tuo metu buvo Londono Tauerio konetablis; apie ant suolo kankinamas aukas buvo sakoma, kad jos "veda Ekseterio hercogo dukterį".

"jis tą dieną buvo tempiamas ant suolo prieš kankinimą, per kankinimą, tarp kankinimų ir po kankinimo"

Pavadinimas Žvaigždžių rūmai atsirado tada, kai Vestminsterio rūmų kambario lubos buvo išpieštos žvaigždėmis. Iš pradžių tai buvo karaliaus tarybos, kuri išklausydavo apeliacijas ir spręsdavo reikalus, buvusius neįprastų teismų jurisdikcijoje, susirinkimų vieta. Tačiau greitai, 1509 m. į sostą atėjus Henrikui VIII, jo kancleris (vėliau kardinolas) Tomas Volsis (Thomas Wolsey) pradėjo Žvaigždžių rūmų teismą naudoti kaip savo paties teisingumo įrankį, o jo sekretorius ir įpėdinis Tomas Kromvelas (Thomas Cromwell) padidino teismo galias. Turėdama du vyresniuosius teisėjus, Slaptoji taryba, Žvaigždžių rūmai aktyviausiai veikė, valdant karalienei Elžbietai I. Tarybos sprendimuose vis ryškiau matėsi savivaliavimas, ir ji tapo pagrindiniu kankinimų kurstytoju; tai tęsėsi, kol 1640 m., valdant Karoliui I, kilo protesto banga, reikalaujanti panaikinti šią tarybą.

Yra daug dokumentų, įrodančių, kaip Slaptoji taryba pritaria kankinimams, dažniausiai — naudojant kankinimo suolą. Pavyzdžiui:

> "1555 m. birželio 9 d. buvo parašyti laiškai lordui Nortui (North) ir kitiems (tai padaryta karalienės Elžbietos įsakymu Slaptajai tarybai), leidžiantys kankinti užsispyrusius neprisipažįstančius asmenis, ir jiems suteikiama veikimo laisvė; to paties turinio laiškas taip pat buvo parašytas Tauerio leitenantui.
>
> 1566 m. gruodžio 28 d. Slaptoji taryba nusiuntė laišką Generaliniam atornėjui (vyriausiasis Anglijos juriskonsultas) ir kitiems, kuriame rašoma apie Klemensui Fišeriui (Clement Fisher), kuris dabar kalinamas Taueryje, paskirtą kankinimą pagąsdinti. Kad geriau pavyktų atskleisti jo niekšiškumą, buvo paprašyta pasistengti leisti minėtam Fišeriui pajusti kelis kankinimo suolo prisilietimus".

Auka "veda Ekseterio hercogo dukterį" — kankinimų suolą. Manoma, kad į Angliją ją atnešė Ekseterio hercogas, kuris apie 1420 m. buvo Tauerio konetablis.

Bijančią, kad ispanų sąmokslininkai ją nužudys, įtarią kiekvienam, kuris turi teisę — nors ir tolimą — pasiekti sostą ir žūtbūtinai siekiančią įkurti nepriklausomą anglų bažnyčią, kuriai neturėtų įtakos Roma, Elžbietą buvo lengva įtikinti, kad prieš ją ruošiamas sąmokslas. Ne tiktai jėzuitų kunigai būgštavo, kad bus apkaltinti ispanų šnipais, ir jautė baimę kankinimo suolui. Šv. Jurgio bažnyčios Somersete rektorius Edvardas Pichamas (Edward Peacham), pasakė pamokslą, kuris palaikytas sąmokslišku: jį nugabeno į Tauerį. Iš ten leitenantas pranešė: "šiandien jis buvo tempiamas prieš kankinimą, kankinant, tarp kankinimų ir po kankinimų". Netgi paprasti plėšikai "buvo guldomi ant kankinimų suolo ir čia pajusdavo skausmą, jei tardytojai manė, jog taip bus geriau atskleista tiesa".

1571 m. karalienė pasirašė įsakymą, kuriuo leido serui Tomui Smitui (Thomas Smith) ir Dr. Vilsonui (Dr. Wilson) du hercogo iš Norfolko tarnus, Banisterį (Bannister) ir Barkerį (Barker), "guldyti ant kankinimo suolo ir leisti pajusti kankinimo skonį". Hercogas patrauktas į teismą už intrigas su Marija Stiuart (Mary Stuart), į nelaisvę paimta Škotijos karaliene, kuri turėjo teisę į sostą. Seras Tomas Smitas pranešė:

"Aš tikiuosi, kad mes dabar turime tiek, kiek ir norėjome turėti; jau rytoj mes ketiname porą iš jų guldyti ant kankinimo suolo; joks kitas būdas nėra toks veiksmingas, kaip skausmas ar baimė, kurie mus valdo".

Vėliau jis pareiškė, kad "tikimės, jog kankinant Banisterį (Bannister) ant suolo, o Barkerį (Barker) juo pagąsdinus, išgavome viską".

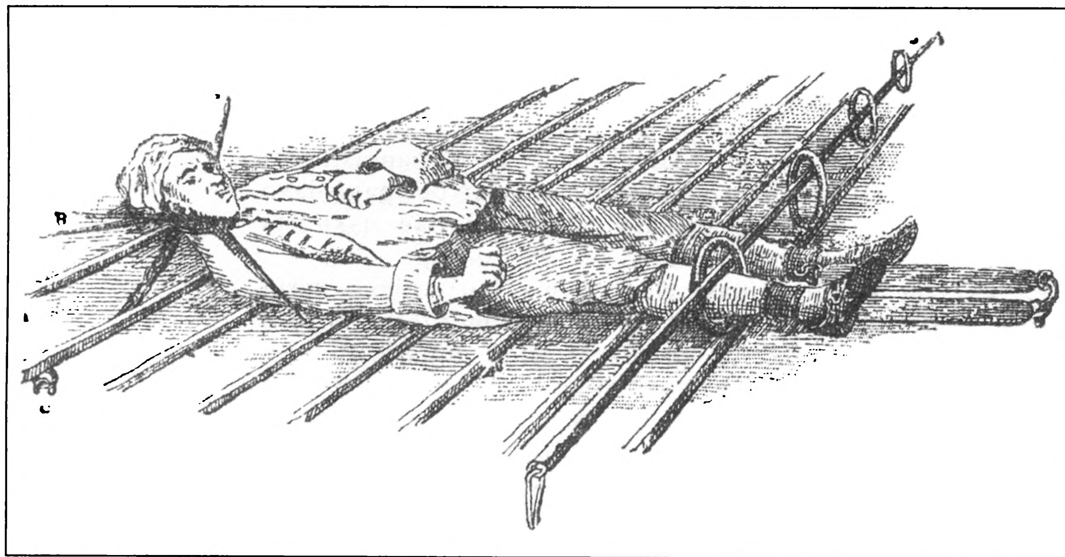
Tomas Nortonas tuo metu buvo oficialus kankinimų suolu budelis, kuris gyrėsi, kad jėzuitą Aleksandrą Brajantą (Alexander Briant) yra ištempęs "visa pėda ilgesniu, nei dievas jį sutvėrė". 1582 m. kovo 27 d. jis rašė valstybės sekretoriui serui Tomui Velsingamui (Thomas Walsingham):

"Niekas nebuvo kankinamas ant kankinimo suolo, jei Taryba neturėjo akivaizdžių įrodymų, kad jis kaltas dėl išdavystės. Taip užtikrinta, kad nebūtų kankinami nekalti žmonės. Taip pat niekas nebuvo kankinamas, norint sužinoti ar jis kaltas, ar ne. Tik dėl karalienės saugumo buvo kankinama, norint sužinoti sąmokslo būdą ir bendrininkus".

Iš tikrųjų, Slaptoji taryba kankino dėl tų pačių priežasčių, kaip ir inkvizicija. Lordo Burglei (Lord Burghley) (karalienės vyriausio ministro ir Aukštųjų Vertybių lordo) 1583 m. straipsniai kaip aidas atkartoja inkvizicijos juristų dokumentus:

"Karalienės tarnai, kalėjimo prižiūrėtojai (Tauerio), kurių pareigos ir darbas prižiūrėti suolą, turi rūpintis, kad tyrimas, kuriame jis naudojamas, būtų atliekamas kaip galima švelniau".

Kankinimo forma, kuri taikyta Elio, Keimbridžšyre, kalėjime. Kalinys buvo paguldomas skersai geležinių strypų ir prirakinamas. Geležinė apykaklė, sverianti 3 kg (virš 7 svarų) ir prikalta vinių, kurių ilgis 30 cm (1 pėda), neleidžia jam paguldyti galvos. Sunkus geležinis strypas uždedamas skersai kojų ir pritvirtinamas prie vienos iš jų taip, kad auka negalėtų pajudėti.

Tačiau tie, kurie pakėlė kankinimą ant suolo, sunkiai gali įsivaizduoti švelnius kankintojus. Vienas iš tokių — katalikas Francis Trokmortonas (Francis Throckmorton), kuris 1583 m. įsivėlė į sąmokslą, ir kurio tikslas buvo įsiveržti į Angliją ir išlaisvinti Mariją Stiuart (Mary Stuart). Istorikas J.A.Frode (J. A. Froude) "Anglijos istorijoje" aprašė sceną Londono Taueryje:

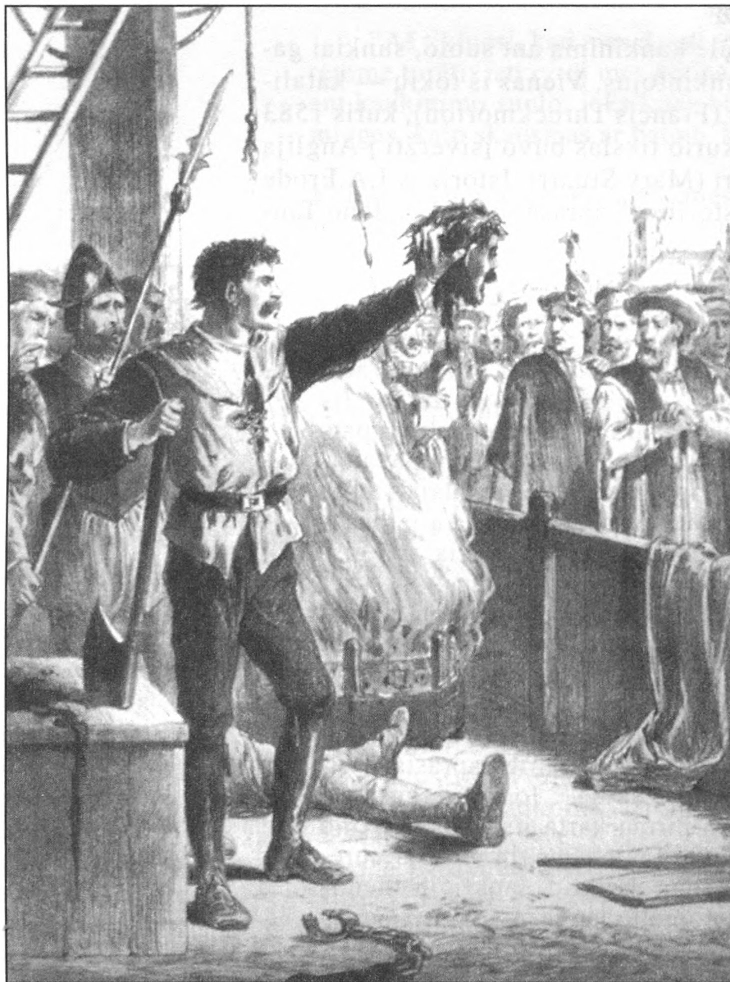
> "Kvočiama tamsioje celėje, kuri aidi nuo jėzuitų riksmų; šalia baisus įrankis, prie kurio stovi tylūs budeliai, pasiruošę išnarinti jo kojas ir rankas; vaizdas gąsdina, protas atsisako atlikti savo darbą. Jis abejoja, painiojasi savo pasakojime, prieštarauja pats sau kiekviename pasakytame sakinyje. Jam pažadamas atleidimas, jei prisipažins. Jis vis dar laikosi savo, tačiau negali nutylėti, kad turi daug ką papasakoti, o laikai neleidžia su išdavikais elgtis žmogiškai ir statyti į pavojų karalystės saugumo.
>
> Karalienė davė būtinus įgaliojimus imtis "skausmo". Jos didenybė mano, kad gera politika, užtikrinant jos ir sosto saugumą — patikėti į jos išmokytos Tarybos rankas mėginimą kankinant išgauti iš jo tiesą. Jam dar kartą buvo pasiūlytas atleidimas; jis vėl atsisakė, ir buvo perduotas kitiems, "tiems, kurie paprastai Taueryje prižiūrėjo kankinimo suolą". Jo garbė grūmėsi su agonija. Tempiamas pirmą kartą jis neprisipažino nieko, tačiau neištvėrė sekančio išmėginimo... Bjaurėdamasis sėdi šalia baisaus variklio, lapkričio dienos šviesa vos veržiasi pro tunelio langą. Jis sulaužė priesaiką, o kartu su ja sudaužė ir savo širdį".

"Bjaurėdamasis sėdi šalia baisaus variklio. Jis sulaužė priesaiką, o kartu su ja sudaužė ir savo širdį."

Kaltė patvirtinta jo lūpomis. Trokmortonas 1584 m. liepos 10 d. Tiburne pakartas ir ketvirčiuotas.

Škotijoje kankinimai dar plačiau taikyti negu Anglijoje, ypač septynioliktame amžiuje per raganų teismus (žiūrėkite septintame skyriuje). Kai Gajus Fokas (Guy Fawkes) ir jo pasekėjai sąmokslininkai buvo suimti po nepasisekusio sąmokslo nuversti parlamentą, naujasis karalius Jokūbas VI Škotijos ir I Anglijos, nedvejodamas pareikalavo juos kankinti. Laiške, kurį jis pasirašė 1605 m. lapkričio 6 d., smulkiai surašė, kad "tokiems beviltiškiems vyrams" kaip Fokas, "pirmiausiai bus taikomas švelnus kankinimas "et sic per gradus ad ima tenditur" — taip palaipsniui ėjo iki blogiausio — "ir taip dievas įvertins jūsų gerus darbus".

Tie "švelnūs kankinimai" buvo ne kas kitas, kaip pančiai, kurie buvo plačiai taikomi Elžbietos valdymo laikais. Pastatytas ant suoliuko kalinys už riešų buvo pririšamas prie sienos, jam užmaunamos geležinės pirštinės, kurias galima pa-

Apkaltintiesiems išdavyste, iškentėjusiems skausmus ant suolo, buvo nukertamos galvos. Budelis tuomet privalėjo iškėlęs nukirstą galvą, šaukti: "Žiūrėkite į išdaviko galvą! Taip miršta visi išdavikai!"

laipsniui kiek reikia suveržti; tada suoliukas ištraukiamas ir kaltinamasis ilgam likdavo kaboti. Sadistiškasis Ričardas Topklifas (Richard Topcliffe), kuris daugiau negu dešimt kartų kankino jėzuitą tėvą Edmundą Kampijoną (Edmund Campion), pareiškė: "Tai bus tartum jis pokštaudamas šoktų". Kai Kampijonas 1581 m. Vestminsterio salėje buvo teisiamas, jis negalėjo pakelti rankos, norėdamas pareikšti kaltas ar nekaltas, ir du jo draugai kunigai turėjo už jį ją pakelti.

Istorikai diskutuoja, ar Gajus Fokas pakėlė pančius ir kankinimo suolą. Pasak tėvo Džono Džerardo (John Gerard) — tik vieno iš kelių jėzuitų, kuriems pavyko išlikti gyviems po to, kai jie pakliuvo į Topklifo rankas — "kalbėta, kad jis buvo ypatingai stipriai tempiamas ant suolo kelias dienas"; tačiau seras Edvardas Hobis (Edward Hoby), karaliaus aplinkos žmogus, rašė, kad jam kankinti buvo naudojami tik pančiai. Bet yra tikrai žinoma tai, kad iki lapkričio 8 d. Fokas (Fawkes) pradėjo kalbėti: atskleidė sąmokslo detales, pasakė vardus. Kiti sąmokslininkai, kurie pabėgo iš Londono, buvo apsupti, o keturi besipriešinantys areštui — nužudyti. Foką kvotė tris dienas, ir kas naktį pasirašydavo po prisipažinimą. Jo parašai, vis prastėjantys iki visiškos keverzonės, rodo jo fizinį būvį, ir yra nebylūs įrodymai apie kankinimus, kuriuos jam teko patirti.

Areštuojami buvo ne tiktai sąmokslininkai, bet ir kunigai, kurie juos rėmė. Vyriausiasis karaliaus ministras lordas Salisburas (Salisbury) pasiūlė, kad "kaliniai būtų įkalinti atskirai, tamsoje ir kvočiami prie fakelo šviesos, o kankinimai turi būti lėti ir su pertraukomis, nes toks kvotimo būdas yra

efektyviausias"; o po trijų savaičių jis išreiškė nepasitenkinimą dėl sąmokslininkų atsisakymo apkaltinti kunigus ir įsakė "taikyti bet kokį kankinimo būdą, kokio tik prireiks".

Likusių aštuonių sąmokslininkų teismas prasidėjo 1606 m. sausio 27 d. Vestminsterio teismo salėje. Po trijų dienų neišvengiamai jie buvo pakarti, o po to ketvirčiuoti. Tačiau buvo likę ir daugiau kalinių, o įsakymus jų kankinimui vasario 19 d. išdavė Slaptoji taryba.

Vienas svarbiausių iš šių "vidaus žmonių" — dailidė Nikolas Ovenas (Nicholas Owen), dar žinomas kaip Mažasis Džonas, kuris katalikiškuose namuose sukūrė nesuskaičiuojamą galybę "maištingų kunigų židinių". Jis buvęs labai žemo ūgio, suluošinta koja ir turėjo išvaržą, o pagal įstatymus — ir bendrai, padorumą — būdamas toks, negalėjo būti kankinamas; bet jis turėjo vertingos informacijos apie slaptas vietas, kur tuos kunigus galima surasti. Jį kankino pančiais, kančios buvo didelės, nes jo pilvą teko paremti geležine plokšte, kad jis nenusvirtų ir laikytųsi vietoje. Nors jis prisipažino žinojęs sąmokslininkus — šis dalykas nebebuvo svarbus, kadangi jie jau buvo negyvi — jis tvirtai atsisakė išduoti nors vieną smulkmeną apie savo "maištingų kunigų židinius", ir mirė didelėse kančiose kovo 2 d. Vyriausybė tvirtino, kad Ovenas (Owen) nusižudė, persidurdamas pilvą peiliu su jam atneštu maistu, tačiau kalėjimo prižiūrėtojas pasakojo, kad po kankinimų jo rankos buvo taip sužalotos, kad jis netgi negalėjo pats pavalgyti.

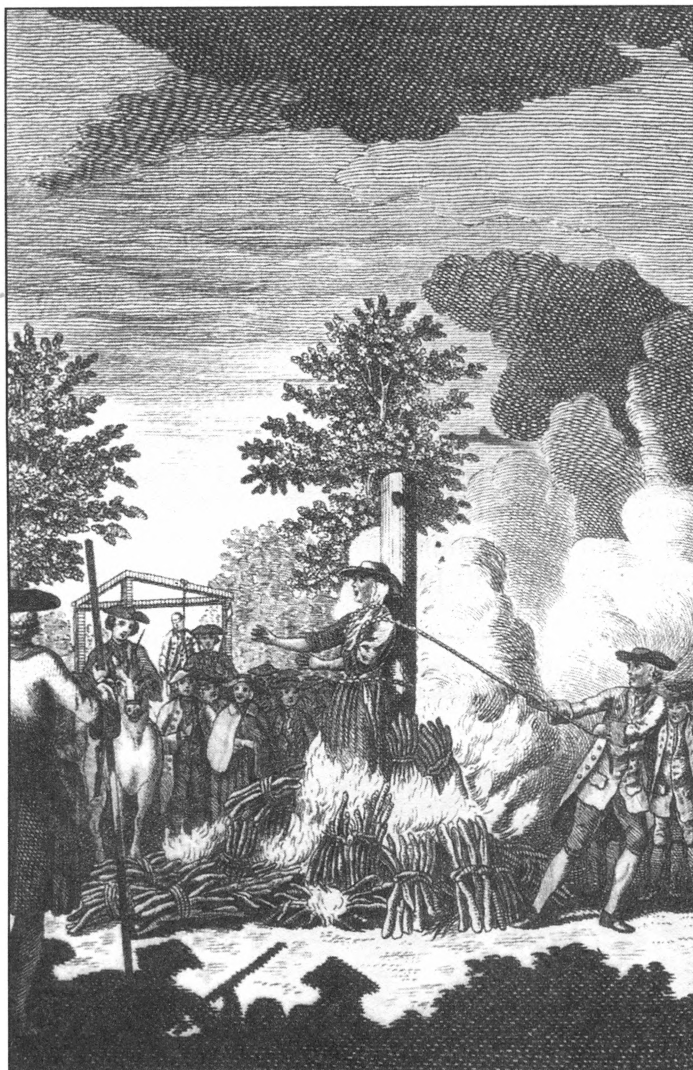

Pagrindiniai sąmokslininkai, norėję nužudyti karalių Jokūbą 1605 m. lapkričio 5 d. Fokas (Fawkes), kol prisipažino, buvo kankinamas tris dienas. Istoriškai nesutaria ar jis kankintas ant kankinimo suolo ar ne, tačiau jam tikrai teko iškęsti pančius. Pablogėjusį jo rankų būvį rodo tai, kaip pasikeitęs jo parašas (viršuje).

Galutinis kankinimas

Katerina Heis (Catherine Hayes) sudeginta prie stulpo už "nedidelę išdavystę" — savo vyro nužudymą. Budeliai norėjo pasmaugti ją dar prieš tai, kol ji pradės degti, bet liepsnos ir dūmai privertė juos atsitraukti.

Paskutinis kankinimas, lėta mirtis sudeginant prie stulpo, taikyta Anglijoje ir Škotijoje keletą amžių, ne tiktai už erezijas ar raganavimą, bet ir už "nedidelę išdavystę" — vyro nužudymą. Kartais buvo leidžiama mirtį palengvinti: auka buvo pasmaugiama, iki kol liepsnos ją paliečia. 1722 m. Linkolne Eleonora Elsom (Eleanor Elsom) apkaltinta vyro nužudymu ir nuteista mirti sudeginant. Jos rankos ir kojos bei drabužiai ištepti degutu, ir ji nugabenta į egzekucijos vietą. Ten ji pastatyta ant deguto statinės, apdėtos žagarais, ir prirakinta prie stulpo. Ant kaklo uždėta kilpa, virvė ištempta per skriemulį stulpo viršuje, o kitą virvės galą savo rankose laikė budelis. Uždegus ugnį, buvo pradėta traukti virvę; tačiau, ar Eleonora buvo nebegyva, kai po pusės valandos ugnys galiausiai pasiekė jos kūną, niekas nežinojo.

Kartais virvė akivaizdžiai neatlikdavo savo paskirties. Džozefas Strutas (Joseph Strutt) knygoje "Anglijos gyventojų būdas ir papročiai" (1775 m.) aprašo Katerinos Heis egzekuciją, įvykusią 1726 m. Tiburne:

"Tos pačios dienos teismo dokumentu, aš manau, nuteista gyva sudeginti moteris, kuri nužudė savo vyrą... Katerinos Heis (Catherine Hayes) (kuri už vyro nužudymą prieš kelerius metus buvo nuteista mirti prie stulpo) atveju buvo ketinama iš pradžių ją pasmaugti; tačiau tuo metu kai virvė, kuri yra uždėta ant kaltinamojo kaklo, traukiama ir eina per stulpo skriemulį, ugnis nuo aplinkui tuo pat metu uždegtų ža-

garų kartais pasiekia nusikaltėlį greičiau, nei jis būna visiškai pasmaugtas — kaip tik taip atsitiko ir jai. Ugnis greitai pasklido po žagarus; pūtė gaivus vėjas, nešdamas dūmus ir liepsną į budelių, kurie traukė virvę, veidus, ir jiems teko atsitraukti dar visiškai jos nepasmaugus. Taigi, kaip man papasakojo ten dalyvavusieji, prieš mirštant ji iškentė dideles kančias. Tačiau dabar nusikaltėliai pirmiau pakariami prie stulpo ir tik jiems mirus aplinkui uždegama ugnis ir kūnas sudeginamas į pelenus".

Paskutinė tokiu būdu mirusi moteris — Kristijana Murfi (Christian Murphy), dar vadinama Šaule, kuri buvo pripažinta kalta dėl pinigų klastojimo, ir 1789 m. kovo mėnesį sudeginta. Po metų įstatymai pasikeitė ir moterys už savo nusikaltimus buvo kariamos.

Kitoms aukoms buvo leidžiama pasikabinti prie kaklo mažus maišelius su paraku.

Kitoms aukoms buvo leidžiama aplink kaklą ir juosmenį apkabinėti nedidelių maišelių su paraku, tačiau ir tai ne visuomet būdavo efektyvu. Henrio Muro (Henry Moore) "Pilnoje protestantų marirologijoje" (1809 m.) smulkiai aprašoma baisi Dr. Džono Huperio (Dr. John Hooper), Glosterio lordo vyskupo, mirtis, kuris 1555 m., valdant katalikei Marijai I, buvo sudegintas už erezijas:

"Dabar apsiaudamas kelnes jis prisirišo tarp kojų maišelį su svaru parako, po abiem pažastimis taip pat buvo po tiek pat. Tada nuėjo prie stulpo, kur atnešti trys geležiniai lankai... Vienas galežinis lankas, kurį jam norėjo uždėti aplink juosmenį, buvo per mažas, ir nuteistasis įtraukė bei rankomis įspraudė pilvą į lanką; tačiau kai budeliai norėjo apjuosti jam kaklą ir kojas, jis atsisakė, sakydamas: "Aš užtikrinu, jog nesudarysiu jums rūpesčių." ...Tada aplinkui buvo primesta nendrių, o nuteistasis gavo du pundus į rankas ir pasikišo juos po abiem pažastimis.

Dabar buvo duota komanda uždegti ugnį; tačiau dėl žalių žagarų, ugnis kurį laiką degė tik nendrėse. Pūtė nepalankus vėjas, rytas buvo labai šaltas, liepsnos sklido į kitą pusę, vos vos liesdamos kalinį. Ugnis buvo užkurta dar vienoje vietoje, šį kartą stipresnė, dabar susprogo parako maišeliai, tačiau jie niekuo nepasitarnavo kankinamam vyskupui. Jis balsu meldėsi: "Viešpatie Jėzau, pasigailėk manęs; Viešpatie Jėzau, pasigailėk manęs; Viešpatie Jėzau, priimk mano sielą": tai paskutiniai žodžiai, kuriuos jis ištarė.

Bet netgi tada, kai jo veidas buvo visas juodai nudegęs, o liežuvis susvilęs, ir negalėjo kalbėti, jo lūpos dar judėjo, kol sunyko iki dantų smegenų; o

jis daužėsi į krūtinę rankomis, kol viena ranka nukrito, bet ir tada jis toliau mušėsi su kita, kol riebalai, vanduo ir kraujas pradėjo lašėti iš pirštų galų. Pagaliau, iš naujo uždegus ugnį, jį apleido jėgos, ir jo ranka nusviro ant geležies, kuria jis buvo apjuostas. Netrukus po to jo apatinė dalis sudegė, ir jis užkrito ant jį prilaikančios geležies į ugnį... Šis šventas kankinys buvo deginamas daugiau kaip tris ketvirčius valandos. Neapsakomos kančios, kurias jam teko pakelti... negalint pajudėti nei pirmyn, nei atgal, nei į kurią nors pusę: jo kojos nudegė, o viduriai iškrito dar prieš jam mirštant".

Plakimai armijoje ir laivyne

Kai septynioliktojo amžiaus pabaigoje Britanija įkūrė pastovią armiją, neišvengiamai turėjo būti žiūrima kareivių disciplinos. Dėl maišto, 1689 m. aktu plakimas "kate su devyniomis uodegomis" priimtas kaip standartinė bausmė armijoje.

Sakoma, jog jausmas — "tartum vanagas draskytų mėsas nuo kaulų".

"Katė" buvo pagaminta iš devynių skirtingų ilgių suktinių virvių, kurių kiekvienoje skirtingais atstumais sumegzta po tris mazgus. Auka pririšama prie medinio trikampio ir mušama, dažniausiai tai darydavo pulko būgnininkas. Aukos oda plonomis virvėmis buvo čaižoma tol, kol jos neatkirsdavo mėsos gabalų nuo kūno. Sakoma, jog jausmas buvo toks, "tartum vanagas nagais luptų mėsas nuo kaulų".

Aštuonioliktame amžiuje plakama buvo ir už visiškai paprastus nusižengimus: vienas kareivis Giblartare nuteistas už tai, kad parade buvo su nešvaria uniforma. Jį tiek plakė, kad po kelių dienų mirė. Karinis teismas galėjo įsakyti duoti 1000 kirčių, o įprasti nuosprendžiai buvo nuo 500 iki 800 kirčių. Ši bausmės forma taikyta ir devynioliktame amžiuje, kaip 1833 m. pranešė "Edinburgo žurnalas":

> "Didžiosios Gvardijos pirmojo pulko kareivis, kurios pulkininkas buvo Velingtono hercogas, už nedrausmingumą — buvo neblaivus per budėjimą — ir atsisakymą pakelti rankas, kai tai įsakė karininkas, nuteistas 500 kirčių. Po 200 kirčių įsikišo pulko gydytojas ir sustabdė žiaurią bausmę, kadangi kareivio gyvybei grėsė pavojus. Tada kareivis nuvežtas į karo ligoninę arkliais pakinkytu vežimu. Jo nugara buvo baisiai sudraskyta. Kad bausmė būtų žiauresnė, o ji nebūtų buvusi pilna, neatimant nelaimingajam kaliniui gyvybės, kas 20 kirčių jį daužė vis kitas žmogus".

Kai kuriuose pulkuose intervalai tarp kirčių buvo nustatomi būgno mušimu. Tempas, kuriuo turi būti mušamas būgnas, būgnininkui buvo nurodomas iš anksto. Kuo didesnis tarpas, tuo didesnes kančias tenka patirti aukai. Daugeliui mažiau pasisekdavo, negu kareiviui, kurį pirmiau minėjome. Pavyzdžiui, jei nuteistasis nepakeldavo 500 kirčių vienu kartu, jis buvo sugrąžinamas į vienutę, kur jo žaizdos apgydavo, ir tada tekdavo ištverti likusius kirčius. Kai nuosprendis būdavo 800 ar 1000 kirčių, visa bausmė būdavo atliekama per tris ar keturis kartus.

Britų kareiviai buvo plakami už mažiausius nusižengimus. Laiką tarp smūgių nustatydavo būgno mušimu. Kuo lėtesnis tempas, tuo didesnis skausmas.

Kareivis, nuplaktas 1932 m, papasakojo, ką jis jautė:

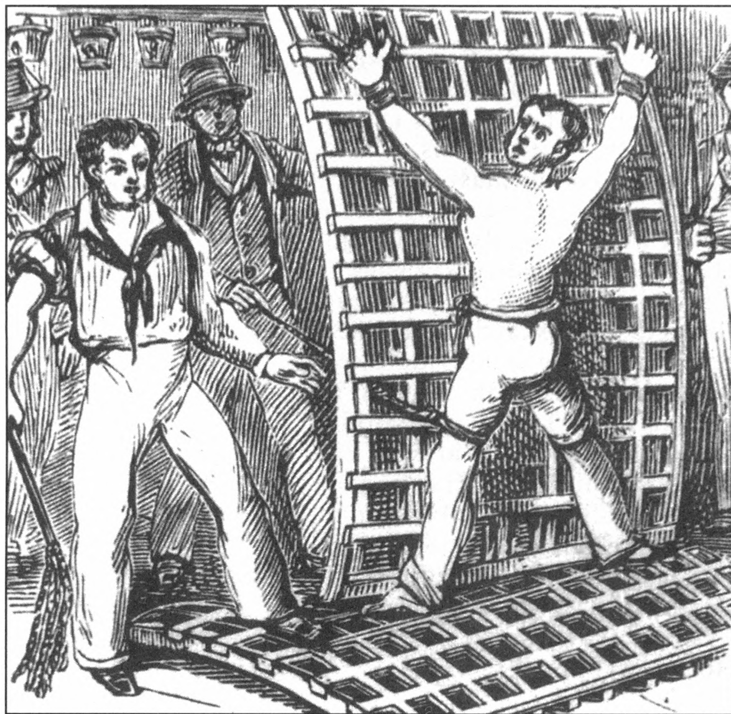
“Aš jutau nepaprastą jausmą tarp pečių po kaklu, kuris viena kryptimi nubėgo iki mano kojų pirštų, o kita iki rankų pirštų, tartum peiliu būtų raižoma per mano kūną... Kitas kirtis krito keliais coliais žemiau, ir tada aš pagalvojau, kad pirmasis, palyginus su šiuo, buvo švelnus... Aš jaučiau, kaip kiekvienas mano kūno nervas nuo viršugalvio iki kojų nagų drebėjo. Tarpai tarp kirčių atrodė tokie kankinamai ilgi, tačiau sekantis kirtis nusileido per greitai. Aš pamaniau, jog plaučius man skauda labiau negu nugarą. Jaučiau, tartum trūkinėtų mano viduriai...

Aš sukandau liežuvį tarp dantų, laikiau jį ten ir vos neperkandau į dvi dalis. Nuo kraujo iš liežuvio ir lūpų, kurias sukramčiau, bei plaučių, ar kitų vidaus organų, prakirstų kankinamai skaudžiai, aš vos neuždusau, mano veidas išraudo... Buvo įkirsta dar tik penkiasdešimt kirčių, o laikas, nuo tada, kai jie pradėjo, atrodė kaip ilgas gyvenimo tarpsnis; jaučiausi, tartum visą laiką būčiau gyvenęs kančiose ir skausme, o tokie laikai, kai gyvenimas buvo malonumas, — tik tolima tolima svajonė”.

Karinis jūrų laivynas taip pat įkurtas septynioliktame amžiuje, tačiau plakimai karaliaus karo laivuose arba ginkluotuose kaperiuose buvo seniai taikomi. Laivuose "katė" buvo padaryta iš apie 1.5 m. (5 pėdos) ilgio storos kaip žmogaus riešas virvės. Pusė metro (20 colių) šios virvės buvo išpinta į virvutes, kurių kiekviena stipriai susukta, ir keliose vietose sumegzta mazgais. Nusikaltėlis buvo pririšamas prie grotų , kuriomis uždengiami liukai. Devynioliktojo amžiaus rašytojas pasakoja:

"Armijoje plakantysis plakdamas stovi vietoje, ir kerta tik ranka, nejudėdamas visu kūnu: tačiau laivyne bocmano padėjėjas, į kurio pareigas įeina tai atlikti, stovi atsitraukęs nuo nusikaltėlio du nemažus žingsnius. Jis, kaip tai vadinama, "iššukuoja katę", perbraukdamas pirštais per pavijas, atskirdamas jas vieną nuo kitos po kiekvieno kirčio; tada pasuka jas virš galvos, žengia žingsnį pirmyn ir visa kūno ir rankos jėga kerta smūgį. "Tai žiauri bausmė, ir aš nemanau, kad bet koks žmogus galėtų atlaikyti daugiau negu devynis kirčius tokius, kokius aš mačiau." Baisus kankinimas, toks pat kaip kankinimo suolas praeityje; o žmogui, kuris nusipelnė tokios bausmės, pakorimas būtų tik gailestingas atleidimas".

Plakimas jūrų laivyne aštuonioliktame amžiuje. Nusikaltėlis pririšamas prie grotų, dengiančių liuką ir čaižomas su "kate" iš virvės, kurios ilgis 1,5 m. (5 pėdos). Paskutinis virvės trečdalis buvo išpintas į smulkias susuktas ir sumazgytas virveles.

Kankinimai kolonijose

Įkūrus pirmąsias anglų kolonijas Amerikoje septynioliktojo amžiaus pradžioje, jose buvo laikomasi pagrindinių - bendrojo ir statuto - įsakymų. Tačiau Slaptoji taryba ir Žvaigždžių rūmai buvo kitoje Atlanto pusėje, ir nėra įrodymų, kad ten būtų naudotas kankinimo suolas arba kitoks panašus įrankis. Naujojoje Anglijoje taip pat nedegino raganų, tačiau buvo gyvi deginami vergai, nužudę savo šeimininkus — tai laikyta išdavyste.

Žinomiausi laisvų piliečių kankinimai —

1692 m. Seileme vykę apkaltintųjų raganavimais teismai. Masačiusetse Laisvės draugija 1641 m. uždraudė bausmę "peine forte et dure" — "mes neleisime kūniškų bausmių, kurios yra nežmoniškos, barbariškos ir žiaurios" . Tačiau nepaisant to, šis būdas buvo panaudotas prieš aštuoniasdešimtmetę Džiles Kori (Giles Cory), kuri atsisakė pareikšti "kalta" arba "nekalta". Ji mirė, prasikankinusi dvi dienas, o "spaudžiant, jai iš burnos išlindo liežuvis, bet šerifas su savo lazda įstūmė jį atgal".

Raganavimo prisipažinimus išgaudavo pačiais žiauriausiais metodais:

> "Čia buvo penki asmenys, prisipažinę patys raganavę ir tuo pačiu apkaltinę keletą iš mūsų... Du iš penkių buvo (Martos) Kareros sūnūs, jauni vyrai, kurie nebūtų nieko prisipažinę, jei budeliai nebūtų veržę jiems kaklų prie kulnų, kol kraujas vos nepradėjo bėgti jiems pro nosis. Tikėtina, kad šios aplinkybės privertė juos prisipažinti tai, ko jie niekada nepadarė...
> Citata iš Roberto Kalefo (Robert Calef) "Daugiau nematomo pasaulio stebuklų" (1700)".

"Jie veržė jų kaklą prie kulnų, kol kraujas vos nepradėjo bėgti jiems pro nosis"

Be Džilės Kori (Giles Cory), devyniolika kaltinamųjų, jų tarpe ir Revas Džordžas Burogsas (Rev George Burroughs), buvo pakarti, o dar du mirė kalėjime.

Teismo paskirti kankinimai kolonijose tais laikais buvo reti. Iš kitos pusės, smurtiniams ir sadistiniams veiksmams, kuriuos atliko individualūs asmenys, vargu ar nebuvo pritariama vardan tvarkos. Afrikiečiai vergai — taip pat ir nusikaltėliai, atgabenti iš Anglijos ir atiduoti į vergiją — buvo reguliariai plakami, net už mažiausius nusižengimus, iki pat devynioliktojo amžiaus. Moterys tapdavo aukomis taip pat dažnai kaip ir vyrai. 1829 m. Jamaikoje Revas G.W. Bridžas (Rew G. W. Bridges) buvo apkaltintas už blogą elgesį su jauna mergina: jis nurengė ją, pakabino už rankų ant sienoje esančio kablio, ir plakė, kol iš jos liko "sudraskytos mėsos ir sukrešėjusio kraujo masė". Jis buvo išklausytas teisme ir išteisintas. 1830 m., taip pat Jamaikoje, buvo plakama tarnaitė Eleonora Mid (Eleanor Mead). Pasak "Antivergovinio mėnesinio raporto" (1829 m.):

> "Jos šeimininkė misis Ernšau (Earnshaw)... humaniška ir švelni ponia, kurią ši vergė savo veiksmais ar žodžiais įžeidė... įsakė tarnaitę nurengti nuogai, parblokšti ant žemės, ir liepė vežėjui jos akivaizdoje suduoti vergei per nuogą kūną 58 kirčius botagu... Kai vienas klubas, misis Ernšau nuomone, buvo pakankamai sukapotas, ji įsakė vežėjui apeiti iš kitos pusės ir plakti kitą šoną".

Devynioliktajame amžiuje, kaip ir Graikijos bei Romos laikais, britų kolonijose vergai neturėjo teisių. Juos nuolat plakdavo šeimininkai — ir ne visuomet tai būdavo bausmė. Daug plantatorių jausdavo sadistišką malonumą, žiūrėdami kaip mušami jų vergai, arba jie netgi plakdavo patys.

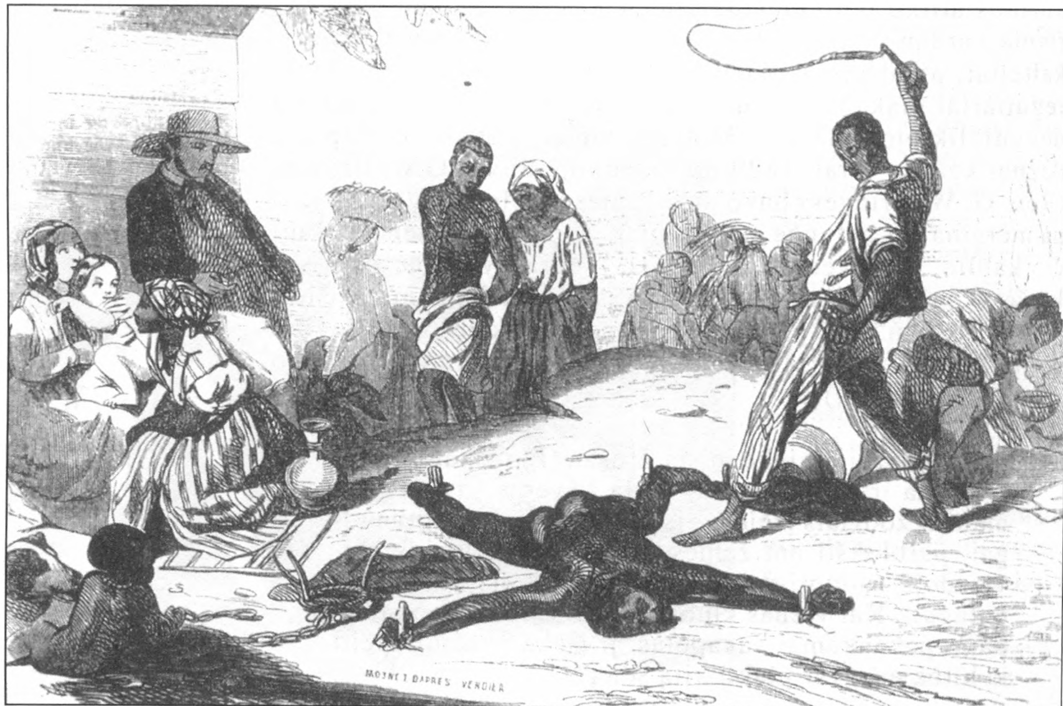
Tačiau tai, palyginus, niekis su tuo, ką padarė plantatorius vardu Haginsas (Huggins), kuris atidavė "dvidešimt vieną savo vergą, vyrus ir moteris, nuplakti iš viso trimis tūkstančiais kirčių botagu" Nevio turgaus aikštėje. Vienai moteriai teko 291 smūgis, o vienas vyras gavo iš viso 365 kirčius.

Jamaikoje botagas iš tikrųjų buvo baisiai skausmingas įrankis. Jis buvo nuo 3.5 iki 4.5 metrų (nuo 12 iki 15 pėdų) ilgio. Nuo prie rankenos (rankenos ilgis 0.5 m. (20 colių) esančio 5 cm (2 colių) pločio tolyn smailėjantis iki gale esančio mazgo. 1826 m. salų Asamblėjoje sakydamas kalbą vienas dalyvis pareiškė: "turiu pasakyti, kad 39 smūgiai šiuo baisiu įrankiu gali būti baisesni, negu 500 kirčių "kate".

Tačiau plakimai botagu buvo legalūs. 1826 m. Jamaikoje įstatymų leidžiamosios valdžios išleistu aktu vežėjams buvo uždrausta duoti daugiau kaip 10 kirčių vienu kartu vienam nusižengusiajam, o savininkai, prižiūrėtojai ir sargai galėjo skirti ne daugiau kaip 39.

Taip pat buvo įprasta po 39 kirčių botagu aukas plakti tamarindų vytelėmis. Tamarindo medžio vytelė būdavo plona, lanksti ir sunki kaip laidas. Taip pat plakdavo vytelėmis iš dygliuotų juodmedžio šakų.

Kalėjimuose vergai būdavo "sutraukiami" (jūrininkų terminas, reiškiantis takelažo ištempimą) plakimui. 1830 m. "Jamaikos krikščionių užrašuose" pateikiamos bjaurios smulkmenos:

"Moteris... apie 22 metų, buvo paguldyta ant žemės veidu žemyn, jos riešai buvo užveržti iš virvės padarytomis kilpomis, abi kulkšnys buvo kartu sumautos į kitą kilpą, o virvės buvo pririštos prie stulpelių, ir mergina ištiesta visu ūgiu.

Tada į priekį išėjo moteris, pakėlė jos drabužius iki galvos ir paliko nepadoriai atidengtą. Aukštas atletiškas vyras iš pataisos namų apsuko botagą keturis ar penkis kartus virš savo galvos ir pradėjo vykdyti bausmę. Šios bausmės įrankis buvo "katė", padaryta iš virvių su mazgais. Kraujas triško iš žaizdų. Vargšė būtybė klykė iš skausmo..."

Vergų kankinimai Jungtinėse Valstijose nebuvo geresni. Harieta Byčer Stou (Harriet Beecher Stowe), "Dėdės Tomo trobelės" autorė, pacitavo bausmės Naujojo Orleano kalėjime aprašymą:

"Ten ant lentos veidu žemyn guli nuoga negrė mergaitė"

"Įeinant į didžiulį išgrįstą kiemą, aplink kurį buvo galerijos, pilnos įvairaus amžiaus, abiejų lyčių ir įvairių rasių vergų, aš girdėjau botago pliaukšėjimą, kiekvienas smūgis skambėjo kaip aštrus revolverio trakštelėjimas. Aš pasukau galvą ir pamačiau vaizdą, nuo kurio mane nukrėtė šaltis iki pat kaulų smegenų — pirmą kartą savo gyvenime aš pajutau, tarsi mano plaukai pasistotų piestu.

Ten ant lentos veidu žemyn gulėjo mergaitė negrė, jos nykščiai buvo surišti ir ištempti į vieną pusę, o surištos kojos stipriai ištemptos į kitą, o diržas juosė jos nugarą, prispausdamas mergaitę prie lentos. Žemiau diržo ji buvo visiškai nuoga.

Šalia už šešių pėdų (dviejų metrų) stovėjo milžiniškas negras su ilgu botagu, kuriuo jis kirto su baisia jėga ir nepaprastu tikslumu. Kiekvienas smūgis atkirsdavo juostą odos, kuri prilipdavo prie botago arba nukrisdavo ant grindų, kai iš žaizdos pradėdavo bėgti kraujas. Vargšė būtybė raitėsi iš skausmo ir rėkė, o jos balsas buvo kupinas mirties baimės ir baisaus skausmo. Ji šaukė savo šeimininkui, kuris stovėjo prie jos galvos: "O, palikite mane gyvą! Neišleiskite mano dvasios!". Tačiau vėl nusileido baisus botagas; vėl nulupo odos juostą; gilios žaizdos radosi jos gyvame kūne, kol jis tapo pamėlynavusia, kraujuota atvirų ir drebančių raumenų mase".

Vietiniams vakarų Indijos gyventojams teko patirti tiek pat, jeigu ne daugiau, tiek nuo ispanų kolonistų, tiek nuo paskui juos atsekusių britų. Knygoje "Britų kolonijų vakarų In-

dijoje istorija" Brajanas Edvardsas (Bryan Edwards) cituoja liudininką:

> "Aš kartą mačiau, kaip ant lėtos ugnies buvo gyvi deginami keturi ar penki kaltinamieji indai. Vargšės aukos taip baisiai rėkė, kad jų riksmas sutrukdė vyriausiajam pareigūnui popiečio miegą, ir jis pasiuntė įsakymą juos pakarti, tačiau budėjęs pareigūnas... to nebūtų pakėlęs; taigi jis užkimšo jiems burnas, kad nesigirdėtų riksmų, savo rankomis uždegė ugnį, ir neskubant degino, kol jie visi mirė..."

Buvo neramūs laikai, ir pirmieji Amerikos kolonistai elgėsi žiauriai. Kai seras Henris Morganas (Henry Morgan) ir jo piratai 1671 m. užėmė ispanų miestą Panamą, jie paėmė daugybę belaisvių. Knygoje "Amerikos piratai" (1684 m.) Džonas Eskvemelingas (John Esquemeling) rašo:

"Tada jie pakabino jį už sėklidžių ir daužė"

> "Vienas vargšas ir pasigailėtinas nelaimėlis buvo rastas aukšto didiko namuose, jis dėvėjo... taftos kelnes, priklausančias jo šeimininkui, prie jų ant virvelės buvo prikabintas sidabrinis raktelis. Jį greitai pastebėjo piratai ir tuojau pat paklausė jo, kur kambarys, nuo kurio yra minėtas raktelis. Jis atsakė, jog nežino nuo ko jis: jis tik rado šias kelnes šeimininko namuose ir išdrįso jas apsiausti. Negalėdami kitaip iš jo išgauti žinių, piratai pirmiausia paguldė jį ant suolo, kur nežmoniškai išnarino rankas. Po to apsuko virvę jam aplink kaktą, o paskui ją taip suveržė, kad jo akys išsprogo tokios didelės, kaip kiaušiniai, ir atrodė, tuoj iškris iš kaukolės. Tačiau ir po šio kankinimo jie nesulaukė teigiamo atsakymo į jų reikalavimus. Tada jie pakabino jį už sėklidžių ir, nepaisydami nepakeliamo skausmo dėl tokios kūno padėties, daužė jį ir čaižė. Po to nupjovė jo nosį ir ausis bei pažymėjo veidą degančiu šiaudu, kol jis daugiau nebegalėjo kalbėti nei skųstis dėl savo vargų. Tuomet, praradę viltį išgirsti iš jo lūpų prisipažinimą, įsakė negrui persmeigti jį ietimi, ir taip nutraukti jo gyvybę, o tuo pačiu ir nežmoniškas ir žiaurias kančias".

Nėra abejonės, kad buvo ir daugiau tokių pat brutalių veiksmų Amerikos kontinente kovose dėl vietos Naujajame Pasaulyje. Tačiau švito šviesesnis amžius, ir Anglijoje, ir kitur Europoje buvo judama į priekį, užbaigiant kankinimų amžių.

Piratai iš Henrio Morgano (Henry Morgan) gaujos nukankino daug belaisvių, kai 1671 m. įsiveržė į Panamos miestą.

Matthew Hopkins Witch Finder Generall

Holt.

My Imps names are
1 Ilemauzar
2 Pyewackett

Jarmara

Sacke & Sugar

Newes

3 Pecke in the Crowne
4 Griezzell Greedigutt
Vinegar tom

Septintas skyrius

Europietiškoji raganų medžioklė

Dvidešimtajame amžiuje buvo imta tvirtinti, kad kerėjimai išliko per kelis tūkstančius metų kaip senosios religijos tradicija: Deivės Motinos garbinimas. Mažai tėra įrodymų, taip pat tikėtina, kad kerėjimai, kurie buvo praktikuojami viduramžių Europoje, yra ne kas kitas, kaip primityvūs liaudies prietarai suderinti juos su paviršutinišku išmanymu apie žoles. "Išmintinga moteris", kuri gali "užburti" karpas, nevaisingą moterį paversti vaisinga arba palengvinti gimdymo skausmą, buvo vertingas valstiečių bendruomenės narys — netgi jeigu ji nuogąstaudavo dėl savo "antgamtinių galių".

Tačiau apie tūkstantmetį kilo pranašysčių evoliucija. Vienuoliktame amžiuje kilo staigus visapusiškas religinis aktyvumas. Nors daug mokytų žmonių atsisakė jiems peršamų minčių, yra pagrindo manyti, kad tai nutiko dėl (bent jau iš dalies) nusivylimo, kad 1000 m. atėjo ir praėjo be lauktos pasaulio pabaigos, antrojo atėjimo, prisikėlimo iš numirusiųjų ir Paskutinio teismo. Galbūt Dievas nusivylė savo žmonių pamaldumo stoka ir nusisuko nuo jų.

Ši era matė, kaip Romos katalikų bažnyčia mėgino sustiprinti tikėjimą, kurdama vienuolių ordinus, statydama didžiules katedras, remdama keliautojus į Šv. Žemę ir rengdama žygius prieš netikinčiuosius. Tačiau kaimuose, toli nuo miestų katedrų, kai kurie žmonės buvo nusistatę prieš bažnyčią. Jie buvo mažai priartėję prie katalikų tikėjimo, į kurį jie ir jų protėviai buvo įtraukti; galbūt jiems buvo įdomu, ar dievo priešininkas velnias ne labiau tinkamas jų gynėjas. Iš kitos pusės, jie paprasčiausiai galėjo sugrįžti prie pagoniškosios religijos, kuri amžiams bėgant išliko primityvi.

Prabėgus tūkstančiui metų, mes negalime tiksliai pasakyti, kaip viskas įvyko. Vieninteliai pirmieji įrašai yra padaryti bažnytininkų, kurie, suprantama, jautė grėsmę, jei kas nors svarstė jų tikėjimą, ir kurių pranešimai, be abejonės, buvo perdėti ir sensacingi. Sakoma, kad buvo raganų, kurios susirinkdavo į savo šventes arba raganų puotas, ir kurios galėjo skraidyti ir pasiversti gyvūnais arba kitokiais sutvėrimais.

(Priešais) Matjusas Hopkinsas (Matthew Hopkins), pats save praminęs "Raganų ieškotojų generolu", nuo 1645 m. iki 1646 m. ieškojo raganų Rytų Anglijoje. Priverstas atsisakyti raganų "pasiplaukiojimo", jis panaudojo nebesiorientavimo techniką, laikydamas savo aukas nemiegojusias tiek laiko, kol jos prisipažindavo bet ką.

Keletą amžių teologai įrodinėja, kad tai buvo iliuzijos arba fantazijos, kurias raganos tik sapnuodavo arba įsivaizdavo — galbūt tam turėjo įtakos vaistažolės.

Vis dėlto, jei raganos manydavo turinčios tokių sugebėjimų, jos buvo lyg ir kaltos dėl erezijos, lyg iš tikrųjų jų turėtų. Toks pareiškimas buvo pirmą kartą suformuluotas dokumente, kuris žinomas kaip "Canon Episcopi". Jis buvo išleistas dešimtajame amžiuje ir tapo kanono įstatymo dalimi dvyliktame amžiuje. Ir prasideda taip:

"be abejonės, svarbiausias ir pranašaujantis patį blogiausią demonologinis darbas, kuris kada nors buvo parašytas"

> "Vyskupai ir jų pareigūnai turi dirbti iš visų jėgų, kad visiškai išrautų savo parapijose pražūtingą, velnio sukurtą kerėtojų amatą, o radę vyrą ar moterį, kurie garbina šią blogybę, turi gėdingai juos išvaryti iš savo parapijų..."

Čia neminima kitokia bausmės forma kaip atskyrimas nuo bažnyčios, natūrali pasekmė už erezijas. Iki tryliktojo amžiaus popiežiai raganavimu rimtai nesidomėjo. Ir tik 1484 m. Inocentas VIII išleido bulę, nuo kurios ir prasidėjo didžioji raganų medžioklė, tęsusis šešioliktame ir septynioliktame amžiuje. Žinomame kaip "Summis desiderantes affectibus" ("Reikalavimas su giliu susirūpinimu"), pareiškiama:

> "Reikia skubiai atkreipti dėmesį... kad kai kuriose šiaurinės Vokietijos dalyse... daug asmenų... susipainiojo su velniais ir demonais, ir per burtus, užkeikimus, maldas ir kitus prakeikimo prietarus ir baisius apžavėjimus, ...naikina žmonių palikuonis ir gyvulių jauniklius, naikina ir rauna su šaknimis žemės vaisius: vynuoges ir vaisius nuo medžių... Dar daugiau, šie niekšai sukelia sielvartą ir kančias, skausmus ir ligas tiek vidinius, tiek ir išorinius vyrams ir moterims, nešuliniams gyvuliams, gyvulių kaimenėms, taip pat ir kitiems galvijams; jie sukelia vyrų ir moterų nevaisingumą... Be to, jie niekina tikėjimą, kurį gavo per krikšto sakramentą, ir, kurstydami žmonijos priešą, jie nevengia statyti į pavojų savo sielų, kuo įžeidžia Dieviškąją Didenybę ir kelia skandalus bei rodo blogą pavyzdį daugeliui...
>
> Todėl mes, kadangi tai mūsų pareiga, trokštame pašalinti visus trukdymus ir kliūtis, kurios gali trukdyti inkvizitorių darbui, kurie imsis griežtų priemonių, užkertant kelią erezijoms ir kitiems jų begėdiškai skleidžiamiems nuodams, kuriais jie nori sunaikinti kitas nekaltas sielas... dekretu įsakoma, kad aukščiau minėti inkvizitoriai yra įgalioti kelti bylas, jie gali leisti pasitaisyti arba įkalinti ir bausti, tuos asmenis, kurie užsiima minėtais pasibjaurėtinais ir baisiais nusikaltimais..."

MALLEVS
MALEFICARVM,
MALEFICAS ET EARVM
hæresim frameâ conterens,
EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATVS,
& in quatuor Tomos iuste distributus,

QVORVM DVO PRIORES VANAS DÆMONVM versutias, præstigiosas eorum delusiones, superstitiosas Strigimagarum cæremonias, horrendos etiam cum illis congressus; exactam denique tam pestiferæ sectæ disquisitionem, & punitionem complectuntur. Tertius praxim Exorcistarum ad Dæmonum, & Strigimagarum maleficia de Christi fidelibus pellenda; Quartus verò Artem Doctrinalem, Benedictionalem, & Exorcismalem continent.

TOMVS PRIMVS.

Indices Auctorum, capitum, rerúmque non desunt.

Editio nouissima, infinitis penè mendis expurgata; cuique accessit Fuga Dæmonum & Complementum artis exorcisticæ.

Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriatur Leuitici cap. 10.

LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, sub signo Mercurij Galli.
M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Raganų medžiotojų vadovas "Malleus Maleficarum" pirmą kartą buvo išleistas 1486 m., o per kitus du amžius daug kartų išleistas iš naujo.

"Aukščiau minėti inkvizitoriai", kurie iš tikrųjų paruošė šią bulę pasirašyti Inocentui, buvo du domininkonų teologijos profesoriai Heinrichas Krameris (Heinrich Kramer) ir Jokūbas Sprengeris (Jacob Sprenger). Pasinaudodami nauju spausdinimo išradimu, jie įdėjo bulės tekstą į savo vadovą raganų medžioklei "Malleus Maleficarum" (Raganų prikalimas), kuris 1486 m. buvo išleistas, ir kurį "Kerų ir demonologijos enciklopedijoje" aprašė Roselis Hope Robinsas (Rossell Hope Robbins):

> " ...be abejonės svarbiausias ir pranašaujantis patį blogiausią demonologinis darbas, kuris kada nors buvo parašytas. Jis susikristalizavo į labai griežtą kodeksą, jungiantį ankstyvąjį folklorą apie juodąją magiją su bažnytine erezijos dogma ir, jei koks nors darbas tai gali padaryti, atidarė vartus inkvizicinei isterijai. Jis stengėsi įgyvendinti biblinį egzodo xxii.18 įsakymą: "Tu neleisk raganai gyventi".

Knyga, kurios išleista mažiausiai 13 leidimų iki 1520 m. ir perspausdinta dar 16 kartų tarp 1574 m. ir 1669 m., buvo sukurta kaip vadovėlis pasaulietinėms valdžioms, kad jos galėtų perimti raganų teismus iš religinių teismų, galėtų tiesiai skelbti nuosprendžius ir vykdyti mirties bausmes nuteistiesiems. Ji yra padalyta į tris dalis. Pirmoje dalyje svarstoma

Kai 1590 m. buvo apkaltintos Šiaurės Berviko raganos, jas nuvesdino karaliui Jokūbui VI (James VI) (vėliau Anglijos karalius Jokūbas I), kuris pats jas apklausė Holirude.

būtinybė, kad inkvizitoriai gerai suprastų baisius raganų erezijos nusikaltimus; o antrame aprašoma raganų veikla ir kaip jas galima atpažinti bei kaip jos gali priešintis. Trečiasis skyrius turėjo siaubingą įtaką. Jį, tikriausiai parašė Krameris (Kramer), kuris turėjo patirties šiame reikale — sukūrė legalias taisykles prieš raganas ir užtikrino jų teisiamumą. Jame aprašoma liudininkų apklausa ir kaltinamųjų areštai, kalinimas, kvotimas ir kankinimai. Kankinti buvo būtina, kadangi buvo priimta, kad ragana negali būti pripažinta kalta be jos pačios (arba jo paties) kaltės prisipažinimo. O savanoriškas prisipažinimas laikomas nepakankamu: manyta, kad tik prisipažinimas, išgautas per skausmą ir kančias, yra tikras ir nuoširdus. Vienas rašytojas nurodė, jog daug nuteistų raganų reguliariai lankė bažnyčią, ir niekas nebūtų jų įtaręs raganavimu, jeigu jos nebūtų buvę kankinamos ir tuomet nebūtų prisipažinę įvairiausių nuodėmingų savo veiksmų.

Kai kurie kunigai suvokė, kad toks loginis paaiškinimas yra tikrai klaidingas: juk kankinimas tęsdavosi tol, kol būdavo išgaunamas prisipažinimas.Viena vargšė moteris, likus nedaug laiko iki jos egzekucijos, pasakė savo dvasininkui, kad jos prisipažinimas, ir jos kaltinimai išvardintiems bendrininkams, buvo neteisingi. Jis prašė ją juos atšaukti ir — netgi jeigu jai nepavyks išsigelbėti pačiai — išsaugoti kitų nekaltųjų gyvybes. Tačiau ji atsakė:

> “Pažiūrėk, tėve, pažiūrėk į mano kojas: jos kaip ugnis — tarytum dega — toks aštrus skausmas. Aš negaliu apsikęst, kai musė paliečia jas, nieko nesakyk apie kankinimų pakėlimą dar kartą. Aš geriau šimtą kartų mirčiau negu dar kartą pakelčiau tokį baisų skausmą. Aš niekam negaliu apsakyti, koks baisus iš tikrųjų yra skausmas”.

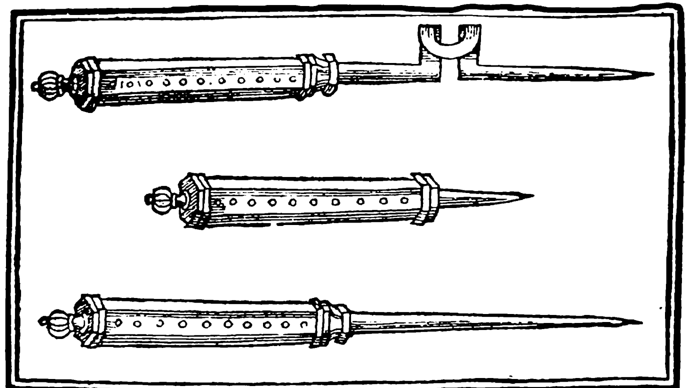
Sugalvota, jog kankinimas turi būti iš kelių pakopų, kiekviena pakopa palaipsniui — vis skausmingesnė. Knygoje

"Malleus Maleficarum" Krameris smulkiai instruktuoja, kokia turi būti pirmoji pakopa ir "įžanginė apklausa":

> "Pirmiausia kalėjimo sargai paruošia įrankius, tada nurengia kalinį (jei tai moteris, ją turi nurengti kita moteris, patikima ir geros reputacijos). Nurengiama tam, kad drabužiuose gali būti įsiūta kerėjimo priemonių — tokių, kur dažnai išmokę iš velnio, jie paruošia iš nekrikštytų vaikų kūnų, kad galėtų išsigelbėti.
>
> Kai kankinimo įrankiai būna paruošti, teisėjas tiek asmeniškai, tiek ir per kitą gerą žmogų, uolų tikintįjį, mėgina įtikinti kalinį prisipažinti; tačiau jeigu jis neprisipažins, teisėjas įsako palydovams paruošti kalinį kankinimui "strapado" arba kitu būdu. Palydovai nedelsiant paklūsta, vis dar apsimestinai stropiai. Tada, keliems dalyvaujantiems maldaujant, kalinys vėl išlaisvinamas ir pavedamas į šalį ir dar kartą jo maldaujama prisipažinti, jis dar paskatinamas, suteikiant viltį, jog tuo atveju jis nebus nuteistas mirti...
>
> Tačiau jeigu nei grasinimai, nei tokie pažadai raganos nepriverčia sakyti tiesą, tada sargybiniai turi vykdyti nuosprendį ir kankinti kalinį pagal priimtus metodus, labiau ar ne taip labai žiauriai, priklausomai nuo kalinio nusikaltimo".

Šiame medžio raižinyje iš Reginaldo Skoto "Kerėjimų atradimų" (1584 m.) parodytas orginalus smeigtukas (viršuje) ir du suklastoti smeigtukai. Pastarųjų ašmenys buvo pritvirtinti prie spyruoklių ir sulįsdavo į tuščiavidurę rankeną. Kai jie atsiremdavo į aukos kūną, ašmenys akivaizdžiai trumpėdavo, bet iš tikrųjų traukėsi į rankeną. Tačiau "ragana" nerėkdavo iš skausmo ir jai nebėgo kraujas.

Tačiau įstatymas leido kartoti kankinimus tik tuo atveju, jeigu buvo tikimasi naujų, dar neprisipažintų, kaltės požymių. Taigi ši, įžanginė, pakopa dažnai buvo nelaikoma kankinimu. Daugelyje teisminių įrašų yra frazė "kalinys prisipažino nekankinamas". Bet kokiu atveju, teisininkai rado pasiteisinimą, kad tolimesnis kankinimas buvo ne pakartotinis kankinimas, bet tik apklausos tąsa, kurios reikėjo tam, kad prisipažinusi ragana būtų priversta atskleisti bendrininkų vardus. Pavyzdžiui 1597 m. šešiasdešimt devynerių metų našlė iš Gelnhauseno, Vokietijoje, Klara Geisler (Claro Geissler) atlaikė nykščius spaudžiančius varžtus, tačiau:

> "...Kai jos koja buvo sutraiškyta, o kūnas, kiek įmanoma, įtemptas, ji pasigailėtinai suriko ir pasakė visą tiesą, kurios iš jos buvo reikalaujama: ji gėrė vaikų, ku-

riuos pavogė savo pasiskraidymų naktimis, kraują ir nužudė apie šešiasdešimt kūdikių. Ji išvardino dvidešimt kitų moterų, kurios buvo su ja raganų puotose ir pasakė, kad velionio burmistro žmona pirmininkavo skraidančiųjų būriui ir puotoms".

Kai buvo paleista nuo suolo, Klara atsisakė savo prisipažinimo, sakydama, kad ji papasakojo gandus, kuriuos skleidžia kiti žmonės. Vis dėlto teisėjas suėmė jos išvardintus žmones ir prideramai juos kankino. Viena moteris prisipažino net baisesnius nusikaltimus, negu buvo ją apkaltinusi Klara, taigi našlė buvo dar kartą kankinama, norint priversti ją pasakyti tiesą. Tačiau ją paleidus, vėl atsisakė savo prisipažinimo, ir dar kartą buvo paguldyta ant kankinimo suolo. Ji buvo kankinama su "didžiausiu žiaurumu" ir iš skausmo mirė: apklausos ataskaita užbaigta — "velnias neleido atskleisti nieko daugiau ir nusuko jai sprandą".

Raganos buvo kaltinamos pastoviu "sabatų" ("raganų puotų") lankymu, kuriose, sakoma, pirmininkaudavo pats velnias. Tikėta, kad į ceremoniją, kur vyksta visokie iškrypėliški dalykai, jos skrenda pačios.

Po "įžanginės apklausos" sekė "patikslinamoji apklausa" ir "ypatingieji klausimai". "Malleus Maleficarum" siūlė, kad per kankinimus notaras užrašytų:

> "...viską kas vyksta teisme: kaip kalinys kankinamas, dėl kokių dalykų jis apklausiamas ir kokie jo atsakymai... Jei nepasakys pakankamai tiesos, jis turi būti kankinamas kitokiais būdais, su tokia nuostata: kol jis nepasakys tiesos, turės tverti kankinimus".

Atsisakymas atsakinėti į teismo klausimus — ar tai būtų kaltinimai kerėjimais ar bet kokiu kitu nusikaltimu — jau pats buvo laikomas nusikaltimu, už kurį kankinama iki mirties. Teismuose dėl raganavimo, aukos tylėjimas buvo laikomas ne kaip tvirto charakterio ženklas, bet kaip velnio kerai. Knygoje "Compendium Maleficarum" (1608 m.) Frančeska — Marija Guazo (Francesko-Maria Guazzo) rašo, kad:

> "Įprastas dalykas, kad raganos išvengia kančių ant kankinimo suolo, kadangi jos nugali tą skausmą besijuokdamos arba miegodamos, arba tylėdamos... Viena moteris iš penkiasdešimties nieko nejautė, kai verdantys taukai buvo pilami ant viso jos kūno, ir smarkiai tempiamos jos rankos ir kojos. Dėl to ji nuimta nuo suolo, nepajutusi skausmo, sveika ir nesužeista, išskyrus jos didįjį kojos pirštą, kuris buvo plėšiamas per kvotą, tačiau tai visiškai jai nekliudė ir jos neskaudino. Po to, kai buvo išmėginti visi kankinimo būdai, ir ji atkakliai paneigė visus kaltinimus, ji kalėjime persipjovė sau gerklę. Taip velnias, apkaltinus raganavimu, apkerėjo ją savižudybe".

"50 moterų ištvėrė, kai joms ant viso kūno buvo pilami verdantys taukai, o ant suolo žiauriai tempiamos jų rankos ir kojos"

Vėliau kilo "velnio ženklų" idėja. Kai 1588 m. Prancūzijoje, Epinalyje, Izabelė Parde (Isabella Pardea) buvo atvesta pas teisėją, ji parodė jam ant kūno esančią žymę, kuri, ji sakė, įspausta velnio. "Teisėjui atėjo į galvą patikrinti, ar tiesa, kad ji nejautri skausmui. Taigi jis įsakė įdurti jai smeigtuku ir įspausti jį giliai į kūną. Kai tai buvo padaryta liudininkų akivaizdoje, iš žaizdos nepasirodė kraujas, o ragana neparodė nei mažiausio ženklo, kad jai būtų skaudėję".

Knygoje "Malleus Maleficarum" taip pat svarstomas klausimas, ar teisėjas, kuris pažadėjo malonę ar netgi laisvę kaliniui, kad išgautų prisipažinimą, turi laikytis šio pažado. Pasiūlyti trys pasielgimo variantai. Pažadas išsaugoti kaliniui gyvybę gali būti ištesimas, neminint, kad to alternatyva yra įkalinimas iki gyvos galvos. Arba "tą laiką, kuris pažadėtas nuteistai raganai, ji turi būti laikoma, bet praėjus tam laikui, ji turi būti sudeginta". Trečiasis variantas būtų toks: teisėjas, dalyvavęs per apklausą, atsisako užbaigti teismą, o kitas teisėjas nuteisia raganą sudeginti.

Ar turėtų būti kankinamas sergantis asmuo? Atsakymas buvo toks, kad pirmiausia kalinys turi pasveikti. Greičiausias būdas — verdančio vandens pylimas į pažastis. Kitas būdas — prikišti kojų padus prie ugnies taip, kad kalinį išpiltų prakaitas; šis prakaitas, besiveržiantis iš kiekvienos kūno ląstelės, nusinešdavo ligą ir kalinys buvo paskatinamas sakyti tiesą. Nėščioms moterims neskiriami kankinimai ar egzekucija, bet tik iki mėnesio po vaiko gimimo.

"Malleus Maleficarum" taip pat perspėjo apie galimus kalinių mėginimus nusižudyti. Kadangi jau pati savižudybė buvo nusikaltimas, ji akivaizdžiai įvykdavo dėl to, jog kalinį įkalbėdavo — arba netgi pats įsikišdavo — velnias, kuris raganai pažadėjęs, kad jai nereikės mirti prie stulpo ir susirūpinęs, kad šis pažadas būtų įvykdytas.

Dviejų amžių bėgyje Vokietijoje mažiausiai 100 000 žmonių buvo sudeginta už kerėjimus.

Kaip aiškinama Inocento VIII bulės įžangoje, Vokietijos šiaurinėje dalyje buvo labai paplitę raganavimai, kas ir paskatino "Malleus Maleficarum" pirmąjį leidimą. Čia, o taip pat Šveicarijoje, vyko daugybė raganų teismų penkioliktajame amžiuje. Bet paplitęs tikėjimas raganų puotomis ir banketais, kur, buvo manoma, raganos rinkdavosi ir garbindavo velnią, sukėlė po to sekusią raganų medžioklės epidemiją. Iš čia kilo ir inkvizitorių atkaklumas naudoti kankinimus ne tiktai išgaunant prisipažinimą, bet ir norint priversti auką atskleisti kitų raganų vardus.

Vokietija, kuri buvo Šventosios Romos imperijos sudėtyje, sudaryta iš 300 autonominių ir pusiau autonominių valstybėlių. Teoriškai jos visos pasirašiusios 1532 m. imperatoriaus Karolio V išleistą Karolinos kodeksą, kuriuo vadovavosi raganų teismai Vokietijoje, ir kuris buvo kilęs iš anksčiau, 1502 m., Bamberge išleisto įstatymo. Kodekse buvo pažymėta, kad "tie, kurie buriasi raganų kerais ", neturi būti kalinami arba kankinami per tikrą kaltinamąjį aktą. Iš kitos pusės:

> "Jei kas nors mokina kitus kerėjimo; arba jeigu jis suklaidinęs patraukia asmenis į savo kerus ir kerų pagalba įtraukia juos, kad jie irgi pradėtų kerėti; taip pat jei jis susijęs su raganomis ir raganiais, tiek vyrais, tiek ir moterimis; arba jeigu susijęs su įtartinais daiktais, veiksmais, žodžiais ir būdais, kurie duoda suprasti, jog tai burtai; ir dar daugiau, jei jis yra apkalbamas tokių pačių raganų: šie požymiai yra raganavimo įrodymas ir to pakanka, kad asmuo būtų kankinamas...
>
> Jeigu kas nors kerėjimais padarė nuostolių ar žalos kitiems asmenims, jis arba ji turi būti baudžiami mirtimi, o bausme turi būti sudeginimas".

Karolinos kodekso išleidimas sutapo su protestantizmo pasirodymu Vokietijos valstybėse, ir raganų persekiojimo banga gali būti siejama, bent jau iš dalies, su Romos katalikų bažnyčios baime, kad ji gali būti puolama iš vidaus. Tačiau aišku tai, kad netgi tada, kai protestantizmas buvo oficialiai pripažintas įvairiose valstybėse, isterija tęsėsi, ir daugelis valstybių dar nepagrįsčiau mėgino išrauti su šaknimis kerėjimus.

Amžiams bėgant Vokietijoje sudeginta mažiausiai 100 000 žmonių už raganavimą. Kvedlinburge, Saksonijoje, 1589 m. per vieną dieną sudegintos 133 raganos. 1590 m. tuometinis metraštininkas taip rašė apie "Wolfenbüttel" Brunsvike: "egzekucijos vieta buvo panaši į nedidelį stulpų mišką". Po keturiasdešimties metų aplankęs Kelną kardinolas Albizis rašė: "Mūsų akys pamatė siaubingą vaizdą. Už miestų ir kaimų sienų mes pamatėme galybę stulpų, prie kurių buvo deginamos nelaimingos moterys laikomos raganomis". Neisėje, Silezijoje, 1650 m. budelis išmūrino krosnį raganoms; per devynerius metus jis ten sudegino daugiau negu tūkstantį žmonių, tarp kurių buvo vaikų, jauniausiems buvo dveji metukai.

Plakatas — pranešimas, kuriame aprašomas trijų moterų, apkaltintų raganavimu, sudeginimas Derneburge, Harco kalnuose, Vokietijoje 1555 m. spalio mėnesį.

Tarp 1570 m. reformacijos ir Trisdešimties metų karo galo 1648 m., daugelis sričių pakeitė oficialią religiją daugiau negu vieną kartą. 1573 m. Hagene, Elzase, teisėjai buvo protestantai, ir moteris apkaltinta kerėjimais išvengė kankinimų ir buvo paleista į laisvę. Po ketverių metų ji vėl apkaltinta, ir šį kartą jos teisėjai buvo katalikai. Teismas truko metus, per tą laiką ji kankinta septynis kartus, kol galiausiai prisipažino ir buvo sudeginta. Sakoma, kad pirmoje septynioliktojo amžiaus pusėje liuteronas Benediktas Karpzovas (Benedict Carpzov) pasirašė mirties įsakymus 20 000 raganų.

Raganų medžioklės epidemija greitai paplito ir po kitas Europos šalis. Prancūzijoje pavienės bylos jau buvo iškeltos 1245 m., o Angelės de la Barte (Angele de la Barthe) sudeginimas 1275 m. Tulūze — pirmoji egzekucija už raganavimą.

Prancūzijoje taip pat įvyko ir pirmas pasaulietinis teismas, kai 1390 m. spalio mėnesį Paryžiuje buvo apkaltinta Žene de Brige (Jehenne de Brigue).

Jos teismas tęsėsi beveik metus, pradžioje jis buvo atidėtas, manant, kad ji yra nėščia, ir tik 1391 m. rugpjūtį ji pradėta kankinti. Ji buvo nurengta nuogai ir pririšta prie kopėčių. Ji greitai prisipažino, kad, kartu su jo žmona Macete (Macette), norėjo nunuodyti savo kaltintoją Žaną de Ruilį (Jehan de Ruilly). Po kankinimo ant suolo, Macetė prisipažino, kad kaltinimas yra teisingas. Dvi savaites vyko teisminiai ginčai, kol galiausiai Paryžiaus parlamentas nusprendė, kad tai civilinis reikalas, ir, kad abi moterys turi būti sudegintos gyvos kaip burtininkės. Nuosprendis įvykdytas 1391 m. rugpjūčio 19 d.

Tačiau penkioliktajame ir šešioliktajame amžiuje daugiausiai raganas persekiojo inkvizicija, ir tik nuo 1580 m. civiliniai teisėjai įsitraukė į masinį raganų persekiojimą. Tarp 1580 m. ir 1591 m. Nikolas Remy (Nicholas Remy), Lotaringijos generalinis prokuroras, pats asmeniškai nuteisė 900 raganų; tarp 1589 m. ir 1645 m.daug buvo sudeginta Ruane, Normandijoje; o Burgundijoje Henrio Bogeto (Henri Boguet), Santklodo vyriausiojo teisėjo, įsakymais buvo nužudyta apie 600. Sakoma, kad Baskų kaime Laborde, karaliaus įsakymu, teisėjas Pjeras de Lankre (Pierre de Lancre) sudegino tiek pat raganų per keturis mėnesius 1609 m.

Nikolas Remy (Nicholas Remy), Lotaringijos generalinis prokuroras, pats asmeniškai nuteisė 900 raganų.

De Lankre pareiškė, kad viso 30 000 regiono gyventojų yra apsėsti nelabųjų, kuriuos iš Japonijos ir rytų Indijos parvežė misionieriai. Jis daugelį kankino, kad prisipažintų, ir labai pasitikėjo mažų vaikų parodymais. Jo manymu, kai paskutinė ragana buvo deginama prie stulpo, buvo matyti būrys rupūžių, sprunkančių jai iš galvos.

Tikroji raganų teismų pabaiga Prancūzijoje atėjo tada, kai 1682 m. karalius Liudvikas XIV pasirašė įsaką, kurį sąlygojo dvi labai skirtingos bylos. 1670 m. Ruane raganavimu apkaltinti 525 žmonės, o 12 jau buvo nuteistų sudeginti prie stulpo — bei dar 34 laukė nuosprendžio patvirtinimo — kai jų šeimos parašė apeliaciją karaliui. Jis anuliavo nuosprendžius, nepaisant didelio dalies Normandijos parlamento pasipriešinimo.

Po to 1678 m. Paryžiuje, "Chambre ardente", būrėja Katerina Desejes (Catherine Deshayes) — žinoma kaip La Voisin — apkaltinta ištvirkimu. Policijos komisaras Reine atidavė ją kankinti, pradžioje naudojant "sellette" (kankinimo kėdė), o tada "brodequins" — geležiniais batais, į kuriuos buvo kalamas pleištas, sutraiškantis kojas. Nepaisant aštraus skausmo, La Voisin neigė visus kaltinimus ištvirkimu. Generalinis prokuroras reikalavo, kad jai būtų išpjautas liežuvis ir per rie-

Moters, pripažintos kalta dėl raganavimo, sudeginimas Amsterdame. Ji nepririšta prie stataus stulpo, kaip buvo paprastai daroma. Ji prisegta diržu prie kopėčių ir bloškiama į priekyje uždegtą laužą.

šus nukirstos rankos, tačiau teismas ją nuteisė sudeginti prie stulpo. 1680 m. vasario 22 d. ji buvo "surišta ir pritvirtinta geležimis. Visa laiką besiplūstančią, ją apdengė šiaudais, kuriuos ji šešis ar septynis kartus nusimetė nuo savęs, bet galiausiai ugnis pradėjo smarkiau degti ir ji pranyko iš akių".

Juridinės apklausos parodė, kad iš tikrųjų La Voisin namuose buvo švenčiamos Juodosios Mišios, ir kad į jas buvo įtraukta daug įžymių karaliaus rato žmonių, taip pat ir karaliaus meilužė madam de Montespan. Reine tęsė apklausas dar dvejus metus, kankindamas ir degindamas daug žmonių iš žemesnių sluoksnių, tačiau aukštesniųjų nelietė. Po kelerių metų Liudvikas įsakė užrašus sunaikinti.

Dėl šio trikdančio įvykio karalius išleido savo istorinį įsaką, kuriuo buvo užbaigti raganų teismai.

Įsakas, taikytas būrėjų uždraudimui, nustatė, kad kerai — tai ne daugiau kaip "prietarai, tariama magija, apsimetinėjimas", kurie vis dar laikomi nusikaltimu, tačiau už juos daugiau nebeskiriami kankinimai ir nedeginama prie stulpo. Daugelis provincijos parlamentų sutiko su karaliaus valia, nors tik 1718 m. Bordo mieste buvo sudeginta paskutinė ragana.

Anglijoje raganų persekiojimai prasidėjo vėliau negu Europoje ir truko trumpiau. Iki šešioliktojo amžiaus raganoms bausmės buvo santykinai lengvos — kartais ne daugiau kaip valanda ar dvi prie gėdos stulpo ir pažadas daugiau nenusidėti. 1542 m., baigiantis Henriko VIII valdymo laikotarpiui, išleistas pirmasis įstatymas, skirtas specialiai raganoms; tačiau

po penkerių metų, valdant Edvardui VI, šis statutas buvo atšauktas. Po to, kai 1558 m. į valdžią atėjo Elžbieta, pradėjo augti susidomėjimas kerų keliamu pavojumi: karalienė jautėsi nesaugi dėl įvairiausių sąmokslų, ypač iš Ispanijos katalikų pusės, ir į kiekvienus burtus buvo žiūrima kaip į pasikėsinimą į jos gyvybę.

Raganų medžioklės manija galėjo kilti dėl 472 tremtinių protestantų grįžimo į Angliją, kurie patys matė, kaip deginamos raganos Strasbure, Frankfurte, Ciuriche, Ženevoje arba Berne. 1560 m. vyskupas Džonas Dževelis (John Jewel) atsiuntė Elžbietai pamokymą:

> "...Tokie žmonės (aš turiu galvoje raganas ir burtininkus) per paskutiniuosius keletą metų ypatingai suklestėjo Jūsų Didenybės valdose. Šios akys matė pačių aiškiausių ir akivaizdžiausių jų piktadarybių požymių. Jūsų Didenybės pavaldiniai netgi mirtinai silpsta, jų veidai bąla, jų kūnai pūva, jų kalbą paralyžiuoja, iš jų atimamas protas. Todėl jūsų vargšai pavaldiniai nuolankiausiai prašo Jūsų Didenybės, kad įstatymuose, susijusiuose su tokiais piktadariais, jiems būtų numatyta mirties bausmė".

"Hexenhausas" ("raganų namai") Bamberge, Vokietijoje, buvo žymus kalėjimas raganų persekiojimo laikais. Čia senyva moteriškė per apklausą apjuosta geležinėmis grandinėmis ir prirakinta prie sienos.

Dėl to buvo išleistas 1563 m. aktas "prieš būrimus, kerėjimus ir apžavėjimus". Bausmės, numatytos šiame akte, buvo reliatyviai vidutiniškos — už žmogžudystes burtų pagalba baudžiama mirtimi, bet šiaip praktikuojančios raganos buvo tik statomos prie gėdos stulpo ir metams įkalinamos, o turtas konfiskuojamas tik antrą kartą nusižengus — o taip pat nebuvo legalizuoti kankinimai. Vis dėlto šis statutas pradėjo raganų medžioklės amžių Anglijoje.

Iš principo kankinimai liko uždrausti anglų įstatymais, nors

išdavystės atvejais monarchas, Slaptoji taryba arba Žvaigždžių rūmai galėjo duoti leidimą kankinti. Tačiau nebuvo taisyklių, susijusių su kalinių įkalinimo sąlygomis. Jie galėjo būti uždaromi dvokiančioje skylėje, kur veisiasi žiurkės; jiems buvo galima neduoti maisto ir vandens bei neleisti miegoti. O kadangi egzistavo kankinimo įrankiai, jie galėjo būti rodomi kaliniui, gąsdinant, jog jie gali būti panaudoti prieš jį. Šių metodų paprastai pakakdavo, išgauti priimtinam prisipažinimui. Vis dėlto tarp šių žiaurumų buvo šiokia tokia malonė: Anglijoje raganas ne gyvas degindavo prie stulpo, bet pakardavo.

Pirmieji raganų kankinimai Anglijoje prasidėjo nuo 1645 iki 1646 m., kai Matjusas Hopkinsas (Matthew Hopkins), pats save praminęs "Raganų ieškotojų generolu", vedė kvotimus rytų Anglijoje. Hopkinso mėgstamiausias metodas, priverčiant jas prisipažinti, buvo raganų "pasiplaukiojimas". Jis rėmėsi Škotijos karaliaus Jokūbo VI (vėliau Anglijos karaliaus Jokūbo I) "Demonologija" (1597 m.):

Buvo šiokia tokia malonė: Anglijoje raganas ne gyvas degindavo prie stulpo, bet pakardavo.

> "Taigi, pasirodo, kad dievas antgamtišku ženklu parodo bedieviškas raganas, kadangi vanduo atsisako jas priimti į savo glėbį. Jos nusikratė šventą krikšto vandenį nuo savęs ir dabar jis atkakliai jų nepriima".

Per šią procedūrą buvo surišami dešinysis nykštys prie kairiosios kojos didžiojo piršto ir taip raganos panardinamos į vandenį. Jei jos išplaukdavo, laikytos kaltomis. Jei skęsdavo — buvo nekaltos, tačiau jos, labiausiai tikėtina, nuskęsdavo. 1645 m. vasarą anglų parlamentinė komisija uždraudė tokius veiksmus, ir Hopkinsas buvo priverstas sugalvoti kitokį būdą. Jis jėga priversdavo kalinius sėdėti sukryžiavus kojas valandų valandas, arba versdavo juos vaikščioti po kamerą keturias ar penkias dienas nemiegant. Viena iš jo aukų — septyniasdešimtmetis Revas Džonas Loves (Rev John Lowes). Hopkinso padėjėjai:

> "...laikė jį nemiegojusį keletą naktų iš eilės, ir vertė bėgioti pirmyn atgal po kambarį, kol jis uždusdavo. Tada jie leisdavo jam truputį pailsėti ir vėl versdavo bėgioti. Ir tai jie darė kelias dienas ir naktis iš eilės, kol jis taip nuvargo, kad vos jautė, ką sako ar daro".

Nenuostabu, kad, būdamas tokio stovio, Loves prisipažino sudaręs sutartį su velniu, užkerėjęs galvijus ir nuskandinęs Harvičio laivą.

Hopkinsui ypač patiko mintis apie velnio ženklus, ir jis

"atrado" daug raganų, badydamas joms į apgamus ir randus, bei žiūrėdamas, ar iš jų bėga kraujas ir ar badant juos skauda.

Tuos aštuoniolika mėnesių, kai Hokinsas buvo profesionalus raganų ieškotojas, šios jo paslaugos — badymo — paklausa buvo tokia didelė, kad jis ir jo partneris Džonas Sternas (John Stearns) pasisamdė keturis padėjėjus ir vaikščiojo iš kaimo į kaimą, ieškodami galimų aukų. Atrodo, jog jie naudodavo padirbtą smeigtuką, kurio rankenėlėje buvo įdėta spyruoklė. Smeigtukas sulįsdavo į ją, nors atrodė, kad ji lenda į aukos kūną. Hopkinsas atsistatydino 1646 m. vasarą ir po metų mirė nuo tuberkuliozės.

"Pasiplaukiojimu" nustatoma, ar sena moteris — ragana. Šiuo būdu išbandomos aukos retai išlikdavo gyvos. Jei jos išplaukdavo, buvo laikomos kaltomis ir būdavo pakariamos. O jeigu jos grimzdavo, parodydamos, kad nekaltos — dažniausiai nuskęsdavo.

Škotijoje raganavimas, kaip nusikaltimas, buvo įtrauktas į įstatymus tais pačiais metais kaip ir Anglijoje. Tai padarė Marija Stiuart. Išėjus šiam įstatymui įvyko keletas teismų, ir raganos, pripažintos kaltomis, buvo deginamos, tačiau tikroji raganų medžioklė prasidėjo, kai į valdžią atėjo Marijos sūnus Jokūbas (VI Škotijos, o vėliau I Anglijos). Ji prasidėjo nuo raganų bylos šiaurės Bervike.

1590 m. Deividui Sitonui (David Seaton), Tranento (mažas miestelis, esantis už 16 kilometrų (10mylių) nuo Edinburgo) dvaro valdytojo atstovui, pasirodė įtartina jo jaunos tarnaitės Džili Dunkan (Gilly Duncan) veikla. Jis kankino ją, naudodamas "pilliwinks" (panašūs į varžtus nykščiams) jos pirštams bei surišo ir tempė jos galvą virve, kas taip pat yra žiaurus kankinimas. Tačiau Džili nieko neprisipažino, kol Sitonas nerado ant jos velnio ženklo, kuris, kaip jis pareiškė, buvo ant jos gerklės. Tada ji prisipažino "piktais gundymais ir velnio apžavėjimu."

Uždaryta į kalėjimą, ji greitai išvardino ne tik į kerėjimus, bet ir į samokslą prieš karalių Jokūbą įsivėlusius bendrininkus. Tarp jų buvo paminėti ir gerbiami pribuvėja Agnesė Sampson (Agnes Sampson), mokytojas Džonas Fianas (John Fian) ir dvi "pačios doriausios moterys, kokios tik yra gyvenę Edinburge" — Eufemija Maklin (Euphemia Maclean), lordo Kliftonhalo (Cliftonhall) duktė, ir Barbara Ne-

ipier (Barbara Napier). Ji pasakė, kad sąmokslo kurstytojas buvo Francis Hepburnas (Francis Hepburn), Botvelio grafas ir karaliaus pusbrolis, kuris galėjo pretenduoti į sostą, jeigu Jokūbas nebūtų susilaukęs palikuonio. Agnesę Sampson Holirude kvotė pats Jokūbas. Atmetus visus jai pateiktus 53 kaltinimus, ji buvo nuskusta, apieškota kiekviena jos kūno dalis, kol rastas velnio ženklas. Tada ji prirakinta grandinėmis prie sienos kameroje, uždėtas "raganos apynasris", geležinis rėmas su keturiais virbais, kurie buvo įstumti į burną, du į liežuvį ir du į žandus. Jai nebuvo leidžiama miegoti, o taip pat ji kankinta virve, aprišta aplink galvą, kol prisipažino.

Pakariamos keturios moterys, pripažintos kaltomis dėl raganavimo 1645 m. Chelmsforde, Esekse. Dešinėje raide "D" pažymėtas asmuo. Tai Metjusas Hopkinsas (Matthew Hopkins), pasiimantis užmokestį už savo veiklą.

Daugelis kaltinimų buvo susiję su paprasčiausia liaudies magija, tokia, kaip ligos sukėlimas burtais, bet galiausiai Agnesė palūžo ir papasakojo kaip 1589 m. Visų Šventųjų išvakarėse ji, būrys kitų moterų ir šeši vyrai, rėčiais plakė iš Leito į Šiaurės Berviką į didelę puotą. Ten jie užkeikė, kad kiltų didelė audra ir nuskandintų karaliaus laivą, kai jis grįžinėjo po savo sutuoktuvių su Ana iš Danijos.

Barbara Neipier ir Eufemija Maklin vėliau papasakojo tą pačią istoriją, ir įvardino Džoną Fianą, kaip velnio mokslo užrašinėtoją. Šis savo prisipažinime nurodė, kad įsipainiojęs ir Botvelio grafas, bet vėliau atsiėmė savo žodžius (po to kai jo kameroje apsilankė — taip buvo pasiūlyta — pats Botvelio grafas), ir, nežiūrint tolimesnių kankinimų, atsisakė ištarti bent žodį.

Fianas ir Agnesė Sampson buvo pakarti ir sudeginti. Eufemija Maklin atsisakė šios malonės ir "buvo gyva sudeginta į pelenus". Barbara Neipier pareiškė, jog ji nėščia ir, po kiek laiko, "ji buvo išlaisvinta". Po kelių mėginimų pagrobti Jokūbą, Botvelio grafas galiausiai pabėgo iš Škotijos ir susirado prieglobstį Italijoje.

Atskleidus šį sąmokslą, Jokūbas įsitikino raganų egzistavimu, ir 1597 m. išleido savo knygą "Demonologija". Kai jis 1603 m. po Elžbietos mirties tapo Anglijos karaliumi, Londone dar kartą išleido šią knygą. O 1604 m. įsakė, kad būtų

išleistas naujas anglų statutas dėl kerėjimų, kuriame jie buvo sulyginti su sutartimi su velniu, kaip ir kitose Europos šalyse. Tačiau asmeniškai pasidomėjęs keletu bylų, kurios iškeltos greitai po įstatymo paskelbimo, palaipsniui pakeitė savo nuomonę, ir iki savo valdymo pabaigos šiuo atžvilgiu liko skeptiku.

Vis dėlto raganų persekiojimai Škotijoje tęsėsi. Ir šalis netrukus galėjo konkuruoti, tiek aukų skaičiumi, tiek ir kankinimo kamerų baisumu, su Vokietija. 1596 m. birželio mėnesį Alisona Balfora (Alison Balfour) iš Orknių salos, "visiems žinoma ragana", dvi dienas buvo kankinama "cashielaws" (geležies spaustuvu). Kai ji tai ištvėrė, turėjo žiūrėti, kaip jos aštuoniasdešimt vienerių metų vyras spaudžiamas po 318 kg (700 svarų) geležies, jos sūnus apautas "ispaniškuoju batu", kur per pleištą buvo suduota apie 60 kirčių, kurie pavertė jo koją minkšta mase, o jos dukra buvo kankinama "pilliwinks" ("varžtai nykščiams"). Jos tarnas Tomas Palpa (Thomas Palpa) buvo "laikomas "cashielawse" vienuolika dienų ir naktų; du kartus dienoje, iš viso keturiolika dienų, buvo aunamas į batus, ir tuo metu jis būdavo nuogas šaižomas, kol ant kūno neliko odos".

Graviūros atspaudas iš tuometinio bukleto, kuriame aprašomas Šiaurės Berviko raganų, kurios surengė sąmokslą, norėdamos paskandinti Škotijos karaliaus Jokūbo VI (vėliau Anglijos karaliaus Jokūbo I) laivą, teismas. Kairėje, suole sėdi Džonas Fianas (John Fian) ir užrašinėja velnio nurodymus.

1618 m. Ervine, Eršyre, Margareta Barklei (Margaret Barclay), vieno miestiečio žmona, apkaltinta, kad savo kerais nuskandino laivą, o valkata Džonas Stiuartas (John Stewart), apkaltintas, jog žinojo apie šį įvykį. Jis nurodė, jog įsipainioję yra ir Izabelė Inš (Isobel Insh) bei jos aštuonerių metų duktė. Izabelė buvo kankinama, kol prisipažino, tačiau jai pavyko pabėgti iš bažnyčios varpinės, kur ji kalinta. Ji nukrito nuo stogo ir užsimušė. Džonas Stiuartas sugalvojo pasikarti savo skrybėlės virvute. Bet Margareta buvo kankinama, kaip Elingtono grafas vadino, "pačiu saugiausiu ir švelniausiu kankinimo būdu" — "paguldžius ant tam tikrų geležinių strypų, jos nuogos kojos sumau-

tos į porą kilpų". Kai ji nebegalėjo ištverti, pradėjo šaukti: "Nuimkite! Nuimkite! Prieš Dievą prisiekiu — aš jums viską pasakysiu". Tačiau per teismą ji viską atšaukė: "Viskas, ką aš prisipažinau, buvo dėl kankinimo skausmo, ir prieš Dievą prisiekiu, viskas, ką kalbėjau, apgaulė ir netiesa". Tačiau, nežiūrint to, ji buvo nuteista, pakarta ir sudeginta.

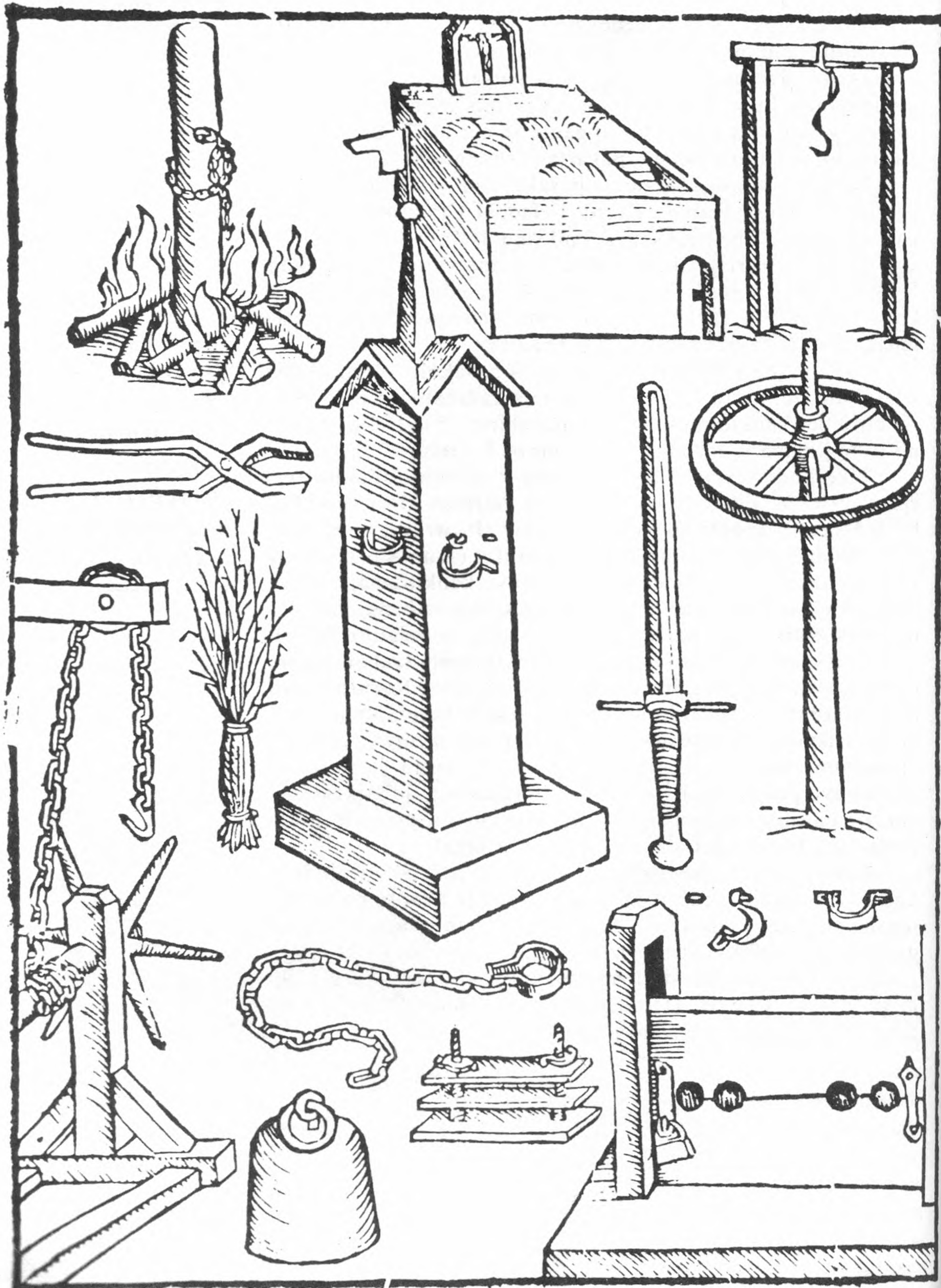
Per kankinimus Margareta pasakė, kad įsipainiojęs yra ir ketvirtas asmuo, Izabelė Kraford (Isobel Crawford). Ji taip pat "nuostabiai , be triukšmo ir šauksmų, ištvėrė 30 stonų (190 kg) geležies, kuri jai buvo kraunama ant kojų, neišsigando bet kokių grasinimų ir išliko tvirta". Galiausiai ji prisipažino, ko iš jos prašyta, tačiau taip pat viską paneigė, kai buvo paleista, ir mirė tvirtindama, jog ji nekalta.

1652 m. du pabėgėliai iš Škotijos pasakojo anglų komisijai, kaip jie, kartu su kitais keturiais kaltinamaisiais — kurie mirė per kankinimus — buvo pakabinti už nykščių, čaižomi ir deginama jų tarpupirščiai, burnos ir viršugalviai.

"jie pašaukė žmogų su arkliu ir rogėmis ir privertė jį važinėti ant lavono"

Tikėjimas kerais išliko Škotijoje ir aštuonioliktame amžiuje. 1705 m. Faifšyre šešiolikmetis Patrikas Mortonas (Patrick Morton) apkaltino Beatričę Laing (Beatrix Laing), Izabelę Adam (Isobel Adam), Dženet Kornfut (Janet Cornfoot) ir kitas jo užkerėjimu. Beatričė Laing buvo kankinama, o po to įkalinta viena tamsiame požeminiame kalėjime penkiems mėnesiams. Galiausiai, kai susimokėjo baudą, ją paleido. Tačiau ji buvo išvežta iš miesto ir mirė nuo sužalojimų. Izabelė Adam taip pat išsipirko pinigine bauda, tačiau Dženet Kornfut buvo iš prastuomenės, todėl buvo surišta virve ir nutempta į uostą. Ten pririšta tarp kranto ir valties, tampoma pirmyn atgal ir į ją mėtomi akmenys. Galiausiai ji sutraiškyta po durimis ant kurių buvo pilami akmenys — "o kad įsitikintų, jog tikrai taip yra, jie pašaukė žmogų su arkliu ir rogėmis, ir privertė jį važinėti virš lavono kelis kartus pirmyn ir atgal".

Paskutinė žinoma egzekucija už kerėjimus Škotijoje įvyko 1727 m. Įvairūs rašytojai diskutavo apie bendrą nužudytų raganų skaičių. Vienas rašė, kad škotų dvasininkai nuteisė sudeginti apie 4000, o straipsnyje, kurį išspausdino "Škotų apžvalgoje" 1891 m. detaliai rašoma apie 3400 aukų tarp 1590 m. ir 1680 m. 1938 m. Džordžas Blekas (George Black) išvardino 1800 raganų, o iš viso jis suskaičiavo 4400.

Aštuntas skyrius

Kankinimo įrankiai

Tikro fizinio kankinimo mušant ir plakant, kankinant ugnimi ir vandeniu nepakako daugeliui sadistiškų tardytojų, kuriems prireikė išradingų įrankių, specialiai sukurtų aštraus skausmo sukėlimui — skausmo, kurį tuo pat metu būtų galima palaipsniui didinti, kad būtų išgauti tolesni prisipažinimai.

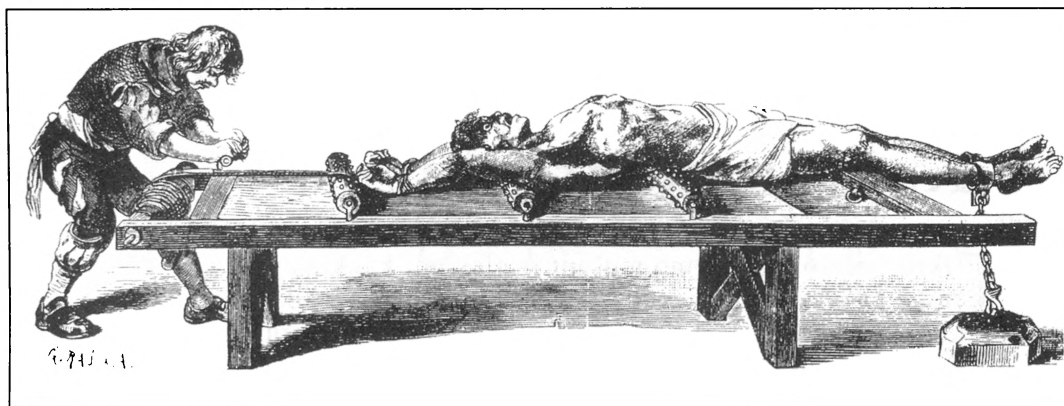
Suolas

Turbūt pats žymiausias ir plačiausiai taikomas kankinimo įrankis buvo kankinimo suolas. Jis naudotas jau gilioje senovėje. Yra senovės graikų legenda apie plėšiką Prokrustą (Procrustes), kuris plėšikavo viename iš kelių, vedančių į Atėnus. Jis turėjo geležinę lovą, ir tie, kurie, savo nelaimei, pakliūdavo jam į rankas, buvo paguldomi į ją. Jei jie būdavo ilgesni už lovą, Prokrustas nukirsdavo iš lovos išlindusią dalį — jam buvo tas pats — galvą ar kojas — ir metė jas nuo uolos žemyn milžiniškam vėžliui, kuris gyveno apačioje. Tačiau, jeigu žmogus buvo per trumpas, jis ištempdavo jį iki lovos ilgio. Galiausiai jį nužudė legendinis herojus Tesėjas (Theseus).

Iš Aristofano knygos "Varlės" (406 m.pr.m.e.) (žiūrėkite pirmame skyriuje) ištraukos mes žinome, kad kankinimo suolas Graikijoje buvo naudojamas kaip legali teisminių apklausų kankinimo priemonė. Jį taip pat naudojo Romos imperatoriai, įžymusis Tiberijus (Tiberius) (žiūrėkite pirmame skyriuje), tačiau detali jo konstrukcija šiais laikais yra nežinoma.

Amžiams bėgant kankinimų suolas naudotas kankinti įvairiausiais būdais, tačiau pagrindinis principas visuomet išlikdavo tas pats. Aukos rankos buvo pririšamos virvėmis prie strypo suolo gale, o kūnas palaipsniui tempiamas virvėmis, pririštomis prie kojų. Iš pradžių jis atsispirdavo tempimui, ne tiktai kojų ir rankų, bet ir pilvo raumenimis. Tada, staigiai raumenys pasiduodavo, iš pradžių rankų, o paskui ir kojų: raiščiai, o po to ir raumenų skaidulos buvo įtempiamos. Toliau traukiant, trūksta pilvo raumenys, o jeigu kankinimas tęsiamas, rankos ir kojos išnyra, ir galiausiai yra išplėšiamos.

(Priešais) Medžio raižinys, kuriame pavaizduoti kankinimo įrankiai, naudoti per apklausas Vokietijoje penkioliktajame amžiuje. Raižinio apačioje per vidurį pavaizduoti primityvūs nykščių "varžtai".

Viena iš kankinimo suolo formų — ji buvo ypač populiari Vokietijoje — kai auka ne tiktai tempiama, bet ir tuo pat metu traukiama virš eilės viniuotų volelių.

Džono Fokso (John Foxe) "Kankinių knygoje" aprašomas krikščionių kankinio Kvintino (Quintinus) kankinimas:

> "Tada prefektas, su despotišku įniršiu, įsakė šventąjį Kvintiną kankinti ant suolo su skriemuliais, kol jo kojos ir rankos nuo didelės jėgos išniro per sąnarius. Dar daugiau, jis įsakė mušti kankinį plonomis virvėmis ir pilti ant jo verdantį aliejų, dervą ir išlydytus taukus, kad joks kitoks kankinimas nebegalėtų po to sukelti didesnio fizinio skausmo".

Nuo Romos laikų iki Viduramžių pradžios likę keletas įrašų, rodančių, kad buvo naudojamas kankinimo suolas, tačiau jis dar dažniau naudotas — daugiausia pasaulietinių valdžių — įsteigus inkvizicijos instituciją (žiūrėkite trečią skyrių). Jis žinomas kaip "chevalet" (mažas arklys) Prancūzijoje, "escalera" (kopėčios) Ispanijoje ir "Folter" (rėmas) Vokietijoje. Sakoma, kad į Angliją jį atnešė Ekseterio hercogas Džonas Holandas (John Holland), kuris tuo metu buvo Londono Tauerio konetablis.

Tuo metu suolas galėjo būti tiek vertikalus, tiek ir horizontalus. Jis buvo sudarytas iš atviro keturkampio medinio arba geležinio rėmo, kartais virš 2 m (6 pėdos) ilgio. Vertikalioje pozicijoje aukos riešai buvo pritvirtinami prie viršutinio strypo. Tada ant prie jų kojų pririštų virvių palaipsniui kabinami svarsčiai, arba, kitu atveju, jos buvo sukamos ant suktuvo kitame rėmo gale, sukamo dviejų budelių.

Horizontalioje padėtyje rėmas pakeliamas apie metrą (trys pėdos) nuo grindų. Aukos paguldomos ant grindų rėmo ribose, virvės nuo jų riešų ir kulkšnių buvo apsuktos aplink strypus arba suktuvus abiejuose galuose. (Ant kai kurių suolų būdavo lentos skersai rėmo, ant kurių paguldoma auka: tokie suolai vadinti "kopėčiomis"). Svarsčiai prikabinami prie visų ke-

turių virvių, tačiau dažniau buvo taikomas metodas, kai virvės pririšamos prie dviejų suktuvų. Tam reikėjo keturių žmonių jėgos. Jie turėjo mietus, kuriuos įkišdavo į skyles, esančias suktuvų galuose. Po vieną žmogų abiejuose galuose turėjo laikyti ištemptas virves, kol jų bendrai budeliai įkišdavo savo mietus į kitas suktuvo skyles, ir tada pradėdavo sukti. Iš pradžių aukos buvo pakeliamos nuo žemės tiek, kad išsitiestų jų kiekvienas raumuo ir jie gulėtų horizontaliai tarp suktuvų; tada kankinimas tęsiamas.

Kitas atradimas — reketo mechanizmo pritaisymas prie suktuvų abiejuose galuose. Tada virvės tempiamos su kiekvienu suktuvo pasukimu, ir tereikėjo dviejų žmonių valdyti suolui. Vėliau virvės buvo sukamos tik apie vieną centrinį medinį volą su reketo mechanizmu abiejuose galuose. Taigi dabar kankinimams atlikti užteko vieno žmogaus. Nors buvo tokia sąlyga, kad būtinai turi būti nors vienas liudininkas, kuris girdėtų iš aukos išgautą prisipažinimą. Numanoma, kad dažniausiai ten būdavo tik budelis — laikyta, kad pakanka vien jo pranešimo apie prisipažinimą, kad kalinys būtų nuteistas.

Kartais auka pririšama prie suolo už nykščių ir didžiųjų kojų pirštų.

Kartais aukos buvo pririšamos prie suolo už nykščių ir didžiųjų kojų pirštų. Prancūzų ataskaitoje aprašoma kažkokio Pjero Delukvės (Pierre Delluque), apkaltinto kumelės pavogimu, apklausa. Netgi po kankinimo ant suolo per dvylika krumplių jis primygtinai tvirtino, jog yra nekaltas:

> “Po to įsakė..., kad būtų pasukta dar per tris krumplius, o kvočiamas kaltinamasis atsakė, kad velnias pasiimtų jo kūną ir sielą, jei jis būtų dalyvavęs plėšime. Pasukus dar per du krumplius, kaltinamasis dar kartą buvo paklaustas dėl aukščiau minėtų faktų, tačiau jis neatsakė.
>
> Tada buvo pakviestas kalėjimo gydytojas, kuris... pranešė, kad sustojęs jo kvėpavimas, ir iškils pavojus, jog jis gali uždusti, jei tuojau pat nebus paleistas.
>
> Po šio pareiškimo jis buvo atlaisvintas ir, kai gydytojai suteikė pirmąją pagalbą, atgavo sąmonę.
>
> Apklausiamas vėl, jis neigė dalyvavęs bet kokiame apiplėšime. Tada įsakyta jį surišti virvėmis taip pat, kaip ir anksčiau, tačiau į kvotimą kaltinamasis atsakė tik garsiais riksmais. Tuomet įsakyta pasukti dar per du krumplius, kaltinamasis vėl nieko neatsakė, o gydytojas vėl patikrino kaltinamojo būklę, ir pareiškė, kad sustojo diafragmos judesiai

dėl patempto nervo; dešiniosios rankos nykštys buvo išplėštas, o taip pat jo gyvybė atsidūrė pavojuje...

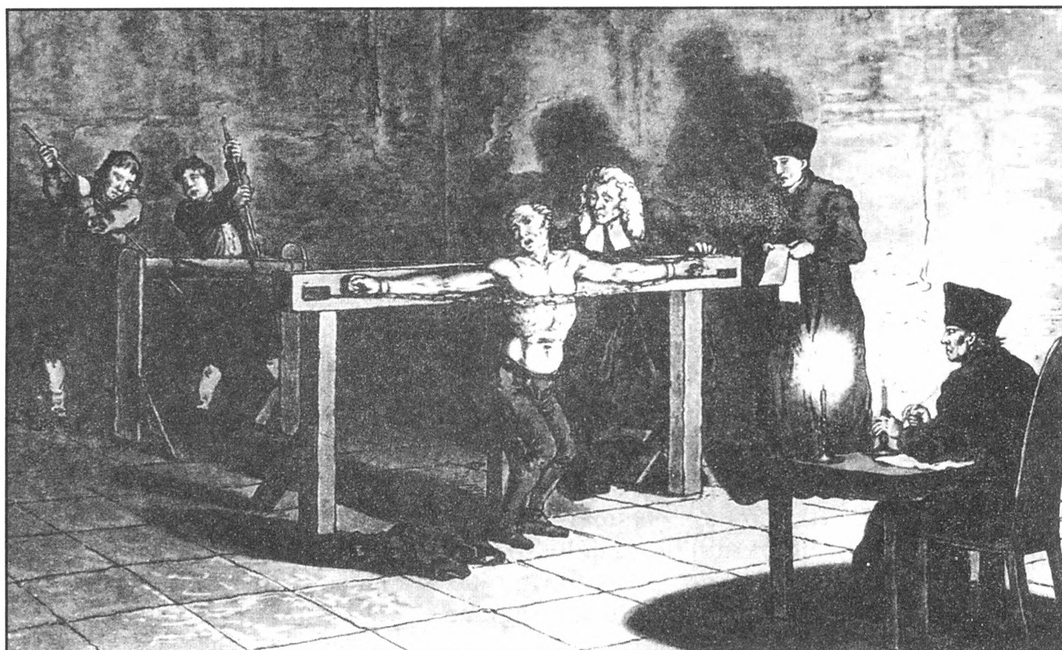
Tada budeliui įsakyta kaltinamąjį visiškai atlaisvinti; su čiužiniu jis buvo nuneštas prie ugnies, kur su gydytojų pagalba, kurią jie jam suteikė, atgavo sąmonę. Perskaičius jam šį pranešimą, vėl buvo klausinėjamas apie visus faktus, ir vėl atsakė, kad jis nedalyvavo jokiame apiplėšime nei vienas, nei su bendrininkais".

Prancūzų horizontalus suolas buvo ratas. Aukos priveržiamos diržais per jo apskritimo ilgį, jų rankos pririšamos iškeltos virš galvos, o kojos pritvirtinamos prie žemės. Sukant ratą, aukos įtempiamos kaip ant kankinimų suolo.

Visiškai kitoks kankinimo suolas buvo naudojamas kai kurių Vokietijos valdžių. Aukų, kurios kankintos tempimu, rankos ir kulkšnys buvo pririšamos prie karkaso šonų plonomis virvėmis. Virvės apvyniojamos aplink galūnes po tris kartus, tada tarp rėmo ir kiekvienos virvės įspraudžiami strypeliai. Kai strypelius sukdavo, virvės palaipsniui verždavosi, kol prapjaudavo nelaimingosios aukos kūną.

Anglui Džonui Kustui (John Coustos), kuris pateko į Lisabonos inkvizitorių rankas 1743 m., teko patirti tokį likimą. Jis apkaltintas tuo, jog yra masonas, ir iš jo reikalauta, kad jis atskleistų masonų paslaptis. Jį paguldė ant suolo ant nugaros,

Kitokios rūšies kankinimo suolas, panašus į tą, kurį teko ištverti Džonui Kustui (John Coustos), kai pateko į Lisabonos inkvizicijos rankas 1743 m. Veržiant virves ir grandines skersai krūtinės ir aplink riešus, auka kenčia aštrų skausmą.

ant kaklo uždėjo geležinę apykaklę, o kojos buvo pritvirtintos virvėmis, stipriai įtemptomis pro du geležinius žiedus. Dvi virvės, tokio plonumo kaip mažasis pirštas, apvyniotos aplink abi rankas ir kojas ir ėjo per skyles, esančias abiejose karkaso pusėse. Budeliai keturis kartus suveržė virves, kol Kustas neteko sąmonės nuo skausmo ir nukraujavimo. Tada jį nugabeno į požeminį kalėjimą.

Po šešių savaičių, kai jo žaizdos iš dalies užgijo, Kustas vėl buvo atvestas į kankinimo kamerą. Šį kartą pririštas prie kitokio suolo. Jį privertė horizontaliai ištiesti rankas kiek galima už savęs, kad delnai būtų išorėje. Palaipsniui suolu jo rankos buvo glaudžiamos artyn viena kitos, kol susilietė. Abu pečiai išnarinti, o iš burnos pasipylė kraujas. Jis vis dar tylėjo, ir buvo nugabentas atgal į kamerą požemyje, kur gydytojai atstatė kaulus.

Po dviejų mėnesių vėl kankinamas. Jį privertė atsistoti priešais medinę sieną, kur abiejose pusėse buvo po skriemulį. Aplink jo pilvą du kartus apvyniojo grandinę, o jos galus pritvirtino prie žiedų, esančių aplink riešus. Prie žiedų buvo pritvirtintos virvės, kurios ėjo per skriemulius į volą. Sukant volą, jo rankos palaipsniui išnarintos dar kartą, o tuo pat metu grandinės įsiskverbė giliai į jo nuogą kūną. Nepaisant baisaus kankinimo, Kustas vis dar atsisakė atskleisti masonų paslaptis. Šis incidentas sukėlė Anglijoje protestą, ir paskatino diplomatinę intervenciją.

Sukant volą, palaipsniui jo rankos buvo dar kartą išnarintos.

Viena iš daugelio moterų, kurias nukankino portugalų inkvizicija, buvo Džeinė Bohorkvija (Jane Bohorquia):

> "Ši jauna būtybė kankinta ir vėl sugrąžinta kankinimams iš kalėjimo, ji buvo taip tampoma, ir jos rankos ir kojos taip baisiai išnarintos ant suolo, kad, kai ji gulėjo savo nendrių lovoje, tai buvusi dar didesnė kančia, nei atsipūtimas. Ji net pasisukti negalėjo iš skausmo.
>
> Vos pradėjusi atsigauti po kankinimų, vėl nuvesta atgal ir vėl kankinama. Ir kankinimas ant suolo buvo toks velniškai žiaurus, kad virvės prasiskverbė iki pat jos rankų, šlaunų ir kojų kaulų, ir tokia mirštanti ji buvo nugabenta atgal į kalėjimą, o kraujas gausiai tekėjo iš jos burnos. Neabejotinai, jie suplėšė jos vidurius taip, kad, praėjus aštuonioms dienoms po kankinimų, ji mirė".

Viena kankinimo suolo versija Vokietijoje žinoma kaip "austriškos kopėčios". Tai platus, tarsi kopėčios, rėmas, kuris

paremtas į sieną kankinimo kameroje. Per vidurį, nugara į rėmą, buvo dedamos aukos, o jų riešai pritvirtinami prie skersinio už nugaros. Virvės, pririštos prie kulkšnių, vedė prie suktuvo, kopėčių apačioje. Jį pasukus, rankos už aukos nugaros keliamos aukštyn, kol išnarinami abu pečiai.

Kitas vokiškas horizontalus kankinimo suolas buvo su smeigtukų pilnu voleliu po aukos nugara, kuris, tempiant auką, sukdavosi. Panašus metodas naudotas Italijoje: auka tempiama horizontaliai nepritvirtinta, o smeigtukai buvo padėti tiesiog po nugara. Tai buvo vadinama "la veglia" (nemiga). Tai tinkamas pavadinimas, nes būtina pastoviai įtempti raumenis, kad nesuglebtum ant smeigtukų.

Skefingtono pančiai

Atrodo, jog ši priemonė buvo išrasta ir naudojama tik Anglijoje. Nors tai buvo velniškai išradingas ir efektyvus indų "anundal" (žiūrėkite devintą skyrių) patobulinimas — ji žinoma pavadinimu "Skefingtono pančiai", arba kartais vadinama "šiukšliaus duktė". Jį išrado seras Leonardas Skefingtonas (Leonard Skeffington), kuris Henriko VIII valdymo metais buvo Tauerio leitenantas.

Palaipsniui nugarkaulis buvo išnarintas, o šonkauliai sulaužyti.

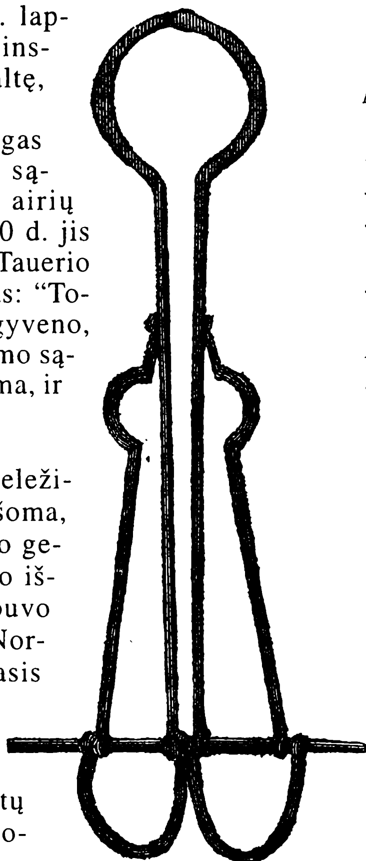
Tai didžiulis geležinis lankas su vyriais į abi puses. Už nugaros surištomis rankomis, auka priverčiama atsiklaupti ant apatinės dalies. Tada apžergęs budelis palenkdavo jį žemyn ir prisukdavo kitą pusę varžtu. Veržiant varžtą, kūnas būdavo palaipsniui spaudžiamas — krūtinė prie kelių, pilvas prie kulkšnių, kulkšnys prie blauzdų. Palaipsniui išnirdavo nugurkaulis, ir lūždavo šonkauliai.

Tarp tų, kurie Elžbietos I valdymo laikais iškentė šį baisų kankinimą, buvo du jėzuitai, Tomas Kotehamas (Thomas Coteham) ir Lukas Kerbis (Lucas Kerbie). Tuometinis metraštininkas Džonas Stove (John Stowe) aprašo, kaip jie buvo nubausti už išdavystę:

> "...už tai, nepaisant meilės ir pareigos, jie atsisakė savo gimtos šalies, kad galėtų gyventi už jūrų ir paklusti popiežiui... Šie vyrai prisiekė ištikimybę popiežiui, ir pasižadėjo paklusti jam kas bebūtų... Už tai jie buvo visur siunčiami gundyti Jos Didenybės mylimų pavaldinių, taip pat tiek, kiek leidžia jų padėtis, surengti ir įgyvendinti sąmokslą prieš Jos Didenybę, paskirtą ir nustatytą dieną, kai viskas turėjo būti sunaikinta...
>
> Kotehamas ir Kerbis buvo nugabenti į Tauerį 1580 m. gruodžio 5 d. ir kankinami Skefingtono pančiais: raporte buvo rašoma, kad Kotehamui "iš nosies gausiai pasipylė kraujas". Po to jie buvo kalina-

mi beveik metus, kol 1581 m. lapkričio 20 d. nugabenti į Vestminsterio teismą ir, įrodžius jų kaltę, nuteisti pakarti ir ketvirčiuoti.

Kita auka buvo Tomas Migas (Thomas Miagh), apkaltintas sąmokslišku susirašinėjimu su airių maištininkais. 1581 m. kovo 10 d. jis nugabentas į Tauerį; vienoje iš Tauerio sienų ligi šiol išlikęs jo užrašas: "Tomas Migas, kuris čia vienas gyveno, kad tikėjimas apleistų, kankinimo sąvarža mano kiesa buvo išbandoma, ir vis dar mano laisvė atimta".

Viena iš "Skefingtono pančių" arba "šiukšliaus dukters" versijų. Ją išrado seras Leonardas Skefingtonas (Leonard Skeffington), buvęs Tauerio leitenantu Henriko VIII valdymo laikais.

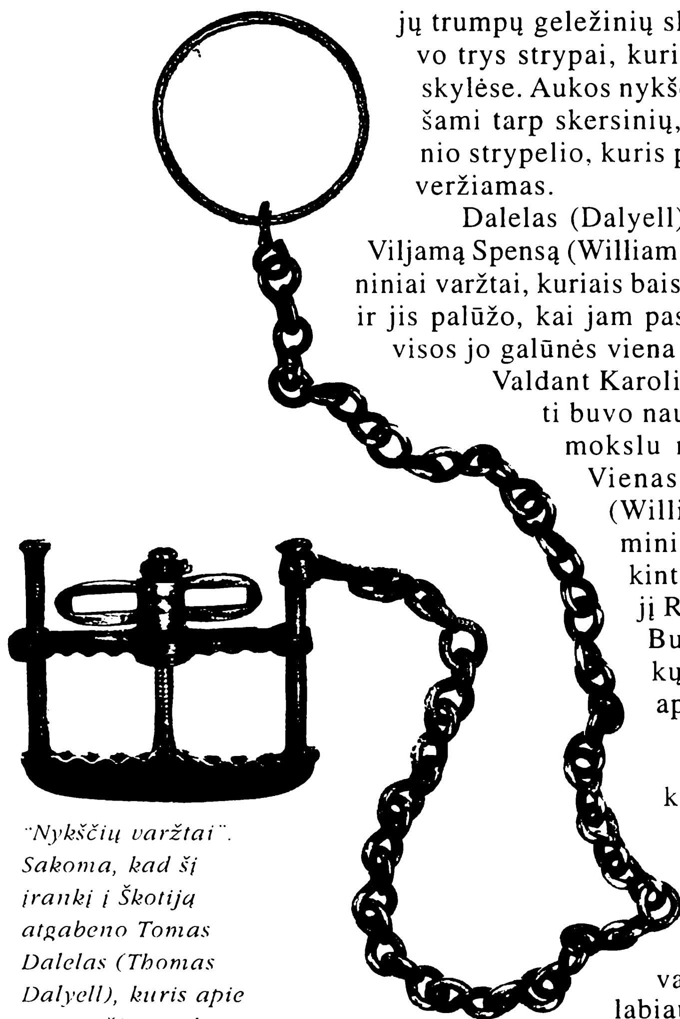
Ši "kankinimo sąvarža" buvo geležiniai pančiai, o ataskaitoje buvo rašoma, kad "mes kankinome jį Skefingtono geležimi, ir taip mes negalėjome iš jo išgauti daugiau žinių." Tada Migas buvo atiduotas "suolo budeliui" Tomui Nortonui (Thomas Norton), kad pastarasis "kankintų jį ant suolo, tokiu būdu, kokiu jis matys tinkamu". Tačiau atrodo, kad Migas neturėjo svarbios informacijos, kadangi metų pabaigoje jis buvo paleistas ir suluošintas sugrąžintas į Airiją.

Kaip bausmė šiek tiek panašus būdas aštuonioliktame amžiuje taikytas Kariniame jūrų laivyne. Jis buvo vadinamas "kaklo prie kulnų rišimas". Kaltinamasis buvo priverčiamas atsisėsti ant denio, jam po keliais padedama muškieta, kita muškieta uždedama ant kaklo iš nugaros pusės. Tada abi muškietos suveržiamos diržu taip stipriai, kad pro nosį, burną ir ausis pradėdavo tekėti kraujas.

Varžtai nykščiams suspausti

Škotiškame 1684 m. dokumente rašoma apie "naują išradimą, vadinamą nykščių varžtais", tačiau dar 1397 m. ši priemonė aprašoma kitu pavadinimu "pyrowykes". Ją į Škotiją atgabeno Tomas Dalelas (Thomas Dalyell), kuris 1652 m. buvo kalinamas Taueryje, tačiau jam pavyko pabėgti ir jis tapo Rusų armijos generolu. Kai Karolis II 1660 m. grįžo į valdžią, Dalelas sugrįžo į Škotiją ir, pasakojama, kartu atsivežė rusiškus nykščių suspaudimo varžtus.

Pradinė "pyrowykų" forma — suspaudimo priemonė, panaši į porą riešutų gliaudiklių. Sudėtingesnė forma — iš dvie-

jų trumpų geležinių skersinių, ant vieno iš kurių buvo trys strypai, kurie buvo įtvirtinti kito skersinio skylėse. Aukos nykščių arba kitų pirštų galiukai įkišami tarp skersinių, į skirtingas puses nuo centrinio strypelio, kuris po to vis stipriau ir stipriau priveržiamas.

Dalelas (Dalyell) panaudojo šį įrankį, kvočiant Viljamą Spensą (William Spence): "naudoti nedideli plieniniai varžtai, kuriais baisiai skaudžiai veržiami nykščiai, ir jis palūžo, kai jam pasakyta, kad taip bus veržiamos visos jo galūnės viena po kitos, kol jis prisipažins".

Valdant Karoliui II, varžtai nykščiams spausti buvo naudojami žmonių, apkaltintų sąmokslu nužudyti karalių, apklausoje. Vienas iš jų — Viljamas Karstares (William Carstares), žinomas škotų ministras, kuris 1683 m. buvo kankintas už įsivėlimą į taip vadinamąjį Rugių namų sąmokslą. Vyskupas Burnetas (Burnet) "Jo paties laikų istorijoje" (1724 — 1734 m.) aprašo kaip:

"...ten buvo budelis su kankinimo prietaisu, lordas kancleris įsakė patikėtiniui liepti budeliui kankinti jį nykščių varžtais, kas ir buvo padaryta. Jis buvo baisiai kankinamas visą valandą, varžtai vis labiau ir labiau veržiami, kol jis vos neapalpo. Suveržė varžtus taip stipriai, kad po paskutinio suveržimo negalėjo atsukti, tada turėjo ateiti kalvis, kuris juos buvo pagaminęs, ir, atsinešęs įrankius, nuimti".

"Nykščių varžtai". Sakoma, kad šį įrankį į Škotiją atgabeno Tomas Dalelas (Thomas Dalyell), kuris apie juos sužinojo, kai buvo Rusijos armijos generolu. Škotų ministras Viljamas Karstares (William Carstares), kuriam teko iškęsti kankinimą jais, vėliau nykščių varžtus pademonstravo karaliui Vilhelmui III, kuris sakėsi, jog jie priverstų jį prisipažinti bet ką.

Po aštuoniolikos mėnesių Karstares (Carstares) paleistas dėl įrodymų stokos, ir vėliau pademonstravo nykščių varžtus Viljamui III, kuris 1689 m. tapo karaliumi. Viljamas primygtinai užsigeidė išbandyti juos, ir sutiko, kad priverstų jį prisipažinti bet ką. Tai turėdamas galvoje, jis nepasidrovėjo laišku Slaptajai tarybai įsakyti juos panaudoti prieš Henrį Nevilį Painą (Henry Neville Payne):

"Mes turime nenuginčijamų baisaus sąmokslo prieš mūsų vyriausybę ir visą mūsų senąją karalystę, bei ketinimo įvesti buvusio karaliaus Jokūbo ir

popiežiaus valdžią ir sukurti visiškai naują vyriausybę, įrodymų. Ten įsivėlę keletas sumanių žmonių ir vadovų, o Nevilis Painas, kuris dabar kalinamas mūsų Edinburgo pilyje, taip pat buvo šio sąmokslo įrankis, todėl mes įsakome griežtai apklausti Nevilį Painą. Tuo atveju, jeigu jis sumanytų užsispirti, panaudokite prieš jį pačius griežčiausius kankinimus, kokius tik leidžia įstatymai tokiais atvejais. Neabejoju, kad jūs esate pasiruošę ir pilni energijos atskleisti tai, kas taip labai susiję su visuomenės saugumu. Nuoširdžiai linkiu jums sėkmės".

Pasakojama, kad Painas buvo dvi dienas kankinamas nykščių varžtais, o paskui kitokiais būdais, tačiau jis prisipažino per mažai ir netrukus nuteistas dešimčiai metų kalėjimo.

Varžtai nykščiams suspausti naudoti daugelyje Europos šalių. Vokietijoje jie buvę dar baisesni, kadangi juose buvo pritvirtinti smeigtukai, kurie susmigdavo į jautrią vietą — aukos nagus.

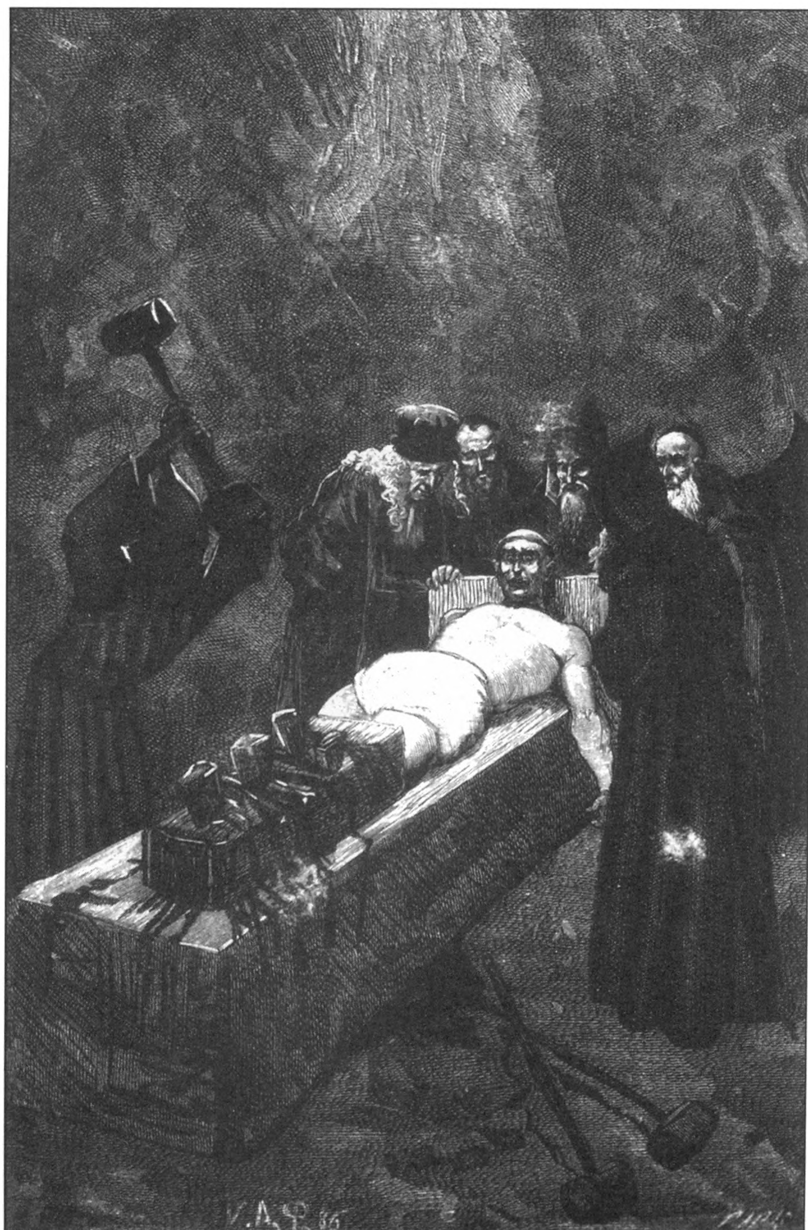
Batai

Tie, kuriems teko pakelti kankinimą batu, apibūdina jį kaip "patį baisiausią ir žiauriausią skausmą pasaulyje". Iš tikrųjų, kaip vyskupas Burnetas (Burnet) rašė: "Jei kas nors yra kišamas į batus, tai yra daroma dalyvaujant Tarybai, ir po to įvykio beveik visi nori pabėgti. Vaizdas yra toks baisus, kad, jeigu ne įsakymas keliems pasilikti, suspaudimo lentos liktų nepanaudotos".

Nors šis kankinimo būdas vadinamas "batas" arba "batai", išsireiškimas "spaudimo lentos" tiksliau apibūdina įprastą šios priemonės formą. Auka būdavo pasodinama ant suolo, ir aplink kiekvieną koją apdedamos lentos. Šios lentos — vaizduojamos kaip "panašios į tas trumpas dėžutes, kurias mes naudojame apsaugoti jaunus medelius nuo triušių" — buvo aprišamos viena prie kitos. Tarp vidinių lentų mediniu plaktuku įkalami mediniai arba metaliniai pleištai. "Įprastam" kankinimui buvo naudojami keturi pleištai, "ypatingam" — aštuoni. Skausmas — be galo aštrus, aukos kojų kaulai suskildavo arba sulūždavo.

"Įprastam" kankinimui buvo naudojami keturi pleištai, o aštuoni — "ypatingam".

Prancūzijoje panašus prietaisas buvo vadinamas "brodequin". Šis pavadinimas kilo iš veršio odos suvarstomų batų, kuriuos dėvėdavo aktoriai; Anglijoje tokie batai buvo vadinami "buskins" (koturnos). Kankinimo įrankis "brodequin" — bato formos medinė dėžė, tokio dydžio, kad joje tilpdvo abi kojos. Pleištai įkalami tarp blauzdų arba kelių. Šiuo būdu per apklausą buvo kankinamas Pranciškus Ravailakas (Francis

Tėvas Urbainas Grandje (Urbain Grandier) apkaltintas, kad sudaręs su velniu sutartį ir į kerėjimus įtraukęs daug vienuolių Ludune, Prancūzijoje, 1633 m. Jam teko iškęsti "brodequin" — "taip žiauriai, kad jo kaulų smegenys sunkėsi iš sulaužytų kojų".

Ravaillac), kuris 1589 m. nužudė Prancūzijos karalių Henriką IV. Jis buvo kankinamas, norint sužinoti, ar turėjo bendrininkų:

> "Tada įsakyta Ravailaką kankinti "brodequin" ir, kai pirmas pleištas buvo įkaltas, jis sušuko: "Dieve, pasigailėk mano sielos, ir atleisk už nusikaltimą, kurį padariau; aš niekada neatskleidžiau niekam savo ketinimų..."
>
> Kai buvo įkaltas antras pleištas, jis, garsiai rėkdamas, sakė: "Aš nusidėjėlis, aš nežinau nieko daugiau, negu pasakiau prisiekęs, prisiekiu Dievui ir teismui... Aš maldauju teismo nepalikti mano sielos neviltyje".
>
> Budeliui toliau bekalant antrą pleištą, jis šaukė: "Mano Dieve, priimk šią bausmę kaip išpirką už didžiausią nusikaltimą, kurį padariau šiame pasaulyje; o dieve, aš priimu šią kančią kaip atpildą už mano nuodėmes..."
>
> Tada trečiasis pleištas buvo kalamas žemiau, netoli pėdos... ir jis neteko sąmonės. Budelis įpylė vyno jam į burną, tačiau jis negalėjo jo nuryti. Kadangi jis nebegalėjo kalbėti, kankinimai sustojo ir ant jo veido, rankų buvo pilamas vanduo. Truputis vyno supilta į gerklę, tada jis atgavo kalbą ir buvo paguldytas ant čiužinio toje pačioje vietoje, kur prabuvo iki pusiaudienio".

kai buvo kalamas pirmasis pleištas, jis šaukė: "Dieve, pasigailėk mano sielos, ir atleisk man už nusikaltimą, kurį padariau"

Galiausiai, po tolimesnių kankinimų, Revailakas pririštas prie keturių arklių ir suplėšytas į gabalus.

Škotijoje panašus prietaisas, matyt, buvo iš geležies. Jis naudotas apklausiant Džoną Spreulą (John Spreull), kuris 1681 m. Edinburge apkaltintas sąmokslu, ketinusiu nuversti Jorko hercogą (vėliau Anglijos karalius Jokūbas II ir Škotijos karalius Jokūbas VII). Kankinimo kameroje buvo pats Jokūbas, kartu su Tomu Dalelu (Thomas Dalyell) ir kitais įžymiais žmonėmis:

> "Budelis įkišo (Spreulo) kojas į prietaisą, vadinamą batu ir, kartu su kiekvienu jam užduotu klausimu, suduodavo penkis smūgius per pleištus... Kai taip nieko nepavyko išpešti, jie paliepė atnešti seną batą, kadangi šis naujas, kurį dabar uždėjęs budelis, buvo ne toks geras, kaip senasis. Kai batą atnešė, kalinys iškentė kankinimą dar kartą, ir liko prie to, ką buvo sakęs anksčiau. Generolas Dalelas dėl antro kankinimo pradėjo priekaištauti budeliui, kad jis nepakankamai stipriai smūgiavo į pleištus; tačiau pasta-

rasis atsakė, kad jis tai darė iš visų jėgų ir pasiūlė generolui kūjį, kad jis tai atliktų pats.

"Škotijos bažnyčios kančių istorija"
Robertas Vodrau (Robert Wodrow), 1828"

Moterims taip pat tekdavo tai patirti. 1631 m. vasario 1 d. škotų Slaptoji taryba įsakė: "Margarita Vod (Margaret Wod) turi būti kankinama batuose dešimtą valandą ryto, Tarybos pasitarimo valandomis Edinburge; ir visa Taryba turi dalyvauti per kankinimą".

Kitas sadistiškai patobulintas variantas — žymusis "Ispaniškasis batas", kuris buvo naudojamas daugelyje šalių, tame tarpe ir Škotijoje. Jis taip pat padarytas iš geležies, bet jame pritvirtintas suveržimo mechanizmas kojų blauzdų suspaudimui. Jei auka tai ištverdavo ir nepalūždavo, batas buvo palaipsniui kaitinamas žarijų inde, kol skausmas pasidarydavo nebepakeliamas.

Auka buvo pastatoma arti ugnies ir verdantis vanduo pilamas į batus.

Dar vienas įmantrus tokio kankinimo būdo variantas buvo naudojamas Prancūzijoje. Vienas iš "batų" metodų — aukšti minkšti odiniai batai. Auka, kuriai užmauti šie batai, padedama arti kaitrios ugnies ir verdantis vanduo pilamas į batus. Kitas metodas, kai auka priverčiama apsiauti šlapias pergamento kojines. Nelaimingąją auką padėjus prie laužo, ir dėl to pargamentui pradėjus džiūti, kildavo aštrus skausmas, kuris sklisdavo per abi blauzdas.

Geležinė mergina

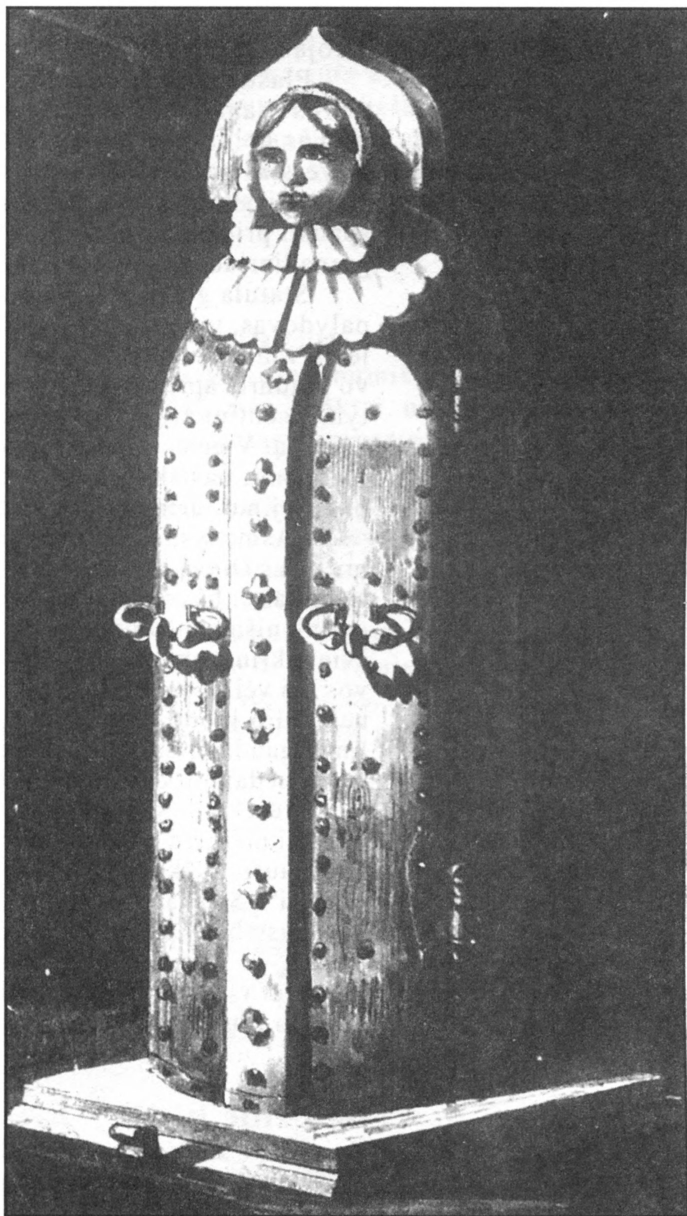
Nėra išrasta žiauresnių "kankinimo mašinų" už įvairiais vardais — "Geležinė mergina", "Nekalta mergelė", arba vokiškai "Jungfer" — žinomą prietaisą. Kažkoks pulkininkas Lemanovskis (Lehmanowsky) pasakoja matęs ją Madride, ir sako, kad ji "lenkia visus kitus išradingu žiaurumu".

Jos egzistencija yra minima tik ganduose, kadangi, atrodo, neišliko nė vieno prietaiso pavyzdžio. Devyniolikto amžiaus pradžioje buvo manoma, jog tai mitas. Tačiau 1832 m. Dr. Majeris (Dr. Mayer), Niurnbergo archyvo saugotojas, patvirtino, kad toks aparatas anksčiau naudotas šioje pilyje. Galiausiai egzempliorius atkastas tarp kolekcijos senovinių daiktų, kurie priklausė baronui Dydrichui (Diedrich), ir vėliau, 1838 m., aprašytas angliškoje publikacijoje "Archeologija".

Kūginis kūnas padarytas iš geležies, o viršuje buvo moters galva su moterišku gobtuvu ir apykakle, o stovėjo ji ant medinio pagrindo. Priekyje buvo dvejos atveriamos durys, pro kurias auka įstumiama į "merginos glėbį". Vienų durų viduje

išsikišę kvadratu išdėlioti trylika smaigalių, o prie kitų dar aštuoni smaigaliai. Pastarieji išdėlioti taip, kad palaipsniui užveriant duris, pervertų aukos vidaus organus, o kiti du smaigaliai įtaisyti veido lygmenyje — kad išdurtų akis.

Įrankis, apibūdintas Lemanovskio, buvo labai panašus į tą, kurį naudojo graikų tironas Nabis (žiūrėkite pirmame skyriuje). Jis aprašytas "Persio anekdotuose" (1820 — 1823 m.), o vėliau Frederiko Šoberlio (Frederie Shoberl) "Katalikybės persekiojimuose" (1844 m.):

Žymioji geležinė mergina, arba "Niurnbergo nekaltoji mergelė".

> "Per Pusiasalio karą (1808) prancūzams įžengus į Toledą, generolas Lasalis (Lasalle) aplankė inkvizicijos rūmus. Daugybė kankinimo įrankių, ypač tų, kuriais buvo traiškomos blauzdos... kėlė siaubą netgi užgrūdinto kovų laukuose kario mintyse. Vienas iš šių įrankių, ypatingas savo rafinuotumu ir gėdingumu, yra vertas detalesnio aprašymo.
>
> Požemio skliaute, besiribojančiame su slaptų audiencijų kambariu, stovi... vienuolio rankomis padaryta medinė statula, kurioje pavaizduota Mergelė Marija. Paauksuota aureolė supo jos galvą, o dešinėje rankoje ji laikė vėliavą. Iš pirmo žvilgsnio, mums visiems dingtelėjo į galvą, kad nepaisant šilkinio apdaro, nusileidžiančio klostėmis nuo jos pečių, ji turėtų dėvėti šarvus. Pažvelgus iš arčiau pasirodė, kad priekinė kūno dalis pilna ypatingai aštrių vinių ir siaurų

peilių ašmenų, kurių smaigaliai buvo atsukti į stebėtoją.

Plaštakos ir rankos sujungtos iš dalių, o už pertvaros esantis mechanizmas leisdavo statulai judėti. Vienas iš inkvizicijos tarnų generolo įsakymu buvo priverstas paleisti mašiną, kaip jis ją pavadino. Kai statula išskėtė rankas, tarytum norėdama kažką prispausti prie savo mylinčios širdies, pripildyta lenkų grenadieriaus kuprinė užėmė gyvos aukos vietą.

"ji spaudė jį arčiau ir arčiau, kol smaigaliai ir peiliai perdūrė jo krūtinę"

Statula glėbė ją vis arčiau ir arčiau savęs, o kai palydovas, vykdydamas įsakymą, privertė statulą atleisti rankas ir sugrįžti į pirminę padėtį, kuprinė buvo pradurta apie du ar tris colius (nuo penkių iki septynių centimetrų), ir liko kaboti ant vinių ir peilio ašmenų. Vienas iš inkvizicijos brolių, kaip jie buvo vadinami, paaiškino mums kaip valdyti mašiną. Šio pasakojimo turinys buvo toks:

"Asmenys, apkaltinti erezija arba piktžodžiavimu prieš Dievą ir šventuosius, kurie atkakliai neigia savo kaltę, buvo atvedami į šį rūsį. Jo pačiame gale aplink nišą gausu lempų, nuo kurių skirtingų spalvų šviesa krinta ant paauksuotos aureolės ir statulos galvos bei vėliavos, kurią ji laiko dešinėje rankoje. Prie nedidelio juodo altoriaus, stovinčio priešais ją, kalinys gaudavo sakramentą, o du dvasininkai uoliai pastūmėdavo jį eiti išpažinties į Dievo Motinos glėbį. "Žiūrėk, — sakydavo jie, — kaip meiliai palaimintoji mergelė ištiesia tau rankas! Prie jos krūtinės ir labiausiai užkietėjusi širdis atitirpsta; ten tu prisipažinsi". Staiga statula pradeda kelti ištiestas rankas: nustebęs kalinys palydimas į jos glėbį. Ji traukdavo jį vis artyn ir artyn, spausdavo jį beveik nepastebimai vis arčiau, kol smaigaliai ir peiliai perdurdavo jo krūtinę".

Geležinė kėdė

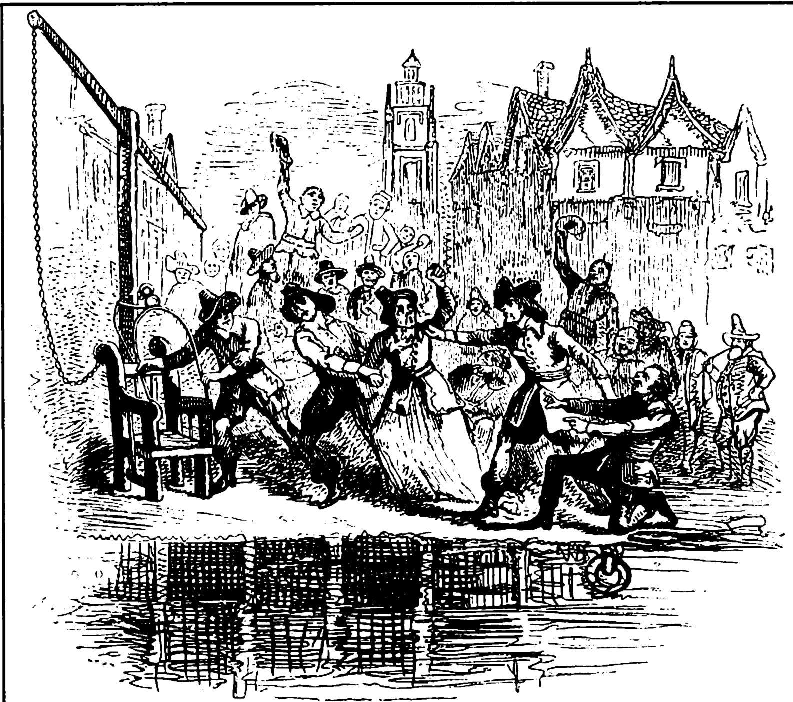
Kaip buvo naudojamos geležinės grotelės, aprašyta ketvirtajame skyriuje, o "ispaniškosios", arba geležinės, kėdės naudojimas aprašytas penktajame skyriuje. Pastarąją anksčiau naudodavo romėnai krikščionių kankinimui:

"Buvo įsakyta atnešti septynias žalvarines kėdes, ir septynios moterys, kurios per Šventojo Blaso kankinimą rinko šventus jo kraujo lašelius, lašėjusius iš jo, buvo pasodintos į jas. Tuomet minėtosios kėdės buvo taip įkaitintos, kad nuo jų kilo žiežirbos, kaip iš labiausiai įkaitintos krosnies, o jų kūnai taip degė, kad šalia stovėję žmonės jautė, tartum iš keptuvės sklindantį kvapą".

Geležinės kėdės istorija ilga. Neapolio karalius Ferdinandas VII (1810 — 1859 m.) dalyvavo daugelyje karinių žygių, per kuriuos dažnai buvo paimami karo belaisviai. Šių belaisvių apklausai jis įsakė sukurti specialią kilnojamą kėdę, kurią būtų galima uždėti ir nešti ant mulo nugaros. Šios kėdės kojų galai tokie, kad ją buvo galima įtvirtinti žemėje, o po pasoste buvo indas su degančiomis medžio anglimis.

Kiti kankinimo ir bausmės įrankiai

Buvo naudojama ir daug kitų įvairiausių nežmoniškų prietaisų. Visų pirma, jie naudoti kaip bausmės įrankiai, negu įrankiai, kuriais kankinimo būdu išgaunamas prisipažinimas. Vienas iš žymiausių — "nardymo kėdė". Jos forma paprasčiausia. Tai kėdė arba taburetė, pritvirtinta ilgo stiebo gale, kuris sukiojosi ant atramos, arba kurį pernešdavo didelis žmonių būrys. Kartais ji būdavo primontuota ant vežimėlio su ratais — tada ji buvo vadinama "trebuchet" arba "treebucket". Taip pat buvęs uždaras vežimas ant dviejų ratų, arba dar vadinamas barnių vežimu. Jis su dviem ratais ir kartimis apie 4.5 m (15 pėdų) ilgio, už kurių stumiamas. Vienas iš tokių vežimų, ant kurio išskaptuota 1686 m. data, anksčiau buvo Viltšyre.

Taip naudojama nardymo kėdė. Auka diržais prisegama kėdėje, pakabintoje viename svirties gale, ir po kelis kartus nuleidžiama į vandenį.

Aukos prijuosiamos diržais prie sėdynės, o tada nuleidžiamos į vandenį, paprastai drumzlinoje ir dvokiančioje kūdroje. Panardinama būdavo keletą kartų, kol auka, vos neprigėrusi, pradėdavo baisiai spjaudytis ir kosėt — buvo mažiausiai vienas įvykis, kai auka mirė. Ši bausmė taikyta už barnius, o taip pat prostitutėms, ir buvo populiari tiek Anglijoje, tiek ir Škotijoje.

Įrašai apie nardymo kėdę Anglijoje liudija, kad ji naudota daugiau kaip du amžius. 1534 m. dvi moterys iš Sandvičo buvo išvarytos iš Kente miesto už amoralų elgesį ir įspėtos, kad bus nardinamos su kėde, jei sugrįš. Veikfilde, Jorkšyre, 1671 m.:

Auka buvo pririšama prie kėdės ir dažniausiai leidžiama į drumzliną ar dvokiančią kūdrą

> "Batsiuvio Viljamo Fareto (William Farrett) žmona Džeinė yra apkaltinta už pastovius barnius, kas labai erzina ir trukdo jos kaimynams. Už tai įsakyta ją viešai nardinti. Ji turi būti nardinama tris kartus virš galvos ir ausų, tai atlikti yra įgaliojami Selbio konstebliai".

Vienas lankytojas aštuonioliktame amžiuje pabuvojęs Derbyje rašė: "Čia yra keistas ir labai naudingas mechanizmas, t.y. nardymo kėdė, skirta besibarančioms žmonoms. Aš padarysiu šio įrankio planą ir atvešiu jį į Berkšyrą, savo gimtos šalies gerovei". O Sautamo, Varvikšyre, apylinkės 1718 m. įrašuose detalizuojama kėdės pagaminimo kaina. Žmogui, kuris atvyko į Deventrį atlikti kėdės brėžinių, buvo sumokėta 3 šilingai 2 pensai; dailidė, dažytojas ir kalvis gavo atitinkamus užmokesčius; o 9 šilingai 6 pensai turėjo būti sumokėti už tai, kad kaimo kūdra būtų iškasta pakankamai gili.

1745 m. balandžio 27 d. "Londono vakarinis paštas" pranešė, kad "moterį, kuri laikė pakabinusi karalienės portretą Kingstono smuklėje, teismas įsakė panardinti už vaidus, taigi ji buvo pasodinta į kėdę ir panardinta į Temzę dviejų ar trijų tūkstančių žmonių akivaizdoje".

Paskutinis įrašas apie tokį įvykį padarytas 1809 m. Leominsteryje, Herefordšyre. Dženi Pipes (Jenny Pipes), kitaip vadinama Džeine Koran (Jane Corran), buvo vežama gatvėmis ant nardymo kėdės, pritaisytos prie vežimėlio. Centrinis baslys buvo 90 cm. (3 pėdų) aukščio, o svirtis 8 m. (26 pėdos) ilgio. 1817 m. kitai to paties miesto moteriai Sarai Lyk (Sarah Leeke), paskirta tokia pati bausmė, tačiau, kai procesija priėjo upės krantą, pasirodė, kad vandens lygis joje per žemas.

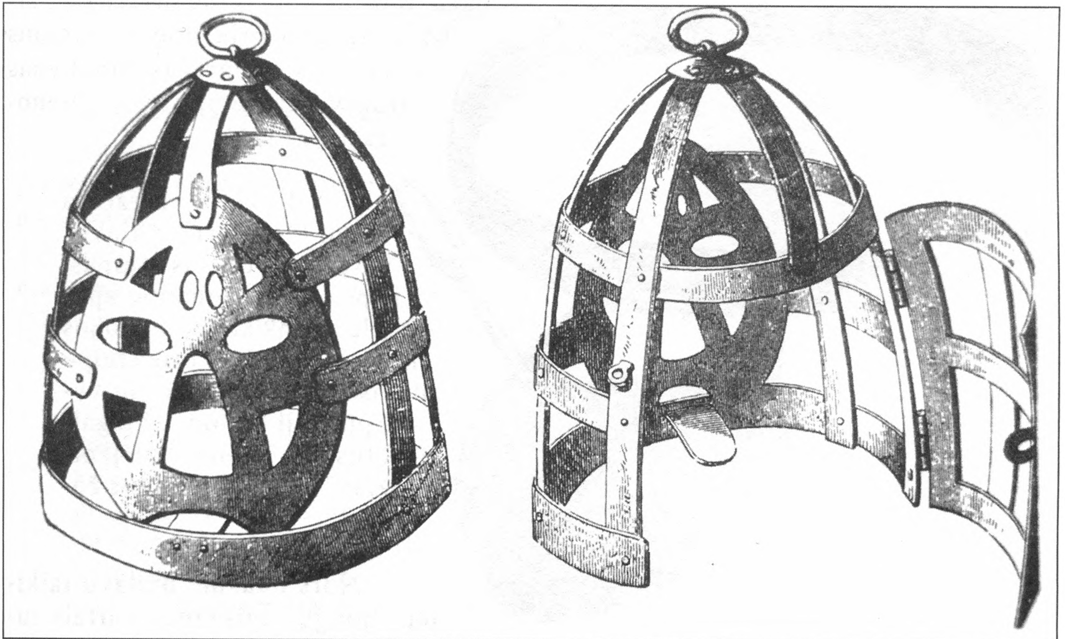
Džonas Hovardas (John Howard), po to kai 1779 m. aplankė Liverpulio Bridžvelą, antrame "Kalėjimų Anglijoje ir Velse padėtis" leidime, aprašė, kaip neįprastai buvo naudojama nardymo kėdė:

"Kieme yra siurblys, prie kurio už bausmę kiekvieną savaitę rišamos moterys kalinės. Ten taip pat yra maudyklė su nauju ir neįprastu įtaisu. Viename jo gale buvo stovas ilgai karčiai, prie kurios galo pritvirtinta kėdė. Joje pasodinamos visos įeinančios, aprengtos flaneliniais baltiniais, moterys... po to, kai joms užduodavo keletą klausimų, jos buvo triskart panardinamos. Tokia buvo maudyklės paskirtis, apie kurią, aš sakyčiau, įstatymų leidžiamoji valdžia niekada nepagalvojo, užsakydama maudykles tam, kad būtų žiūrima švaros ir kalinių sveikatos, o ne nereikalingoms, pavojingoms ir žiaurioms pratyboms".

Žinoma, jog nardymo kėdė iš Anglijos nukeliavo ir į Ameriką. Yra 1818 m. įrašas apie tai, kad už barnius buvo viešai nardinama Meri Deivis (Mary Davis). O 1889 m. Džersio mieste už "pastovius barnius" nubausta misis Meri Breidi (Mary Brady). Kaip Džefris Abotas (Geoffrey Abbott), buvęs Londono Tauerio kalėjimo prižiūrėtojas, išsireiškė: "Remdamiesi įstatymų knygomis, skeptiški teisininkai išsiaiškino, kad vaidai vis dar yra patrauktinas teisman nusižengimas Niudžersyje, o nardymo kėdė vis dar naudotina, kadangi priėmus naująjį statutą ji nėra uždrausta".

Kita įprata bausmė moterims būdavo "barnių apynasris", kurį 1940 m. "Kankinimo istorijoje" aprašė Džordžas Riley Skotas (George Riley Scott):

"Barnių apynasris". Išsikišęs geležinis kamšalas aiškiai matyti dešiniojoje iliustracijoje. Kartais jis būdavo nusmailintas kaip pentinas, arba (kaip šiuo atveju) priklijuotas mažų smeigtukų.

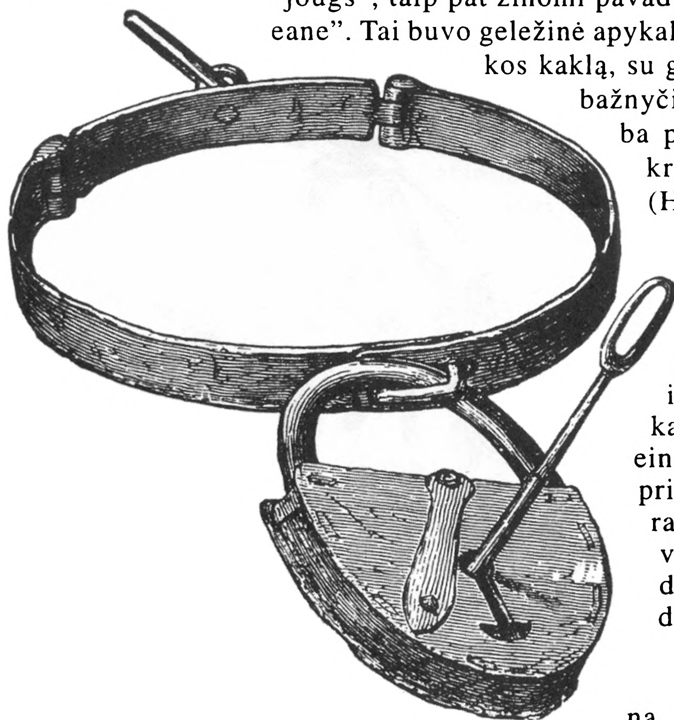
"Apynasris buvo padarytas iš geležies, kažkuo panašus į šalmą, tik vien iš karkaso — jis netrukdė regėjimui ar kitų dalių, išskyrus liežuvio, judesiams. Liežuvis efektyviai nutildytas geležiniu strypeliu, kuris buvo įkištas į burną, ir veikė tarsi burnos kamšalas; tačiau jis galėjo būti perkonstruojamas į labai nepatogų ir žiaurų kamšalą... Apynasrių pavyzdžiai karalystės muziejuose rodo, kokia buvo jų įvairovė. Kai kurie iš jų, neabejotinai, galėjo sukelti smarkų skausmą ir sužaloti, o jų dėvėjimas, nors ir trumpą laiką, turi būti laikomas kankinimu. Kartais ta apynasrio dalis, kuri būdavo kišama į burną buvo numailinta kaip pentinas arba prilipdyta smeigtukų".

Škotijoje apynasriai buvo naudojami baudžiant raganas, kaip pavyzdžiui Agnesės Sampson (Agnes Sampson), vienos iš šiaurės Berviko raganų, byloje (žiūrėkite septintajame skyriuje). Manyta, kad raganos, jei panorėdavo, galėdavo pasiversti gyvūnais ir skraidyti oru. Apynasriai dėti tam, kad to išvengtų.

Mažiau žiauri bausmė, daugiausiai taikoma Škotijoje už tokius nusižengimus, kaip nedalyvavimas pamaldose, buvo "jougs", taip pat žinomi pavadinimais "bregan" arba "bradyeane". Tai buvo geležinė apykaklė, kuri surakinama aplink aukos kaklą, su grandine. Ši pritvirtinama prie bažnyčios ar koplyčios prieangio, arba pririšama prie miesto turgaus kryžkelės. Henrikas Machynas (Henry Machyn) savo "Dienoraštyje" rašė:

"1553 m. birželio 30 d. Čype prie vėliavos pastatytas tvirtas stulpas, ir prie jo su geležine apykakle aplink kaklą ir nuo jos einančia grandine prie stulpo pririštas jaunuolis, o du vyrai plakė jį botagu už išgalvotus regėjimus bei įžeidžiančius ir maištingus žodžius".

Nors bausmė būdavo laikina, "jougų" taikymas kartais tu-

Škotiško "jougo" pavyzdys iš Forfaro. Skiriama kaip vidutinė bausmės forma, tačiau kartais ji būdavo mirtina tuo atveju, jei auka nusilpdavo ir pasismaugdavo apykaklėje.

rėdavo ir daug rimtesnių pasekmių. 1541 m. Londone už Biblijos, atvežtos ir Niugeito, skaitymą, buvo apkaltintas ir prirakintas apykakle Džonas Porteris (John Porter). Vėliau jis rastas negyvas, pasirodo, jis apalpo ir pasikorė apykaklėje.

Labai neįprastas kankinimo būdas, apie kurį išliko vienintelis įrašas, naudotas, kai Mursijoje ispaniškoji inkvizicija kankino Chuaną van Haleną (Juan van Halen). 1817 m. rugsėjo mėnesį jis buvo apkaltintas politiniu nusikaltimu, kurį tvirtai neigė. Kalėjime po jo pažastimis pakišti du aukšti ramentai taip, kad kojos kabojo ore. Jo dešinioji ranka pririšta prie vieno ramento, o kūnas ir kojos — prie abiejų. Netrukus jo kairioji ranka buvo įsprausta į standžiai suspaustą medinę pirštinę su dviem geležiniais strypais, einančiais iki jo peties, kad išlaikytų ranką horizontalioje padėtyje:

> "Pirštinė, kuri valdė mano ranką, ir kuri, atrodė, buvo palikta ant rato krašto, dabar pradėjo suktis, ir nuo jos judesių aš palaipsniui jutau smarkų skausmą, ypač nuo alkūnės iki peties. Mėšlungis apėmė visus mano kaulus, o šaltas prakaitas išmušė veidą. Kvota tęsėsi, tačiau Zorilo (Zorilla) klausimas: "Ar buvo taip? Ar buvo taip?" — buvo vieninteliai žodžiai, kurie pasiekė mano ausis per tą aštrų skausmą, kurį man teko patirti, ir kuris tapo toks stiprus, kad netekau sąmonės, ir daugiau nebegirdėjau tų žmogėdrų balsų.
>
> *"Inkvizicijos istorija"*, 1850 m."

Džonas Porteris (John Porter) apkaltintas už Biblijos skaitymą ir užrakintas "jouge".

Kojaminis malūnas ir užvedamoji rankena

Anglijoje buvo uždrausti kankinimai, ir tokie bausmės įrankiai kaip "nardymo kėdė" ir "barnių apynasris" tapo nenaudojami, tačiau devynioliktojo amžiaus kalėjimo valdžios naudojo kitokius kankinimus. Vienas iš tokių — "kojaminis malūnas", kurį knygoje "Nusikaltėlių kalėjimai Londone" (1862 m.) aprašė Henrikas Meihevas (Henry Mayhew):

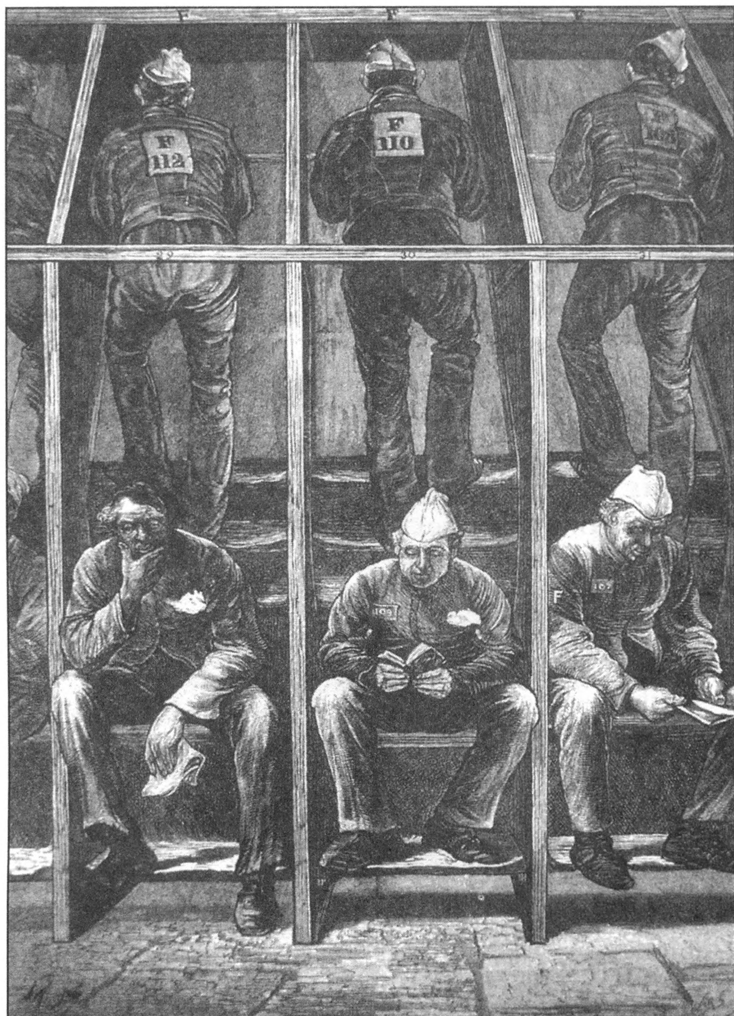
> "Ši mašina buvo inžinieriaus, misterio Kubito (Mr Cubitt) iš Lovestofto Sufolke, išradimas. Šis džentelmenas, lankydamasis Šv.Edmundo kalėjime kaip magistrato narys pastebėjo, kad daug kalinių grupėmis tuščiai slankioja. Visais aspektais tai rodė demoralų laiko ir energijos švaistymą. "Aš meldžiu dievą, misteri Kubitai, — pasakė teisėjas, — kad jūs galėtumėte mums pasiūlyti kokį nors būdą,

kaip užimti šiuos žmones. Gal tiktų kas nors panašaus į ratą?"

Akimirksniu misteriui Kubitui dingtelėjo į galvą mintis. Ir jis sukuždėjo pats sau: "Prailgintas ratas!" Jis pasakė paklausėjui: "Kai kas dingtelėjo man į galvą, tai gali pasirodyti verta tolesnio svarstymo, galbūt jūs išgirsite iš manęs kai ką šia tema", — ir išvyko. Po atitinkamų apmąstymų, jis visas mechanines reikmes galėjo sumodeliuoti į praktinę formą, ir taip išrado minamą ratą, be abejo, pačią beprasmiškiausią mašiną, kokia tik buvo išrasta. Vis dėlto ji įsirengta šalies kalėjimuose, ir naudota jų gyventojų užėmimui".

Kojaminis malūnas Klerkenvelio pataisų namuose, Londone, 1874 m. Pirmoje eilėje ilsisi nuteistieji, užbaigę savo penkiolikos minučių pamainą.

Viljamas Kubitas (William Cubitt), kuriam 1851 m. suteiktas riterio titulas, jau buvo išradęs prietaisą automatiniam vėjo malūno sparnų reguliavimui; vėliau jis sukūrė Oksfordo ir Liverpulio susijungimo kanalus, pietryčių geležinkelį bei Berlyno vandentiekio įrengimus, o taip pat tapo Civilinių Inžinierių organizacijos prezidentu. Palyginus su tuo, kojaminis malūnas nepadarė nieko naudingo.

Kubito išradimas pirmiausiai įrengtas Brikstono kalėjime, Londone, 1817 m. Tai buvo didžiulis su laipteliais ratas, panašus į vandens, tik labai platus, kuriame galėjo tilpti nuo 10 iki 40 kalinių, stovinčių petis į petį. Kaliniai galėjo laikytis į skersinius virš jų galvų tuo metu, kai žengė aukštyn nuo laiptelio ant laiptelio. Kai kalinių eilė sutartinai pradėdavo žengti pirmyn, ratas pradėdavo suktis, o tas, kuris

pasileisdavo nuo atramos, arba judėdavo kitu ritmu negu visi kiti, atsidurdavo rato viduje ir buvo mėtomas aplinkui.

Jėgų įtempimas buvo lygus nepaliaujamam lipimui nesibaigiančiais laiptais, o ketvirčio valandos darbo rate užtekdavo išsekinti ir pačiam sveikiausiam. Pasibaigus šioms penkiolikai minučių, suskambėdavo skambutis, ir kita kalinių pamaina pakeisdavo pirmąją. Tačiau po penkiolikos minučių pertraukos, ratas būdavo perleidžiamas pirmajai pamainai, o iš viso kiekviena pamaina gaudavo, apytiksliai, po penkiolika ciklų kiekvieną dieną.

Nors valdžia siūlė kojaminio malūno energiją panaudoti industrijoje, neatsirado pageidaujančių. Vietoj to, ratas panaudotas varyti milžinišką vėjo malūną kalėjimo kieme; jo sparnai galėjo būti reguliuojami, padidinant mašinos pasipriešinimą. Ne šiaip sau tai vadinta "vėjo malimu".

"Tinkamai apmąstęs, jis išrado kojaminį malūną, be abejo, labiausiai betikslę mašiną, kokia tik buvo kada nors išrasta."

Šis sunkus darbas paprastai buvo naudojamas anglų kalėjimuose apie dvidešimt penkerius metus. Po jo sekė "užvedamoji rankena". Viena iš šio įrankio formų — ant kojų stovintis geležinis būgnas su vienoje pusėje iškišta užsukimo rankena. Viduje rankena suko ašį, ant kurios buvo primontuota eilė semtuvų, kurie pasemdavo nuo būgno dugno smėlį, kuris, pasisukus ašiai, vėl išbirdavo.

Priekyje esanti skalė rodydavo, kiek kartų pasukta rankena, o kalinys per dieną ją turėdavo apsukti 10000 kartų. Komisija, (1852 —1853 m.) paskirta ištirti sąlygas Birmingamo kalėjime, pranešė:

> "Mes įsitikinome, kad norint įvykdyti šią užduotį, berniukui reikia įtempti jėgas iki vienos ketvirtosios arklio jėgos; vidutinis berniuko darbo įvertinimas paprastame darbe, ne kalėjime, yra apie vieną dešimtąją arklio jėgos; o iš tikrųjų nė viena žmogiška būtybė, tiek suaugęs, tiek ir paauglys, negalėtų daryti šitokio darbo neišsekęs ir be didelių kančių, keletą dienų iš eilės, be to reikia atsižvelgti ir į kalėjimo dietą".

Komisija kalbėjo apie penkiolikmečio Edvardo Andriu (Edward Andrews) atvejį, kuris buvo nuteistas trims mėnesiams kalėjimo už tai, kad pavogė 4 svarus (1.8 kg) jautienos. Jam įsakyta sukti rankeną, o už tai, kad nesugebėjo atlikti reikalaujamo skaičiaus apsukimų, tegavo duonos ir vandens. Po kelių dienų jam vėl nepasisekė ir bausmė pasikartojo.

Per trečią bandymą jis sulaužė mašinos skalę — tyčia, netyčia ar per daug stengdamasis, nėra užrašyta — ir buvo apvilktas "baudžiamaisiais marškiniais". Tai tramdomieji marškiniai, su aukšta, kieta odine apykakle, kuri buvo taip suveržta, kad berniukas "negalėjo atsikąsti duonos, kuri jam buvo laikoma prie burnos". Apvilktas šiais marškiniais, kali-

nys būdavo pririšamas diržu prie sienos ir turėdavo taip stovėti valandų valandas. Per mėnesį Andriu iškentė visą eilę tokių kankinimų. Naktinis sargas jį rado pasikorusį hamaku ant vieno iš kameros lango strypų.

Elektriniai įrenginiai

Elektros naudojimas kankinimams yra dvidešimtojo amžiaus ženklas. Pradžioje pakakdavo auką priliesti prie armijos signalų magnetos gnybtų — "gegene" aprašomi vienuoliktajame skyriuje — arba netgi prie atviro energijos šaltinio; tačiau tai buvo pavojinga tiek aukai, tiek ir kankintojui. Buvo sakoma, kad magnetos, kurias atrado turkų policija, specialiai gamintos šiam tikslui. Auka, kuriai 1972 m. teko patirti Turkijos policijos žiaurumą, pasakoja:

> "Jie pridėjo laidus prie mano rankų ir kojų pirštų ir paleido elektrą per mano kūną... po kurio laiko atjungė laidus nuo mano rankų pirštų ir pridėjo prie ausų. Tada tuojau pat paleido stiprią elektros srovę. Mano visas kūnas ir galva siaubingai drebėjo. Priekiniai dantys pradėjo lūžinėti. Tuo metu kankintojai laikė man prieš veidą veidrodį ir sakė: "Žiūrėk, kas darosi su tavo mielomis žaliomis akimis. Greitai tu iš viso nieko nematysi. Tu neteksi proto. Žiūrėk, tavo burna jau kraujuoja".
>
> *"Trumpas žvilgsnis į pragarą",* Tarptautinė Amnestija, 1996 m."

"Mano visas kūnas ir galva siaubingai drebėjo. Priekiniai dantys pradėjo lūžinėti."

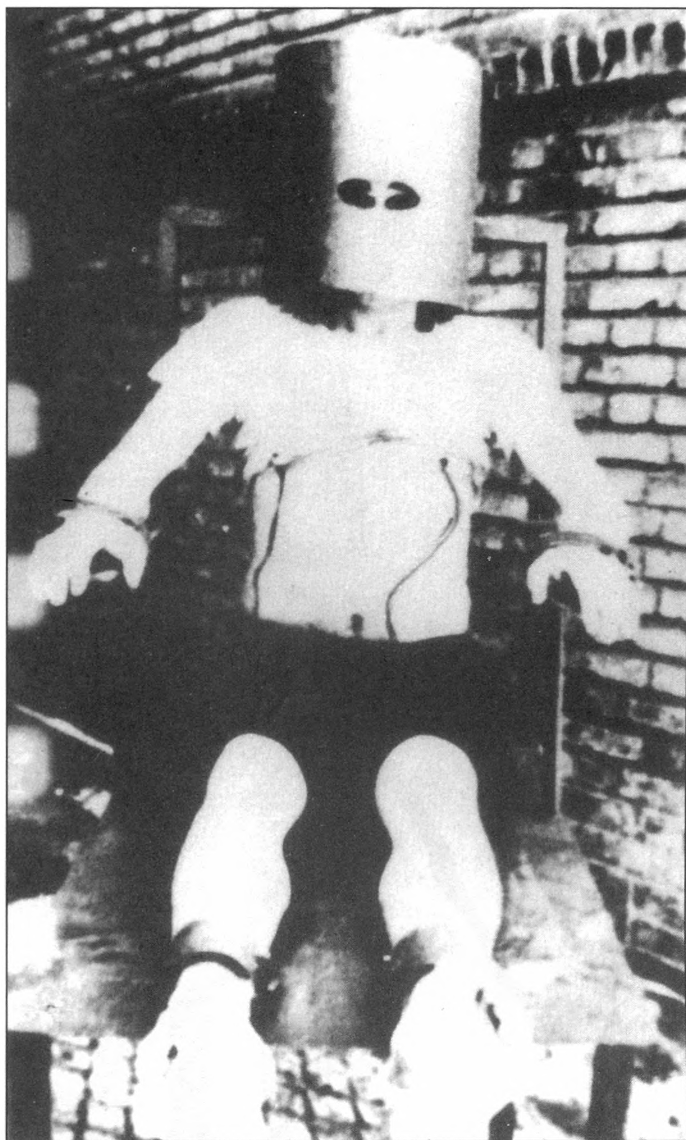
Įrenginys, specialiai sukurtas kankinimui elektros šoku, buvo "Apolo mašina", kurią naudojo Irano šacho slaptoji policija, o taip pat po to sekusio režimo religinė policija. Elektros šokas paleidžiamas į jautriausias kūno vietas, o aukai ant galvos dar būdavo uždedamas plieninis šalmas, kuris sustiprindavo aukos riksmą.

Šiuolaikine technologija sukurtas daug efektyvesnis prietaisas, kuris apibūdinamas kaip "pats universaliausias šiuolaikiškas kankinimo įrankis": tai "elektrošoko lazdelė", patobulinta paprasta įrenginio, kurį ūkininkai naudoja raguočių ganyklose, dalis. Sakoma, kad šiuolaikinės drebėjimą sukeliančios lazdelės yra šimtą kartų galingesnės. Pasak gamintojų, jų patobulinimo pagrindas — "biomedicininiai tyrimai" 1980 m.

Vidaus reikalų ministerija pavedė Britų Teisės mokslo tarnybai ištirti šio elektrošoko prietaiso pasekmes. Jų raporte parašyta, kad tipiškas elektros išlydis pusei sekundės auką labai išgąsdintų ir jai sukeltų šleikštulį; po kontakto, trukusio tarp vienos ir dviejų sekundžių, auka negalėtų išsilaikyti stovėdama; nuo trijų iki penkių sekundžių — sąlygotų visišką skeleto raumenų kontrolės praradimą. Šoko padariniai gali išlikti nuo penkių iki penkiolikos minučių.

Tartum numatytos tik minios kontroliavimui, elektrošoko lazdelės taip pat yra galingas kankinimo įrankis. Dažniausiai jis pridedamas prie lytinių organų, spenelių arba lūpų (jautriausių kūno vietų), tačiau taip pat ir prie rankų ir kojų pirštų arba ausies spenelių. Kinijoje tai vadinama "dian ji". Lasoje, Tibete, 1987 m. trylikamečiui berniukui elektros šokas buvo paleistas į juosmenį, o elektrinė lazdelė įdėta į burną. Po to jo neapkaltino ir paleido.

Taip pat yra nešiojami elektrifikuoti skydai riaušių nuraminimui. Jie pagaminti iš permatomo polikarbonato, kuriuose įtvirtinti metaliniai strypai. Rankenoje mygtuku valdoma indukcinė ritė įkrauna kondensatorių, kuris po to išsikrauna, sukeldamas violetines kibirkštis ir gąsdinantį spragsėjimą. Gali būti pasiekiama nuo 40000 iki 100000 voltų įtampa. Reklaminėje video kasetėje, gamintojas parodo, kaip auka, akimirksniu parblokšta ant žemės, neįstengia pajudėti.

Elektros šoko "Apolo mašina" vis dar naudojama Irane. Šalmas sustiprina aukos riksmą.

Tolesnis išradimas — sukeliantis elektros šoką diržas su distanciniu valdymu. Jis sukurtas kompanijoje Klivlend Stuntecho Inc., Ohajo valstijoje, ir žinomas kaip "distancinė elektroniškai aktyvuota apsaugos technologija (REACT)". Kompanijos pardavimų literatūroje klausiama: "Kaip jus paveiktų psichologiškai, jei jums tektų nešioti neaiškų prietaisą aplinkui kaklą, kurio mygtuko nuspaudimas kažkieno kito rankose galėtų priversti jus nusituštinti ir apsišlapinti?"

Nors tai sukurta, visų pirma, kalėjimo gyventojų kontroliavimui, yra galimybė, jog šis prietaisas gali būti tyčinio kankinimo įrankiu. Nėra abejonės, jog kiti tokie pat išradingi įrankiai yra kuriami.

"Žmogaus nežmogiškumas žmogui" nežino ribų.

Devintas skyrius

Kinija, Japonija ir Indija

Dar gerokai prieš dvidešimtąjį amžių, Kinija laikyta šalimi, kur kankinimo formos buvę pačios keisčiausios ir išradingiausios, ir kankinama su daug didesniu žiaurumu negu kur nors kitur pasaulyje. Tačiau, kaip rašė Džordžas Riley Skotas "Kankinimų istorijoje" (1940 m.):

> "Toks požiūris atsirado daugiausiai dėl kankinimų aprašymo romanuose, kurie buvo tik laki sensacijas mėgstančių rašytojų, vaizduotė... O dėl Kinijos valdžios leidimo naudoti tokius kankinimus... abejotina, ar jie lenkė savo neįprastumu ir žiaurumu tuos metodus, kurie tuo pačiu tikslu buvo taikomi kitose, laikomose labiau civilizuotomis, šalyse".

Kiniečių kankinimo įrankiai, lygiaverčiai "ispaniškiems batams" arba nykščių varžtams, kurie buvo naudojami priverstinėje liudininkų apklausoje arba norint nusikaltėlį priversti prisipažinti, aprašyti portugalo F.Alvarezo Semedo (F. Alvarez Semedo) "Kinijos istorijoje", kuri 1655 m. išleista Londone:

> "Kojoms jie naudojo įrankį vadinamą "kia quen". Jis susideda iš trijų medžio gabalų per kuriuos eina vienas skersinis, pritvirtintas per vidurį, kiti du yra kilnojami, tarp jų yra įkišamos pėdos ir ten slegiamos ir spaudžiamos, kol kulnų kaulai sulenda į pėdą; rankoms jie taip pat naudoja nedidelius medžio gabalėlius, vadinamus "tean zu", pastarieji dedami tarp pirštų, tada stipriai suveržiami bei apsukami popieriumi ir taip kankinamasis paliekamas kuriam laikui".

Apie šių įrankių taikymą 1810 m. taip pat rašė seras Džordžas Stauntonas (George Staunton) "Kinijos baudžiamajame kodekse". Pasak Stauntono šie kankinimai buvo naudojami plėšikavimo ir žmogžudysčių bylose, o jei vieno karto prisipažinimui neužtekdavo, įstatymai leido kankinimą pakartoti antrą kartą. Tačiau kankinimai nebuvo taikomi įtariamiesiems, kurių amžius iki 15 m. arba virš 70 m., o taip pat ligotiems ir

(Priešais) Siaubingasis kiniečių "ling chi", "mirtis, įpjaunant tūkstantį kartų". Nusikaltėlis buvo pririšamas prie nenutašyto medžio kryžiaus, ir budelis palaipsniui pjaustydavo raumenis nuo šlaunų ir krūtinės. Po to nupjaudavo nosį, ausis, kojų ir rankų pirštus. Tada per sąnarius supjaustomos galūnės. Galiausiai peilis įsmeigiamas aukai į širdį, o jo galva nukertama.

invalidams. "Kia quen" paprastai būdavo kankinami vyrai, o "tean zu" moterys.

Jei šių kankinimų nepakakdavo norimai informacijai išgauti, budeliai mušdavo bambuko lazdomis. Auką ritmiškai mušdavo per padus visai nestipriais smūgiais. Šis, iš, pažiūros nerimtas, kankinimas tęsdavosi bet kokį laiko tarpą, ir sąlygiškai greitai aukai sukeldavo isteriją. Kartais buvo mušama ne į padus, bet per nuogus sėdmenis. Per griežtesnes apklausas naudojamas suskaldytas bambukas: skaidulų kraštai aštrūs kaip skalpelis drasko kūną su kiekvienu kirčiu. Pasak Semedo, "mušami,jie daug kartų miršta".

Mušimas. Auka plakama lengvais, bet ritmiškais, smūgiais per nuogus padus arba sėdmenis bambuko lazda. Budeliai būdavo taip įgudę, kad galėdavo suduoti šimtus kartų, neprakirsdami iki kraujo.

Nuo septyniolikto amžiaus iki 1912 m. Kiniją valdant Cingų dinastijai, budeliai tiek būdavo išsitreniravę mušti bambuko lazda, kad galėdavo suduoti šimtus smūgių neperkirsdami iki kraujo, arba, jei reikėdavo, suplėšyti kūną keliais smūgiais.

Seras Henrikas Normanas (Henry Norman) tapo mušimo bausmės per sėdmenis liudininku ir aprašė tai savo knygoje "Tolimųjų Rytų žmonės ir politika" (1895 m.):

> "Dar po kelių minučių daktilinio "rap-tap-tap", "rap-tap-tap", gili dejonė išsiveržė iš kalinio lūpų. Aš priėjau artyn ir pažiūrėjau į jį. Pamačiau, jog jo veidas mėlynas... Tada pasipylė kraujas, ir tuo tarpu, kai pirmiau jis pats ramiai gulėjo, dabar jį tvirtai turėjo laikyti tuzinas žmonių".

Seras Henrikas (Henry) taip pat aprašė kitą kankinimo būdą, kurio pavadinimas išverstas iš kiniečių kalbos reiškė "klūpojimas ant grandinių". Toks pavadinimas tiksliai atitiko patį kankinimo būdą. Auka sulenkiama į priekį virve, kuria buvo pririšti jos nykščiai prie didžiųjų kojų pirštų, taip, kad visas kankinamojo svoris krisdavo ant ritės apvyniotos grandine, kurios grandžių kraštai buvo aštrūs kaip skustuvo ašmenys. Dažniausiai to pakakdavo, kad įtariamasis nusikaltėlis prisipažintų kaltu.

Už nedidelius nusikaltimus kiniečiai naudodavo bausmės formą, panašią į europiečių gėdos stulpus. Šis būdas buvo vadinamas įvairiai "cangue", "tcha" arba "kea". Semedas (Semedo) šį būdą aprašo kaip ""kian hao" bausmę":

> "Tai didelė stora lenta, keturių ar penkių delnų dydžio kvadratas, kurio viduryje išpjauta skylė, tokio dydžio, kad joje tilptų žmogaus kaklas. Šią lentą pritvirtina aplink nusikaltėlio kaklą, prie jos priklijuojami du rankos pločio popieriaus lapai, ant kurių parašoma, kuo šis žmogus nusikalto ir koks jo bausmės pagrindas; šie lapai dar skirti tam, kad parodytų, ar lenta nebuvo nuimta; ir taip, su šiomis didelėmis lentomis aplink kaklą, vargšai nelaimėliai yra... gėdingai išstatomi gatvėse penkiolikai, dvidešimčiai ar trisdešimčiai dienų, priklausomai nuo to, kokia bausmė jiems paskirta. Griežtai uždrausta šias lentas nuimti nuo kaklo tiek dieną, tiek naktį".

Kaliniui karšta geležimi buvo perverta skylė kakle.

Apie šią bausmę rašyta kiniečių ritualiniame himne iš rinkinio "Šidzingas I" (Ching I) daugiau kaip prieš tris tūkstančius metų:

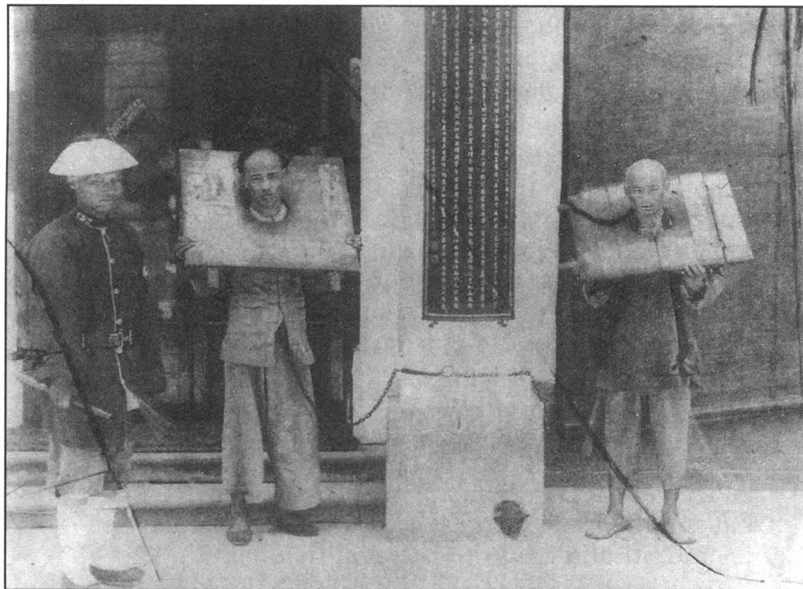
"*Shih hoh:* Labai kandu:
Jo kaklas prirakintas mediniame "cangu";
Jo ausys iškaitę.
Didžiulė nelaimė".

Kadangi lenta neleisdavo aukai rankomis pasiekti burnos, ji galėdavo numirti iš alkio ir troškulio, jei nepadėdavo giminės ar draugai.

Daug žiauresnė už lentą bausmė buvo skiriama vienuoliui už paleistuvavimą. Pasak B.Pikarto (B. Picart) knygos "Religinės ceremonijos" (1737 m.), nusikaltėliui po kaklu įkaitinta geležimi buvo praduriama skylė, o per ją prakišama ilga grandinė. Tada jį vien apatiniais baltiniais, arba netgi nuogą, kitas vienuolis varydavo gatvėmis prašyti išmaldos; kaskart, kai tik jis norėdavo sumažinti skausmą, pakeldamas grandinę rankomis, kitas vienuolis plakė jį botagu. Ši bausmė trukdavo tol, kol nusikaltėlis pririnkdavo pakankamai išmaldos vienuolynui, kad išpirktų savo nuodėmę.

Jei nuosprendis būdavo mirties bausmė, kiniečiai dažniausiai nusikaltėlį pasmaugdavo arba nukirsdavo jam galvą, tačiau labiausiai žinoma — ir pati baisiausia — iš visų kiniečių mirties bausmės metodų — "ling chi", arba "mirtis, įpjaunant tūkstantį kartų". Kartais būdavo suteikiama galimybė sutrumpinti šią ilgą sadistišką bausmę. Budeliui atnešamas audeklu

Netgi dvidešimtajame amžiuje kiniečių nusikaltėliams tekdavo iškęsti "cangue" - stora lenta užmauta aplink kaklą — bausmes. Su šiomis lentomis jie kasdien buvo išstatomi gatvėse. Kadangi lentos nebuvo nuimamos kartais visą mėnesį, jie negalėdavo patys pavalgyti, ir turėjo pasikliauti kitų gailesčiu.

uždengtas krepšys, kuriame buvo įvairių rūšių peilių, ant kurių kiekvieno pažymėta kūno dalis. Jis išsiimdavo atsitiktinį peilį ir nukirsdavo peilio rankenoje nurodytą kūno dalį. Buvo pasakojama, kad nuteistojo giminės papirkinėdavo budelį, kad šis ištrauktų peilį su ženklu "širdis", tam, kad kankinimas truktų kaip galima trumpiau.

Tačiau dažnai budelis naudodavo tik vieną peilį, vieną po kitos nupjaustydamas aukai galūnes. Seras Henris Normanas (Henry Norman) aprašė tokį procesą. Nusikaltėlis buvo pririštas prie nenutašyto medžio kryžiaus, ir budelis palaipsniui pjovė gabalėlius "nuo raumeningų kūno dalių, tokių kaip šlaunys ir krūtinė". Po to atriekė nosį, ausis, kojų ir rankų pirštus. "Tada per sąnarius palaipsniui buvo nupjaustytos galūnės: per riešus ir kulkšnis, alkūnes ir kelius, pečius ir šlaunis. Galiausiai peilis įsmeigtas aukai į širdį, o jo galva nukirsta".

Japonija

Japonai taip pat garsūs savo žiaurumu. Amžius Japonijos teismuose buvo legalizuoti kankinimai, kaip informacijos išgavimo tiek iš įtariamų nusikaltėlių, tiek ir iš vengiančių duoti parodymus liudininkų, priemonė. 1926 m. Džozefas Longfordas (Joseph Longford) redagavo ir paruošė spausdinimui Džeimso Murdocho (James Murdoch) "Japonijos istoriją", kurioje aprašomi keturi skirtingi kankinimo būdai. Pats įprasčiausias — plakimas per šlaunis ir sėdmenis su specialia lazda, padaryta iš

trijų į krūvą surištų atskeltų bambuko atraižų. Buvo duodama iki 150 kirčių. Teismuose kankinimai oficialiai uždrausti 1873 m., tačiau Longfordas (Longford) rašė:

> "...šių eilučių autorius turi pagrindo manyti, kad kankinimai vis dar naudojami, ir ne retai, vietinės policijos kontorose. Yra žinoma, kad jie dažnai naudojami su senoviniu žiaurumu prieš tariamus maištininkus, tiek Korėjoje, tiek ir Taivanyje. Dažnai šie asmenys būna visiškai nekalti. Aš žinojau, iš neabejotinai autoritetingo šaltinio, apie daugybę tokių pavyzdžių Taivanyje".

O nelaimingieji sąjungininkų belaisviai Japonijoje per Antrąjį pasaulinį karą galėtų pateikti ir dar nesenesnių įrodymų.

Kita kankinimo forma žinoma kaip "akmens apkabinimas". Sunkūs akmenų svarsčiai buvo kraunami ant kalinių šlaunų, kai jie klūpodavo ant krūvos titnagų aštriais kaip peilis kraštais. Trečia forma — aukoms buvo ypatingai stipriai surišamos rankos ir kojos ir taip laikomos tol, kol vos nemirdavo. Ketvirta — rankos per riešus surišamos virve už nugaros, ir auka būdavo pakabinama ant kablio; nuo svorio virvė palaipsniui prapjaudavo riešus iki kaulų.

"Tada per sąnarius palaipsniui buvo nupjaustytos galūnės"

Septynioliktame amžiuje Tokugavos režimas dėjo visas pastangas, kad Japonijoje būtų išnaikinta krikščionybė, ir naudojo panašius metodus, kaip inkvizicija kovoje su erezija. Vyrus, moteris ir netgi krikščionių vaikus nuogus mesdavo į upes. Pririštus prie arklio nugaros juos gabendavo gatvėmis, ir tuo metu ant jų buvo pilamas verdantis vanduo. Keletas buvo gyvi išvirti karštose vulkaninėse versmėse. 1622 m. rugsėjo mėn. Nagasakyje sudeginta 50 gyvų krikščionių. Kiti už rankų ir kojų pririšti prie jaučio ir taip suplėšyti į gabalus.

Olandų rašytojai Francis Karonas (Francis Caron) ir Justas Šortenas (Joost Schorten) pateikė siaubą keliantį aprašymą, kuris 1671 m. buvo išverstas kaip "Tikras aprašymas apie galingąsias Japonijos ir Tailando karalystes":

> "Jie privertė moteris ir silpnas merginas nuogas gatvėmis eiti repečkomis tūkstančių žmonių akivaizdoje; tai padarę, jie atidavė jas išprievartauti ir miegoti rusams ir niekšams, o po to sumetė jas, taip apnuogintas ir išniekintas, į didžiules gilias statines, pilnas gyvačių ir žalčių, kurie šliaužė per visus plyšius į jų kūnus, taip sukeldami neapsakomas kančias.

Jie įgrūdo į motinos lytinius organus degią medžiagą, ir tuo pat metu ja aprišę sūnus, stūmė ir vertė, taip pat kaip ir tėvus ir dukras, padegti ugnį vieni kitiems, dėl ko jiems teko pakelti nežmoniškas kančias ir skausmą; kelis jie uždengė velėnomis ir pylė, ištisai pylė, ant jų plikinantį karštą vandenį, kol jie mirė, tai truko dvi ar tris dienas... šimtai jų buvo išrengti nuogai, deginamos jų kaktos, kad juos būtų galima atpažinti, o tada išvežti ir paleisti giriose. Visiems žmonėms buvo įsakyta — už įsakymo nevykdymą skiriama mirties bausmė — neduoti jiems maisto, gėrimo, drabužių ar pastogės; dar daugiau buvo suvaryta į užtvarą ant jūros kranto, ir ten laikomi pusę laiko sausi, o pusę, per kiekvieną jūros potvynį — šlapi; bet jiems buvo leidžiama valgyti ir gerti, kad kuo ilgiau būtų gyvi tokiose kančiose, kurios paprastai trukdavo dešimt ar dvylika dienų...

Pagaliau jie rado dar pragariškesnį būdą negu lig šiol: jie pakabindavo šiuos kankinamuosius už kulnų, o jų galvos atsidurdavo duobėse, į kurias lašėdavo kraujas iš lengvų įpjovimų, kuriuos padarydavo budeliai (tačiau jie daugiau to nebedaro) ir tokioje pozoje jie išgyvendavo keletą dienų, dešimt ar dvylika, ir neišprotėdavo iki paskutiniosios... Tokios kančios privertė daugelį atsisakyti savo religijos; o keletas iš jų, kurie prakabojo dvi ar tris dienas, man užtikrino, kad skausmas , kurį jie patyrė, buvo nepakeliamas, nei ugnis, nei kiti kankinimo būdai neprilygo šiam smurtui".

Japonų kankinimo būdas, žinomas kaip "akmens apkabinimas". Sunkūs akmenys kraunami ant aukos šlaunų, kai tuo metu jis klūpo ant lentos, prikaišiotos aštrių titnago gabalėlių.

Kalbant apie nusikaltėlių egzekuciją, japonai buvo tokie pat išradingi kaip ir kiniečiai. Čia taip pat, sekant Kinija, buvo taikoma "dvidešimt vieno įpjovimo egzekucija". Tai matęs liudininkas aprašo maištininkų vadeivos mirtį:

> "Su ypatinga savitvarda nelaimingasis Movungas (Mowung) tyliai kentė lėtą ir apgalvotą pjaustymą — pradžioje jam buvo nupjauti žandai, tada pjaustomi krūtinės ir rankų, blauzdų ir šlaunų raumenys ir t.t., ir t.t. Buvo vengiama paliesti gyvybiškai svarbias vietas. Jis tik kartą sumurmėjo, prašydamas jį nužudyti staigiai — žmogus, kuris mėgavosi sumaniai kankindamas auką, į maldavimą, žinoma, nekreipė dėmesio".

Indija

Indijoje buvo plačiai taikomi tiek psichologiniai, tiek ir fiziniai kankinimai. Knygoje "Svarbių įvykių Rytuose aprašymas" Džeimsas Forbis (James Forbes) aprašo įvykį, kuriame taikyti abu metodai:

> "Muito mokesčių rinkėjas buvo iš indų šeimos, turtingas ir garbingas. Susimokėjęs teismui užstatą ir nesitikėdamas nieko blogo, jis labai nustebo dėl vizirio su būriu ginkluotų vyrų, apsilankymo, kurie reikalavo iš jo pinigų; pinigai buvo paslėpti ir jokie grasinimai nepriverte jo atskleisti, kur jie yra. Prisipažinimui išgauti jis buvo kankinamas įvariausiais būdais. Nuvilkus muslino drabužį, apkūniam mokesčių rinkėjui įsakyta atsigulti ant sofos, apdengtos kartūniniu audiniu, po kuriuo buvo tvirtas virvių tinklas, o po tinklu — lova, ant kurios pridėta dyglių: spaudžiamos jo svorio, virvės įdubo ant spyglių lovos; ilgi miškinių akacijų spygliai, kurie specialiai buvo sudėti smaigaliais į viršų, draskė žmogų tiek ramiai gulintį, tiek ir judantį. Dvi dienas ir naktis jis kentė tokią kančią, neatskleisdamas paslapties; jo kankintojai išsigando, kad jis nenumirtų jiems nepasiekus tikslo, ir ėmėsi kito prievartos būdo. Kai žmogus buvo beveik netenkąs sąmonės, jie nukėlė jį nuo lovos ir padėjo ant grindų, o tuo tarpu į kambarį atneštas kūdikis, jo vienintelis sūnus, ir įdėtas į krepšį, kuriame buvo pikta katė, ir krepšio anga užrišta. Žiaurūs budeliai stovėjo prie jo pasiruošę po duotos komandos bambuko lazdomis mušti per krepšį, kad katė sudraskytų vaiką: to tėvo širdis neištvėrė! Jis atidavė savo brangenybes".

Jis tik kartą maldaujančiai sumurmėjo, kad jį nužudytų staigiau.

Šis būdas labai panašus į tuos, kuriuos dažnai taikydavo mokesčių rinkėjai apgavikams, norėdami išgauti visiškai mažas sumas. Dažniausiai taikomas metodas buvo vadinamas "anundal". Tam nereikėjo jokių kitokių įrankių, išskyrus virvę, su kuria budelis parodydavo visą savo išradingumą surišdamas auką pačia nepatogiausia poza:

Indijos srityje 1890 m. nufotografuotas kankintojų vadas ir budelis.

"Kalinio galva būdavo palenkiama žemyn ir virve ar diržu, einančiu aplink kaklą ir po kojų pirštais, pririšama prie kojų. Arba viena koja buvo ištiesiama, iškeliama aukštyn ir pririšama prie kaklo, ir tokia skausminga poza auka paliekama stovėti. Arba rankos ir kojos jėga supinamos, kad vos neišnyra, ir tada surišamos, kad jų negalima būtų pajudinti. Kitais atvejais sunkūs akmenys pririšami prie nuogai išrengtos aukos nugaros, o aštrūs jų kraštai prapjauna kūną.... ir beveik visada taip kankinama po kaitriais Indijos saulės spinduliais.

"Kankinimų istorija"
Džordžas Riley Skotas
(George Riley Scott), 1940 m."

1855 m. apklausos kankinant, vykusios Madrase, raporte yra aprašyta, kas nutiko Vencatachelai Rajauliui (Vencatachela Rajaulee) ir jo tėvui. Kad priverstų juos sumokėti dešimt rupijų, kankintojai "panaudojo "anundal". Aukų kojos buvo surištos, o galvos prilenktos ir pririštos prie pėdų; rankos surištos už nugarų, o taip pat ant nugarų padėti ak-

menys; ir tokioje pozoje jie turėjo stovėti nuo šeštos valandos ryto iki pietų. Vargu ar stebina tai, kad kitą mėnesį tėvas mirė".

Kankintojai dažnai pasinaudodavo karštu Indijos klimatu. Kartais aukos buvo verčiamos bėgioti kalėjime pirmyn atgal ištisas valandas, arba buvo prirakinami prie vežimų ir verčiami sekti paskui juos didelius nuotolius. Arba buvo įsiuvami į ką tik nudirtą buivolo arba avies kailį ir paliekami saulėje. Kailiui pradėjus džiūti, jis pradėdavo trauktis, palaipsniui spausdamas nelaimingosios aukos kūną, kol ji kančiose mirdavo.

Per kitus kankinimus kaliniai buvo rišami prie medžių, o jų veidai ištepami medumi, kad pritrauktų rudąsias skruzdėles; arba geliantys vabzdžiai suleidžiami į mažus narvelius ir prikabinami prie jautrių kūno vietų.

Per kitus kankinimus kaliniai buvo rišami prie medžių, o jų veidai ištepami medumi, kad pritrauktų rudąsias skruzdėles.

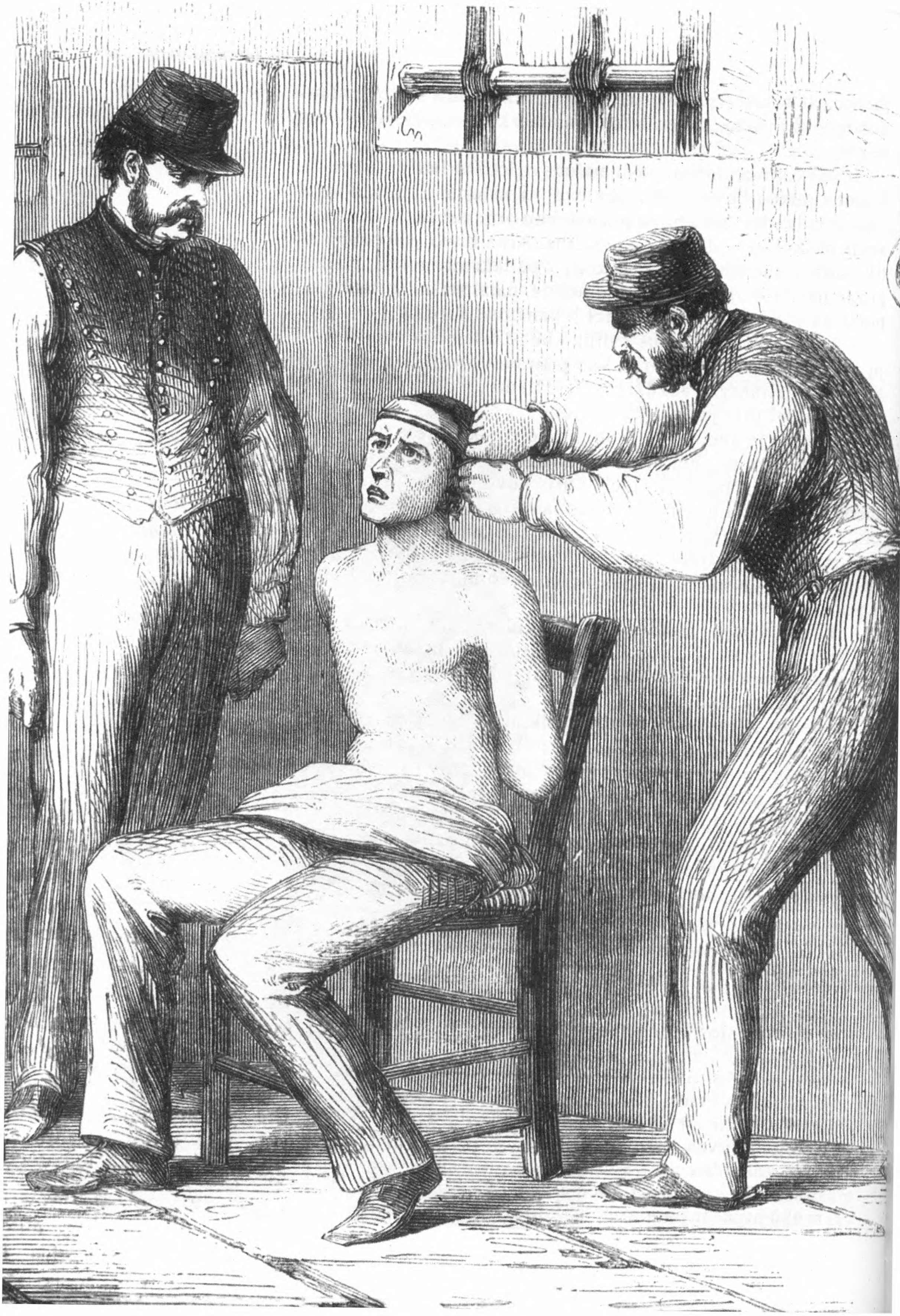
Kai kurie specifiniai kankinimo įrankiai reikalavo daugiau išradingumo, nei anksčiau aprašytieji paprasti metodai. Vienas iš tokių buvo "kittee", kuris buvo padarytas iš dviejų medinių plokštelių ir naudojamas panašiai kaip Europoje nykščių varžtai, arba Kinijoje "kia quen". Jis galėjo būti naudojamas įvairioms nedidelėms ir jautrioms kūno vietoms. Taip pat panašus, tik didesnis, įrankis buvo naudojamas kojų arba rankų suspaudimui.

Kitas "kittee" būdas: auka paguldoma ant nugaros skersai storos bambuko lazdos, o tuo tarpu kita lazda uždedama skersai krūtinės, ir du stiprūs vyrai, įtempę jėgas, spaudžia abu viršutinės lazdos galus žemyn.

Vienas iš Indijai būdingų kankinimo būdų buvo panaudotas kankinti kažkokiam Subapatui Pilai (Subapatha Pillay). Surištomis kojomis jis buvo pakabintas žemyn galva, ir tuo tarpu jam į nosį pripilta maltų pipirų. Stiprus diržas palaipsniui veržiamas aplink jo juosmenį, ir rezultatas, pasak šios bylos įrašo, buvo "per bjaurus, kad jį būtų galima aprašyti".

Indijai būdingas ir dar vienas egzekucijos būdas — auka atiduodama kankinti ir mirtinai sumindžioti drambliui. Tai 1823 m. aprašoma "Persio anekdotuose":

> "Kalinys buvo padėtas už trijų jardų (du su puse metro) ant žemės, jo kojos surištos trimis virvėmis, kurios pritvirtintos prie rato ant gyvūno užpakalinės kojos. Žengdamas kiekvieną žingsnį, dramblys traukė jį pirmyn. Po aštuonių ar dešimties žingsnių, jam išniro rankos ir kojos, kurios buvo nutrauktos ir sulaužytos, kai dramblys nuėjo 500 jardų (450 metrų). Nors ir visas išmozotas purve, matėsi, kad žmogus gyvas ir kenčia didžiulį skausmą. Po... beveik valandos, jis buvo išgabentas iš miesto, o tada dramblys, kuris buvo specialiai tam apmokytas, atsitraukė atgal ir padėjo koją ant nusikaltėlio galvos".

Dešimtas skyrius

Pasipriešinimų numalšinimas

Nepaisant visų gražių humanistų žodžių ir nežiūrint į tai, kad kankinimai buvo įstatymais uždrausti daugelyje save civilizuotomis laikančių šalių, įvairiausios kankinimo formos vis dar buvo taikomos daug kur pasaulyje. Ir niekur žiaurumas nebuvo taip paplitęs ir žinomas, kaip britų valdomoje Indijoje.

Sadistiniai Indijos mokesčių rinkėjų veiksmai jau aprašyti (žiūrėkite devintame skyriuje), tačiau, valdant Ost Indijos bendrovės vyriausybei, kankinimai viešpatavo visuose Indijos visuomenės sluoksniuose. 1846 m. kažkokiam misteriui Teobaldui (Theobald) — "anglų džentelmenui, užimančiam aukštą postą Kalkutos teisme" — buvo pavogtas portfelis su 400 rupijų tuo metu, kai jis keliavo į Barakporą Bengalijoje. Vagis buvo suimtas per valandą, ir, Teobaldo garbei, vietinis "darogah" (policijos viršininkas) pasiūlė jį kankinti.

Teobaldas turėjo pažinčių Londone, ypač tarp Indijos Reformos draugijos narių, kurie stipriai priešinosi Ost Indijos bendrovės monopoliniam valdymui Indijoje. Bengalijos valdytojas paneigė, jog per tardymus leidžiama kankinti, tačiau 1854 m. draugija sukūrė komisiją Madrase.

Ši komisija gyvavo septynis mėnesius, ir per tą laiką išklausė žmonių parodymus Madrase. Liudininkai rinkosi į šią komisiją taip entuziastingai, kad vienas netgi nuėjo 1600 km (1000 mylių), kad pasiektų ją. Komisija išsiaiškino, kad kankinimai taikomi plačiai, ir ne vien surenkant mokesčius ar išgaunant nusikaltėlių prisipažinimą; juos taip pat naudojo "darogahsai" tam, kad pasipelnytų patys. Pats populiariausias kankinimas buvo "kittee", arba "anundal" (žiūrėkite devintame skyriuje), tačiau būta ir kitokių:

> "...virvės veržimas apie rankas, kad nustotų į jas tekėti kraujas; pakėlimas už ūsų; pakabinimas už nugaroje surištų rankų; deginimas su įkaitinta geležimi; geliančių vabzdžių prileidimas prie bambos, lytinių organų ir kitų jautrių vietų; nardinimas į šulinius ir upes, kol auka pusiau uždūsta; mušimas lazdomis; neleidimas miegoti; kūno badymas smeigtukais; juodųjų ir ankštinių pipirų bėrimas į akis arba į lytinius organus, tiek vyrams, tiek ir moterims..."

(Priešais) Politinio kalinio kankinimas Sicilijoje 1860 m. Aukai aplink kaktą stipriai veržiama virvė, ir sukeliamas stiprus skausmas.

Reformatorių pastangos būtų davę daugiau naudos, jei jų veiklos nebūtų nutraukę kiti įvykiai — Indų sukilimas 1857 m. (kuris nuvertė Ost Indijos bendrovės valdžią). 1871 m. buvo išleistas Indų Įkalčių įstatymas, jame specialiai sukurtos taisyklės, kuriomis buvo norima užkirsti kelią prisipažinimų išgavimui prievarta, tačiau pranešimų apie kankinimus vis dar buvo — ir netgi jų padaugėjo.

Netgi 1908 m., beveik po keturiasdešimties metų, Pandžabo teismas nuteisė mirties bausme moterį vardu Gulaba Bano (Gulab Bano), kai ji prisipažino nunuodijusi savo vyrą. Jos apeliacija prieš nuosprendį buvo priimta, kai civilinis gydytojas rado įrodymų, patvirtinančių jos teigimą, jog ji buvo pakabinta žemyn nuo vietinės policijos pastato stogo, ir tuo pat metu ištepta pipirais lazda buvo kišama į jos išeinamąją angą.

Pranešimai apie kankinimus buvo paprasčiausiai atmetami, uždraudžiant laikraščius, kuriuose apie tai rašoma.

Tačiau indų vyriausybė pastoviai remdavo policiją, ir tai susiję su daug rimtesniais dalykais, negu atskiri nusikaltimai. Vokietijos kaizeris Vilhelmas (Wilhelm) stebėjo Indiją: vokiečiai statė geležinkelį per Persiją link pasienio ir rėmė nacionalistų teroristus, norėdami patys čia užimti valdžią.Buvo žudomi anglų pareigūnai, o 1908 m. Kalkutoje nužudytos dvi anglų moterys, kai ant karietos per klaidą numesta bomba, manant, jog toje karietoje buvo vyriausiasis teisėjas.

Per sekančius penkerius metus, šimtai jaunų vyrų buvo suiminėjami ir apkaltinami "sąmokslišku kariavimu prieš karalių — imperatorių (Jurgį V) (George V). Nors daugelis prisipažindavo, pasirodė, jog jų prisipažinimus policija išgavo nelegaliu būdu. Nacionalistų laikraščiai rašė, kad kaliniai buvo kankinami, o taip pat buvo nustatyta, kad — mažiausiai — jie buvo mušami ir apmėtomi akmenimis, jiems nebuvo leidžiama miegoti, jie buvo uždaromi į vienutes ir gąsdinami, kad taip pat bus pasielgta su jų tėvais.

Pranešimai apie kankinimus buvo atmetami, paprasčiausiai uždraudžiant laikraščius, kuriuose apie tai rašyta. Indų vyriausybės požiūriu, kuris susiformavo peržiūrėjus keletą nusiskundimų, buvo mažai įrodymų, kad kankinimai taikyti. Atkreiptas dėmesys į tai, kad prisipažinimai dažniausiai pasitvirtina, radus pavogtų prekių arba kitų daiktinių įrodymų:

> "Prisipažinimo išgavimas nėra vienintelis, arba netgi pagrindinis, motyvas, kuris paskatina nekompetentingus ar negarbingus policijos tarnautojus grasinti, įkalbinėti ar žauriai elgtis; jie nori paraginti

> kaltinamąjį atsisakyti pavogto turto arba nurodyti, kur galima rasti problemos sprendimą..."

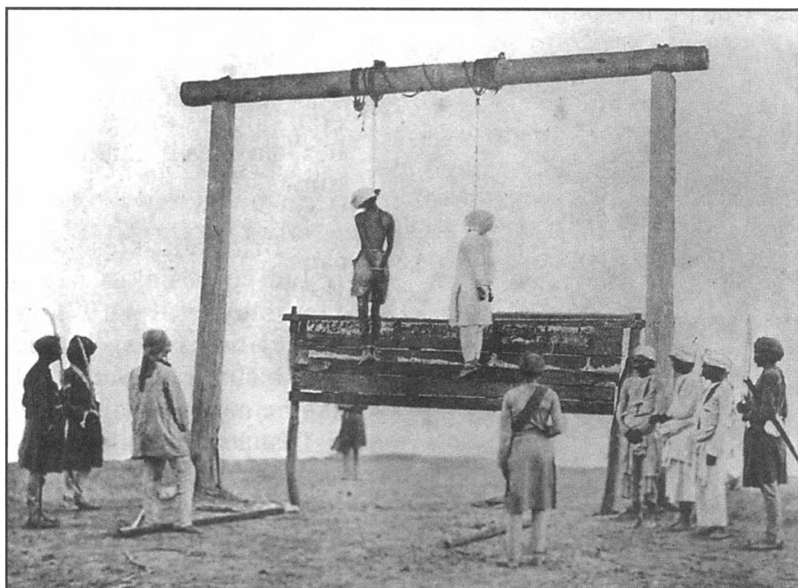
Britų teisėjas misteris Bimanas (Beaman) su tuo nesutiko:

> "Aš galiu drąsiai pasakyti, kad, mano manymu, išskyrus sunkius nusikaltimus... visi kiti prisipažinimai yra tiesiogiai arba netiesiogiai išgauti neteisingais būdais... Kur iš tikrųjų kankinimai nenaudojami, žinojimas, kad jie bus naudojami, gali paskatinti daugelį nusikaltėlių, kurie kitu atveju neprisipažintų, padaryti tai iš anksto, nes jie bijos, kad tokie metodai gali būti panaudoti prieš juos".

1914 m. prasidėjus I Pasauliniam karui, vyriausybei atsirado galimybė imtis specialių priemonių, ir buvo internuoti keli šimtai įtariamų teroristų. Tačiau 1917 m. revoliucija Rusijoje dar kartą sukėlė baimę valdžioms ir buvo išleista serija įstatymų specialiai skirtų "revoliuciniams ar anarchistiniams nusikaltimams". Mahatma (Didžiadvasis) Gandis (Mahatma Gandhi) pasmerkė juos kaip "neteisingus, griaunančius laisvės ir teisingumo principus bei pažeidžiančius asmens teises".

Ateinančiais metais buvo įkalinta šimtai tūkstančių žmonių (dauguma iš jų nebuvo niekuo nusikaltę). Gandis rašė vicekaraliui:

> "Kol žinomi lyderiai buvo daugiau ar mažiau užsiėmę teisiniais formalumais, eiliniai žmonės dažnai būdavo žiauriai, ...netgi nepadoriai puolami...

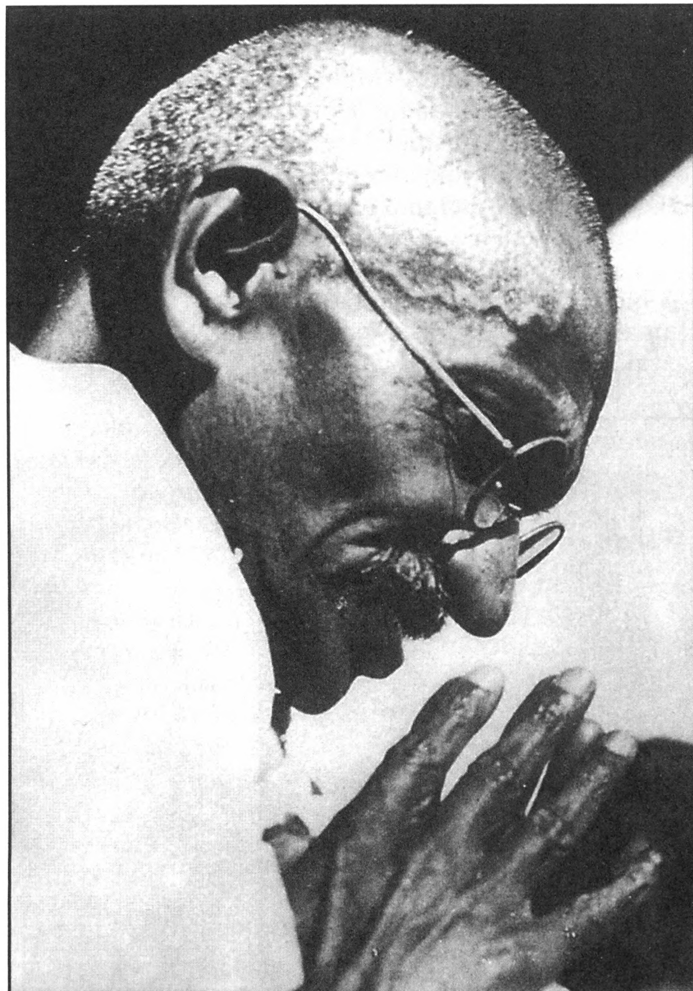
Dviejų indų, tarnaujančių britų armijoje, egzekucija per 1857 m. indų sukilimą. Sukilimas ilgam sulaikė bandymą sustabdyti kankinimus Indijoje.

Gavau pranešimų iš Bengalijos, Biharo, Utaro, Jungtinių Provincijų, Delio ir Bombėjaus, patvirtinančių, ką jiems teko patirti... Buvo laužomi kaulai, spaudžiami lytiniai organai..."

Netgi 1940 m. patriotiniuose bukletuose policija buvo kaltinama kankinimais "su "strappado", pipirų pylimu ant moterų ir vyrų lytinių organų, išeinamųjų angų badymu įvairiais įrankiais". Lesteris Hatchinsonas (Lester Hutchinson), vienas iš trijų anglų, apkaltintų komunistiniu sąmokslu, savo knygoje "Sąmokslas Merute" aprašė kalėjimo sąlygas:

"Kalėjimo sargai, arba netgi nuteistųjų prižiūrėtojai, linksminasi valandų valandas, mušdami ir kankindami kalinius, o sargai dažnai surengia vadinamuosius "antklodžių paradus". Kalinys, kurį sargai nori nuskriausti, paguldomas ant grindų ir uždengiamas antklode; o tada kalėjimo sargai jį muša per anklodę su savo mėgstama ir patikima bambuko rykšte taip, kad kalinys jaučia skausmą, tačiau negali įrodyti, kad jo nusiskundimas teisingas, kadangi nėra mušimo žymių, o iš tikrųjų, tai ir nėra protinga skųstis, nes nusiskundimai nepašalins blogybių, tačiau sąlygos tolimesnes bausmes ir kankinimus".

Indų lyderis Mahatma Gandis (Mahatma Ghandi) apkaltino valdžią jo pasekėjų kankinimu 1920 m.

Britų taisyklės išliko ir Indijai pasiekus nepriklausomybę. Kai 1975 m. birželio mėnesį Indira Gandi (Indira Gandhi) paskelbė nepaprastąją padėtį, "Janatos" partijos lyderis Dr.Subramanijamas Svamis (Subramanyam Swamy) tvirtino, kad "policija verčia žmones gerti

savo šlapimą, nardina juos į ledinį vandenį, sukelia jiems elektros šoką, kelias dienas iš eilės neduoda maisto ir vandens..."

Revoliucionieriai Europoje

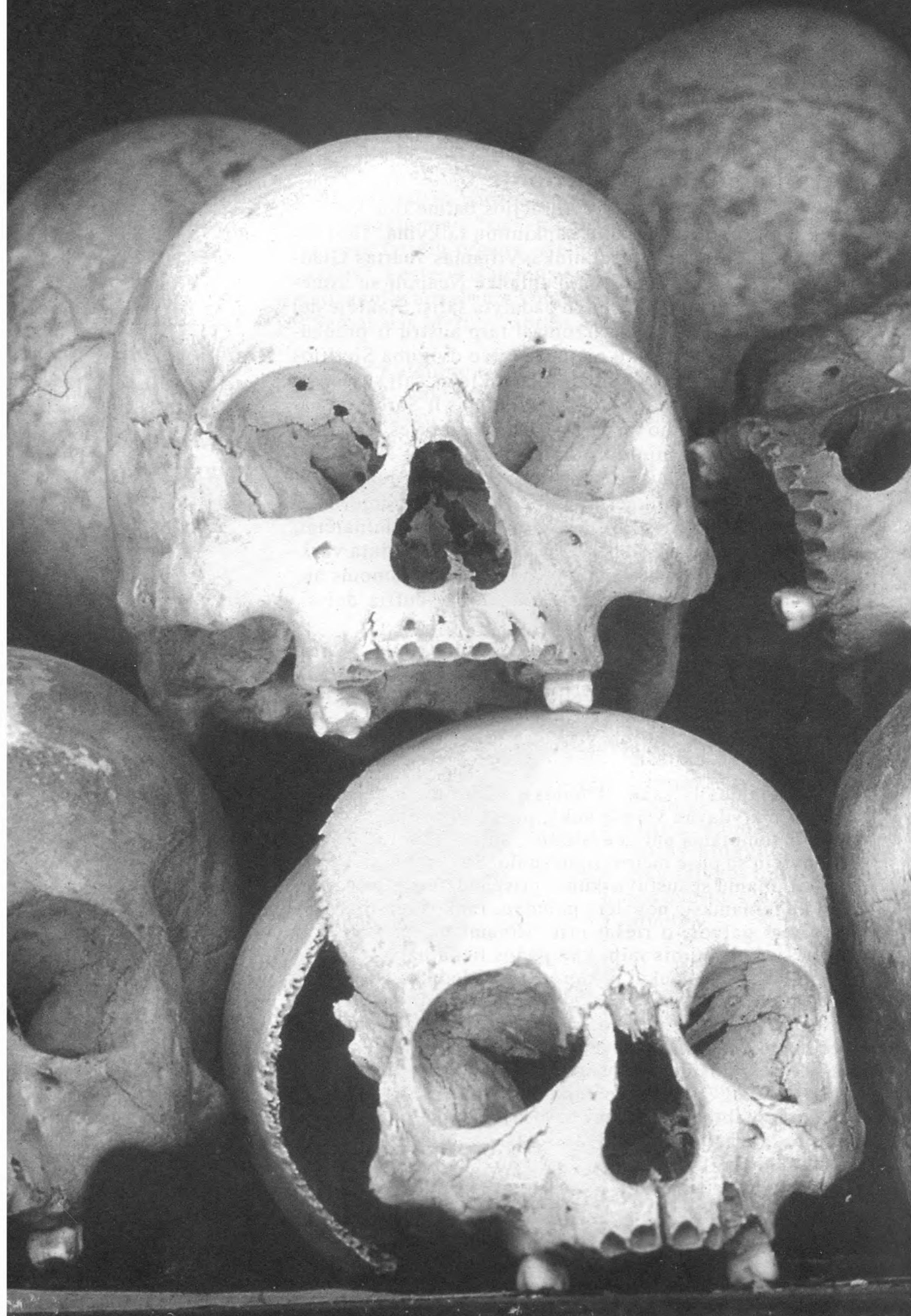
Devynioliktame amžiuje revoliucijos baimė tiek kolonijose, tiek ir Europoje sugrąžino kankinimų taikymą. 1851 m. būsimasis britų ministras pirmininkasViljamas Juartas Gladstonas (William Ewart Gladstone) aplankė Neapolį su asmeniniu vizitu. Tuo metu Italija buvo padalyta šalis. Šiaurėje dėl įvairių italų valstybių buvo varžomasi tarp austrų ir prancūzų, centrą valdė Vatikanas, o pietuose buvo dviguba Sicilijos ir Neapolio karalystė. Buvo didžiulis troškimas šalį suvienyti į vieną valstybę: 1848 m. Milanas, Pydmontas ir Sardinija paskelbė karą Austrijai, tuo tarpu Sicilija sukilo prieš Neapolio valdžią. Sąlygos požeminiuose kalėjimuose, kur Neapolyje kaltinti revoliucionieriai, sukėlė misteriui Gladstonui pyktį, ir sąlygojo detalias publikacijas apie tai britų spaudoje.

Devynioliktame amžiuje revoliucijos baimė sugrąžino kankinimus.

Buvo kankinami Sicilijos patriotų draugai ir giminaičiai, norint išsiaiškint, kur jie slepiasi. Daugiausiai kankinta varžtais nykščiams, "strumento angelico". Jais kankinamoms aukoms uždedamas veržiantis odinis antsnukis "cuffia del silenzio", kad nesigirdėtų aukos riksmo.

Vatikano valstybėse vėl pakėlė galvą inkvizicija, o šiaurėje austrai, kurie 1780 m. buvo uždraudę kankinimus, vėl juos legalizavo. Revoliucionierius Felicijus Orsinis (Felicė Orsini) savo 1854 m. parašytoje knygoje "Austrų kalėjimai Italijoje" (1856 m. vertimas), aprašė sceną austrų kalėjime:

> "Eidamas iš savo vienutės į kvotimo salę, aš dažnai matydavau vargšę auką, paguldytą veidu žemyn ir tempiamą ant "cavaletto", apie aštuonių pėdų (dviejų su puse metro) ilgio suolo. Su centre esančiu kilnojamu spaustuvu kūnas prispaudžiamas taip, kad kankinamasis negalėtų pajudėti, rankos tempiamos virš galvos, o riešai pritvirtinami prie geležų kartu su kulkšnimis taip, kad pėdos lieka už suolo. Kapralas... stovi aukai iš kairės, ir pradeda kankinimą: laikydamas aukštai pakeltą dešinėje rankoje vytelę, jis, kiek leidžia jėgos, kerta ja aukai ir pakėlęs perima į kairę ranką, sakydamas "ein" (vienas); grįžta prie dešiniosios — "zwei" (du), ir vėl prie kairiosios — "drei" (trys)... Jei auka pradeda kalbėti, nustojama plakti ir užrašomi parodymai. Baigus kankinimą, auką apžiūri gydytojas, ir ji nugabenama atgal į šiaudais išklotą lovą. Jeigu auka išlieka tvirta ir atsisako prisipažinti , kankinimas tęsiamas kitą dieną".

Vienuoliktas skyrius

Kankinimai dvidešimtajame amžiuje

Nežiūrint to, kad buvo priimta tarptautinė Ženevos Konvencija dėl karo aukų, kankinimai — ypatingai karo metais — tęsėsi ir dvidešimtajame amžiuje. Labiausiai žinomi — Antrojo pasaulinio karo metais (1939 — 1945 m.) nacių Vokietijoje ir karo belaisvių stovyklose Japonijoje.

Tuo metu, kai buvo paskelbtas karas, civilinė Vokiečių valdžia jau buvo įgijusi nemažai patirties, persekiojant dalį savos visuomenės — žydus, čigonus, homoseksualistus ir politinius disidentus. Suvokdami, kad jų pačių ginkluotųjų pajėgų nariai laikomi įkalinti stovyklose, vokiečiai smulkmeniškai elgėsi su Sąjungininkų armijos belaisviais. Tačiau , šis pedantiškumas negaliojo su Rezistencijos kovotojais ar suimtais slaptaisiais agentais, kurie nedėvėjo uniformų, buvo neginami Ženevos Konvencijos, ir į kuriuos buvo žiūrima kaip į šnipus. Nepaisant to, kad galiojo tarptautinis susitarimas, jog pripažintiems kaltais šnipams iš karto turėjo būti atliekama mirties bausmė, bet nebuvo patvirtinta, jog kankinimai gali būti taikomi jų apklausoje. Šioje srityje gestapas elgėsi gėdingai.

1932 m. kovo mėnesį susirinkime, kuriame dalyvavo Ernestas Rėmas (Ernst Rohm), SA (Rudmarškinių) štabo vadas, Jozefas Gebelsas (Josef Goebbels), Hitlerio atstovas Rudolfas Hesas (Rudolf Hess) ir Heinrichas Himleris (Heinrich Himmler), SS ("Schutzstaffel" — apsaugos rinktinės) vadovas, buvo įkurta vokiečių Slaptoji policija, "Geheimstaatspolizei". Gestapas turėjo dvejas pareigas: saugumo tardymai Vokietijos viduje, ir tardymai tų, kurie yra įsipainioję į užsienio špionažą.

Gestapas, kaip "Fiurerio vykdomosios valdžios" dalis, buvo už įstatymo ribų: "šiam aparatui buvo skiriamos visos politinės užduotys, kuriomis tikrai domėjosi Hitleris;... jo galios išsaugojimas, demografinė politika, užkariautų teritorijų okupacijos politika, visų tikrų ir tariamų šio režimo priešininkų persekiojimas".

Odetos (misis Piterės Čerčili) (Peter Churchill), britų agentės, kuri 1943 m. areštuota Marselyje, apklausa yra tinkamas gestapo technikos pavyzdys. Laikoma Fresnio kalėji-

(Priešais) "Mirtini laukai" Kambodžoje 1975 — 1979 m. matė milijonų mirtis. Buvo atrasta krūvos aukų kaukolių.

me Paryžiaus pietuose, Odeta vieną dieną buvo nugabenta į gestapo štabą, esantį Foch Avenue 84, miesto centre. Jos kvotėjas, atrodantis "tarsi jis ką tik išėjo iš šaltos vonios", kvepėjo odekolonu. Kai ji atsisakė atsakinėti į jo klausimus, į kambarį įėjo kitas žmogus, suėmė ir laikė jos rankas už kėdės atlošo. Kvotėjas žengė link jos ir pradėjo atseginėti palaidinukę. Odeta skubiai pasakė, jog ji tai padarys pati.

Jos vieną ranką paleido, ir ji atsegė kelias viršutines sagas. Antrasis žmogus nugaroje nusmaukė jos palaidinukę žemyn ir pridėjo įkaitintą žarsteklį prie trečiojo stuburo slankstelio. Sudrebėdama iš skausmo, Odeta vis dar atsisakė atsakinėti į klausimus. Tada jai įsakyta nusiauti batus ir kojines. Odetos biografijoje (1949 m.) Džerardas Tikelis (Jerrard Tickell) aprašo, kas vyko toliau:

> "Žmogus atsiklaupė prie jos kojų... jis paėmė jos kairę koją į kairią ranką ir plieninėm replėm suėmė jos nago viršų. Tada iš lėto pradėjo traukti. Iš po atitraukto nago ant odos pradėjo sunktis kraujas... Kankintojas papurtė reples ir nagas nukrito ant grindų...
>
> Žnyplėmis buvo suimtas kitas jos nagas, stipriai suspaustas ir iš lėto pešamas lauk. Nagą traukiant, kartu įplyšo mėsos ir tai sukėlė kankinantį skausmą... Ji nešaukė. Rodos, jog truko amžinybę, kol kankintojai sustojo... Ji skeptiškai pažiūrėjo į kraujuotas savo kojas ir raudonas nuo kraujo atliekas ant grindų, atliekas po žiauraus manikiūro".

"Odeta skeptiškai pažiūrėjo į... raudonas nuo kraujo atliekas ant grindų, atliekas po žiauraus manikiūro."

Prieš tą patį atliekant su jos rankų pirštais, į kambarį įėjo vyresnysis gestapo tarnautojas ir įsakė nustoti. Po kelių dienų karinis tribunolas nuteisė Odetą mirties bausme, tačiau, kadangi gestapas vis dar norėjo ją apklausti, ji buvo laikoma Fresnio kalėjime daugiau negu metus. Vėliau ji pervesta į moterų koncentracijos stovyklą Ravenbriuke. Ji, per stebuklą, išliko gyva.

Kitas gestapo kankintas agentas — Forestas Jeo-Tomas (Forest Jeo-Thomas). 1944 m. jis pirmą kartą nugabentas į gestapo kvartalą Saussaies (Gluosnynų) gatvėje. Ten mušamas, o po to, už nugaros supančiotomis rankomis, panardintas į šalto vandens vonią. Tik tada, kai pradėjo dusti, ištrauktas iš vonios ir atgaivintas — tai pasikartojo keletą kartų. Po to jis vėl buvo mušamas.

Kitos dienos popietę Jeo-Tomas nugabentas į nedidelį kambarį, esantį Foch Avenue 84, kur už antrankių buvo pakabintas ant kablio, esančio ant ilgos grandinės, kabančios nuo skriemulio prie lubų, galo. Tada keltas į viršų, kol jo kulnai atsiplėšė nuo žemės. Pasak aprašymo Bruso Maršalo (Bruce

Marshall) knygoje "Baltas triušis": "Skausmas sklido per pečius, rausva plėvė aptemdė jo akis ir, negalėdamas susilaikyti, jis sudejavo... Tai prarasdamas, tai atgaudamas sąmonę, jis iškentė skausmą baisesnį, negu kad jam kada seniau tekę pakelti. Tik sutemus jie paleido jį, ir jis iš karto susmuko ant grindų".

Gestapo vadas Klausas Barbe (Klaus Barbie) — galiausiai už savo nusikaltimus 1987 m. patrauktas į teismą Lijone — atsakingas už daugybės žmonių, kurie buvo įtariami bendradarbiavę su prancūzų Rezistencija, kankinimą ir mirtį. 1944 m. jis įsakė įvykdyti masinę egzekuciją 88 kaliniams.

Vėliau, išskėstomis kojomis, jis buvo grandinėmis prirakintas prie suolo, o tuo tarpu trys vyrai mušė jį guminėmis lazdomis per veidą, kūną, sėklides. Tada, kiek jis prisimena, buvo pusiau paskandintas ir atgaivintas dar šešis sykius. Kai nuėmė antrankius, jis pirmą kartą pamatė savo rankas nuo tada, kai buvo pakabintas ant grandinės. "Antrankiai buvo apdžiūvę krauju, mėsos aplinkui jo baisiai supjaustytus riešus buvo pamėlynavusios, o kairioji ranka ištinusi iki alkūnės".

Suimti Rezistencijos dalyviai patyrė baisias kančias, ypač pakliuvę į gerai žinomo Klauso Barbe (Klaus Barbie) rankas Lijone. Andrėjus Pedronas (Andre Pedron), kuris buvo uždarytas į Belseno koncentracijos stovyklą, ir kuriam pavyko išlikti gyvam, Henrio Amurukso (Henri Amouroux) "Grande histoire des Francais sous l'occupation" (Didžioji prancūzų okupacijos istorija) (1983 m.) pasakoja apie kankinimą vonioje:

> "Jūs esate matę, kaip arabai neša avį, pririštą už kojų prie karties, kuri uždėta ant jų pečių? Tada jie įmerkia jus, padėdami strypą skersai vonios. Tai tampa iešmu, ant kurio jie suka jus tempdami už plaukų".

Toje pačioje knygoje kitas buvęs suimtas Rezistencijos kovotojas Dubroilis (Dubreuil) pasakoja, kaip jo pirštai ir lytiniai organai buvo spaudžiami tarp durų. Iš skausmo jis praleido keletą detalių. Kitą dieną areštuota moterų tinklo narė Brigite Friang (Brigitte Friang); ji buvo sužeista į pilvą ir įmesta į kalėjimo vienutę:

"Žingsnių aidas koridoriaus grindų plytelėmis. Taip, tai pas mane. Laikas pirmai didelei akistatai... Aš taip išsigandau, kad visa drebėjau. Jie neturi to pastebėti. Aš paslėpiau drebančias rankas po antklode. Nugarą išpylė prakaitas — baimės prakaitas..."

Iš pradžių ją sistemingai mušė: per viršugalvį, smilkinius, žandikaulius. Pirmieji smūgiai galva į sieną. Tada jos budelis — prancūzų kolaborantas — atkreipė dėmesį į jos žaizdas. Mušama į pilvą, ji rėkė; vėliau ji rašė, kad daugiau iš įniršio, negu iš skausmo. Jis paliko ramybėje jos pilvą, ir pradėjo žnaibyti, tampyti, plekšnoti ir kumščiuoti iš pradžių veidą, o po to krūtinę:

"Daužymas kumščiais į moters krūtinę... turėtų numalšinti bet kokią nereikšmingą pagiežą"

"Daužymas kumščiais į moters krūtinę turėtų teikti pasitenkinimą. Tai turėtų numalšinti bet kokią nereikšmingą pagiežą... Tai turėtų priversti pasijusti tave labai vyrišku... tai ypač turėtų jaudinti, kai krūtinei dvidešimt metų".

Nei vienas įtariamasis neišvengė gestapo arba prancūzų kolaborantų kankinimų. Abatui Bursjer (Boursier) buvo šešiasdešimt šešeri, kai 1944 m. birželio mėnesį jį areštavo. Prieš mirtį — masinėje egzekucijoje kartu su dar aštuoniasdešimt septyniais žmonėmis, kurią įsakė Klausas Barbe (Klaus Barbie) — jis buvo kankinamas vonioje keturis kartus. Raimondas Valeriotas (Raymond Valeriot) buvo kankinamas savo tėvynainio iš "Brigades Speciales" (specialusis būrys): "Kai aš atsisakiau kalbėti, jie spaudė mano sėklides tarp dviejų lentų ir vėl perdavė gestapui". Ivui Gailotui (Yves Gaillot) šakute išluptos akys. Nelabai nuostabu, kad kai karo eiga pakrypo kita linkme, ir Prancūzija buvo išlaisvinta, Rezistencija ėmė žiauriai keršyti savo kankintojams.

Japonų belaisviai

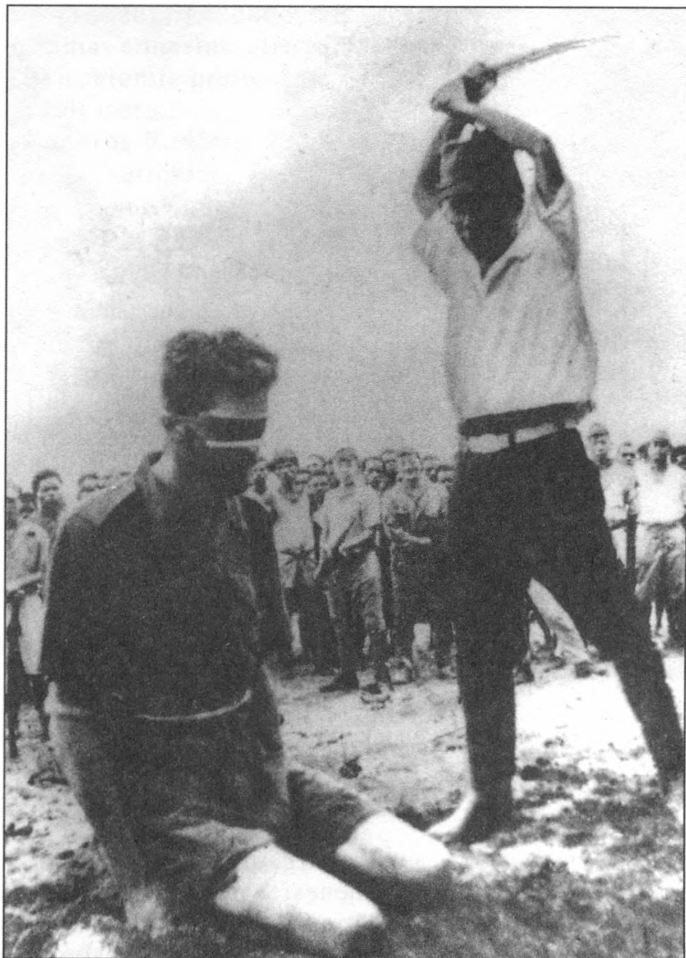
Per karą Tolimuosiuose Rytuose daugiausiai iškentė sąjungininkų karo belaisviai. Japonų kariai buvo įsitikinę, kad leistis paimamam į nelaisvę — gėdinga, ir jų paimtiems belaisviams teko iškęsti žeminantį elgesį. Jie buvo verčiami sunkiai dirbti, tuo tarpu menkai gaudami valgyti, dažnai buvo mušami lazdomis arba botagais, o kartais, tuo atveju, jeigu protestuodavo, raginami durtuvais.

"Bamboo ir Bushido" Alfredas Alburis (Alfred Allbury) aprašo įprastą sceną: "Kas galėjo netikti daugybei natūralaus dydžio, pusiau nuogų statulų, išstatytų aplink doką. O iš tie-

sų, tai yra užsispyrę karo belaisviai, sustatyti ant būgnų ir dėžių, laikantys virš galvų iškeltas bertuves, kastuvus ar kirtiklius ir verčiami, išplėtę akis, žiūrėti į spiginančią saulę".

Bet tai buvo laikoma reliatyviai vidutine bausme, palyginus su ta, kurią aprašė Kenetas Harisonas (Kenneth Harrison) knygoje "Narsūs japonai". (Pavadinimas nėra ironizuotas; Harisonas, kuris daug iškentė pakliuvęs į jų rankas, nepaisant to, teigė, kad japonai — išskirtinai narsūs kariai.)

Žmonės buvo plakami, arba pakabinami pajuokai, ir jiems būdavo leidžiama atsikvėpti tik paskutiniu momentu. Kaliniams "diena iš dienos duodamas pasūdytas vanduo, o tada leidžiama prisisotinti švaraus šalto vandens, po to jiems suduodama į skrandį arba ant jų užšokama, kad vanduo siūbteldavo pro jų akis, burnas ir šnerves". Kai kurie pakabinami už kojų, ir į šnerves pilamas šlapimas, kartais jodas. Kiti verčiami klūpėti ant aštrių akmenų valandų valandas.

Antrojo pasaulinio karo metais japonai barbariškai elgėsi su sąjungininkų belaisviais. Čia australų lakūnui vykdoma mirties bausmė "samurajų stiliumi".

Karas Alžyre

Turint omenyje tai, ką Rezistencijos kovotojams teko patirti gestapo rankose Prancūzijoje, keista, kad prancūzų armija ėmėsi kankinimų per karą Alžyre (1954-1962 m.).

Nuo 1848 m. iki 1964 m. Alžyras konstituciškai buvo Prancūzijos metropolijos dalis, bet iš tiesų tai buvo tipiška kolonija. Daugelis gyventojų — musulmonai, kurie dominavo šalia palyginti nedidelio skaičiaus ekonomiškai ir politiškai galingų europiečių kolonistų, vadinamų "pieds noirs" (juodos pėdos). 1954 m. lapkričio 1 d. kilo nacionalinė revoliuci-

Besišypsantys prancūzų kariai ("paras") per Alžyro karą (1957 — 1959 m.) grasina kaliniui. Kankinimai buvo plačiai paskliдę, o daugiau kaip 3000 kalinių po apklausų "dingo".

ja su partizanų atakomis, kurias rengė "Front de Liberation Nationale" (FLN) (Nacionalinio išsivadavimo frontas (NIF)). Taikiniu tapo prancūzai ir "pied noir".

Prancūzų armija greitai sureagavo, sunaikindama centrinę NIF organizaciją, tačiau puolimai nesiliovė. 1957 m. sausio mėnesį generolo Žako Masu (Jacgues Massu) dešimtoji parašiutininkų divizija įžengė į Alžyro miestą, apsupo ir kankindami kvotė įtariamuosius. Išgavus informacijos, buvo suimtas vienas iš išlikusių NIF lyderių Benas M'Hidis (Ben M'Hidi). Po devynių dienų armijos spaudos atstovas pranešė, kad "jis pasikorė savo vienutėje..."

Netrukus pasirodė prieštaringi pranešimai apie jo mirtį: sakyta, kad M'Hidis mėgino pasikarti elektros laidu, ir "dar kvėpavo", kai buvo vežamas į ligoninę; du medikai tvirtino, kad jis miręs prieš tai, kai buvo atgabentas į ligoninę, ir "mūsų dėmesio nepatraukė jokios sužeidimų žymės". Iškilo aikštėn, jog jis buvo perduotas "specialiajam skyriui", kur "kvostas jų pačių iniciatyva ir nužudytas".

Augantys gandai apie kankinimus ir egzekucijas sukėlė visuomenės nerimą Prancūzijoje. Kankinimai buvo uždrausti 1789 m. spalio 8 d., tačiau kaip 1958 m. rašė Žanas-Polas Sartre (Jean-Paul Sartre): "Kankinimai niekuomet nebūna pasaulietiniai arba kariniai... tai maras, užkrečiantis visą epochą".

Bloga lemiančios perspektyvos buvo išdėstytos Vuilaumo (Wuillaume) pranešime, kurį 1955 m. padarė vyresnysis valstybės tarnautojas, ir kuriame siūlyta legalizuoti kankini-

mus Prancūzijos policijoje — kadangi jie buvo taip plačiai paplitę. Nors Vuilaumo pranešimas atmestas, atrodo, kad kankinimai elektra, vandeniu ir kitokiomis priemonėmis Alžyre žandarų buvo naudojami daugelį metų.

Per "Alžyro kovas" pulkininkas Rodžeris Trinkjė (Roger Trinquier) buvo atsakingas už žinių surinkimą. Jis jau turėjo patirties, kankindamas įtariamuosius Indo-Kinijoje (vėliau Vietnamas), o jo metodai nepaprastai priminė gestapo metodus. Miestas buvo suskirstytas į sektorius, subsektorius, kvartalus ir pastatus, ir po patikimą musolmoną paskirta į kiekvieną kvartalą. "Blockleiterio" (bloko agento) (nacių ekvivalentas) pareiga buvo pranešinėti apie visokią įtartiną veiklą jo bloke.

"Kankinimai niekuomet nebūna pasaulietiniai arba kariniai... tai maras, užkrečiantis visą epochą."

Suskaičiuota, kad per "Alžyro kovas" nuo trisdešimties iki keturiasdešimties procentų Kasbos gyventojų vyrų suimta ir perduota "Detachement Operationnel de Protection" (DOP) (Operacinis apsaugos būrys). Juos generolas Masu (Massu) charakterizavo kaip "įtariamųjų, kurie nenori nieko pasakyti, kvotimo specialistus". Pulkininkas Trinkjė (Trinqueier) rašė: "Jei įtariamasis nesunkiai išduoda reikiamą informaciją, kvotimas greitai užbaigimas; kitu atveju, specialistai turi panaudoti visus įmanomus būdus ir išgauti iš jo paslaptį".

Buvęs kunigas, kuris 1958 m. ir 1959 m.buvo valstybės tarnautoju Alžyre, rašė:

> "per informacijos kursą mums buvo pasakyta, kad yra "humaniškų" kankinimo tipų... Kapitonas L. nurodė mums penkias taisykles, kurias aš užsirašiau į "extenso", su visais prieštaravimais ir atsakymais: (1) Kankinimas turi būti padorus; (2) jis neturi vykti jaunų žmonių akivaizdoje; (3) jis neturi vykti sadistų akivaizdoje; (4) jis turi būti atliekamas atsakingo pareigūno arba valdžios; (5) jis turi būti humaniškas, t.y. kai tik žmogus pradeda kalbėti, kankinimai turi liautis; ir, visų svarbiausia, po jų neturi likti pėdsakų. Atsižvelgiant į tai, buvo padaryta išvada, kad "jūs turite teisę kankinti vandeniu ir elektra".

Kankinimas elektra buvo vadinamas "gegene" nuo pirmojo "generateur" (generatorius) skiemens. Kankinimai atliekami su armijos signalų magneta, kurios elektrodai buvo pritvirtinami prie įvairių kūno vietų, dažniausiai penio.

1957 m. "Alger Republicain" redaktorius Henris Alegas (Henri Alleg), europos žydas, kurio šeima Antrojo pasaulinio karo metais apsigyveno Alžyre, buvo kvočiamas visą mėnesį. Pirmą kartą "gegene" elektrodai pridėti prie jo pirštų ir ausies:

> "Šalia mano ausies kibirkščiavo, ir jaučiau, kaip iš krūtinės veržiasi širdis. (Tada buvo panaudota didesnė magneta.) Vietoj aštrių ir trumpų spazmų, ku-

Per Alžyro karą pulkininkas Rodžeris Trinkjė (Roger Trinquier) buvo atsakingas už informacijos surinkimą. Jis jau turėjo patirties, kankindamas įtariamuosius prancūzų Indo-Kinijoje (Vietnamas), o jo metodai nepaprastai priminė gestapo metodus.

rie, atrodė, plėšė mano kūną į du gabalus, dabar skausmas buvo didesnis ir apėmė visus mano raumenis ir sutraukė juos į ilgus spazmus. (Kitas elektrodas buvo įdėtas jam į burną.) Mano žandikauliai nuo srovės prilipo prie elektrodo. Kaip aš būčiau besistengęs, buvo neįmanoma prasižioti".

Vandeniu buvo kankinama įvairiomis formomis: aukų pilvai ir plaučiai pripildomi per į burną įdėtą žarną, tuo tarpu nosis būdavo užimama; arba jų galvos nardinamos į lovį su vandeniu. Parašiutininkas — desantininkas Pjeras Leulitis (Pierre Leulliette) pasakoja apie vieną seržantą elzasietį, kurio kankinamieji "dusdavo iš baimės dar gerokai prieš tai, kai paliesdavo vandenį... Jis mėgdavo kvosti europiečius, bet jų retai pasitaikydavo".

Generolas Žakas de Bolardje (Jacques de Bollardiere), kuris atvyko į Alžyrą 1956 m. pabaigoje, buvo vienas iš pirmųjų, užprotestavusių dėl čia vykdomų kankinimų. Bolardje pasakė generolui Masu, kad jam duodami įsakymai "visiškai priešingi mano įsitikinimams žmogaus atžvilgiu". Jis parašė vyriausiajam kariuomenės vadui, prašydamas perkelti atgal į Prancūziją. 1957 m. kovo 27 d. parašė ir laikraščiui "L'Express" (Ekspresas), atkreipdamas dėmesį "į siaubingą pavojų, jog galime užmiršti... apie moralines vertybes, kurios vienintelės... sukūrė mūsų didingą civilizaciją ir mūsų armiją". Už šitokį disciplinos sulaužymą, jis buvo šešiasdešimčiai dienų nuteistas"tvirtovės arešto".

Po dviejų dienų Alžyro prefektūros generalinis sekretorius Paulius Teitgenas (Paul Teitgen) (žiūrėkite įvade), įteikė savo atsistatydinimo pareiškimą, kuriame rašė, kad "tokiuose suėmimuose atpažinau gilius žiaurumo ir kankinimų pėdsakus, kuriuos pats asmeniškai iškenčiau prieš keturiolika metų gestapo rūsiuose".

Teitgenui buvo pasiūlyta laikyti savo raštą paslaptyje ir grįžti į savo pareigas. Jam buvo duoti įgaliojimai kontroliuoti suėmimus, kas teoriškai reiškė, kad įtariamieji nebus kalinami. Kankinimai buvo apriboti, bet rugsėjo mėnesį Teitgenas pasitraukė iš kovos, kadangi kankinimai vis dar buvo taikomi. Jis suskaičiavo, kad iki to laiko daugiau kaip 3000 alžyriečių "dingo".

Kaip jie dingo aprašyta jauno kareivio laiške:

"Jie klausdavo, ar yra savanorių pribaigti vaikinus, kurie buvo kankinami — taip neliks jokių žymių, o taip pat pavojaus, jog vėliau kils raganų medžioklė. Man nepatiko ši mintis — suprantat kaip visa tai yra: šauti į vyruką, esantį už šimto metrų (328 pėdos) mūšyje, tai nieko, kadangi tas vyrukas toksai pats, ir tu vos jį matai. O be to, jis ginkluotas ir taip pat gali šauti ar pasitraukti. Tačiau pribaigti begin-

klį paprasčiausiai taip... Jis žiūri į mane. Aš matau jo akis, žiūrinčias į mane. Visas tas reikalas man bjaurus. Aš iššoviau. Kiti vyrukai pribaigė likusius. Po to nebuvo taip blogai. Bet pirmas kartas, aš jums pasakysiu, mane vertė vemti".

Pjeras Leulitis (Piere Leulliette) pasakoja turėjęs "palaidoti vieną įtariamąjį, kuris mirė jų (DOP) rankose, sodo gale negesintose kalkėse". Taip pat buvo pranešimų, jog kūnai buvo metami iš malūnsparnio į jūrą, ir laidojami masiniuose kapuose apie 30 km (19 mylių) nuo Alžyro.

Karo veiksmai baigėsi. Prancūzijoje 1958 m. pavasarį Šarliui de Goliui (Charles de Gaulle) buvo pasiūlyta grįžti iš politinės tremties ir suformuoti vyriausybę. 1959 m. rugsėjo 16 d. televizijos transliacijoje jis kalbėjo apie Alžyro "apsisprendimą". Tiek "pieds noirs" (Alžyro gyventojai europiečiai), tiek ir kareiviai jautėsi išduoti, ir su šūkiu "Prancūzų Alžyras!" įkūrė teroristinę grupę "Organisation Armee Secrete" (OAS) (Slaptosios armijos organizacija). Tačiau Prancūzijos visuomenė rėmė de Golį ir 1962 m. kovo mėnesį Alžyras galiausiai pasiekė nepriklausomybę.

"Jis mėgdavo kvosti europiečius, bet jų retai pasitaikydavo."

Tačiau kankinimai paliko savo palikimą, paveikę tiek tuos, kurie buvo kankinami, tiek ir tuos, kurie kankino. Prancūzijoje policijos inspektorius, vėliau pripažintas kaltu už savo žmonos ir vaikų kankinimą, aiškino, jog jį giliai paveikė tai, ką jis turėjo daryti Alžyro kalėjimuose: "Dalykas, kuris mane labiausiai žudė — tai kankinimai. Jūs nežinote, ką visa tai reiškia, ar ne?"

Kaip Luji Joksas (Louis Joxe), kuris vedė galutines derybas dėl taikos sureguliavimo, pasakė: "Aš niekada neužmiršiu jaunų karininkų ir kareivių, kuriuos sutikau, ir kurie buvo visiškai išgąsdinti to, ką jie turėjo daryti".

Kankinimai pasaulyje

Ironiška, kad tos šalys, kurios pirmosios nusimetė ispanų ir portugalų kolonijinį jungą — o kartu su juo ir inkvizicijos baisumus — dvidešimtajame amžiuje pačios išgarsėjo blogu elgesiu tiek su kriminaliniais, tiek ir su politiniais nusikaltėliais. Tarptautinė Amnestija (žiūrėkite tryliktame skyriuje) nušvietė atvejus beveik kiekvienoje Lotynų Amerikos šalyje. Daugelyje iš jų į kankinimus įveliami ir nekalti vaikai.

Argentijoje, Bolivijoje, Čilėje ir Meksikoje organizacijai dažnai pranešama apie tai, kad mušama "specialiai į lytinius organus", apie grasinimus seksualiai išprievartauti, arba išprievartavimus. Tarp 1976 m. ir 1983 m., Argentiną valdant karinei chuntai, "politinių oponentų grobimas ir kankinimas, po kurių dažniausiai sekdavo žmogžudystė, tapo sisteminga režimo veikla".

Daugumos aukų niekas daugiau nebematydavo, ir jos buvo

laikomos "desaparecidos", "dingusiomis". 1984 m. naujos Argentinos vyriausybės įkurta "National Commission on the Disappeared" (Nacionalinė komisija, tirianti dingimų aplinkybes) pranešė, kad tokia lemtis ištiko mažiausiai 9000 asmenų, dauguma iš jų prieš tai patyrė ilgas kančias slaptuose sulaikymo centruose. Nepriklausomos organizacijos, tokios kaip vietinė "Madres de Plaza" nustatė, kad aukų skaičius yra netoli 30000.

Nedidelė grupė teismo ekspertų tyrė mirties priežastis ir būdą iš skeletų liekanų, kurios buvo rastos masinėse kapavietėse. Jiems padėjo teismo antropologai iš kitų šalių, tokie kaip žymusis amerikietis Klaidas Snou (Clyde Snow). Akivaizdu, jog jiems buvo sulaužyti šonkauliai, amputuoti pirštai, sulaužytos galūnės, traumuoti dantys.

Galbūt jauniausia nekalta auka, kurią kankino slaptoji Čilės policija. Trejų metukų Tamara buvo marinama badu ir mušama, keturias dienas jos galva buvo nardinama į ledinį vandenį. Galiausiai ji su šeima pabėgo į Švediją.

Su kaliniais elgiamasi brutaliai daugelyje Lotynų Amerikos šalių. Bolivijoje kankinimo būdas "la campana" ("varpas") nepalieka fizinio sužeidimo žymių. Aukos galva įkišama į metalinį konteinerį, per kurį daužoma: triukšmas ir vibracija — nepakeliami. Čilės ir Meksikos policininkų mėgstamiausias būdas "el telefono" (telefonas) — tai nepertraukiami smūgiai į ausis. Reineras Juradas (Reinero Jurado) pasakoja, kaip jis kvostas kareivių Ekvadore 1993 m.: "Man virš galvos buvo pakabintas maišelis, iš kurio purškė vanduo".

Meksikiečių policija taip pat naudoja kankinimo būdą vadinamą "la chicharra" (sirena). Elektros laidai pridedami aukai prie akių, dantenų, liežuvio, spenelių ir lytinių organų. Taip pat aukos kūno dalys gali būti kišamos į el. lempučių lizdus arba prikišamos prie pagrindinio kabelio.

Tačiau kankinimai taikomi ne vien Lotynų Amerikoje. Nors jie iš esmės ir buvo sustabdyti Alžyre keletą metų, dabar vėl taikomi. Populiariausias metodas yra panašus į tą, kurį aprašė Eremundas Frisijus (Eremundus Frisius) (žiūrėkite ketvirtame skyriuje). Auka yra pririšama ant suolo arba pakabinama ant skersinio, jai į burną įdedama audinio atraiža ir pilamas nešvarus vanduo. 1994 m. Nuredinas Lamdjadanis (Noureddine Lamdjadani) buvo kankinamas šiuo būdu 57 dienas.

Čado slaptoji policija naudoja būdą, vadinamą "supplice de baguettes". Auka aprišama virve ir sukama su dviem pagaliukais. Tai sukelia didžiulį skausmą, o tęsiant — ir kraujoplūdį iš nosies bei sąmonės netekimą. Sirijoje sulaikytieji patiria "al-kursi al-Almani", "vokišką kėdę". Jie

pritvirtinami metaliniame karkase su kilnojamu atlošu, pastarasis yra nuleidžiamas. Taip įtempiamas nugarkaulis ir stipriai suspaudžiamas kaklas ir galūnės. Tai gali sukelti dusulį, sąmonės netekimą ir stuburo sulaužymą.

Ši jemenė moteris pabėgo nuo savo žiauraus vyro, bet buvo pagauta. Jemeno teismo įsakymu į jos rankas buvo įkalti geležiniai žiedai.

Kinijoje daug kankinimo būdų, kurie taikyti, valdant senajai Cingų dinastijai, naudojami ir šiandien. Vienas suėmimo centro sargybinis gyrėsi, kad jis žino trisdešimt devynis būdus, kaip supančioti kalinį. Pati skausmingiausia forma yra žinoma kaip "Su Kvinas neša kardą ant savo nugaros". Viena kalinio ranka yra tempiama per petį aukštyn ir pripančiojama prie kitos rankos, kuri užsukama už nugaros. Kitos bausmės vadinamos "susilenkimu į tris lankus" arba "senas jautis aria žemę". Dar brutalesni kankinimai "dian ji" ("elektros šturmas"), "jiaxin mian bao" ("sumuštinio pripildymas") ir "zuo feiji" ("pasiskraidymas reaktyviniu lėktuvu").

Birmoje aukos "skraidinamos su malūnsparniu". Jos pakabinamos už riešų ir kulkšnių prie sukamo kameros ventiliatoriaus ir mušamos, kai ventiliatorius sukasi. Indijoje "lėktuvas" paprastesnis: sulaikytasis yra mušamas, kai tuo tarpu jo rankos pririštos prie karties, padėtos jam ant pečių. Sudane, taikant "lėktuvą", kalinio alkūnės pririšamos jam prie kelių, o per tarpą įkišama medinė kartis. "Jis paliekamas kaboti ištisas dienas. Jam duoda kelis lašus vandens ir vis plaka".

Tarptautinė Amnestija teigia, jog yra dar daug šalių, kur kankinami žmonės — tai Šri Lanka, Pakistanas, Afganistanas, Irakas, Indonezija, Filipinai, Salvadoras ir Haitis. Izraelis kaltinamas atvirai, jog ten taikomi kankinimai. Žymūs yra turkų policijos metodai, o graikų policija užsitarnavo žiauriųjų reputaciją. Bulgarijoje ir Rumunijoje rasinių mažumų atstovai nepagrįstai mušami. Tik dabar pradeda aiškėti "etninio valymo" Bosnijoje detalės.

Dvyliktas skyrius

Psichologinis kankinimas

Psichologinis spaudimas, vietoj fizinio kankinimo, apklausose, ir norint išgauti prisipažinimą, yra naudojamas jau seniai, bet dvidešimtajame amžiuje jis tapo modernesniu. Jį galima suskirstyti į du tipus, nors efektyviausia yra šių abiejų tipų kombinacija.

Pirmasis psichologinio kankinimo įrankis yra baimė: pradinėje apklausos stadijoje dažniausiai parodomi kankinimo instrumentai arba grasinama, kad bus panaudoti fiziniai metodai. Šimtai istorinių atvejų rodo, jog kartais to pakanka prisipažinimo išgavimui.

Vėlesniais laikais buvo atliekamos egzekucijos, per kurias tyčiodavosi iš aukų. 1849 m. gruodžio 22 d. rytą rusų rašytojas Fiodoras Dostojevskis, kartu su dvidešimčia kitų, apkaltintų maištu, buvo verčiami žygiuoti parade Maskvoje. Mirties nuosprendį labai iš lėto perskaitė generolas, kuris garsėjo savo mikčiojimu. Kai šaulių komandai buvo duodamas įsakymas, ant arklio atšuoliavo adjutantas su antspauduotu caro Nikolajaus I dokumentu. Generolas sunkiai atvertė jį ir paskelbė jo turinį: nuosprendis pakeistas — ištrėmimas į Sibirą. Paaiškėjo, jog visa tai buvo suplanuota caro. Daugelyje šiuolaikinių atvejų aukos išgirsta šūvį ir tik po to pradeda suvokti, jog jos vis dar gyvos. Tokio šoko gali pakakti, kad žmogaus psichika būtų pažeista visam gyvenimui.

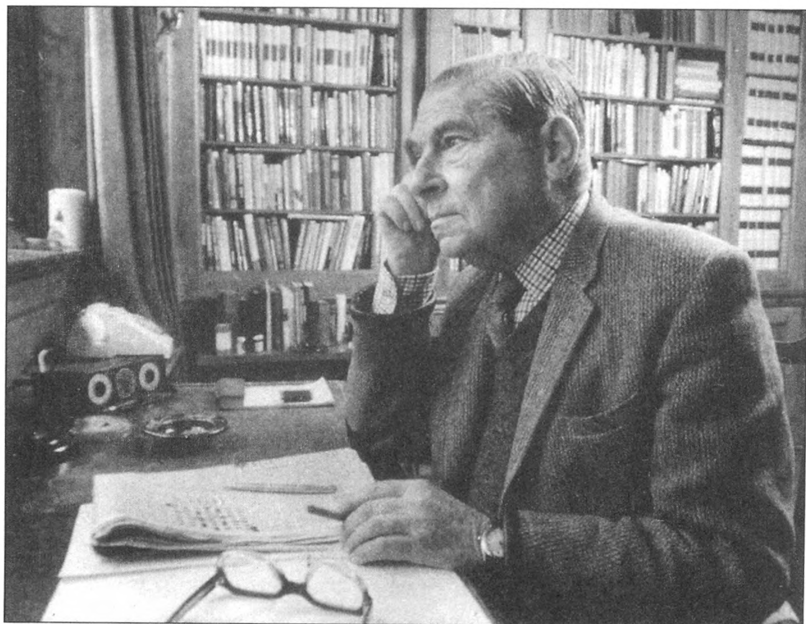
Kitas psichologinio kankinimo ginklas — dezorientacija. Ji gali būti sukeliama įvairiausiais būdais. Pats įkalinimas drėgnoje, šaltoje (o kartais specialiai perkaitintoje) vienutėje, į kurią dažnai nepatenka dienos šviesa — ypatingai sunku sekti laiką tokioje vietoje. Jei maistas ir gėrimai laikomi su savimi arba atnešami ne visuomet tuo pačiu laiku, kaliniai susipainioja ir, laikui bėgant, gali prarasti pasitikėjimą savimi. Šešioliktame amžiuje Hipolitas de Marsilis (Hippolytus de Marsiliis) propagavo neleidimą miegoti (žiūrėkite trečiame skyriuje), o prabėgus šimtui metų tą patį būdą taikė Metjusas Hopkinsas (Matthew Hopkins), norėdamas išgauti prisipažinimus iš raganų Anglijos rytuose (žiūrėkite septintame skyriuje). Tarybinėje Rusijoje — kai 1930 m. Stalinas (Stalin) atsikratinėjo visų savo senų draugų — tai buvo ištobulinta iki

(Priešais) Amerikiečių pilotai, šiaurės vietnamiečių belaisviai per Vietnamo karą 1965 — 1971 m. Daugeliui kalinių buvo "praplaunamos smegenys". Šis būdas išgalvotas Kinijoje, kaip įrankis politinės programos įdiegimui.

taip vadinamos "konvejerio" sistemos, kurioje kvotėjų pamainos kvotė kalinius ištisas dienas. Sergėjus Besonovas buvo vienas iš kaltinančiosios pusės liudytojų Nikolajaus Krestinskio teisme. Nežiūrint to, pats buvo kankinamas tuo pačiu būdu. Jis kvostas iš eilės septyniolika dienų, jam nebuvo duodama maisto ir neleidžiama miegoti.

Šio psichologinio kankinimo būdo pasekmes puikiai aprašė Arturas Kestleris (Arthur Koestler) romane "Tamsa pusiaudienyje" ("Darkness at Noon") (1940 m.):

> "Nuo tada Rubašovo atmintį dengiantis miglotas šydas pradėjo tirštėti. Vėliau jis tegalėjo prisiminti atskiras pokalbio su Gletkinu nuotrupas, dialogas truko daugiau negu kelias dienas ir naktis, su trumpomis pertraukomis, kurios trukdavo valandą ar dvi. Jis netgi negalėjo tiksliai pasakyti kiek dienų ir naktų tai truko; turėjo prabėgti daugiau negu savaitė...
>
> Po 48 valandų Rubašovas prarado dienos ir nakties nuovoką. Kai po valandos miego jį purtė žadindamas milžinas, jis daugiau nebegalėjo suvokti, ar pilka šviesa už lango buvo brėkštančios aušros, ar vakaro. Koridorius, kuriame buvo kirpykla, rūsio laiptai ir užvertos durys, visuomet buvo apšviestas ta pačia elektros lempučių šviesa...
>
> Viskas, kas buvo susiję su fizine veikla vertė Rubašovą nepatogiai jaustis Gletkino akivaizdoje, pastarasis niekuomet neparodydavo nuovargio požymių, niekada nežiovaudavo, nerūkydavo, atrodė, jog

Rašytojas Arturas Kestleris (Arthur Koestler), kuris buvo įkalintas ir nuteistas mirti — galiausiai nuosprendis panaikintas — per Ispanijos pilietinį karą. Jo šedevras, romanas "Tamsa pusiaudienyje", — tai Rusijos politinių kalinių apklausų 1930 m. studija.

> netgi nevalgydavo ir negerdavo, ir visuomet sėdėdavo už savo rašomojo stalo taisyklinga poza, su ta pačia standžia uniforma ir girgždančiais rankogaliais. Patį didžiausią pažeminimą Rubašovas jautė, kai turėdavo pasiprašyti į tualetą. Gletkinas leisdavo kalėjimo prižiūrėtojui, paprastai milžinui, kuris laukdavo jo už tualeto durų, palydėti Rubašovą į tualeto kambarį. Kartą Rubašovas užmigo už uždarytų durų. Nuo to laiko durys visuomet būdavo paliekamos praviros.
>
> Klausydamas jis buvo tai abejingas, tai nenatūraliai budrus. Tik vieną kartą jis iš tikrųjų neteko sąmonės; jis dažnai pasijusdavo ant jos krašto, tačiau išdidumo jausmas visuomet jį paskutinę minutę išgelbėdavo... Kartais jis pats nustebdavo, jog gali tai atlaikyti. Tačiau žinojo, jog neprofesionalo nuomonė labai susiaurina žmogaus sugebėjimo ribas fiziškai pasipriešinti... Jis buvo girdėjęs apie kalinius, kuriems buvo neleidžiama miegoti nuo penkiolikos iki dvidešimt dienų, ir kurie tai atlaikė...
>
> Jis, žinoma, galėjo viską sau palengvinti. Tik turėjo viską pasirašyti: spyna, pančiai ir vamzdis, arba viską iš karto paneigti — ir jis turėtų ramybę. Keistas, painus pareigos jausmas neleido jam atsiduoti šiai pagundai. Rubašovo gyvenimas buvo taip perpildytas vienos vienintelės idėjos, kad fenomeną "pagunda" jis žinojo tik teoriškai. Dabar neatsiskirdama pagunda jį lydėjo dienas ir naktis, jam svirduliuojant per koridorių, baltoje Gletkino lempos šviesoje: pagunda, kuri susidėjo iš vieno žodžio, parašyto ant pralaimėjusiųjų kapų: miegas".

"Dabar jį lydėjo pagunda... vienintelis žodis, parašytas ant pralaimėjusiųjų kapų: miegas."

Panašius metodus taikė, neoficialiai, šiuolaikinės Europos ir Amerikos policijos — šis procesas šnekamąja kalba vadinamas "trečiuoju laipsniu". (Įdomu tai, jog šis pavadinimas kilęs iš masonų įšventinimo ceremonijos Masonų Trečiasis Laipsnis, per kurią kandidatas į Vyriausiojo Masono vietą turėdavo praeiti ilgą apklausą ir simbolinį mirties ritualą.)

Amerikoje 1930 m. trečiojo laipsnio kvotos, atliekamos policijos, buvo įvairiausių formų. Kartais kalinys būdavo mušamas fiziškai (Prancūzijoje tai buvo vadinama "passage a tabac" — šiai frazei geriausias atitikmuo "bėgimas pro rikiuotę"), bet dažniausiai buvo imamasi psichologinių metodų. Kalinys pasodinamas tamsiame kambaryje, kur nukreipta tiesiai jam į veidą švietė ryški stalinė lempa. Už lempos beveik nematomas sėdėdavo kvočiantysis detektyvas; atsakinėdamas į jo klausimus, kalinys pasijusdavo žiūrįs tiesiai į akinančią šviesą. Tuo pat metu jis suvokė, kad kambaryje už jo yra ir kiti detektyvai — tylūs, bet kaltinantys.

Mintis apie blogus ir gerus detektyvus — tai šio apklausos metodo klastingumas. Po nervingos apklausos, atliekamos vieno žmogaus, kuris šaukė, daužė kumščiu į stalą ir grasino jėgos panaudojimu, kalinys trumpam paliekamas vienas, o po to į kambarį įeina kitas žmogus, kuris nusuka spiginančią kaliniui į akis lempą ir pasiūlo atsigerti bei užsirūkyti.

— Klausyk, — sako šis žmogus, — aš nepritariu tam, kaip su tavimi elgėsi. Tai neteisinga. Kodėl tau nepapasakojus visko man? Jeigu tu manimi pasitikėsi, aš pasirūpinsiu, kad tau nebetektų vėl to kęsti.

Panašus į šį metodą buvo "balandžių pasiburkavimas". Policijos papirktas kitas kalinys — arba kas nors panašus į kalinį — uždaromas į vieną kamerą, ir skatina pirmąjį kalinį kalbėtis apie nusikaltimą, už kurį ji arba jis yra areštuotas.

yra tvirtų įrodymų, kad psichologiniai kankinimai buvo naudojami ARA įtariamųjų apklausose

Nors šie metodai buvo smerkiami, o trečiasis laipsnis buvo plačiai aptarinėjamas, nėra abejonių, kad tokie metodai vis dar taikomi daugelio policijų. Amerikos įstatymai vis dar remiasi "savanoriškais" ar "laisva valia" duotais prisipažinimais. Tačiau Anglijoje ir Velse tokie "savanoriški" prisipažinimai buvo apriboti 1984 m. Policijos ir nusikaltimo įrodymo aktu. Prisipažinimai nelaikomi įrodymais, jei būna nuspręsta, jog jie išgauti tokiais metodais ar tokiose sąlygose, kad gali būti "nepatikimi". Tai taip pat nelaikoma įrodymu, jei išsiaiškinama, jog prieš prisipažinusį asmenį buvo naudojamas "spaudimas".

Kitokie įstatymai yra Škotijoje ir Šiaurės Airijoje. Yra tvirtų įrodymų, jog Airijoje psichologinius kankinimus taikė ARA (Airijos Respublikos Armija), kvočiant įtariamuosius. Tarptautinė Amnestija (žiūrėkite tryliktą skyrių) oficialiai pranešė, kad "prisipažinimai" buvo išgaunami, kai kaliniui būdavo neleidžiama miegoti, neduodama gerti ir valgyti. Jie buvo verčiami ilgai stovėti nusukti į sieną, keliamas pastovus triukšmas, ir taikomi kiti taip vadinamieji "gilios apklausos" metodai. Tokius metodus naudojo tiek policija, tiek ir britų kariuomenės nariai.

Narkotikai ir smegenų praplovimas

Daug šiuolaikinių autorių siūlė — kadangi tikrasis įstatyminis kankinimų pateisinimas buvo būtinybė išgauti informaciją — visas fizines kančias sėkmingai pakeisti neskausmingu narkotikų panaudojimu. Tačiau bet kokių narkotikų davimas be asmens sutikimo, yra invazija į asmenybę, ir — netgi dar svarbiau — tuo labai greitai galima pradėti piktnaudžiauti.

Paskutiniais metais su taip vadinamaisiais "tiesos narkotikais" daug pasidarbuota. Vienas įprasčiausių yra tiopentalis, dažnai populiariai vadinamas natrio pentatalis. Šis orga-

Dezorientacijos metodai Tarybų Sąjungoje buvo naudojami dar ilgą laiką po 1930 m. politinių kalinių kvotų. 1938 m. Vidaus reikalų ministru ir policijos vadovu tapo Lavrentijus Berija. 1953 m., po Stalino mirties, jis mėgino užimti valdžią, bet po slapto teismo buvo nušautas. Šioje 1953 m. nuotraukoje parodyta, kaip jo vadovavimo metais buvo kvočiami kaliniai.

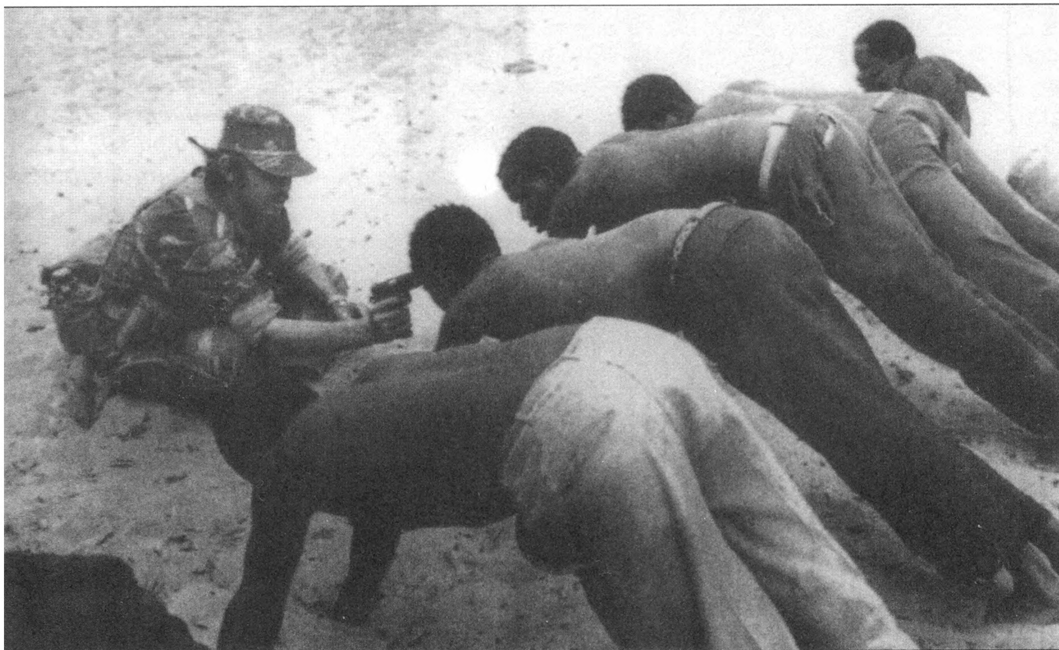
ninis mišinys veikia labai trumpai, jis kartais naudojamas kaip pagrindė anestezinė priemonė dantų operacijose. Buvo teigiama, kad atsipalaidavę, beveik netenkantys sąmonės — arba tuojau pat po narkotikų suleidimo, arba palaipsniui atgaunant sąmonę — žmonės gali būti įtikinti pasakyti tiesą, kurią jie anksčiau slėpė. Tvirtinimai dėl tokios technikos efektyvumo buvo labai abejotini. Bet kokiu atveju, tokiu būdu išgauti įrodymai nebūtų priimtini daugelyje teismų.

Atvirkščiai, šis metodais kartais pasisekdavo su žmonėmis, kurie patys paprašydavo panaudoti tiopentalį tam, kad įrodytų, jog jie visą laiką sakė tiesą.

Nėra abejonės, kad narkotikai būdavo naudojami apklausose ir kaip kankinimo priemonė.1970 m. Urugvajuje daktarai dalyvaudavo, suduodant įvairius narkotikus, kurie sukeldavo haliucinacijas arba aštraus skausmo jausmą ir dusulį. Teigiama, kad tie gydytojai, kurie pasipriešino kankintojų reikalavimams, "dingo". Tokių buvo tiek daug, kad šalies sveikatos apsaugos programa atsidūrė krizėje.

Organinių mišinių narkotikų, tokių kaip tiopentalis, yra didelė grupė, vadinama hipnotikų grupe. Šis pavadinimas reiškia "užmigdymas" — tačiau kilo idėja, kad hipnozė gali būti naudojama ir kaip apklausos priemonė. Nėra tvirtų įrodymų, jog šis būdas yra išmėgintas, tačiau gerai žinoma, kad žmonių, kuriems atliekama hipnozė, negalima priversti atlikti veiksmų, kurių jie nenori. Tačiau, kaip įmantrus kankinimo

12. 907

Partizaninis išsivadavimo karas Rodezijoje (dabar Zimbabvė), trukęs nuo 1977 m. iki 1980 m. Šie kaliniai verčiami išlaikyti tokią padėtį vidurdienio saulės karštyje, kai tuo tarpu rodezietis kareivis jiems į veidus spragsi ginklo gaiduku.

įrankis, ji gali patraukti sadistus: yra tvirtai įrodyta, kad nerūpestingai ir neprofesionaliai atliekama hipnozė gali sukelti ilgalaikių psichologinių pažeidimų hipnotizuojamiesiems.

Kita psichologinė technika yra "minčių reformos" plėtotė, vadinama "smegenų praplovimu". Įvairiausiomis formomis ji buvo naudojama nuo seno tiek inkvizicijos, tiek carinės ir tarybinės Rusijos. Tačiau daugiausia ji buvo naudojama kiniečių komunistų dvidešimtajame amžiuje. Jie tai vadino "hsi nao".

Smegenų praplovimas buvo įrankiu kiniečių politikos įdiegimo programoje, kurios koncepcija pagrįsta tuo, kad jeigu žmogus išsimokslinęs ne komunistine dogma, vadinasi jo galvosena neteisinga, "buržuazinė", ir jis turi būti "permokslintas". Tai taikyta visiems, kurie buvo laikomi nepatikimais politiškai — ne vien intelektualams, bet ir valstiečiams bei kareiviams — o taip pat europiečiams ir amerikiečiams, kurie buvo paimti į nelaisvę per Korėjos ir Vietnamo karus.

Technika yra paremta asmens pasaulėžiūros destrukcija, naudojant fizinį spaudimą, pažeminimą, o taip pat sukeliant kaltės jausmą. Tada ta pasaulėžiūra atstatoma intensyviu mokslu grupėse.

Kaliniams yra uždrausta paprasta kasdieninė tvarka, prie kurios jie nuo seno pripratę. Jie turi laikytis režimo, kuris reikalauja neginčijamo paklusnumo — valgyti, miegoti ir gamtinius reikalus atlikti pagal griežtą grafiką, jie nieko negali

daryti be sargybinio leidimo, ir turi nuleisti galvas jiems esant. Už bet kokį atsisakinėjimą bendradarbiauti, baudžiama — kaliniui neduodama valgyti ir neleidžiama miegoti arba jis prirakinamas grandinėmis.

Šiame šiurkščiame režime galima išsikovoti lengvatų. Kalėjimų tarnautojai ir kameros draugai (daugelis iš jų jau beveik pakeliui į "atsivertimą") ištisai daro kaliniams spaudimą, versdami juos peržiūrėti iš naujo savo praeitį komunistinio tikėjimo šviesoje, prisipažinti klydus, ir, galiausiai, prisipažinti savo nusikaltimus. Ilgose apklausose ir "kovinguose susitikimuose" panaudojami visi būdai spaudimui palaikyti, o kasdieninėse studijų grupėse atsidavusiai mokoma komunistinės doktrinos.

Technika yra pagrįsta asmens pasaulėžiūros sugriovimu, panaudojant fizinį spaudimą.

Kai kaliniai pripažįsta savo kaltę ir parodo, kad jie pakankamai perauklėti, jie patraukiami į teismą ir nuteisiami, tačiau jiems skiriamos švelnios bausmės.

Visas procesas gali trukti iki ketverių metų. Ar psichologinis pasikeitimas pastovus ar ne, priklauso nuo asmens charakterio tvirtumo ir vėlesnės aplinkos. Smegenų praplovimas kartu su hipnoze yra Ričardo Kondono (Richard Kondon) romano, pagal kurį buvo pastatytas filmas "Mandžiūrijos kandidatas" (1960 m.), siužeto pagrindas. Amerikietis kalinys užprogramuojamas, kad pasikėsintų nužudyti JAV prezidentą. Laimei tai tik beletristika.

Tryliktas skyrius

Žygiai prieš kankinimus

1630 m. vasarą Milane buvo didelis maro protrūkis, sklido gandai, kad slapta draugija "untori" paskleidė infekciją, tepant sienas. Vieną naktį kažkokia moteris pamatė, kaip kažkoks žmogus lyg ir keverzojo kažką ant namo, esančio netoli jos namo, sienų. Vienas iš jos kaimynų pamatė, kaip tas pats žmogus sveikinosi su kitu, kurį jis atpažino kaip vieną iš "Sanitos", valstybės saugumo organizacijos, narių. Įsitikinę, jog tai veikė "untori", jie sukėlė kaimynų paniką, ir žinios greitai pasiekė policijos vadovą.

"Sanitos" narys buvo ir Guljamas Piaza (Guglielmo Piazza). Jis suimtas ir tardomas, tačiau jam nebuvo pasakyta, kuo jis įtariamas; kadangi atsakymai buvo palaikyti "nepatikimais", jis kankinamas su "strappado" (žiūrėkite trečiame skyriuje). Jam, pakabintam ant virvės, išniro pečiai, ir jis iš skausmo pradėjo nerišliai kalbėti, todėl buvo nugabentas atgal į vienutę. Tada senatas įsakė, kad Piaza turi būti "nuskustas, aprengtas teismo paskirtais rūbais ir vėl kankinamas". Šį kartą išnarinti riešai, tačiau jis neprisipažino to, ko iš jo reikalauta.

Tada jį asmeniškai aplankė vienas magistrato narys ir nepagrįstai tvirtino, sužinojęs įtariamo "sąmokslo" detales. Kirpėjas vardu Mora išgalvojo tepalą, kuris, jis tvirtino, sukelia marą, o Piaza apsilankė pas jį ir nusipirko šio tepalo. Toliau kankinamas Piaza įvardino du jo vizito liudininkus, ir "prisipažino", kad tepalas tikrai buvo pasta, sukelianti marą. Paeiliui kankinami liudininkai patvirtino šią istoriją; Mora, atgabentas į kankinimo kambarį sutiko su viskuo, kas jam buvo sakoma.

Piazo ir Moros mėginimas apkaltinti ir kitus, tame tarpe Milano pilies valdytoją ir garsų bankininką, nenutolino jų pačių egzekucijos. Vežami vežimu į vietą, esančią priešais kirpyklą, jie buvo badomi įkaitintais smeigtukais. Ten jiems nukirstos rankos, ir jie laužyti ratu (žiūrėkite ketvirtame skyriuje), kuris po to buvo iškeltas į orą. Po šešių valandų jų sumaitoti kūnai dar rodė gyvybės požymių, todėl jiems perrėžtos gerklės, kūnai sudeginti, o pelenai išberti į upę. Galiausiai Mora namas buvo nugriautas, ir jo vietoje pastatytas "gėdos stulpas", kuris čia išstovėjo daugiau negu du amžius.

(Priešais) Aštuonioliktojo amžiaus prancūzų rašytojas Fransua Volteras (Francois Voltaire) buvo vienas iš tų, kurie ėmėsi žygių prieš kankinimų taikymą. Jis parašė angliškojo ir prancūziškojo Cezario Bekarijos (Cezare Beccaria) knygos "Dei delitti e delle pene" ("Apie nusikaltimus ir bausmes"), pirmą kartą išleistos 1763 m., vertimų komentarus.

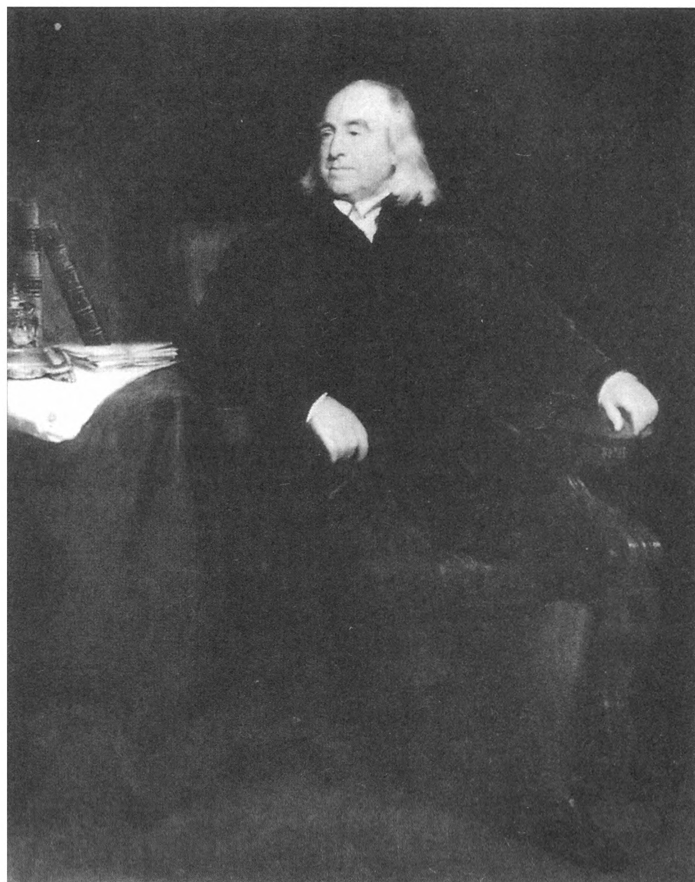
Baisiausia yra tai, kad tokia istorija galėjo atsitikti ir bet kurioje kitoje Europos vietoje — ir netgi prabėgus daugeliui metų. Svarbus yra faktas, kad tai buvo smulkiai išdėstyta Pietro Verio (Pietro Verri), aštuonioliktojo amžiaus milaniečio radikalo, kankinimų puolime. Knyga nebuvo išleista iki jo mirties 1803 m., bet ji jau darė įtaką jo draugo ir protežė Cezario Bekarijos (Cezare Beccaria) darbams. Jo raštai buvo sudėti į knygą "Dei delitti e delle pene" ("Apie nusikaltimus ir bausmes"), kurią paruošė ir redagavo Veris, ir kuri pasirodė 1763 m.

Bekarija buvo matematikas, ir savo argumentus pateikė kaip eilę teoremų. Jis klausė:

Anglų teisės informatoriui Džeremiui Bentamui (Jeremy Bentham) didelę įtaką darė Bekarijos (Beccaria) knyga.

"Ar kankinimai ir kankinimo įrankiai yra teisingi, ir ar jie išsprendžia galutinį įstatymų pateiktą uždavinį? Ar tos pačios bausmės visuomet vienodai naudingos? Kokią įtaką tai turės visuomenės papročiams? Šios problemos turi būti išspręstos su didžiausiu geometriniu tikslumu, ir negali būti apgaubiamos sofistinės, gundančios iškalbos, ar drovumo ir abejonių miglos...

Apkaltinto žmogaus kankinimas, kai byla dar tik prieš jį yra ruošiama, yra žiaurumas, kuris seniai naudojamas daugelyje tautų. Šio kankinimo tikslas — priversti apkaltintąjį prisipažinti nusikaltimus, arba paaiškinti savo prieštaringus tvirtinimus, arba išsiaiškinti jo bendrininkus, arba, galiausiai, iškelti į šviesą kitus nusikaltimus, kuriuos jis galėjo įvykdyti, bet kuriais jis nėra kaltinamas".

Tada jis pasiūlė visiškai matematišką teoremą: "Panaudota fizinė ir psichologinė jėga prieš nekaltą žmogų suteikia didžiulį skausmą, kuris reikalingas priversti prisipažinti, kad jis susijęs su nu-

rodytu nusikaltimu". Nekaltasis, samprotauja Bekarija, kentės daugiau negu kaltasis:

> "Abu yra kankinami, bet pirmajam abi galimybės yra prieš jį: jeigu jis prisipažins nusikaltęs, bus nuteistas; jei jis tvirtins, jog nekaltas, jis turės iškęsti nepelnytą bausmę. Tačiau kaltojo žmogaus situacijoje, tai jo naudai. Jeigu jis tvirtai atlaikys kankinimus, jis bus išteisintas, ir bus praėjęs mažesnę bausmę, negu nusipelnė".

Bekarijos knyga greitai tapo bestseleriu ir buvo išversta į daugelį kalbų. Volteras (Voltaire) parašė komentarą prancūziškajam ir angliškajam šios knygos leidimams, ir šis darbas turėjo įtakos didžiajam anglų teisės reformatoriui Džeremiui Bentamui (Jeremy Bentham). Bekarijos buvo prašoma patarimų, ruošiant naują teisinę sistemą Tuskanai, o Jekaterina mėgino (nesėkmingai) pritaikyti šios knygos principus Rusijos kriminaliniame kodekse.

Knyga turėjo didelį pasisekimą, kadangi joje glaustai išreikštos idėjos, kurios jau buvo pradėję plisti tarp tuometinių mąstytojų. Pavyzdžiui, prancūzų filosofas Monteskju (Montesquieu) anksčiau buvo rašęs:

> "Blogi žmonių poelgiai verčia įstatymą laikyti juos geresniais, negu jie iš tiesų yra. Taigi dviejų liudytojų parodymų užtenka bausmei už bet kokius nusikaltimus... Tačiau kankinimo suolo naudojimo negalima ginti , pateisinant jo būtinumą... Tokia daugybė mokytų žmonių ir genijų rašė prieš paprotį kankinti nusikaltėlius, kad po jų aš net neišdrįsčiau kištis į šį reikalą. Aš noriu pasakyti, kad tai gali būti naudinga despotiškoms valstybėms, kur bet koks baimės sukėlimas yra valdžios variklis".

Volteras (Voltaire) pratęsė diskusiją, netgi išjuokė "dviejų liudininkų parodymus", kaip pakankamą įrodymą. Remdamasis Ramzio (Ramsay) "Elizabetos Kaning istorija" (pasakojimas apie moterį, kuri tvirtina, jog buvo pagrobta ir atiduota į viešuosius namus 1753 m.), jis rašė:

> "Jei abu, kancleris ir Kenterberio arkivyskupas, liudys, jog matė mane, nužudant savo tėvą ir motiną, o po ketvirčio valandos ėmiau valgyti juos pietums, kancleris ir arkivyskupas verčiau būtų uždaryti į bepročių namus, negu aš būčiau sudegintas, remiantis tokiais įrodymais!"

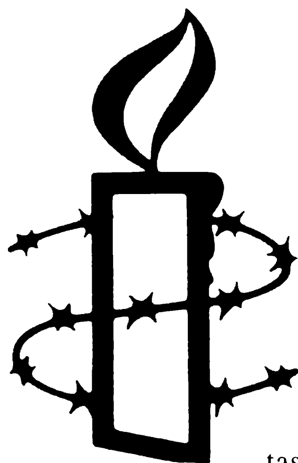
"kancleris ir arkivyskupas verčiau būtų uždaryti į bepročių namus, negu kad aš būčiau sudegintas"

Panašiai jis ginčijosi dėl principo, kad apkaltinti nusikaltimu, už kurį baudžiama mirties bausme, turi prisipažinti prieš nuteisimą: "Įstatymas jų dar nenuteisė, ir, nebūdami tikri jų nusikaltimu, jūs baudžiate dar baisiau, negu baustumėte jei jų kaltė būtų patvirtinta".

Volteras turėjo įtakos tam, kad 1740 m. Prūsijoje, o 1789 m. Prancūzijoje buvo uždrausti kankinimai. Greitai jomis pasekė ir kitos Europos šalys. Galima tvirtinti, kad iki devynioliktojo amžiaus pradžios šiam nežmoniškam elgesiui atėjo galas. Tačiau iki šių dienų yra daug vietų pasaulyje, kur kankinimai vis dar taikomi.

Jau beveik keturiasdešimt metų, kai Tarptautinė Amnestija gauna pranešimų, ir imasi veiksmų prieš "baisius vyriausybių veiksmus, nukreiptus prieš žmones, kurie tikisi sulaukti pagalbos". 1973 m. ši organizacija surengė pirmąją kampaniją prieš kankinimus, kuri 1984 m. buvo karūnuota TS (Tautų Sąjungos) Konvencijos prieš kankinimus paskelbimu. Ši Konvencija konstatuoja:

> "...kankinimai reiškia veiksmą, kuriuo žiaurus skausmas ir kančios, tiek fizinės, tiek protinės, tyčia sukeliamos asmeniui, turint tokių tikslų kaip informacijos ar prisipažinimo iš jo arba iš trečiojo asmens išgavimas, baudimas jo ar trečiojo asmens už veiksmus, kuriuos jie atliko, arba yra įtariama, jog atliko, arba jo ar trečiojo asmens bauginimas ar prievartavimas, arba už bet kokiu tikslu, pagrįstu bet kokios rūšies diskriminacija, kai toks skausmas ar kančios sukeliamos arba kurstomos visuomeninio pareigūno arba kitų asmenų, atliekančių tarnybines pareigas...
>
> Neišimtis bet kokios aplinkybės, ar karo padėtis, ar grasinimas karu, tarptautinis politinis nestabilumas, ar bet kokie kitokie nenumatyti kritiški atvejai, kurie gali sąlygoti kankinimų legalizavimą..."

Taptautinės Amnestijos simbolis. Ši organizacija inicijavo pirmąją tarptautinę kampaniją prieš kankinimus.

Ši Konvencija įsigaliojo 1987 m., ir Ženevoje buvo įkurtas "Committee Against Torture" (CAT) ("Komitetas prieš kankinimus"). Tačiau, nors CAT turi teisę tirti informaciją, gautą iš bet kokio asmens, rodančią sistemingus kankinimus, ši teisė yra apribojama. Konvencija leidžia valstybei padaryti raštišką deklaraciją, kad ji nepripažįsta CAT kompetencijos tirti tokią informaciją. Iš aštuoniasdešimt šešių 1995 m. Konvencijos signatarių, septynios padarė tokias deklaracijas. Tai Afganistanas, Baltarusija, Bulgarija, Kinija, Izraelis, Marokas ir Ukraina.

Be to, nors Konvencija duoda teisę asmenims kreiptis tiesiai į CAT, pastaroji gali vykdyti savo pareigas tik tuo atveju,

Dėvimos kaukės simbolizuoja nežinomus politinius kalinius ir kankinimų aukas. Britų mokiniai dalyvauja demonstracijoje, po to, kai buvo išleista Tarptautinės Amnestijos metinė ataskaita 1992 m.

jei valstybė yra padariusi atskirą raštišką deklaraciją, jog ji pripažįsta CAT kompetenciją nagrinėti individualius pareiškimus. Nuo 1995 m. tik trisdešimt penkios valstybės padarė tokią deklaraciją.

Todėl Tarptautinė Amnestija atnaujino kampaniją, įkurdama tinklą nevyriausybinių organizacijų, kurios renka pareiškimus apie kankinimus, ir kasmet apie situaciją praneša Žmogaus Teisių Komisijai. Ji paruošė dvylikos punktų Kankinimų Prevencijos Programą, ir, neleisdama savęs pasmerkti merdėjimui, pažengė į priekį ir ėmėsi ypatingų žygių.

Trečiąją kampaniją prieš kankinimus Tarptautinė Amnestija pradėjo 1998 m. Kaip rašė profesorius Nigelis Rodley (Nigel Rodley), JT specialusis pranešėjas kankinimų klausimais,:

> "Liūdna realybė yra tai, kad nežiūrint ryškių nevalstybinių ir vidaus valstybinių organizacijų veiksmų, kurie tęsiasi beveik ketvirtį amžiaus, kankinimai vis dar išlieka plačiai paplitusia problema. Vis daugėja pranešimų apie tokius nusikaltimus, ne tiktai prieš politinius oponentus, bet ir prieš paprastus kriminalinius įtariamuosius. Ši kampanija vėl atkreips tarptautinės visuomenės dėmesį į kankinimo pasekmes ir, tikimės, paskatins naują mastymą ir naujas idėjas, kaip su tuo kovoti".

Rodyklė

L

M

N

O

P

R

S

Š

T

V

Turinys

UDK 343.6(100)(091)
In83

Brian Innes
THE HISTORY OF TORTURE

ISBN 9986-893-51-8

Brajanas Inis (Brian Innes) apie trisdešimt metų rašė apie antraeilius istorijos įvykius. Šios srities darbai — tai knygos apie piratavimus, špionažą, ištrėmimus ir revoliucinius judėjimus. Kaip savaitinio leidinio "Mitinės būtybės ir magija" meno direktorius, jis susipažino su didžiule okultistų ir magų įvairove, po to sekė nemažai jo knygų ir straipsnių apie okultizmą ir mistiškus įvykius — naujausias jo darbas "Dvasių pasirodymų katalogas" (Bradfordas, 1996 m.). Jis taip pat dviejų romanų — "Raudonasis baronas gyvas!" ir "Raudonasis baronas" — autorius. Pastaraisiais metais rašė straipsnius teismine ir kitokia, su nusikaltimais susijusia, tematika leidiniui "Tikro gyvenimo nusikaltimai". Yra Detektyvų rašytojų sąjungos, taip pat Dizainerių draugijos narys.

"Kankinimų istorija" — tai nuodugnus mokslinis veikalas. Jo tekstas praturtintas daugiau negu šimtu graviūrų, piešinių ir nuotraukų. Knygoje parodomas žmonių nežmoniškumas, jėgos panaudojimas ir piknaudžiavimas ja tiek įstatymais valdomoje visuomenėje, tiek ir už jos ribų.

Inis Br.
In83 Kankinimų istorija/ iš anglų kalbos vertė Brigita Jurkienė. — Kaunas: Tyrai, 1998. — 189 p.

ISBN 9986-893-51-8

UDK 343.6(100)(091)

Brajanas Inis

KANKINIMŲ ISTORIJA

Redaktorė *I. Balčiūnienė*
Viršelis *Leidyklos "Tyrai"*

SL 250. 12 sp. l. Užsak. Nr. 907.
Leidykla "Tyrai", Karaliaus Dvaro 8, 3000 Kaunas.
Iš užsakovo pateiktų pozityvų spausdino SPAB "Spindulys", Gedimino 10, 3000 Kaunas.
Sutartinė kaina

RUPERTAS BATLERIS

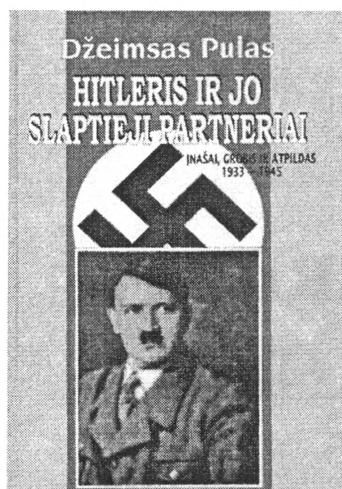
GESTAPO

ISTORIJA

Gestapo istorija išsamiai parodo, kaip *Geheime Staats Polizei* iš mažo Prūsijos valstybinės policijos skyriaus, kuriam vadovavo Hermanas Gėringas, išsivystė į painią biurokratinę teroro mašiną, veikiančią iš grėsmingiausio Trečiojo reicho pastato — Princo Albrechto gatvė, 8.

Trečiajame reiche, o vėliau okupuotose šalyse gestapui vadovavo Heinrichas Himleris, Reinhardas Heidrichas ir Heinrichas Miuleris — grėsmingos asmenybės, kurių išraiškingi portretai pateikti šioje knygoje. Viename iš patraukliausių jos skyrių pateikti po gestapo tardymų ir kankinimų išlikusių gyvų liudininkų prisiminimai. Daugelis šių puikių pasakojimų skelbiama pirmą kartą.

Dvylikos metų gestapo (ši organizacija egzistavo iki pat paskutiniųjų Trečiojo reicho dienų) klestėjimo istorija vis dar nepraranda savo reikšmės, nes įspėja: nepaprastai pavojinga, kai tiems, kurie turėtų būti valstybės tarnai, suteikiama galimybė tapti žiauriausiais valstybės šeimininkais.

Džeimsas Pulas

HITLERIS IR JO SLAPTIEJI PARTNERIAI

Knygoje “Hitleris ir jo slaptieji partneriai” pirmą kartą atskleidžiama stulbinanti tiesa apie tuos vyrus ir moteris, kurie davė Hitleriui pinigų bei teikė jam moralinę pagalbą, ir tai, ką jie gavo mainais.

- Dauguma Vokietijos stambiausių pramonininkų ir finansininkų, slapta finansavusių Hitlerio režimą, gavo milijardus dolerių; po kiekvienos Hitlerio invazijos jie dalijosi užgrobtus fabrikus, įrengimus, žaliavas.
- Hitleriui prijaučiantys užsienio bankininkai, žurnalistai ir politikai teikė lemtingą paramą netgi išduodami savo šalį. Bet tarp jų turbūt nebuvo reikšmingesnių figūrų, kaip Anglijos karalius Eduardas VIII ir jo kompanionė Valisa Simpson.
- Džozefas Kenedis, Amerikos ambasadorius Londone ir būsimo prezidento tėvas, tyliai pritarė Hitlerio politikai žydų atžvilgiu.
- Įrodymai teigia, kad vienas iš holokausto motyvų buvo pasipelnymas. Nacių propagandos vaizduojamas kaip kuklus žmogus Adolfas Hitleris
- iš tikrųjų gyveno prabangų, ekstravagantišką ir korumpuotą gyvenimą, negailėdamas pinigų kiekvienam savo įnoriui (nuo architektūrinio iki seksualinio) patenkinti.

“Hitleris ir jo slaptieji partneriai” atskleidžia, kad didžiausią XX a. tragediją lėmė troškimas žarstyti turtus bei noras turėti valdžią, o be to, parodo sukrečiančias, neretai groteskiškas finansines strategijas, leidusias Hitle-riui sutelkti valdžią ir įvesti terorą. Ši knyga yra gyvas ir patrauklus veikalas, kuris gali būti vienu iš reikšmingiausių mūsų amžiaus istorinių darbų.

Teiraukitės visuose knygynuose.

GORDONAS VILJAMSONAS

SS: HITLERIO TERORO ĮRANKIS

Išsamus pasakojimas nuo gatvės kovotojų iki SS kariuomenės — *Waffen — SS.*

Iš pradžių saujelė vyrų pasišovė būti Adolfo Hitlerio asmens sargybiniais. SS, reiškianti "apsaugos rinktinė", palaipsniui tapo daugiagalve hidra, turėjusia daug įsipareigojimų. Ji negailestingai vadovavo vidaus saugumui, vykdė pasibaisėtiną nacių rasinę politiką, atsakė už koncentracijos stovyklas, buvo reikšminga, o vėliau ir vienintelė patikima reicho žvalgybos dalis, tačiau kas galbūt labiausiai stebina, sukūrė savus kovinius dalinius. 1944 metų pabaigoje *Waffen — SS* (SS kariuomenė) turėjo 900 000 kareivių ir dalyvavo karinėse operacijose Lenkijoje, Vakarų Europoje, Balkanuose, Tarybų Sąjungoje, iki galo kovojo Berlyno griuvėsiuose.

"SS: Hitlerio teroro įrankis" — apgalvotas autoritetingas asmeninės Hitlerio kariuomenės ir Trečiojo reicho vidaus saugumo pajėgų įvertinimas. Išsamiai analizuojami visi SS aspektai: jos kilmė, daliniai ir jų kovos, užsienio legionai, įvairūs nekariniai departementai ir ryškiausios figūros, vedusios būrius į mūšio lauką, prižiūrėjusios nacistinės Vokietijos vidaus įvykius, būtent: Heinrichas Himleris, "Sepas" Ditrichas, Teodoras Aikė ir Kurtas Mėjeris. Knygoje detaliai atskleisti nusikaltimai kaliniams ir civiliams gyventojams; nušviestas SS vaidmuo koncentracijos stovyklų sistemoje.

Teiraukitės visuose knygynuose metų pabaigoje.

Jeigu jau sykį įsivėlei į kankinimus, tu — žuvęs... Suprask, svarbiausia yra baimė. Visa mūsų vadinamoji civilizacija tarsi pasidengusi lukštu. Pralaužk jį ir apačioje tu rasi baimę.

Kankinimas — tai tikras nusikaltimas žmonijai, tačiau iki šiol žmonės kankinami įvairiausiais būdais. Kankinimai buvo legalūs mažiausiai tris tūkstantmečius ir suformavo dalį dabar galiojančių kodeksų tiek Europoje, tiek Tolimuosiuose Rytuose. Čia visa kankinimų istorija nuo pirmųjų žmogaus kankinimų iki šių dienų.

Šioje knygoje aprašyta daugybė kankinimo įrankių bei technikos: nuo žiaurių rėksmingų metodų iki klastingiausių psichologinių žiaurumų. Kankinimų suolas — vienas iš sunkiausiai pakeliamų kankinimo būdų: juo aukos kūnas buvo ištempiamas iš abiejų galų. Pirmą kartą jis aprašytas senovės Graikijoje. Septynioliktame amžiuje iš Rusijos į Vakarų Europą atkeliavo žnyplės, nykščiams suspausti. Kartu su dvidešimtuoju amžiumi atėjo ir naujos technologijos. Prie įvairiausių kūno vietų buvo pridedami elektrodai ir sukeliamas elektros šokas. Prisipažinimams išgauti taip pat naudojami įvairūs narkotikai, o kartais ir haliucinogenai.

Be to, čia apžvelgiami naujausi kankinimų pavyzdžiai: kankinimai šiuolaikiniame kare, ypač Vokietijoje ir Tolimuosiuose Rytuose II-ojo Pasaulinio karo metais. Prancūzų armija dažnai naudojo kankinimus per karą Alžyre (1954-62 m.). Turima tvirtų įrodymų, kad Šiaurės Airijoje tardymo metu psichologiniais būdais buvo kankinami ARA (Airijos Respublikos Armijos) įtariamieji.

ISBN 9986-893-51-8